STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 07316

DI TSOYBER MATONE

O. Henry

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אָ. העגרי

די צויבער מתנה

און אַנדערע דערציילונגען

פון ענגלישן אָריגינאַל
וואָלף שאַפּאָשניק

אַרויסגעגעבן אַף אייגענע
נישט מאַידאַנעק־געלטער.
דער איבערזעצער

פאַרלאַג „יידיש וואָרט"
בוענאָס־איירעס 1955

O. HENRY

DI TZOIBER MATONE

CUENTOS SELECTOS

Traducido del inglés
por WOLF SHAPOSHNIK

IMPRESO EN LA ARGENTINA
PRINTED IN ARGENTINE

Queda hecho el depósito que marca la ley.

EDITORIAL "IDISH WORT"
Buenos Aires
1955

אָ. הענרי

איז דער ליטעראַרישער נאָמען פון וויליאַם סידני פּאָרטער, וועלכער איז געבוירן געוואָרן דעם 11טן סעפּטעמבער 1862 אין גרינסבאָראָ, נאָרט-קאַראָליינע (צפון-אַמעריקע). זיין מוטער איז געשטאָרבן פון שווינדזוכט, ווען ער איז אַלט געווען דריי יאָר. צו פופצן יאָר האָט וויליאַם פאַרלאָזט די שול און אונטער דער השפּעה פון זיין מומען, אַ לערערן, האָט ער אַ סך געלייענט און גייסטיק געוואַקסן. זייענדיק אַ שוואַכער און בלאַסער, האָט ער אַ פּאָר יאָר פאַרבראַכט אַף אַ פאַרם אין טעקסאַס, גרייטנדיק זיך צו זיין אַ „קאַו באָי”. פּאָרטער האָט אויך געלעבט אַ צייט אין צענטראַל-אַמעריקע און אין זיינע דערציילונגען מיט יענע איינדרוקן באַנוצט ער שפּאַנישע אויסדריקן. וויליאַם האָט אויך געאַרבעט פינף יאָר אין זיין פעטערס אַפּטייק.

בעייסן זיין אַן אָנגעשטעלטער אין אַ באַנק, האָט מען וויליאַם פּאָרטערן באַשולדיקט אין פינאַנץ-מיסברויכן (קאַרגע 1.000 דאָלער) און איז צוגעפּסקנט געוואָרן צו פינף יאָר טורמע. (זיינע פריינט האָבן געצווייפלט אין יושר פונעם שנעלן, ניט באַגרינדעטן משפּט). פאַר גוטן אויפפיר איז ער נאָך דריי יאָר אַרויס אַף דער פריי.

אין תּפיסה האָט ער אונטער דער חתימה סידני פּאָרטנער אָנגעהויבן שרייבן קורצע דערציילונגען פון זיינע דערפאַרונגען און אויך אַרעסטאַנטן-ווידוים. איינע פון זיי (וועגן אַ קאַסע-ברעכער, וועלכער האָט מיט זיין „קונסט” געראַטעוועט אַ קינד) געשריבן געפּילפּול און קינסטלעריש, האָט געמאַכט אַ רושם. ער האָט באַקו-

מען פאַר דערינען 250 דאָלער און פאַרן רעכט צו אינסצעניזירן — 500. דער מחבר האָט זיך באַגנוגנט דערמיט און אָפּגעזאָגט זיך אַליין צו דראַמאַטיזירן די דערציילונג; אַן אַנדערער, פּאַול אַרמסטראָנג, האָט עס געטאָן און באַקומען העכער הונדערט טויזנט דאָלער פון אויטאָרן־רעכט.

אָ. הענרי האָט געשריבן פאַרן „ניו־יאָרק־וואָרלד" מיט אַ וועכנטלעכער שכירות פון הונדערט דאָלער פאַר אַ דערציילונג. זיין טאַלאַנט האָט אַמשטאַרקסטן זיך צעבליט און זיין שם איז געשטיגן, ווען ער איז געוואָרן אַ ניו־יאָרקער תּושב, אין די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן. אָ. הענרים ווערק זיינען גיך געוואָרן „בעסט סעלערס". פון 1899 ביז 1911 זיינען זיי געדרוקט געוואָרן אין צוועלף אויפלאַגעס. זיינע ענגלישע שאַפונגען זיינען איבערזעצט געוואָרן אין פיל לשונות (אין 1954 איז אַרויס אין שפּאַניש זיין בוך: „די פיר מיליאָן"). די קריטיק האָט געשאַצט אָ. הענרין אַלס איינעם פון די בעסטע מייסטער פון דער קורצער דערציילונג. די „ענציקלאָפּעדיע בריטאַניקאַ" רופט אים אָן: „גאָון".

הגם אָ. הענרים ווערק זיינען געפאַרבט אין קאָלירן פון אַ פאַרגאַנגענער תקופה, אָטעמען זיי מיט פרישקייט, זיינען צאַפּלדיק, און ווערן עד היום געלייענט מיט פאַרכאַפּנדיקן אינטערעס.

אַף מ. גאָרקים שטייגער ווידמעט אָ. הענרי אַ חשוב אָרט די דערנידעריקטע און באַליידיקטע, „שכנים" פון מאַנהעטענער (ניו־יאָרקער) סקווערן און פאַרקן. זיינען קרעאַציעס צייכנען זיך אויס מיט טיפערן סאָציאַלן אינהאַלט, בילדלעכקייט און הומאָר. אַן אָריגינעלע מעלה שטעלן מיט זיך פאָר זיינע אומדערוואַרטעטע שלוסן, פון וואָסערע דער לייענער בלייבט ממש געפּלעפט. זיינע אַרבעטן זיינען אויך געוויזן געוואָרן אַפן לייוונט מיט דערפאָלג.

וועגן פסעוודאָנים „אָ. הענרי" זיינען די ביאָגראַפן מחולק: צי שטאַמט עס פון זיין פעטער, דעם אַפּטייקער אָדער פון אַ סימפּאַטישן טורמע־שומר — ביידע האָבן געטראָגן ענלעכע נעמען.

שווערע פורעניותן — געפענקעניש, פאַרלעגערישע דורכפאַלן, אַבידות: זיין יונגע פרוי, וועלכע האָט געירשנט פון אירע עלטערן

די אָרעמאַנסקע מחלה און איז מיט זייער ערשטן קינד, ווי זיין מוטער, דערפון אומגעקומען — האָט לחלוטין צעטרייסלט דעם קינסטלערס אַזוי אויך שוואַכן געזונט. אין עלטער פון אַכט און פערציק יאָר האָט דער באַרימטער דערציילער אַ. העגרי, פון דער זעלבער חולאת ווי זיינע נאָענטסטע, פאַרלאָזט די ליכטיקע וועלט.

ו. ש.

די צויבער מתנה

איין דאָלער מיט זיבן און אַכציק סענט. דאָס אַלץ. זעכציק פון זיי אין פּעניס, אָפּגעשפּאָרט צו איינע, צוויי, נאַרנדיק דעם שפּײַז־קרעמער, גרינס־פּאַרקויפער, קצב, ביז די באַקן צינדן זיך דיר אָן פון בזיון. דרײַ מאָל האָט דעלאַ געציילט: איין דאָלער און זיבן און אַכציק סענט. און מאָרגן איז קריסטמעס.

קענסט גאָרנישט טאָן חוץ וואַרפן זיך אַפן דיוואַן און כליפּען. דאָס האָט דעלאַ טאַקע געטאָן. דאָס ווײַזט, אַז איינעמס לעבן באַשטייט פון זיפצן, קרעכצן, די גאַל אויסרײַסן.

בשעת די פרוי גייט איבער פון איין מדרגה צו אַ צווייטער, לאָמיר כאַפּן אַ קוק אַף איר היים: אַ מעבלירטער צימער פאַר 8 דאָלער אַ וואָך. אין וועסטיביול הינטן איז פאַראַן אַ פּאָסט־קעסטל, וווּהין קיין קאָנווערט גייט ניט אַרײַן, פונעם עלעקטרישן גלעקל קען קיין לעבעדיקער פינגער ניט אַרויסקריגן קיין פּיפּס. דאָרט איז אויך געהאַנגען אַ צעטל מיט אַ נאָמען: מר. דזשעימס דילינגהעם יאָנג.

אַמאָל, ווען דילינגהעם האָט באַקומען 30 דאָלער אַ וואָך, האָבן די אותיות געשײַנט. הײַנט, ווען די שכירות זײַנען אַראָפּגעזונקען צו 20, זײַנען די בוכשטאַבן אָפּגעבליאַקעוועט. אָבער ווען ער קומט אַהיים הייסט ער דזשימי, און עס כאַפּט אים אַרום מיט ליבשאַפט מר"ס דילינגהעם יאָנג, וועמען מיר האָבן אָנגערופן דעלאַ.

דעלאַ האָט אָפּגעוויינט און זיך גענומען צו אירע באַקן מיט אַ פּודער־קישעלע. זי האָט זיך געשטעלט באַם פענצטער און געקוקט אומעטיק אַף אַ גרויסער קאַץ, וואָס האָט געשפּאַצירט אַף אַ גרויען פּלויט אין אַ גרויען אונטערהויף. מאָרגן וועט זײַן קריסטמעס, און זי האָט נאָך 1.87 $ צו קויפן דזשימין אַ מתנה. חדשים לאַנג האָט זי געשפּאָרט פּעניס, און דאָס איז דער סך־הכל. מיט צוואַנציק דאָלער אַ וואָך קען מען ווײַט ניט אַוועק. די הוצאות זײַנען גרעסער, ווי זי האָט געחשבונט. בלויז 1.87 $

אַף אַ מתנה פאַר דזשימין, איר דזשים. אַ סך לאַנגע פריילעכע שעהן האָט זי געקלערט וועגן עפּעס אַזוינס ווי אַזעלכעס צו קויפן פאַר אים, ס'זאָל זײַן שיין, זעלטן. ס'זאָל האָבן די זכיה צו טראָגן דזשימיס נאָמען.

אַ שפּיגל איז געהאַנגען צווישן די פענצטער. האָט איר געזען די שמאָלע שפּיגלען אין אַן אַכט־דאָלערדיקן מעבלירטן צימער? אַ שמאָלער, דאַרער מענטש קען זיך קוים דאָרט אָנזען. דעלאַ איז געווען דין, האָט זי באַוויזן די קונץ.

האָט זי פאַרקירעוועט פון פענצטער צום שפּיגל. אירע אויגן האָבן אויפגעשײַנט. שנעל האָט זי אַ צעפלעכט געטאָן אירע האָר און געלאָזט פאַלן אין זייער גאַנצער לענג.

צוויי אוצרות האָבן פאַרמאָגט די דילינגהעם יאָנגס, וועלכע האָבן זיי ביידע אָנגעפילט מיט גדלות. ער האָט פאַרמאָגט אַ זייגער — ירושה פון פאָטער און זיידן, דאָס צווייטע — אירע צעפּ. ווען מלכת שבא זאָל ווױנען אין אַנטקעגנדיקן צימער, וואָלט דעלאַ צעלייגט אירע לאָקן טריקענען פון פענצטער אַרויס צו פאַרטונקלען דער קעניגינס צירונג און מתנות. ווען שלמה המלך זאָל זײַן אויפפּאַסער און זײַן גאַנץ עשירות אָנגעפּראָפּט אין קעלער, וואָלט דזשימי יעדער מאָל, פאַרבײַגייענדיק, אַרויסגעשלעפּט דעם זייגער, דער קעניג זאָל זיך צופּן די האָר פון באָרד פון קנאה.

דעלאַס שיינע, צעלאָזטע לאָקן האָבן געבליאַסקעוועט און זיך געכוואַליעט ווי אַ ברוינער וואַסערפאַל. זיי האָבן געגרייכט נידעריקער פון אירע קני און זי פאַרדעקט ווי אַ פעלערינע. זי האָט גיך, נערוועזש נאָכאַמאָל זיי אַ טרייסל געטאָן. אַ ציטער האָט זי אָנגעכאַפּט. זי איז אַ ווײַלע געשטאַנען, און צוויי טרערן האָבן אַראָפּגעקאַפּעט אַפן אויסגעטראָגענעם רויטן טעפּיך.

דעלאַ האָט אַ כאַפּ געטאָן אַף זיך איר אַלט, ברוין זשאַקעטל, אויך אַזאַ היטעלע. מיט אַ פלאַטער פון קליידל און אַ פינקל אין די אויגן האָט זי אַרויסגעשוועבט פון דער טיר און איז אַרונטער פון די טרעפּ אַף דער גאַס.

זי האָט זיך אָפּגעשטעלט באַ אַ שילדל, וואָס האָט געזאָגט: מאַדאַם סאַפראַניע, אַלערליי האָרוואַרג. אַ שטאָק אַרויף איז דעלאַ געלאָפן, געאָטעמט שנעל, נאָר אײַנגעהאַלטן זיך. די מאַדאַם, אַ גרויסע, ווײַסע און קאַלטע האָט זי באַגעגנט.

— איר ווילט קויפן מײַנע האָר? — האָט דעלאַ געפרעגט.

— איך קויף האָר, — האָט די מאַדאַם געענטפערט. — נעמט אַראָפּ אײַער היטעלע, און לאָמיר אַ קוק טאָן.

דער ברוינער וואַסערפאַל האָט אַ שימער געטאָן.

— צוואַנציק דאָלער, — האָט די קויפערן געזאָגט, אונטערהייבנדיק די האָר מיט אַ געניטער האַנט.

— דאָס געלט אַהער, שנעל! — האָט דעלאַ צוגעאײַלט.

האָ! זי איז געפלויגן אױף ראָזע פליגל, נישטערנדיק אין די קראָמען פאַר דזשימין אַ מתנה.

ענדלעך האָט זי געפונען. ווי טאַקע פאַר אים געמאַכט, נישט פאַר קיינעם. נישטאָ קיין צווייטס אַזאַ אין קיין אַנדער געשעפט. זי האָט אַלע איבערגעקערט: אַ פּלאַטינום קייטל, פּשוט און איידל, געשאַצט מיט דער ווערט פון מאַטעריאַל, נישט פון שרײַענדיקן פּוץ, ווי יעדער ווערטפולער חפץ, און ווי עס פּאַסט פאַר זײַן זייגער. דערזעענדיק עס נאָר האָט זי גלײַך געזאָגט, אַז דאָס מוז ווערן דזשימס. טאַקע ווי ער אַליין איז: אײַנגע־האַלטן און וויכטיק. איין און צוואַנציק דאָלער האָט מען גענומען בײַ איר; און זי איז אַוועק אַהיים מיט די 87 סענט. מיט אַזאַ קייטל מעג שוין דזשימי וועלן וויסן, ווי שפּעט ס'איז אין יעדער געזעלשאַפט. ווי גרויס־אַרטיק זײַן זייגער איז, קוקט ער אויס עפּעס נישטיק איבערן לעדערנעם רימענדל, וואָס ער האָט, אַנשטאָט אַ געהעריק קייטל.

אין דער היים איז איר באַרוישטקייט אָפּגעטראָטן פאַרן שׂכל, באַ־טראַכטקייט. זי האָט אַרויסגענומען דאָס קרויז־אײַזן, אָנגעצונדן די גאַז און אָנגעהויבן פאַרריכטן דעם שאָדן פון איר ברייטער האַנט אין צוגאָב צו ליבע.

אין משך פון פערציק מינוט איז איר קאָפּ באַדעקט געוואָרן מיט דינע, געדיכטע קרײַזעלעך, ווי בײַ אַ שולקינד. זי האָט געקוקט אױף זיך אין שפּיגל לאַנג, פאָרזיכטיק און קריטיש. „אויב דזשימי וועט מיך נישט דערהרגענען איידער ער טוט אַ צווייטן בליק אױף מיר, האָט זי גערעדט צו זיך, וועט זײַן אַ נס. ער וועט זאָגן, אַז איך קוק אויס ווי אַ קוני־איילאַנדער כאָר־מיידל. אָבער, וואָס האָב איך געקענט טאָן מיט אַ דאָלער און זיבן און אַכציק סענט?"...

זייגער זיבן איז די קאווע געווען פארטיק און די פליטע הייס, גרייט צו פרעגלען די קאטלעטן.

דזשים קומט קיינמאל ניט שפעט. האט דעלא גענומען דאס קייטעלע אין האנט און געזעצט זיך אפן ברעג טיש, נאענט צום אריינגאנג. זי האט דערהערט זיינע טריט אף די שטיגן פון ערשטן שטאק. זי איז בלאס געווארן אף א רגע, און געבעטן: גאטעניו! מאך אים דענקען, אז איך בין נאך שיין.

די טיר האט זיך געעפנט און דזשימי איז אריינגעקומען. ער האט אויסגעקוקט מאגער און שטארק ערנסט. א רחמנות, ערשט צוויי און צוואנציק יאר — און איז שוין באיאכט מיט א הויז־געזינט! ער דארף א מאנטל, האט ניט קיין הענטשקעס...

דזשים האט אנגעשטעלט די אויגן אף דעלאן מיט אן אויסדרוק, וואס איז געווען פאר איר אומקלאר און געשראקן. עס איז נישט געווען קיין בייזקייט, אומצופרידנקייט, אדער צארן צי איינס פון די סענטימענטן, אף וואס זי האט זיך געריכט. ער האט בלויז אויסגעגלאצט אף איר די אויגן ניט מיט דער געוויינלעכער מינע אפן פנים.

דעלא האט זיך אראפגעשארט פון טיש און איז צוגעגאנגען צו אים.

— דזשים ליבער, קוק נישט אזוי אף מיר, — האט זי אויסגערופן. איך האב אפגעשניטן און פארקויפט מיינע האר, ווייל איך וואלט נישט געווען איבערגעלעבט קריסטמעס ניט געבנדיק דיר קיין מתנה. מיינע האר וועלן צוריק וואקסן. וועסט נישט בייז זיין? איך האב דאס געמוזט טאן. זיי וואקסן שנעל. זאג שוין: א פריילעכן קריסטמעס!, דזשים, און לאמיר טאקע זיין פריילעך. דו ווייסט נישט סארא שיינע, ווונדערלעכע מתנה איך האב פאר דיר.

— דו האסט אפגעשוירן די האר? — האט דזשים געפרעגט פארטיפט, ווי ער האט נישט געקענט כאפן דעם געדאנק, אפילו נאכן פארטראכטן זיך.

— אפגעהאקט און פארקויפט, האט זי אפגעשניטן, ליבסטו מיך ניט סיי־ווי־סיי? איך בין אלץ איך, אפילו אן די האר, ניין אפשר?

ער האט ארומגעקוקט דאס צימער, פארשנדיק. „דו זאגסט, דיינע האר זיינען אוים?” האט דזשים געזאגט מיט א מינע פון א צערודערטן.

— זוך נישט. זיי זיינען ניטא — האט דעלא פארגעזעצט. כ'האב

דאָך דיר געזאָגט: פאַרקויפט און פטור! ס'איז קריסטמעס אַוונט, בחור. זײַ גוט צו מיר, כ'האָב עס דאָך געטאָן פון דײַנעט וועגן: קיינער קאָן ניט איבערשאַצן מײַן ליבע צו דיר. זאָל איך צושטעלן די קאָטלעטן, דזשים?

ער האָט שנעל זיך אויפגעוועקט פון זײַן צעטראָגנקייט און געדריקט צו זיך זײַן דעלאַן.

דזשים האָט אַרויסגעשלעפּט אַ פּעקל פון זײַן רעקל און עס געוואָרפן אַפן טיש.

— מאַך נישט קיין טעות, דעל, האָט ער געזאָגט, איך גלייב נישט, צי אָפּגעשניטענע האָר אָדער אַפילו אָפּגעגאָלטע, צי וואָס קען מיך מאַכן ליב האָבן מײַן מיידל ווינציקער. עפן נאָר דאָס פּעקל, וועסטו זען פאַר־וואָס איך האָב אַזוי פיל געקלערט פריִער.

ווײַסע, רירנדיקע פינגער האָבן אויפגעריסן דאָס שנירל מיטן פּאַפּיר, נאָכדעם — אַ קוויטש פון באַגײַסטערונג און פרייד. אָבער שפּעטער, אוי ווי! אַ גיכער בײַט צו פרויען היסטעריע, פון טרערן און זיפצן האָט באַוויזן דזשימין צו באַנוצן אַלע זײַנע באַרויִקנדיקע אײַנשטילנדיקע ליבלעכקייטן.

ווײַל דאָרט זײַנען געלעגן דרײַ קאַמען, זײַטנדיקע, וואָס דעלאַ האָט אַזוי געגאַרט, זעענדיק זיי אין אַ קראָם־פענצטער, פון זייער ריינעם טוירטל־שאָל מיט קאָלירטע שטיינער אַרומגעזוימט — פּונקט דער קאָליר פון די פאַרלוירן געגאַנגענע האָר. זיי קאָסטן טײַער, האָט זי געוווּסט. זי האָט בלויז געקוואָלן פון דערווײַטנס אַף זיי אָן דער מינדסטער האָפע־נונג צו פאַרמאָגן זיי אַמאָל. איצט זײַנען זיי אירע. נאָר די צעפּ באַפּוצט צו ווערן מיט די קאַמען זײַנען פאַרשוווּנדן.

זי האָט זײַן מתנה געדריקט צו איר ברוסט, און מיט פאַרחלומטע אויגן און אַ שמייכל האָט זי געמורמלט: מײַנע האָר וואַקסן גיך, דזשים!

ער האָט נאָך נישט געזען זײַן שיינע מתנה, זי האָט עס געהאַלטן מיט נײַגעריקייט אַף איר דלאָניע. דער מאַטער, נאָר טײַערער מעטאַל האָט געשײַנט מיט אַן אָפּגלאַנץ פון איר ליכטיק, גליִענדיקן געמיט.

— איז עס נישט אַ צאַצקע, דזשים? איך בין אויסגעלאָפן די גאַנצע שטאָט נאָך דעם. דו מעגסט קוקן אַפן זייגער כאָטש אַ הונדערט מאָל אַ טאָג. גיב מיר דײַן זייגער, כ'וועל זען ווי עס זעט אויס דערמיט.

איידער פֿאַלגן זי, האָט דזשים זיך אַ וואָרף געטאָן אַפֿן דיוואַן, פֿאַר־לייגט די הענט הינטערן קאָפּ און געשמייכלט.

— דעל — האָט ער געזאָגט, לאָמיר דערווײַל אַוועקלייגן אונדזערע קריסטמעס מתנות, זיי זײַנען צו שיין אַף צו נוצן גלײַך איצט. איך האָב פֿאַרקויפֿט דעם זייגער און פֿאַרן געלט געקויפֿט דיר די קאַמען. און איצט שטעל צו די קאָטלעטן.

די צויבערער, ווי באַוווּסט זײַנען געווען קלוגע מענטשן. זיי פֿלעגן ברענגען מתנות צו קינדער אין דער וויג. זיי האָבן צוגעטראַכט קריסט־מעס־פּרעזענטן. האָב איך געבראַכט צוויי נאַרישע קינדער, וועלכע האָבן גאָרניט קלוג מקריב געווען איינס פֿאַרן צווייטן די גרעסטע שאַצן וואָס זיי האָבן פֿאַרמאָגט. נאָר פֿון אַלע מתנות זײַנען אָט־די צוויי די שענסטע, די סאַמע צויבערנדיקע.

צוויי בירגער אין טאָג פון „טהענקסגיווינג״

דער לעצטער דאָנערשטיק אין נאָוועמבער איז „טהענקסגיווינג״, דער טאָג פון דאַנק, אַ העכסט אַמעריקאַנער יום־טוב.

סטאָפּי פּיט זיצט אַף אַ באַנק, באַם אַרײַנגאַנג צו יוניאָן־סקווער, פון מזרח־זײַט, אַנטקעגן פאָנטאַן. שוין נײַן יאָר, ווי ער זעצט זיך אין דעם טאָג פון „טהַענקסגיווינג״, פּונקט איינס אַזייגער אַף דעם אָרט. ווײַל יעדער מאָל, ווען ער זיצט דאָ, אין דער צײַט געשעט עפּעס, וואָס מאַכט אָנשוועלן זײַן זשילעט איבערן האַרץ.

הײַנט גראָד האָט פּיט פאַרנומען דאָס דאָזיקע פּלאַץ מער פון געוווינהייט, איידער פון יערלעכן הונגער, ווי די צדקה־געבער דענקען וועגן דעם אויסגעצויגענעם אינטערוואַל פון די קבצנישע מאָגנס.

באַ פּיטן האָט איצט ניט געחלשט דאָס האַרץ. ער האָט נאָר וואָס פאַרדײַעט אַ סעודה, פון וועלכער עס האָט אים אַרויסגעשלאָגן אַ שווייס, און ער האָט קוים געאָטעמט, אַזש ס'האָבן אים די אויגן אַרויסגעטאַרטשעט. די קנעפּלעך, וואָס זײַנען צוגענייט געוואָרן מיט עמעצנס יום־טובֿדיקע פינגער זײַנען זיך צעפלויגן און צעשפּרייט אַף דער ערד. זײַן צעפּאָרענע העמד איז געווען אָפן. דער נאָוועמבער־ווינט מיט די שניי־פּעדערלעך האָט אים מערבדיק געקילט. און אַוועקגענומען די איבעריקע קאַלאָריעס פון די אַרײַנגעשטאָפּטע אָיסטערס ביזן פלוימען־קוגל, אײַנגעשלאָסן געבראָטענעם אינדיק, געבאַקטע קאַרטאָפל, הון־סאַלאַט, מערן־צימעס און אײַז־קרעם. איז ער איצט געזעסן אַן אָנגעפּילטער און געקוקט מיט דער גלײַכגילטיקייט פון נאָך אַ מאָלצײַט.

די סעודה איז געווען אַן אומגעריכטע. ער איז פאַרבײַגעגאַנגען אַ רויט־ציגל בנין, באַם אָנהייב פינפטע עוועניו, ווו ס'האָבן געוווינט צוויי לעדים פון אַן אַלטער משפּחה מיט לאַנג־יאָריקע מנהגים. זיי האָבן זיך

נישט אומגעקוקט אַף ניו־יאָרק. דער דאַנק־טאָג איז אין זייערע אויגן געווען אַ יום־טוב פון דער סביבה פון וואַשינגטאָן־סקווער. איז געווען אײַנגעפירט באַ זיי אַוועקצושטעלן נאָכמיטיק דעם משרת באַם טויער און דעם ערשטן פאַרבײַגייענדיקן אָרעמאַן אַרײַנרופן און אים אָנהאָדעווען וויפל ס'וועט אין אים אַרײַן. פיט איז גראָד דורכגעגאַנגען אַפן וועג צום פּאַרק, האָט דער באַדינער מקײַם געווען אַף אים די מצווה פון זײַנע באַלעבאָסטעס.

נאָכן קוקן אַ צײַט אין איין ריכטונג, האָט פיט געפילט אַ פאַרלאַנג אויסצוברייטערן זײַן זע־שטח. ער האָט מיט אַ היפשער אָנשטרענגונג אויסגעדרייט דעם קאָפּ אין דער קעגנאיבערדיקער זײַט. זײַנע אויגן האָבן זיך אַזש צעגלאָצט, זײַן אָטעם האָט זיך פאַרהאַלטן, די שפּיץ פיס האָבן געשאַרט די אויסשיט־שטיינדלעך.

פיט האָט דערזען זײַן אַלטן מכנים־אורח אָנקומען פון פערטער עוועניו גלײַך צו זײַן באַנק.

שוין נײַן יאָר קומט דער אַלטער מאַן אַהער און געפינט סטאָפּין זיצן אַף דער באַנק. דער ווילטעטיקער אַלטיטשקער האָט עס געמאַכט פאַר אַ מנהג: יעדן „טהענקסגיווינג"־טאָג, אין משך פון נײַן יאָר, האָט ער גע־נומען סטאָפּין אין אַ רעסטאָראַן און געהאַט הנאה פון אָנשטאָפּן אים מיט אַ גוטן, גרויסן מאָלצײַט. דאָס איז אַן אַמעריקאַנער מצווה־ — יום־טוב, און דער אַלטער, אַן אמתער פאַטריאָט, האָט געהיט דעם מנהג געטרײַ.

ער איז געווען דאַר, הויך און אין די זעכציקער; געטראָגן שוואַרצע מלבושים און אַלטמאָדישע ברילן, וואָס האַלטן זיך ניט אַף דער נאָז. זײַנע האָר זײַנען געווען ווײַסער און דינער פון לעצטן יאָר און ער האָט אויך גענוצט זײַן שטעקן מיטן קרומען הענטל מער ווי אַמאָל. ער האָט געציטערט און זיך פאַרשטעלט פון ווינט.

ווען דער בעל־טובה איז צוגעקומען, האָט סטאָפּי אָנגעהויבן סאָפּען און ציטערן, ווי אַ קליין הינטל, ווען אַ גרויסער כלב גרײַפט אים אָן. די שניי־פעדערלעך האָבן אַזש געזאָטן אַף זײַנע פאַרשוויצטע ווײַעס. ער האָט געוואָלט אַ פלי־טאָן צו אים, נאָר זײַן באַמיִונג האָט נישט געקלעקט אויפ־צוהייבן אים פון דער באַנק. דער שליח פון די צוויי לעידים האָט זײַן חוב געטאָן בשלמות.

— גוט מאָרגן, — האָט זיך אָנגערופן דער אַלטער. עס טוט מיר הנאה צו זען, אַז די פּאַסירונגען פון פאַרגאַנגענעם יאָר האָבן אײַך גע־שפּאָרט דאָס געזונט צו געניסן פון דער שײנער וועלט. צוליב דעם טאָקע איז דער דאַנק־טאָג געשאַפן פאַר איטלעכן פון אונדז. אויב איר ווילט גײן מיט מיר, וועל איך אײַך אויפנעמען מיט אַן אָנבײַסן, צו באַפעסטיקן אַף ווײַטער אײַער קערפּער, ווי אויך די נשמה.

דעם דאָזיקן מזמור פלעגט דער מכנים־אורח איבערחזרן יעדן „טהענקסגיווינג" אין משך פון נײַן יאָר שוין. די ווערטער אַליין זײַנען געוואָרן אַ חוב, עלעהיי די „דעקלאַראַציע פון אומאָפּהענגיקייט". פריִער פלעגט דער פּסוק קלינגען אין סטאָפּיס אויערן ווי מוזיק. אַצינד אָבער האָט ער געקוקט אין יענעמס פּנים מיט אַנגסט־טרערן.

פּיט פלעגט זיך וווּנדערן, וואָס די שטים פון זײַן בעל־טובה קלינגט טרויעריק, ער האָט נישט פאַרשטאַנען, אַז יענער האָט געבענקט נאָך אַ זון, וועלכער זאָל אים פאַרבײַטן נאָך זײַן אָפּשייד פון דער וועלט, און זאָל זײַן בכוח צו שטיין פאַר סטאָפּיס נאָכפאָלגער און זאָגן: „אין אָנ־דענק פון מײַן פאָטער לאָד איך אײַך" — — —

אָבער דער בעל־צדקה האָט קײן קרובים ניט געהאַט. ער האָט גע־ווױנט אין אַ געדונגענער דירה, אין אַ ברוין הויז, אַף דער מזרח־זײַט פון סקווער. ווינטער פלעגט ער זיך באַדערן בײַ בלומען־ פרילינג — געמאַר־שירט אין איסטער־פּאַראַד. זומער — געוווינט אַף אַ פאַרם, אין ניו־דזשוירזי און זיך געהוידעט אין אַ שאָקל־שטול. האַרבסט האָט ער געהאָ־דעוועט סטאָפּין מיט אַ יום־טובדיקער סעודה.

סטאָפּי פּיט האָט אַ האַלבע רגע געקוקט אין בעל־טובהס אויגן פול מיט דאגה און רחמנות צו זיך אַליין. יענעמס בליקן האָבן געשײַנט מיטן תענוג פון געבן. זײַן געזיכט טאָקע מער געקנייטשט, אָבער דאָס קליינע שוואַרצע האַלדז־בענדל איז אויסגעקניפּט גלאַט ווי שטענדיק, דאָס וועש זויבער, און די וואָנצעס פאַרבויגן אַרויפצו.

פּיט האָט אַ מורמל געטאָן, ווי דער רויש פון בעבלעך אין טעפּל. און ווײַל דער מכנים־אורח האָט געהערט דעם שאַרך שוין נײַן מאָל, האָט ער עס אָנגענומען פאַר סטאָפּיס צושטימונג.

— אַ דאַנק, מײַן הער. איכל גיין מיט אײַך. זייער דאַנקבאַר. איך בין זייער הונגעריק, סער.

די תמעוואטקייט פון אן איבערגעפולטן מאגן האט ניט אפגעטויט אין סטאפין די איבערצייגונג, אז ער איז א פונדאמענט פון א פעסטן מנהג, אז זיין אפעטיט איז ניט געווען זיינער אליין, נאר געהערט, מיט די רעכט פון א הייליקן מנהג, צו דעם אידעלן אלטינקן, וועלכער האט עם מקיים געווען· אמת, אמעריקע איז פריי. נאר כדי איינצושטעלן א מנהג, מוז זיין עמעצער, וועלכער זאל עס ווידערהאלן, איינוואָרצלען.

דער דזשענטלמאן האט געפירט זיין יערלעכן אורח צו דעם רעסטאָראן און טיש אפילו, ווו די סעודה קומט כסדר פאר. מ׳האט זיי דערקענט.

— אט גייט דער אלטער מיט זיין שטענדיקן גאסט אף „טהענקסגיווינג", — האט געזאגט א קעלנער.

דער בעל־מצווה האט זיך געזעצט קעגן טיש און געלויכטן ווי א פור־רים־קוילעטש, זעענדיק ווי דער מזבח פון איינגעפונדעוועטער טראדיציע ווערט אנגעפראפט מיט כל־טוב. און סטאפי מיט א קרעכץ, וואס איז בטעות פארעכנט געוואָרן אלס סימן פון הונגער, האט זיך באוואָפנט מיט גאפל־מעסער און געשניטן פאר זיך שטיקער פון דער נצחון־קרוין.

קיין העלד האט אזוי ניט דורכגעבראכן א וועג דורכן שונאס רייען: אינדיק, קאטלעטן, זופן, גרינסן, צימעסן, קוגלען זיינען אנטרונען אזוי שנעל, ווי זיי זיינען געגרייט געוואָרן. כאטש אנגעשטאפט פון פריער, האט ער אויסגעהאלטן ווי א דזשענטלמאן, צוזעענדיק דעם תענוג, וואס דער בעל־שמחה האט גענאסן. פון זיין ספראווען זיך מיט די מעדני־מלך, און ניט געלאזט יענעם אנקוועלן אומזיסט.

אין א שעה ארום האט סטאפי זיך אנגעשפארט אף צוריק, נאכן גע־וואונענעם געראנגל.

— א שיינעם דאנק, סער, — האט ער ארויסגעלאזן פון זיך א דאמף־רער;, „א דאנק פאר א הארציקער סעודה".

דערנאך האט ער שווער אויפגעהויבן זיך מיט גלעזערנע אויגן און זיך געלאזט אין קיך אריין. דער קעלנער האט אים אויסגעקערעוועט ווי א דריידל און אנגעטייטלט צו דער טיר. דער מכניס־אורח האט אויסגעצאלט א דאלער מיט דרייסיק און נאך דריי ניקלס פארן קעלנער.

זיי האבן זיך צעשיידט ווי יעדער יאר; דער אלטער צו דרום און סטאפי — קיין צפון.

באַם ראָג האָט סטאָפּי זיך אויסגעדרייט, געשטאַנען אַ מינוט, דאַן האָט ער אָפּגעשטויסן זײַנע מלבושים פון זיך, ווי אַ פויגל די פעדערן און האָט אַ פאַל געטאָן צו דער ערד, ווי פון זון־שלאַג אַ פערד.

דער אַמבולאַנס־דאָקטער און דער טרײַבער האָבן זיך געזידלט אײַבער סטאָפּיס וואָג. קיין אַלקאָהאָל ריח האָט זיך נישט געהערט, מ׳זאָל אים דאַרפן נעמען אין אַרעסט־הויז. איז ער מיט זײַנע צוויי סעודות אָפּגעפירט געוואָרן אין שפּיטאָל, מ׳האָט אים געלייגט אין אַ בעט, מיט דער האָפענונג, מ׳זאָל דאַרפן נוצן אױף אים דאָס מעסער.

און הערט! אין אַ שעה אַרום האָט אַ קראַנקן־וואָגן געבראַכט דעם אַלטן בעל־שמחה. ער איז אַוועקגעלייגט געוואָרן אין אַ צווייטן בעט אונטערן חשד פון אַפּענדיסיטיס.

אַ יונגער דאָקטער, וועלכער האָט גערעדט צו אַ שיינער בלוי־אויגיקער קראַנקן־שוועסטער, האָט דערציילט מיט חידוש:

— „וועט איר גלייבן? דער אַלטער איז געפאַלן פון הונגער! ער שטאַמט פון אַן אַמאָליקער גאוהדיקער משפּחה. ער האָט זיך מודה געווען, אַז שוין דרײַ טעג ווי ער האָט אין זײַן מויל ניט געהאַט".

סאָפֿיס מזל

סאָפֿי האָט זיך אומרויִק געדרייט אַף דער באַנק, אין מעדיסאָן סקווער. ווען ווילדע גענדז פֿליִען הויך אין די נעכט, ווען פֿרויען אָן פּוטערס ווערן נענטער צו זייערע מענער, און ווען סאָפֿי באַוועגט זיך אָן רו אַף זײַן פּאַרק־באַנק, — איז אַ סימן, אַז דער ווינטער רוקט זיך אָן.

אַ געלער בלאַט איז אַראָפּגעפאַלן אין סאָפֿיס באַזוך, דאָס איז געווען זיידע־פֿראָסטס אָנזאָג צו די כסדרדיקע שכנים פֿון סקווער און אַ וואָרנונג וועגן זײַן באַזוך.

סאָפֿיס מוח האָט באַנומען דעם פֿאַקט, אַז ס'איז צײַט אונטערצונעמען עפּעס וועגן דער אָנקומענדיקער צרה. דערפֿאַר דרייט ער זיך איצט אַזוי אַף זײַן זיץ.

סאָפֿיס ווינטערונג־פֿאַרלאַנגען זײַנען ניט געווען פֿון די גרויסע. ניט קיין מחשבות וועגן ים־רײַזעס צו די באַרויִקנדיקע דרום־הימלען, אָדער וועגן טובלען זיך אין וועזוווי־אײַנגוס. דרײַ חדשים אַפֿן אינדזל איז געווען זײַן נשמה־באַגער. דרײַ מאָנאַטן זיכערע קעסט און געלעגער אין אַ פֿרײַנטלעכער סביבה, באַשיצט פֿון די צפֿון־ווינטן און „בלויע רעק” — איז געווען אַלץ וואָס סאָפֿי האָט פֿאַרלאַנגט.

יאָרנלאַנג איז דער גאַסט־פֿרײַנטלעכער בלעקוועל אינדזל*) געווען זײַן ווינטער־אַכסניה. פּונקט ווי זײַנע מער מזלדיקע ניו־יאָרקער פֿרײַנט האָבן געקויפֿט בילעטן קיין פֿלאָרידע, צי קאַליפֿאָרניע, אַזוי האָט סאָפֿי געגרייט זיך צום יערלעכן ווינטער־סעזאָן אַפֿן אינדזל. איצט איז שוין מאַקע צײַט. פֿאַריקע נאַכט האָבן די דרײַ זונטיק־בלעטער, אויסגעבעטע אונטער זײַן מאַנטל ביז די קנעכל — נישט באַוויזן צו פֿאַרטרײַבן די

*) אַ טורמע אין ניו־יאָרק.

קעלט, ווען ער איז געשלאָפן אף זײַן באַנק, נעבן דעם פאָנטאַן אפן אַלטן סקווער. דעריבער איז דער בלעקוועל־אינדזל אויסגעוואַקסן אַזוי גרויס אין סאָופּיס געדאַנקען, ס'זײַנען אים נמאס געוואָרן די צדקה־נאַכטלעגערס פאַר די שלעפּער. ס'זײַנען געווען אַ סך שטאָטישע און קהלשע ערטער, וווּ ער וואָלט געקענט באַקומען דירה און שפּײַז, נאָר פאַר די צדקה־טובות מוז מען צאָלן: — אויב נישט מיט געלט, איז מיט בזיונות פאַר יעדן געשענקטן ביסן. דערפאַר איז שוין בעסער זײַן אַ גאַסט באַם „געזעץ". כאָטש ער האַלט זיך באַ שטרענגע כללים — קריכט ער דיר נישט אַרײַן אין די ביינער, טרעט ניט אף דײַן נשמה.

קוים האָט סאָופּי באַשלאָסן גיין אפן אינדזל, האָט ער זיך גענומען גרייטן.

ס'זײַנען געווען גענוג דרכים דערצו. דער בעסטער איז — אָפּצועסן אין אַ פײַנעם, טײַערן רעסטאָראַן, דאַן — דערקלערן זיך ניט צאָל־פעיִק, שטיל, אָן גערודער, איבערגעגעבן ווערן צו אַ פּאָליסמאַן, און דער ריכטער וועט שוין טאָן דאָס איבעריקע.

סאָופּי האָט פאַרלאָזט זײַן באַנק, אַרויסגעשפּאַנט פון פּאַרק און מיטן גלאַטן אַספאַלט אַריבער אַהין, וווּ בראָדוועי און פינפטע עוועניו טרעפן זיך. אַרויף מיט בראָדוויי האָט ער זיך פאַרהאַלטן לעבן אַ פינקלדיקער קאַפע, פון וועלכער ס'האָבן דורך די פענצטער אַרויסגעשײַנט די בעסטע פליישן, פישן און פרוכטן.

סאָופּי איז געווען זיכער מיט זיך, אָנהייבנדיק פון לעצטן זשילעט־קנעפּל אַרויפצו. ער איז געווען אָפּגעגאָלט, זײַן מאַנטל דערטרעגלעך, און זײַן גלאַטער, שוואַרצער שניפּס נישקשהדיק, אַ מתנה פון עפּעס אַ וווילטעטיקער מאַדאַם. ער זאָל נאָר קענען געפינען אַ טיש אין רעסטאָראַן, וועט שוין זײַן גאָר גוט. זײַן האַלטונג באַם טיש וועט געוויס ניט אַרויסרופן קיין חשד באַם קעלנער. אַ געבראָטענע געפּילטע קאַטשקע, גלייבט סאָופּי, זאָל זײַן דאָס הויפּט געריכט. דערצו אַ פלאַש גוטן שאַבלי־ווײַן, דערנאָך אַ שטיקל קאַמעמבער־קעז אַ טעפּעלע געשמאַקע שוואַרצע קאַווע און אַ ציגאַר. איין דאָלאַרדיקער ציגאַר וועט זײַן גענוג. דער סך־הכל וועט ניט זײַן אַזוי הויך אַרויסצורופן אַ באַזונדער צאָרן און שטראָף באַם הויפּט־קעלנער. דאָס פלייש וועט אים מאַכן זאַט און צופרידן, גרייט צו דער רײַזע אף זײַן ווינטער־קוואַרטיר.

אָבער ווי נאָר סאָופי האָט אוועקגעשטעלט דעם פוס אַף דער שוועל פון רעסטאָראַן, האָט דער הויפּט־קעלנער גלײַך געוואָרפן אַ בליק אַף זײַנע צעקנייטשטע הויזן און צעשקראָבעטע שיך. אַ פּאָר שטאַרקע הענט האָבן אים גלײַך געטאָן אַ דריי אויס, אַרויסגעפירט אַפן טראָטואַר און אַפילו ניט דערלאָזט אים אומקוקן זיך אַף די אויסגעחלומטע פּאַטראָוועס.

סאָופי האָט זיך, פאַרקירעוועט צוריק פון בראָדוויי. דאָס האַרץ האָט אים שוין געזאָגט, אַז דער וועג צום געהאָפטן וועט ניט זײַן קיין לייכטער. מ׳דאַרף צוטראַכטן אַן אַנדער שטעג אין חד־גדיא אַרײַן.

באַם ווינקל פון זעקסטער עוועניו האָט די עלעקטריק באַלויכטן אַ געשליפענע שויב פון אַ פענצטער באַלייגט מיט סחורות, האָט סאָופי גענומען אַ היפּשן שטיין און אַרײַנגעקנאַקט אים דורכן גלאָז. ס׳איז זיך באַלד צונויפגעלאָפן אַן עולם מיט אַ פּאָליצמאַן פאָרויס. סאָופי איז זיך געשטאַנען ווי ניט אים מיינט מען, מיט די הענט אין די קעשענעס און געשמייכלט צו די מעשענע קנעפּ.

— ווער האָט עס געטאָן? ווו איז ער?

— וועסט אפשר מיך וועלן חושד זײַן? — האָט סאָופי געזאָגט שטעכעדיק גאָר פרײַנטלעך, ווי איינער וואָס איז צופרידן מיט אַ גוטן אויפטו.

יענעם איז אַפילו אַפן געדאַנק ניט געקומען חושד צו זײַן סאָופן: שויבן־ברעכער בלײַבן נישט שטיין שמועסן מיט דער מאַכט; זיי אַנטלויפן געוויינלעך. און באַמערקנדיק ווי איינער לויפט צום טראַמוואַי, האָט ער מיט אַן אויפגעהויבענעם שטעקן זיך גענומען יאָגן נאָך אים. סאָופי איז געבליבן אַן אַנטוישטער: שוין צוויי מאָל דורכגעפאַלן.

אַנטקעגן איז געווען אַ רעסטאָראַן אָן גרויסע פּרעטענזיעס. זײַנע באַזוכער האָבן פאַרמאָגט היפּשע אַפּעטיטן מיט מאָגערע קעשענעס... אַהער איז סאָופי אומגעשטערט אַרײַן אין זײַנע שיך מיט אָפענע מײַלער און באַשולדיקנדיקע הויזן. ער איז געזעסן בײַ אַ טיש און געשלונגען ביפשטעקס, צימעס, קיכלעך און קוגל. דערנאָך האָט ער אויפגעדעקט פאַרן קעלנער דעם פאַקט, אַז די קלענסטע מטבע און ער — זײַנען ניט קיין פּאָר.

— מאַך עס שנעל, רוף אַ קנעפּל — האָט סאָופי געזאָגט, — און לאָז אַ מענטשן נישט וואַרטן.

— ווּעסט זיך באַדרייען אָן אים — האָט דער קעלנער געזאָגט מיט אַ שטים, ווי פּוטער־קיכלעך און אויגן ווי קאַרשן פון אַ מאַנהעטן קאָקטעיל.

פלינק, מיטן אויער אָפן שטעבעדיקן טראָטואַר האָבן צוויי קעלנער אַ שלײַדער געטאָן סאָופין. ער האָט זיך אויפגעהויבן גלידערווײַז, און אָפּגעפּראָשעט דעם שטויב פון די קליידער. שלעבט: אָן אַרעסט האָט אָנגע־הויבן אויסקוקן ווי אַ ווײַטער טרוים. אַ היטער, וואָס האָט צוגעזען פון ווײַטן, ווי מ'האָט סאָופין אַרויסגעשטויסן, האָט אַ לאַך געטאָן און איז אַוועק.

סאָופי האָט זיך געשלעפּט פינף בלאָק ביז דער יצר־הרע האָט זיך אין אים ווידער דערוועקט. דאָס מאָל האָט דער צופאַל צוגעשאַרט אַ גע־לעגנהײַט, וואָס איז געווען ממש ווי אַ האָר פון דער מילך. אַ יונגע פרוי איז געשטאַנען פאַר אַ וויטרינע און געקוקט אויף די אויסגעשטעלטע חפצים מיט גרויס אינטערעס. צוויי שפּאַן פון פענצטער איז אַ שומר גע־שטאַנען אָנגעשפּאַרט אויף אַ וואַסער־טומבע.

סאָופי האָט באַשלאָסן צו שפּילן אַ ראָל פון אַ חוצפּהניק. דער איי־דעלער אויסזען פון זײַן קרבן און דער שטרענגער קוק פון דעם פּאָליצמאַן האָבן אים דערמוטיקט צו האָפן, אַז אָט דערפילט ער באַלד אַ פעסטע האַנט, וואָס וועט אים פאַרזיכערן אַ ווינטער־וואַקאַציע אויף דעם קליינעם, שיינעם אינדזל.

סאָופי האָט אויסגעגלעט דעם געשענקטן באַנטיק, אַרויסגעצויגן די צעריבענע מאַנקעטן פון די אַרבל, פאַררוקט דעם קאַפּעליוש אויף אַ זײַט און צוגעשאַרט זיך נענטער צו דער יונגער דאַמע. ער האָט גענומען וואַרפן אייגעלעך, געהוסט כלומרשט, געשמאָרעט מיט דער נאָז, געשמייכלט — אויסצוזען עזותדיקער. מיט אַ האַלב אויג האָט סאָופי געזען, אַז דער שומר קוקט אים נאָך. די פרוי האָט זיך אָפּגערוקט אַביסל און ווידער גע־קוקט אויף די אַנטיקן אין פענצטער. דער חוצפּהניק האָט זיך נאָכגערוקט, אַראָפּגעצויגן זײַן הוט און געזאָגט:

„העלאָ, מיידל! וואָלסטו נישט וועלן קומען שפּילן זיך אין מײַן **הויף?"**

דער פּאָליצמאַן האָט אַלץ געקוקט. די יונגע פרוי וואָלט נאָר גע־דאַרפט געבן אַ ווונק, אַ ריר טאָן מיט אַ פינגער, און סאָופי וואָלט געווען אָפן וועג צו זײַן אינדזל־גן־עדן. ער האָט זיך שוין פאַרגעשטעלט, ווי ער

פילט די וואַרעמקייט פון אַרעסט־הויז. די יונגע פרוי האָט אָבער אַ קוק געטאָן צו אים און אים אָנגענומען באַם אַרבל.

„אַוודאַי, מאַיק", האָט זי געזאָגט פריילעך. „וועסטו מיך מכבד זײַן מיט ביר? איך וואָלט שוין פריִער געוועזן געזאָגט צו דיר, נאָר דער בלויער ראָק האָט געהיט".

מיט דער מיידל אונטער דער האַנט איז סאָופי פאַרבייגעגאַנגען דעם אָנגעבלאָזענעם קנאָפּ, ער האָט זיך געפילט ווי פאַרמשפט צו... פרײַהייט.

באַם צווייטן ראָג האָט ער זיך אָפּגעטרייסלט פון זײַן באַגלייטערן און איז אַוועק. ער האָט זיך ווידער פאַרהאַלטן אַף איינער פון די ליכטיקסטע גאַסן ווו ס'גייען אַרום די לײַכטסטע הערצער. פרויען אין פוטער־מאַנטלען, מענער אין וואַרעמע קליידער האָבן זיך פריילעך באַוועגט אין דער קאַלטער לופט. אַ שרעק האָט אָנגעכאַפּט סאָופין, אַז עפּעס ווי אַ כשוף־שטערט אים אַרעסטירט צו ווערן. ווען ער האָט דערזען אַ גרויסן פּאָליצמאַן שטייענדיק אָנגעשפּאַרט באַ אַ גרויסאַרטיקן טעאַטער, האָט ער זיך אָנגעכאַפּט ווי אין אַ שטרוי פאַר דער מעגלעכקייט פון „אומאָרנטלעכער אויפפירונג". סאָופי האָט אָנגעהויבן שרײַען, זידלען ביז הייזעריק ווערן. ער האָט געטאַנצט, געבעוועט און געשטערט די פאַרבײַגייער.

דער פּאָליצמאַן האָט אָבער געדרייט מיטן שטעקן, זיך אויסגעקערעוועט מיט דער פּלייצע צו סאָופין און געזאָגט צו אַ בירגער:

„דאָס איז מסתמא אַ קאַלעדזש־סטודענט. זיי מאַכן אָפּט אַזעלכע טומלדיקע שטיק. אָבער ניט געפערלעך. מ'האָט אונדז געהייסן לאָזן זיי צורו".

אַן אַנטוישטער האָט סאָופי אויפגעהערט קאָמאַנדעוועט אומזיסט. וועט דאָס געזעץ טאַקע קיינמאָל נישט ליגן די האַנט אַף אים? אין זײַן פאַנטאַזיע האָט זיך דער אינדזל שוין פאָרגעשטעלט ווי אַן אומדערגרייכבאַרער גליק. ער האָט ענגער פאַרשפּיליעט זײַן דינעם אויבעררעקל קעגן קאַלטן ווינט.

אין אַ ציגאַר־געשעפט האָט ער דערזען אַ פײַן געקליידטן מאַן פאַררויכערן אַ ציגאַר באַ אַ גאַז־ליכטל. דעם זיידענעם שירעם האָט ער אָנגעשפּאַרט באַם אַרײַנגאַנג. סאָופי איז צוגעקומען, געלייגט די האַנט אַפן שירעם און איז פּאַמעלעך אַרויסגעגאַנגען. דער מאַן מיטן ציגאַר איז שנעל גאָך:

—היי, מײַן שירעם!״, האָט ער בייז אויסגערופן.

— הא, טאַקע? — האָט זיך סאָופּי אַ קרים געטאָן מיט אַ באַלייר־דיקנדיקן טאָן, ווי אַ הוספה צו דער גנבה — יאָ, איך האָב צוגענומען דײַן שירעם, איז פאַרוואָס רופסטו ניט אַ קנעפּל? אָט שטייט דאָרט איינער אפן ראָג.

דער שירעם־אייגנטימער איז אײַנגעשטילט געוואָרן. סאָופּין האָט דאָס האַרץ געזאָגט, אַז אויך דאָס מאָל שפּילט אים ניט דאָס מזל. דער פּאָליצמאַן האָט פון ווײַטנס געקוקט אַף זיי ביידן.

— נו, מילא, האָט געזאָגט דער מאַן פון דעם שירעם, — עס טרעפן זיך טעותן, הע, הע. אויב ס'איז אײַער שירעם וועט איר מיר, האָף איך, פאַרגעבן. איך האָב אים גענומען הײַנט אין אַ רעסטאָראַן. אויב איר דערקענט, אַז דער שירעם איז אײַערער, איז הע, הע, האָפנטלעך... איר וועט...״

— געוויס איז ער מײַנער — האָט סאָופּי געענטפערט מיט עזות.

דער מאַן האָט זיך צוריקגעצויגן, דאָס קנעפּל איז געווען פאַרנומען מיט העלפן אַ בלאָנדער דאַמע אַריבערגיין דעם וועג, מער ניט.

סאָופּי איז געגאַנגען דורך אַ גאַס, וואָס איז געווען צעלעבערט מיט גריבער. האָט ער אַרײַנגעוואָרפן דעם שירעם און געמורמלט מיט פאַר־דראָס קעגן דער פּאָליציי: גראָד ווען ער וויל אַרײַנפאַלן אין זייערע לאַ־פּעס, באַהאַנדלען זיי אים ווי אַ קעניג, וועלכער קען גאָר קיין שלעכטס ניט באַגיין.

לסוף איז סאָופּי אַרײַן אין אַ גאַס, ווּהין דער גלאַנץ און טומל פון די הויפּט־עוועניוס האָט קוים דערגרייכט. ער האָט זיך געלאָזט גיין צום מעדיסאָן סקווער, צו זיין „היימישער״ פּאַרק־באַנק.

בײַ אַ גאָר שטילן ראָג האָט זיך סאָופּי אָפּגעשטעלט. פון אַן אַלטן קלויסטער דורך אַ בלוי פענצטער האָבן זיך דערטראָגן די קלאַנגען פון אַן אָרגאַן. די מוזיק האָט צוגעצויגן סאָופּין צום אײַזערנעם פּלויט. די לבנה האָט געשײַנט, אַרום, איז געווען שטיל, פייגעלעך האָבן שלעפעריק זיך איבערגערופן. די מוזיק טענער האָבן דערמאָנט סאָופּין אין די טעג, ווען ער האָט נאָך פאַרמאָגט טאַטע־מאַמע, פרײַנט און . . .

עפּעס האָט זיך געביטן אין סאָופּיס האַרץ. ער האָט מיט גרויל דער־זען דעם אָפּגרונט, ווּהין ער איז פאַרקראָכן, די דערנידערדיקע טעג,

ווערטלאָזע פאַרלאַנגען, טויטע האָפענונגען און וויסטע באַגערן, וועלכע האָבן אָנגעפילט זײַן עקזיסטענץ.

אין אַ רגע האָט זײַן נשמה אויפגעציטערט מיט אַ נײַעם ווילן. אַ פלוצעמדיקער שטאַרקער געפיל האָט זיך גענומען ראַנגלען אין אים קעגן זײַן ביטערן גורל. ניין! ער מוז זיך אַליין פאַר די אויערן אַרויסשלעפּן פון דעם גיהנום. ער וועט גובר זײַן דאָס בייז וואָס געוועלטיקט איבער אים. ס'איז נאָך דאָ צײַט. ער איז נאָך גענוג יונג. ער וועט אין זיך דערוועקן די אַמאָליקע אַמביציעס, און זיי פאַרווירקלעכן. מאָרגן נאָך וועט ער אַוועק דאון־טאַון זוכן אַרבעט. אַ מאָן האָט אים אַמאָל פאָרגעלייגט ווערן זײַן שאָפער. ער וועט אים אָפזוכן און בעטן די אַרבעט. ער וועט ווידער ווערן אַ מענטש. ער וועט...

סאָופי האָט דערפילט אַ האַנט אויף זײַן אָרעם. ער האָט שנעל אַ בליק געטאָן אַ פּאָליצמאַן אין פּנים אַרײַן.

— וואָס טוסטו דאָ? — האָט יענער געפרעגט.

— גאָרנישט, — האָט סאָופי געענטפערט.

— קום־זשע מיט מיר, — האָט דער פּאָליצמאַן געזאָגט.

— דרײַ חדשים אָפּן אינדזל, — האָט אויף מאָרגן געפסקנט דער פּאָליציי־ריכטער.

קאַבאַלעראָס װעג

דער יונג קיסקאָ האָט דערהרגעט זעקס אין מער װײניקער ערלעכע סכסוכים; צװײ מאָל אַזױ פֿיל (מעקסיקאַנער) פּשוט געשיקט אַף יענער װעלט און אַ גרעסערן סכום װאָס ער האָט פֿאַרפֿעלט צאָלן. דערפֿאַר האָט אַ פֿרױ זיך אין אים פֿאַרליבט.

דער מוצלח איז אַלט געװען פֿינף און צװאַנציק, אױסקוקנדיק מיט פֿינף יאָר ייִנגער; אַ פֿאַרזיכערונג־געזעלשאַפֿט װאָלט אָפּגעשאַצט זײַן פּגירה צו זעקס און צװאַנציק.

דעם יונגס מלוכה האָט זיך געשפּרײט צװישן פֿריאָ און ריאָ־גראַנדע. די רציחות איז ער באַגאַנגען — װײַל ער האָט געהאַט אַ בליציקן טעמפּעראַמענט: אױסצומײַדן אַרעסט, פֿאַר לוסט און — גלאַט אַזױ. ער האָט זיך תמיד אױסגעדרײט, װאָרעם מיט איין זעקסטל פֿון אַ רגע האָט ער געשאָסן שנעלער פֿון יעדן פּאָליציי שעריף און רענדזשער. אױך װײַל ער האָט געריטן אַף אַ פֿלינק, געפּינטלט ברױן־גרױ פֿערד, װאָס האָט געװוּסט יעדער שפּאַרונע אין געדיכטן װאַלד פֿון סאַן אַנטאָניע.

טאָניע, די מײדל, װאָס האָט זיך פֿאַרליאַפּעט אין בוחר קיסקאָ, איז געװען חצי קאַרמעק און חצי מאַדאָנע; דאָס איבעריקע, אַ זינג־פֿײגעלע. געװױנט האָט זי אין אַ גראָז־באַדעקטן ערד־שטיבל אין אַ קלײנעם מעקסיקאַנישן ישוב, באַם װאָלף־קרײַץ פֿון פֿריאָ. מיט איר איז אױך געזעסן אַ פֿאָטער, צי אַ זײדע פֿון אַצטעקן־דור, עפּעס װײניקער װי טױזנט יאָר אַלט. ער האָט געפּאַשעט אַ מאה ציגן און געװען אין שטענדיקן שכרות־חלום פֿון טרינקען מעסקאַל. אונטער זײער קוליבע האָט זיך געצױגן אַן אוראַלטער װאַלד מיט בײמער װינציקסטן צװאַנציק פֿוס הײך און דערגאַנגען ביזן טיר. טאַקע דורך דאַנען פֿלעגט דער פֿאַרדאַכט ברענגען דעם יונגן זײַן מײדל. און אײנמאָל, טוליענדיק זיך װי אַ יאַשטשערקע צום גרע־

נעץ־סלופּ איבערן גראָז ־ געדעקטן דאַך, האָט ער געהערט ווי דאָס זינג־פייגעלע, זײַן טאָניע, האָט געלייקנט שטיין און בײַן וועגן איר אויפנעמען בא זיך דעם מערדער קיסקאָ אַף איר לשון פון שפּאַניש־אַמעריקאַניש.

איין טאָג האָט דער אַדיוטאַנט־גענעראַל פון שטאַט, וועלכער איז אויך געוועזן דער קאָמאַנדיר פון די רענדזשער־קרעפטן, געשריבן אַ סאַרקאַסטיש בריוול צו קאַפּיטאַן דאַוואַל פון קאָמפּאַניע מכוח דעם רויקן אומגע־שטערטן קיום פון רוצחים און אויסוואורפן אין זײַן טעריטאָריע.

דעם באַאַמטנס פּנים האָט באַקומען אַ ציגל־שטויב־קאָליר, און ער האָט גלײַך איבערגעשיקט דעם קאָמוניקאַט מיט אַן אייגענעם פּירוש צום רענדזשער עלטסטן, ביל אַדאַמסאָן, איבערצוגעבן צום געהילף סאַנד־רידזש מיט אַ באַפעל אײַנצושפּאַנען אַ סקוואַד פון אַזויפיל און אַזויפיל אוועקצושטעלן דאָס געזעץ אין אָרדענונג.

לייטענאַנט סאַנדרידזשס צורה איז געוואָרן חנוודיק־ראָז אַנשטאָט זײַן שטרוי־קאָליר; ער האָט אַרײַנגעשטעקט דעם פּאַפּיר אין קעשענע און אָפּגעביסן אַ שטיק וואָנצע.

אַף מאָרגן פרי האָט ער אָנגעזאָטלט זײַן פערד און אוועקגעריטן צום מעקסיקאַנישן גרענעץ באַם וואָלף־קרייץ צוואַנציק מײַל ווײַט.

הייך זעקס פוס צוויי, בלאָנד און שטיל ווי אַ גײַסטלעכער, סכנהדיק ווי אַ מאַשין־ביקס איז סאַנדרידזש אַרומגעגאַנגען די כאַטעס צו דער־שנאַפּן נײַעס וועגן יונג קיסראָ.

מער נאָך ווי די מאַכט האָבן די מעקסיקאַנער געשוידערט פאַר דער קאַלטער מוראַדיקער נקמה פון דעם געזוכטן, בא וועמען ס'איז געווען אַ צײַט־פאַרטרײַב צו זען מעקסיקאַנער אין גסיסה. זיי האָבן געציטערט פאַר זײַן דוך. יעדער פון זיי האָט דעריבער מיט אויפגעהויבענע ברעמען און אָנגעצויגענע אַקסלען אָנגעפּילט די לופט מיט הכחשות, פאַרלייקענונג פון עפּעס ידיעות וועגן קיסקאָן.

בלויז דער קרעמער, פינק, וואָס האָט געהאַלטן אַ קלייט באַם קרײַץ־וועג, האָט געזאָגט סאַנדרידזשן: „אומזיסט די טרחה, צו פרעגן די מעק־סיקאַנער. זיי פלאָטערן. דער יונגאַטש, מיטן ריכטיקן נאָמען גודאַל, (ניט אמת?) איז געווען אין מײַן קראָם אַ פּאָר מאָל. כ'גלייב, איך קענט אים גע־פינען... נאָר ס'טויג מיר אויך ניט קריכן. כ'בין אַף צוויי סעקונדן צוריק שטייענדיק אין צינען אַ שפּײַער, איידער אמאָל און איבער דעם אונטער־

שייד דאַרף מען צוויי מאָל טראַכטן. דער חברהמאַן האָט אַ האַלב מעקסיקאַנער געליבטע, וועמען ער קומט זען. זי וווינט אין אַ געצעלט, אַ הונדערט שפּאַן פון וואָלף־קריַיץ באַם ברעג וואַלד. אפשר זי וועט... נאָר כ׳גלויב נישט, אָבער סיַי־ווי, סלווינט זיך אונטערקוקן באַ יענעם מקום.

סאַנדרידזש איז צוגעפאָרן צו דער ערד־לאָך. די זון איז געשטאַנען נידעריק, און גרויסע שאָטנס פון די וואַלד־ביימער האָבן פאַרטונקלט דעם גראָז־דאַך. די ציגן זיַינען שוין פאַרשפּאַרט געווען אַף דער נאַכט. נאָר אַ פּאָר יונגינקע ציגעלעך האָבן אַרומשפּאַצירט, ציפּנדיק בלעטלעך. דער אַלטער מעקסיקאַנער איז געלעגן אַף אַ קאָלדרע אַפן גראָז, פאַרטשאַדעט פון מעסקאַל און געדרעמלט. אין טיר איז געשטאַנען טאָניע. סאַנדרידזש איז געזעסן אין זאָטל און אַף איר געקוקט.

דער יונג קיסקאָ איז געווען אַ קליין, נישטיק מענטשל, ווי אַלע געפערלעכע רוצחים. זיַין האַרץ וואָלט אַרויסגעשפּרונגען, וויסנדיק, אַז צוויי מענטשן, וועמענס מוחות ער האָט געבויערט, האָבן מיט אַ פּשוטן איבערקוקן זיך פאַררוקט אים אין אַ ווינקל.

אַזאַ מאַן האָט טאָניע נאָך נישט געזען, ווי געשאַפן פון זון־ליכט, בלוט־רויטע, דורכזיכטיקע הויט. זיַין שמייכל ווי דער זון־אויפגאַנג האָט פאַרטריבן די וואַלד־שאָטנס. די מענער, וועמען זי האָט געקאָנט, זיַינען געווען טונקל און נידעריק געוואַקסן. אפילו דער חתן איז ניט געווען העכער פון איר, מיט שוואַרצע, גלאַטע האָר און אַ קאַלט, שטיינערן פּנים וואָס פרירט דעם מיט־טאָג.

טאָניע אָבער וואַרעמט און דערהויבט דאָס געמיט. אירע בלוי־טונקעלע האָר, גרויסע, מעלאַנכאָלישע אויגן האָבן איר געגעבן אַ מאַדאָנעאויסזען. אירע באַוועגונגען, תנועות, האָבן אַרויסגעבראַכט דעם באַהאַלטענעם פיַיער און צויבער — אַ ירושה פון גיטאַנאַ־שייוועט פון באָסקער געגנט. דער זינג־פייגעלע־טאָל האָט געגעסטעט טיף אין איר האַרץ און אַ שעמעוץ דערפון האָט מען געקענט דערבליקן אין איר רויט קליידל און בלוי קאַפּטל.

דער ניַי־דערשינענער זון־גאָט האָט געבעטן אַ טרונק. טאָניע האָט געבראַכט דעם קרוג וואַסער, וואָס איז געהאַנגען אין שאָטן. סאַנדרידזש איז אַראָפּ פון זאָטל, צו פאַרקלענערן איר טרחה.

אין איין פערטל שעה איז געשען אַ נס: סאַנדרידזש האָט איר גע־

לערנט פּלעכטן פון רוי־פעל אַ שטריק; און טאָניע האָט זיך געקלאָגט, אַז ווען נישט דאָס ענגליש־ביכל, וואָס דער גייענדיקער פּאָטערל האָט איר געגעבן און דאָס קרומע בערעלע, וואָס זי שפּײַזט פון פלעשל, וואָלט איר געווען זייער אומעטיק.

דערפון געדרונגען: קיסקאָס פּלויט מוז ווערן אונטערגעשפּאַרט; און דעם קאַפּיטאַנס רייד זײַנען פאַרזייט געוואָרן אַף אַ פרוכטבאַרן באָדן.

אַהיימקומענדיק, האָט סאַנדרידזש געמאָלדן, אַז דער יונג קיסקאָ וועט מוזן אָדער נאָגן די שוואַרץ־ערד פון די פּריאָ־פּרעירים אָדער ווערן געהאָנגלט פאַרן ריכטער און אַ דזשורי. צוויי מאָל אַ וואָך פלעגט דער קאַפּיטאַן רײַטן צום וואָלף־קרייץ און פירן טאָניעס שלאַנקע פינגער פון לימענע קאָליר איבער דעם וואַקסנדיקן לעדער־שטריק.

דער רענדזשער האָט געוווּסט, ער קען דאָרט טרעפן דעם געגאַרטן און געהאַלטן זײַן פּיסטויל גרייט. ער האָט אויך געוואָרפן אַן אויג אַפן צוגאַנג צום פּריאָ־געצעלט.

קיסקאָ האָט בשעת־מעשה געמלאכהוועט אַף זײַן שטייגער. ער האָט באַשאָסן אַ שענק; דורכן בלעכל איינגעשטילט דאָס האַרץ פון אַ מאַרשאַל, און איז אַוועק אַ צעבראָכענער נעבעך, וואָס דער געהרגעטער איז געווען אין די עלטערע יאָרן און גענוצט אַן אַלטע ביקס.

ווי יעדער מענטש נאָכן באַגיין אַן עבירה פאַרגלוסט זיך עפּעס בעסערס, שענערס; האָט אויך דער רוצח פאַרבענקט זיך נאָך זײַן געליבטער, זי זאָל אים פאַרזיכערן איר געטרײַשאַפט טראָץ זײַנע מעשים טובים. ער האָט געגאַרט, זי זאָל זײַן בלוטדורשטיקייט אָנרופן טוגנט; זי זאָל אים געבן אַ קאַלטן טרונק און דערציילן, ווי ס׳לעבט זיך דעם בערעלע.

קיסקאָ האָט פאַרקערעוועט זײַן פערד אין דער ריכטונג פון וואָלף־קרייץ. דער סוס האָט געוווּסט, אַז ס׳דערוואַרטעט אים די פּעטע פּאַשע פון וואַלד, לויז אַף אַ פערציק־פוסיקן שטריק באַם סלופּ, בעת זײַן רײַטער וועט רוען אין זײַן געליבטערס גרינעם בײַדל, מיטן גראָזיקן דאַך.

דורך שטעכעדיקע גרוי־גרינע קאַקטוסעס פון אַלערליי פאַסאָנען וואָס פאַרשטעלן דעם שווינדלדיקן וועג ביז פאַרלוירן גיין, האָט די קלוגע געניטע שקאַפּע געאײַלט, געיאָגט, און מיט יעדן זיכערן קער און דריי פאַרקירצט דעם מהלך צו זײַן בעל הביתם ציל. דער ווױלער יונג האָט געזונגען. דאָס איינציקע ליד, וואָס ער האָט געוווּסט גלײַך מיט זײַן איינ־

ציקן פאַך, פון וואָס ער האָט געלעבט און די איינציקע פרוי, וועלכע ער האָט געליבט. ער, דער קליין־קעפּיקער, האָט אויך באַזעסן פּיצלדיקע געדאַנקען. מיט זײַן קול פון אַ קאַיאָט האָט ער אויסגעשריִען זײַן ליד, ס'איז אים אויסגעקומען, דאָס פעלד־און־וועג־ליד האָט אײַנגעטײַטשט דעם מוסר השכל: טשעפּע ניט מײַן מיידל, אַניט וועל איך ניט איידל זײַן, דאָס פערד איז שוין געווינט געוועזן צום טאָן, און געטאָן זײַנס.

ענדלעך האָט דער רײַטער דערזען דעם גראָז־דאַך. ער האָט פאַר־האַלטן זײַן פערד און, גייענדיק צופוס, געבליקט דורך די שפּאַלטן געבוי־גענערהייט. דער פערדאַטש האָט געוווּסט זײַן ראָל און געשטאַנען שטיל, אָן גערויש.

קיסקאָ איז צוגעקראָכן נאָענט און ווײַטער געקוקט דורך די בלע־טער פון די קאַקטוסעס.

ער האָט געזען זײַן טאַניען פלעכטן אַ שטריק פון רויער פעל — מהיכא תיתי. אָבער איר קאָפּ האָט גערוט אויף דער ברוסט פון אַ בלאָנדן, וועלכער האָט געהאַלטן זײַן האַנט אַרום איר און געפּירט מיט אירע פינ־גער בײַ דער אַרבעט!

סאַנדריעדזש האָט אַ שנעלן בליק געוואָרפן, דערהערנדיק אַ דראָענ־דיקן קליק פון אַ ביקס. דער גערויש האָט זיך אָבער נישט איבערגעחזרט און טאַניעס פינגער האָבן געמוזט געפּירט ווערן.

דאָן, אין שאָטן פון טויט, האָבן זיי ווײַטער געשמועסט וועגן זייער ליבע; און אין דעם שטילן יוני־טאָג האָט יעדער קלאַנג דערטראָגן זיך צו די אויערן פונעם יונג.

— געדענק־זשע, האָט טאַניע איינגעטענהט — קום נישט ביז איכל שיקן נאָך דיר. מ'האָט מיר איבערגעגעבן, אַז מיט אַ דרײַ טעג צוריק האָט מען אים געזען דאָ אַרום, וועט ער געווים קומען. און טרעפט ער דיך, איז דײַן סוף. וואַרט־זשע אויף מײַן וואָרט.

— גוט און ווויל — האָט געענטפערט דער רענדזשער — אָבער וואָס דערנאָך?

— דערנאָך מוזטו ברענגען דײַנע מענטשן און פאַרענדיקן מיט אים. אַניט וועט ער דיך, ווי ער האָט געטאָן צו אַ סך אַנדערע — האָט זי געענטפערט.

— אמת, ער איז נישט קיין מענטש זיך אונטערצוגעבן — האָט דער קאַפּיטאַן צוגעשטימט. „ס'איז: טויט אָדער וועד געטויט פאַר דעם וואָס גייט אַפן הער קיסקאָ".

טאַניע האָט אוועקגעלייגט דאָס געפלעכט און פאַרלייגט אַ לימענע קאָלירטן אָרעם אַפן קאַפּיטאַנס אַקסל. קאָן מען, קענענדיק דיך, רויטער בארג, אויסקלײַבן אים? דו ביסט שטאַרק, גוט און איידל אָבער יענער? זאָל ער פּגרן! וועל איך נישט דאַרפן דאגהן פאַר מיר און דיר".

— אָבער, ווי וועל איך וויסן, ווען צו קומען? — האָט געפרעגט סאַנדריעדזש.

— ווען ער קומט, שטייט ער אָפּ אַ צוויי־דרײַ טעג — האָט טאַניע דערקלערט — וועל איך אַ בריוול דיר שיקן דורך אַ בחורל, גרעגאָריע, וועלכע האָט אַ ביסטרע פערד. ער וועט זיכער ברענגען דיר מײַן כתב. דעמאָלט נעם וואָס מער פון דײַן חברה און קום, ווײַל ער איז זייער גע־שיקט אַרויסצולאָזן אַ קויל פון זײַן פּיסטויל.

— קומען וועל איך אַליין — האָט דער קאַפּיטאַן געענטפערט. ווײַל מיין עלטסטער האָט מיר געשריבן אַ פּאָר הארבע ווערטער, מוז איך אַליין דורכפירן דעם עסק: אַליין אָדער גאָרניט! זײַ־זשע מיר מוידיע און איך וועל טאָן דאָס איבעריקע.

— גוט, מיין רויטער בארג, האָט טאַניע געזאָגט. כ'פאַרשטיי גאָר־ניט, ווי איך האָב געקענט פאַרכליאָפּטשען זיך אין דעם גזלן וועלכער שמייכלט קיינמאָל.

סאַנדריעדזש האָט אויפגעהויבן טאַניען מיט איין האַנט צום זייר־געזונט. די יולי־רויִקייט איז נאָך געלעגן אויסגעשפּרייט. דער רויק היני־טערן ציגן־געבראָטנס האָט זיך געצויגן גלײַך דורכן לײמענעם קוימען.

ווען דער קאַפּיטאַן איז פאַרשוווּנדן, איז דער יונג צוריקגעקראָכן און אָפּגעריסן אַ שטרעקע און דערנאָך זיך געלאָזט מיט געזאַנג צו דער וואַלד־קוליבע.

טאַניע האָט אים דערהערט און אַרויסגעגאַנגען באַגעגענען. ער האָט, ווי קיינמאָל פריִער, געשמייכלט, איר דערזעענדיק. טאַניע איז אַרײַנגע־פאַלן אין זיינע צעשפּרייטע אָרעמס. ער האָט געקוקט אַף איר מיט ליב־שאַפט, זײַנע שוואַרצע האָר האָבן געקלעפּט צו זײַן שטערן. די באַגעגע־ניש האָט דערוועקט אין אים אַ צערודערונג אַף זײַן געזיכט, וואָס איז

זייער שטײַף ווי אַ וואַקסענע מאַסקע.

— ווי פֿילט מײַן מיידל? — האָט ער געפֿרעגט צודריקנדיק איר.

— קראַנק פֿון וואַרטן אַזוי לאַנג אַף דיר — האָט זי קאָקעטיש געענטפֿערט — איך קוק מיר די אויגן אויס, פֿאַרשנדיק דורך די בלויזן אין די ביימער. אָבער אַבי דו ביסט שוין מיט מיר, וויל איך פֿאַרגעסן. וואָלסט באַדאַרפֿט קומען אָפּטער זען דײַן באַשערטע. גיי אַרײַן, רו זיך אָפּ. איך וועל אָנטרינקען דײַן פֿערד און צובינדן צום סלופּ. אין קרוג איז דאָ קאַלטע וואַסער.

ער האָט איר געקושט און געזאָגט: — קיינמאָל אין דער וועלט וועל איך לאָזן אַ פֿרוי באַמיִען זיך אַרום מײַן פֿערד. בעסער זאָלסטו אַרײַנגיין און צושטעלן אַ טאָפּ קאַווע, איך וועל באַזאָרגן די שקאַפֿע און איכל דיר האַרציק דאַנקען.

קיסקאָ האָט געקענט נוצן זײַן צונג ווי אַ „קאַבאַלעראָ" אין באַצוג צו פֿרויען. קיין אומאַנשטענדיק וואָרט — צום שיינעם מין. ער האָט געקענט מאָרדן זייערע מענער, ברידער, אָבער מיט קיין פֿינגער ניט באַרירן אַ פֿרוי. האָבן טאַקע פֿילע פֿון זיי נישט געוואָלט גלייבן וואָס מ'האָט דערציילט וועגן זײַנע מערדערײַען.

נאָך זון־פֿאַרגאַנג האָבן זיי געזעצט זיך אַרום טיש באַשטעלט מיט ציגן־בראָטן, געקענטע פֿערעשקעס און קאַווע, באַם ליכט פֿון אַ לאַמטערן. דער אַלטער האָט פֿאַררייכערט, באַזאָרגט זײַן טשערעדע און אײַנגעוויקלט אין אַ קאָלדרע פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ מומיע. טאָניע האָט געוואַשן דאָס געפֿעס און קיסקאָ האָט געווישט מיטן האַנטעך פֿון אַ מעל־זאַק. אירע אויגן האָבן געגלאַנצט ווען זי האָט דערציילט דאָס פֿאָרגעקומענע אין זײַן אָנוועזנהייט ווי בשעת אַלע זײַנע וויזיטן. דערנאָך האָט זי אין אַ גראָז־האַמייק געשפּילט אַף דער גיטאַרע און געזונגען אַ ליבע־ליד.

— ליבסטו מיך, ווי שטענדיק, אַלטינקע מײַנע? — האָט ער געפֿרעגט, זוכנדיק ציגאַר־פּאַפּיר אין זײַן קעשענע.

— תמיד דאָס זעלבע, קלײנינקער, — האָט זי געענטפֿערט, גלעטנדיק אים מיט אירע אויגן.

— איך מוז לויפֿן אין קלייטל נאָך רויכער־פּאַפּיר, כ'ל באַלד זײַן צוריק — האָט קיסקאָ געזאָגט.

— פֿלי — האָט זי געאײַלט — און זאָג מיר, צי וועסטו איצט

שטיין לענגער מיט מיר?

— כ'ל איבערזיצן א צוויי־דריי טעג — האָט ער געענטפערט מיט א געזעץ — איך בין געווען פאַרנומען א חודש צייט, ווייל איך אויסרוען זיך.

אין א האַלבער שעה אַרום איז ער געווען צוריק, און טאַניע האָט נאָך אַלץ פאַרבראַכט אין הײמאַק.

— איך פיל משונה, — האָט קיסקאָ געזאָגט — ס'דאַכט זיך מיר, אז אונטער יעדער בוים און ביימל ליגט עמעצער און צילעוועט אין מיר. כ'האָב קיינמאָל פריִער נישט דורכגעלעבט אַזעלכעס. מ'האָט מיר געגעבן אָנצוהערן, אז כ'מוז פאַרלאָזן קאַיאַר, ווײַל ס'טוט זיך חושך אין שטעטל פאַר מײַן אָפּראַמען דעם אַלטן מאַרשל.

— קען דען עמעצער אָפּשרעקן מײַן קליינעם גבור? — האָט זי ווי געוווּנדערט זיך.

— איך בין, אוודאי נישט קיין פּחדן, ערגעץ אַנדערש, אָבער דאָ קען אַן אומשולדיקער לײַדן.

— בלײַב מיט דײַן טאַניען. קיינער וועט דיך דאָ נישט געפינען — האָט זי אים צוגערעדט.

ער האָט געקוקט אין אַלע זײַטן און געענטפערט, — כ'ל זען שפּעטער.

האַלבע נאַכט איז א רײַטער אָנגעקומען אין רענדזשער־קעמפּ. מיט „האַלאָוס" האָט ער צו וויסן געגעבן, אז זײַן שליחות איז א פרידלעכע. אויף סאַנדריעדזשעס פראַגע האָט ער געענטפערט, אז ער הייסט דאָמינגאָ סעילעס פון וואָלף־קרייק און אז ער איז געקומען אָנשטאָט זײַן קראַנקן ברודער, גרעגאָרי, דערלאַנגענדיק א בריוו.

דאָס געשריפטס האָט זיך געלייענט ווי פאָלגט:

מײַן טײַערער.

ער איז געקומען. ווי נאָר דו ביסט אַוועק, האָט ער זיך געוויזן. לכתחילה געוואָלט רוען דרײַ טעג. שפּעטער איז ער געוואָרן פול פּחד, מיך חושד געווען, אז כ'ברענג אויף אים דעם טויט דורך באַהאַלטענע אין שאָטנס. וואָרעם כ'ליב אים נישט מער. ער האָט באַשלאָסן אָפּצופאָרן כאור הבוקר, כדי צו באַווײַזן, אז ער דאַרף נישט שרעקן זיך, זאָל איך אין זײַנע מלבושים אַרויספאָרן פריִער, און ער אין מײַנע פרויען־קליי־

דער וועט ווארטן צו זען, צי ס'איז טאַקע קיינער ניט אין לויער אַף אים. קום־זשע דו, מײַן ליבער, באַהאַלט זיך אונטערן וואָגן און שיס אין אים. טויט אים אפֿן אָרט. געדענק, ער וועט טראָגן מײַן ווײַבערשע הלבשה.

דײַן אייגענע טאָניע.

סאַנדריעדזש האָט אָנגעזאָטלט זײַן פערד, געקומען צום קרײַצונג, איז ער אַף אַלע פיר צוגעקראָכן צו דער קוליבע און פאַרשטעקט זיך אונטערן וואָגן מיט זײַן ביקס פאַרטיק.

ער האָט געוואַרט אַ פּאָר שעה, ביז צוויי פיגורן זײַנען אַרויסגעקומען. איינע אין מענערשע און די צווייטע אין ווײַבערשע קליידער. דער מאַנצבילש פאַרקליידטער גוף האָט אַרויפגעכאַפּט זיך און גלײַך אוועקגעריטן אפֿן פערד. די צווייטע געשטאַלט האָט נאָכגעקוקט אין לבנה־ליכט. סאַנדריעדזש האָט באַשלאָסן נישט צו וואַרטן, ביז זי וועט צוריק קומען. זי מוז ניט זײַן דערבײַ.

— הענט אַרויף! — האָט ער באַפוילן אַרויסגייענדיק פון אונטערן וואָגן.

די פיגור אין ווײַבערשן האָט זיך שנעל אויסגעדרייט און נישט געפאָלגט. האָט דער קאַפּיטאַן גלײַך אַרײַנגעשאָסן איינס־צוויי־דרײַ און נאָך אַ פּאָר, צו מאַכן זיכער מיט אַזאַ ווי דער קיסקאָ־יונג.

דער אַלטער האָט זיך פון די דונערן אויפגעכאַפּט, איינהערנדיק זיך ווײַטער צו אַ טויט־געשריי, האָט ער זיך אויפגעהויבן פון געלעגער קרעכצנדיק אומצופרידן און דערקענט דעם קאַפּיטאַן, וועלכער ~~האָט~~ אַראָפּגענומען דעם לאָמטערן און אויסשפּרייטנדיק דעם בריוו אפֿן טיש, געפרעגט, ווער ס'האָט עס געשריבן?

דער אַלטער האָט געענטפערט: „על טשיוואַטאַ", ווי מ'רופט טאָניעס חתן, האָט דאָס געשריבן, ווען זי איז געשלאָפן, און מיר עס געגעבן אָפּצוטראָגן צו דאָמינגאָ סעילעס פאַר דיר. איז עפּעס קרום? און קיין טרינקעכטס איז אויך ניטאָ, אָבער טאַקע גאָר ניט.

ערשט דעמאָלט האָט סאַנדריעדזש געכאַפּט, אַרויסגעלאָפן און אָני־דערגעזעפאַלן אַף דער ערד אין שטויב נעבן דעם זינג־פויגעלע, פון וועמען קיין פעדערל האָט שוין ניט געפלאַטערט.

אַ מײַל ווײַטער האָט אַ רײַטער געזעוועט אַ ליד מיט די ווערטער: „טשעפּע נישט מײַן מיידל, אָניט, וועל איך זײַן ניט איידל..."

שפורן

אין דער גרויסער שטאָט קען אַ מענטש פאַרשווינדן פּלוצלונג, ווי דער פלאַם פון אַן אויסגעלאָשן ליכט. אַלע מיטלען פון נישטערן, זוכן — וואַך־הינט, געהיים־אַגענטן מיט זייערע לערע־מעטאָדן — מעגן אַנגעווענ־דעט ווערן, אָבער ס'רוב איז עס תקות שוא... — ארויסגעוואָרפענע ארבעט. ס'קען אמאָל טרעפן, אַז נאָכן דורכקעמען טײַכן, איבערזיפּן רעסטאָראַנען, זען צי האָט דער פאַרפאַלענער נישט געשטעלט זיך וואַשן געפּעס, פאַר אַ סטייק אַ געבראָטנס, געפינט מען, אַז ער האָט זיך אַריבערגעקליבן אין שכנישן הויז.

אַן ענלעכע אינטערעסאַנטע מעשה האָט זיך פאַרלאָפן מיט מערי שנײַדער.

אַ מיטליאָריקער מאַן, מ"ר מיעקס איז געקומען פון מערב קיין ניו־יאָרק אויסזוכן זײַן שוועסטער מיטן נאָמען: אַן אַלמנה, עלטער צוויי און פופציק, האָט געוווינט יאָרן אין אַ טענעמענט־הויז פון אַ געדיכט באַזעצ־טער געגנט.

אַף איר לעצטער וווינונג האָט מען דעם ברודער געענטפערט, אַז זי האָט זיך אַרויסגעקליבן מיט אַ חודש צוריק. וווּהין? קיינער האָט נישט געוווּסט איר נײַעם אַדרעס.

האָט מ"ר מיעסק זיך געווענדעט מיט זײַן רעטעניש צו אַ פּאָליציסט.

— מיין שוועסטער, — האָט ער דערקלערט — איז זייער אָרעם און איך בין נײַגעריק איר געפינען. איך בין געוואָרן רײַך פון אַ בלײַ־מינע און כ'וויל זי זאָל טיילן מײַן עשירות. מעלדן אין צײַטונגען וועט גאָר־נית אויפטאָן, ווײַל זי קען נית לייענען.

דער בלויער ראָק האָט זיך אַ גלעט געטאָן די גאָמבע און אויסגעקוקט אַזוי פאַרטיפט אין די מחשבות, אַז ס'האָט אים געדאַכט, אָט זעט דער

ברודער זײַן שוועסטערס פריידיקע טרערן רינען אַף זײַן בלויען שניפּס.

— „פּאָרט צו אין קאַנאַל־סטריט נאָכבאַרשאַפט" — האָט דאָס קנעפּל געראָטן, — דאָרט ווו ס'ציִען זיך די שווערע וועגענער. אַף יענעם פּלאַץ ווערן עלטערע פרויען איבערגעפאָרן אָפט, צווישן זיי קען זײַן אויך אײַער שוועסטער. אויב איר ווילט ניט דאָס טאָן, גייט צו אין פּאָליציי, זאָלן זיי שיקן איינעם צו העלפן אײַך אין דער אַרבעט.

אין פּאָליציי־סטאַנציע האָט מען מ"ר מיעקסן גערן געגעבן הילף. זיי האָבן באַלד צעשיקט אַן אַלאַרם און קאָפּיעס פון מערי שנײַדערס פאָטאָ־גראַפיע, וואָס איר ברודער האָט בײַ זיך געהאַט. אין מאַלבערי גאַס האָט דער שעף באַשטימט דעם געהיים־אַגענט מולינס.

דער ציוויל־געקליידטער האָט אָוועקגענומען מיעקסן אין אַ זײַט און געזאָגט:

— ס'איז נישט קיין שווערער פאַל אויסצוגעפינען. גאָל דיר אָפּ די וואָנצעס, לייג אָן די קעשענעס מיט גוטע ציגאַרן, און לאָמיר זיך באַגע־גענען אין דער קאַפע בײַ וואַלדאָרף האָטעל, דרײַ נאָכמיטאָג.

מיעקס האָט אויסגעפאָלגט. מולינס האָט דאָרט שוין געוואַרט. בײַ אַ פלאַש ווײַן האָט דער אַגענט אים אויסגעפרעגט וועגן זײַן פאַרלוירענער שוועסטער.

— נו, איר ווייסט דאָך — האָט דער דעטעקטיוו געזאָגט — ניו־יאָרק איז אַ היפּש שטעטל אָבער מיר האָבן אײַנגעשטעלט אַ סיסטעם אויסצוגעפינען מענטשן. ס'זײַנען פאַראַן צוויי־ערליי וועגן: צו ערשט וועלן מיר פּרובירן איינעם. איר זאָגט, זי איז אַלט בײַ צוויי און פופציק יאָר.

— עפּעס אַריבער — האָט מיעקס געענטפערט.

דער דעטעקטיוו האָט צוגעפירט דעם מערבדיקן צו אַן אַנאָנס־אָפּיס פון אַ גרויסער צײַטונג. ער האָט אָנגעשריבן אַ מעלדונג און דערלאַנגט מיעקסן, אַזוי: „מ'דאַרף גלײַך הונדערט אַנציִענדע דאַר־מיידלעך צו אַ נײַער מוזיקאַלער קאָמעדיע. פרעגן אַ גאַנצן טאָג אין נומער בראָדוויי".

מיעקס האָט זיך געפילט באַליידיקט: „מײַן שוועסטער איז אַן אָרע־מע, עלטערע אַרבעטער־פרוי. איך פאַרשטיי ניט, ווי קען אַזאַ אַנאָנס העלפן איר אָפּצוזוכן?"

— „אָלרײַט", — האָט נאָכגעגעבן דער אַגענט. — כ'זע איר קענט נישט ניו־יאָרק. נאָר, אויב דאָס געפעלט אײַך נישט, לאָמיר נעמען דאָס

צווייטע מיטל. ס'איז א זיכערער, נאָר ס'וועט אײַך קאָסטן טײַערער.

— פון הוצאות רעדט נישט — האָט געזאָגט מיעקס, לאָמיר פּרוּוון.

דער דעטעקטיוו האָט אים צוריקגעפירט אין וואַלדאָרף.

— דינגט דאָ א פּאָר שלאָפצימער און א זאַל — האָט ער געעצהט — און לאָמיר אַרויפגיין.

אָפּגעטאָן — זײַנען ביידע אַרײַן אין א גרויסאַרטיקן סוּאיט אַפן פערטן גאָרן. מיעקס האָט געצויגן מיט די אַקסל, דער געהיים־אַגענט האָט זיך אַרײַנגעוואָרפן אין א פּליושענער האַנט־שטול, אַרויסגעצויגן זײַן ציגאַרן־טאַש און געזאָגט:

— איך האָב פאַרגעסן אײַך הייסן נעמען דאָס וווינונג אַפן חודש, וואָלטן זיי אײַך ניט אַזוי „באַריסן".

— אַפן מאָנאַט נאָר? — האָט מיעקס געשטוינט.

— זיכער, האָט יענער געפרוּווט אים באַרוּיקן. ס'דאַרף נעמען חדשים. כ'האָב דאָך אײַך געזאָגט, אַז ס'וועט אײַך קאָסטן טײַערער. מיר וועלן דאַרפן וואַרטן ביזן פרילינג. דאַן וועט אַרויס פון דרוק א נײַער שטאָט־דירעקטאָר־בוך. איז זייער מעגלעך, אַז אײַער שוועסטערס נאָמען און אַדרעס וועט דאָרט אויך זײַן.

מיעקס האָט גלײַך זיך אָפּגעשאָקלט פונעם דעטעקטיוו.

אַף מאָרגן האָט אים איינער געראָטן ווענדן זיך צו שאַמראַק דזשאָל־נעס, די באַרימטע ניו־יאָרקער פּריוואַטע געהיים־אַגענטן־פירמע, וואָס נעמט שווינדלדיקע פּרײַזן, נאָר טוט אויף חידושים; אויפדעקנדיק די פאַר־פּלאָנטערטסטע סודות און פאַרברעכנס.

נאָכן אָפּוואַרטן א צוויי שעה, האָט מען אים אַרײַנגעלאָזט צו זען דעם הויפּט פּערזענלעך. דזשאָלנס איז געזעסן אין א פּיאָלעטענעם אויפ־נאָם־ראָק בא א העלפאַנט־ביינערנעם טיש מיט א זשורנאַל פאַר זיך, פאַרטיפט אויסצוגעפינען א מיסטעריע.

דעם באַרימטן דעטעקטיווס פּנים, דורכדרינגנדיקע אויגן און א רענדל א וואָרט איז באַוווּסט, ניט צו דאַרפן באַשריבן ווערן.

מיעקס האָט פאַרגעבראַכט זײַן פּראָבלעם.

— מײַן האָנאָראַר, אויב הצלחהדיק, איז 300 דאָלער.

מיעקס האָט מיט א שאָקל פון קאָפּ צוגעשטימט.

— איך נעם אָן אײַער ענין, מר. מיעקס, — האָט ער ענדלעך אַרויסגערעדט.

זיי זײַנען געגאַנגען אין הויז וווּ מערי שנײַדער האָט געהאַט געוווינט. דער שעף האָט געהייסן ווײַזן זיך דאָס צימער, וואָס זי פלעגט פאַרנעמען. קיינער איז דאָרט נישט געזעסן פון יענער צײַט אָן.

דער חדר איז געווען קליין, קויטיק, אָרעם מעבלירט. מיעקס האָט אַ פאַרקימערטער אַוועקגעזעצט זיך אַף אַ צעבראָכענעם שטול, דער גרויסער דעטעקטיוו האָט גענומען אַרומקוקן די ווענט, דעם דיל און שטיקלעך צעשאָטענע מעבל.

אין אַ האַלבע שעה האָט ער צונויפגעקליבן עטלעכע נישטיקע חפצים: אַ ביליקע הוט־שפּילקע, אַ רעשטל פון אַ צעריסענעם טעאַטער־פּראָגראַם און אַ ברעקל פון אַ קאַרטל מיטן וואָרט „ליעקס" און די צייכנס „סי 12".

שאַמראָק דזשאָלנעס האָט זיך אָנגעשפּאַרט אין פענצטער און געשטאַנען אַ צען מינוט טיף פאַרטראַכט. דאַן האָט ער אויפגעלייגט געזאָגט: „קומט מ"ר מיעקס, איך האָב עס! איך קען אײַך נעמען גלײַך אין הויז, וווּ אײַער שוועסטער וווינט. איר דאַרפט ניט דײַגען וועגן איר וווילזײַן, זי איז באַזאָרגט מיט מיטלען, לכל הפּחות אַף אַ צײַט".

מיעקס האָט זיך דערפילט דערמונטערט און פאַרוווּנדערט.

— ווי זײַט איר דאָס דערגאַנגען? — האָט ער געפרעגט מיט שמחה.

דזשאָלנסעם איינציקע שוואַכקייט איז געווען די פּראָפעסיאָנעלע גאַדלעם מיט זײַנע וווּנדערלעכע אויפטוען אין אינדוקציע. ער האָט ליב געהאַט באַרימען זיך מיט זײַנע דערגרייכונגען.

— דורך עלימינירן, אָפּזונדערן! — האָט ער געענטפערט, צעשפּרייטנדיק אַף אַ טישל זײַנע מציאות. פריִער האָב איך באַזײַטיקט די טיילן שטאָט, וווּ מר"ס שנײַדער קען ניט זײַן. איר זעט די שפּילקע? דאָס שטעלט ברוקלין אַוועק אין אַ זײַט. קיין פרוי וועט נישט דערוועגן זיך כאַפּן אַ טראַמוויַ באַ ברוקלין בריק, ניט אָנטוענדיק אַ הוט־שפּילקע דורכצושלאָגן זיך דעם וועג אין וואַגאָן אַרײַן. אויך האַרלעמער געגנט — אויסגעשלאָסן און אָט פאַרוואָס? אונטער דער טיר זײַנען פאַראַן צוויי הענגערלעך. אַף איינעם פלעגט אײַער שוועסטער אויפהענגען איר שאַל און אַפן צווייטן די הוט. קוקט: די שאַל האָט געלאָזט אַ שאַרפן פאַר־

סאַליעטן פלעק אַף דער וואַנט. אַ סימען אַז דער שאַל איז געווען אַ פראַנזן. אָבער אַ פרוי האָט געמוזט אין אַ האַרלעם־באַן פאַרטשעפּען אירע פראַנזן און פאַרהאַלטן די פּאַסאַזשירן אונטער איר. איז אויך הערלעם באַזײַטיקט — האָט ער פאַרזיכערט. „דעריבער דרינג איך, אַז אײַער שוועסטער האָט זיך אַריבערגעקליבן ניט ווײַט פונדאַנען. אָט איז אַף דעם שטיקל קאַרטל דאָס וואָרט „לינקס" דער בוכשטאַב „ס" און דער נומער „12". ווייס איך, אַז נומער 12 עווענױ סי איז אַן ערשטקלאַסיקע הויז פון מעבלירטע צימערן, ווו אײַער שוועסטער וואָלט ניט געקענט ווױנען לויט איר צושטאַנד, וועלכער איז באַ אײַך אין זכרון. אָבער, אָט זעט דאָס פאַרקנייטשטע שטיקל פון אַ טעאַטער־פּראָגראַם מיט אַ רונדן צייכן? ס'איז פאַר מיר אויגנשײַנלעך, אַז מר'ס שנײַדער האָט גערעמט, געוואַשן דילן אין אַ טעאַטער, ווו מ'געפינט ווערטפולע כפצים, האָט זי באַ דער אַרבעט געפונען אַ פינגערל אַ יקר המציאות, זי האָט אָפּגעריסן אַ שטיקל פון אַ פּראָגראַם, אײַנגעוויקלט סרונדע מציאהלע. אַף מאָרגן האָט זי עם פאַרקויפט און מיט דעם פאַרבעסערטן מצב באַזעצט זיך אין די טײַערע חדרים. אין נומער 12, עווענױ סי וועלן מיר דערום געפינען אײַער שוועסטער".

דער באַרימטער געהיים־אַגענט האָט פאַרענדיקט זײַנע מסקנות מיט אַ שמייכל פון אַ מצליחדיקן אַקטיאָר. מיעקס באַגײַסטערונג האָט קיין גרענעץ נישט געהאַט. צוזאַמען זײַנען זיי אַוועק אַף דעם נײַעם אַדרעס.

ס'איז געווען אַן אַלטע הויז אין אַ בעסערער סביבה. אַף זייער אָנקלינגען האָט מען געענטפערט, אַז מ'ווייס ניט פון קיין מר"ס שנײַדער און אַז שוין זעקס חדשים, ווי קיינע נײַע קוואַרטיראַנטן זײַנען אַהין ניט אַרײַנגעקומען.

אין גאַס האָט מיעקס גענומען די שפּורן באַטראַכטן, געשמעקט און געזאָגט:

— איך בין נישט קיין דעטעקטיוו, נאָר ווי מיר שײַנט איז אין פּאַפּירל געווען אײַנגעוויקלט אַ שמעקעדיקע רונדע צוקערקע, פּעפּערמינט. און די בוכשטאַבן מיינען גאָר נומער 12 פון באַנק סי, לינקע זײַט פון טעאַטער.

שאַמראָק האָט גערופן מיעקסן אין אַנדער דעטעקטיוו־ביוראָ צו מ"ר

דזשאגענס, וואָס אַרבעט לויט אַנדערע מעטאָדן. יענער האָט אויסגעהערט מיעקסן און געזאָגט: „וואַרט, אין 15 מינוט וועל איך זײַן צוריק מיט גוטע נײַעס פאַר אײַך".

ער האָט זיך צו צײַט אומגעקערט און געגעבן דעם ברודער אַ פולן אַדרעס פון זײַן שוועסטער און געזאָגט: גייט אַליין און איבערצײַגט זיך. מיט 20 מינוט שפּעטער איז מיעקס אַ שײַנענדיקער געקומען. ער האָט געפונען דאָרט זײַן שוועסטער געזונט און שטאַרק.

— וויפל איז אײַער באַלוינונג? — האָט ער געפרעגט.

2 דאָלער — איז געווען דער ענטפער. אַ בלייכער איז געשטאַנען שאַמראָק באַ דער זײַט.

נאָך מיעקס אַוועקגיין האָט דזשאַגענס אַף זײַן קאָלעגעס פראַגע דערקלערט. אַלע אָרעמע פרויען נעמען בילדער פון זיך אַף אויסצאָלן — אין אַטעליע אַרום ראָג. דאָרט האָט ער געפונען דעם פאַרלאַנגטן נאָמען און אַדרעס.

דאָס לעבן — אַ שפּיל

זײַענדיק באַקאַנט מיט אַ קאָרעספּאָנדענט פֿון אַ צײַטונג, וואָס האָט געהאַט אַ פּאָר בחנומדיקע בילעטן, בין איך געגאַנגען מיט אים זען אַ וואָדעוויל.

איין טייל פֿון פּראָגראַם איז באַשטאַנען פֿון אַ פֿידל־סאָלאָ, געשפּילט פֿון אַ מוזיקאַנט אין די פּערציקער מיט שטאַרק־געדיכטע גרויע האָר.

אַזוי ווי איך בין ניט קיין גרויסער מבין אויף מוזיק, האָב איך זיך פֿאַרקוקט אויפֿן פֿידלער און געטראַכט מער וועגן אים אַליין.

וועגן דעם חברהמאַן איז מיט אַ חודש צי צוויי צוריק געווען אַ מעשה אין דער פּרעסע. מ׳האָט אויף מיר אַרויפֿגעלייגט איבערצוגעבן די געשיכטע אויף אַ גרינגן הומאָריסטישן אופֿן. דעם אַלטן געפֿעלט דער קאָמיזם, מיט וועלכע איך באַזאַלץ מײַנע לאָקאַלע קאָרעספּאָנדענצן. אגב, איך אַרבעט טאַקע איצט אויף אַ קאָמעדיע־פּאַרס. יאָ, בין איך געווען בײַ אים אינדערהיים און געקראָגן אַלע פּרטים, אָבער איך בין זיך מודה ומתוודה, אַז איך בין דורכגעפֿאַלן. איך האָב, אַנשטאָט איבערגעבן די געשיכטע, אַרײַנגעגעבן אַ קאָמישע באַשרײַבונג פֿון אַ לויה. פֿאַרוואָס? איך האָב נישט געקענט פֿאַרטשעפּען דעם ענין מיט מײַן הומאָריסטישן גאָפּל. אפֿשר קענסטו שאַפֿן דערפֿון אַן איינאַקטער טראַגעדיע פֿאַר דער בינע? כ׳וועל דיר באַקאַנען מיט די איינצלהייטן.

נאָך דער פֿאָרשטעלונג האָט מײַן פֿרײַנט בײַ אַ גלעזל ביר דערציילט די פֿאַקטן.

כ׳גיי נישט אײַן, האָב איך געזאָגט צו מײַן באַקאַנטן נאָך זײַן ענדיקן, פֿאַרוואָס מ׳זאָל פֿון דער פּאַסירונג ניט קענען אויפֿבויען אַ גוטע קאָמישע דערציילונג. יענע דרײַ פּערזאָן וואָלטן ניט געקענט האַנדלען

משונהדיקער, נאַרישער, ווען זיי וואָלטן עס געשפּילט ווי גוטע אַקטיאָרן אַף דער טעאַטער־סצענע. איך דענק טאַקע, אַז די בינע איז אַ וועלט און די אַרטיסטן — ממשותדיקע רעאַלע מענער און פרויען. „די פּאַסירונג איז די שפּיל” — האָט געזאָגט שעקספּיר.

— נעם זיך אונטער, — האָט דער קאָרעספּאָנדענט מיר צוגערעדט.

— מסכים, — האָב איך געזאָגט, כדי אים צו ווײַזן, ווי ער האָט יאָ געקאָנט שאַפן דערפון אַ הומאָרעסקע פאַר זײַן צײַטונג. אָט לייענט און שאַצט.

לעבן אַבינגדאָן־סקוועער איז געשטאַנען אַ הויז. אַפן אונטערשטן שטאָק איז שוין פינף און צוואַנציק יאָר געווען אַ קראָם פון שפּילצײַג, אַנטיקלעך און שרײַב־געצײַג.

איינמאָל אַן אָוונט, מיט אַ פערטל מאה יאָר צוריק, איז פאָרגעקומען אַ חתונה אין וווינונג איבער דער קלייט. די באַלעבאָסטע פון הויז און געשעפט איז געווען די אלמנה מעראָ. האָט זי אויסגעגעבן איר טאָכטער, העלען, פאַר פרענק בערי. דזשאָן דעלאַני — דעם חתנס נאָענטסטער חבר, איז געווען דער „בעסטער מאַן”. העלען איז אַלט געווען אַכצן יאָר און געווען זייער שיין. איר בילד, ווי פון אַ יפת תואר, איז געדרוקט געווען אין די צײַטונגען.

פרענק בערי און דזשאָן דעלאַני האָבן געשמט ווי עלעגאַנטע און אומצעטיילבאַרע בוזעם־פרײַנט. ביידע טאַקע האָבן קאָנקורירט פאַר העלענס האַנט (דאָס איז דער ערשטער קאָמישער פונקט אין דער געשע־עניש). ווען פרענק האָט געוווּנען, האָט דזשאָן אים געדריקט די האַנט און באַגריסט. בנאמנות — ער האָט אַזוי געטאָן.

נאָך דער צערעמאָניע איז העלען אַרויפגעלאָפן אָנצוטאָן איר היטעלע צו גיין צו דער חופה אין אַ רײַזע־קאָסטיום. הינטן האָבן חברה יונגוואַרג געוואָרט מיט פולע בײַטלען קאָנפעטי אד”ג.

האָט זיך דערהערט אַ טופּען איבער די פײַער־שטיגן און אין איר צימער איז אַרײַנגעשפּרונגען אויסער זיך, ווי אַ מטורף, דזשאָן דעלאַני און גענומען באַלעסטיקן די כלה, זײַן פאַרשפּילטע געליבטע, מיט ווילדע, אומאָנשטענדיקע תאוה־אויסברוכן, באַגערנדיק זי זאָל אַנטלויפן מיט אים, פלִיען אין ריוויערא, צי בראָנקס אָדער ווו.

העלען, טיף באַליידיקט, מיט שפּיזן אין אירע אויגן, האָט גערעדט צו אים, ניט צו דערוועגן זיך צושטיין צו איר.

אין אַ פּאָר מינוט צײַט האָט זי אים באַוויגן צו פאַרלאָזן דעם צימער. זײַן מענער־לוסט איז אָפּגעפלאָסן. ער האָט זיך אַנטשולדיקט פאַר זײַן פּלוצלעכן אומקאָנטראָלירטן אימפּולס און צוגעגעבן עפּעס וועגן „אייביק טראָגן אין זײַן האַרץ דעם זכרון פון...״ זי האָט אים באַפוילן גלײַך אַרונטערלויפן מיט דעם זעלביקן וועג וואָס ער איז געקומען.

— איך וועל אַוועק אין... אין „ארבע פּינות עולם...״ כ׳קען ניט זײַן נעבן דיר, וויסנדיק, אַז דו באַלאַנגסט צו עמעצן אַנדערש, האָט ער געשטאַמלט.

— אום גאָטעס ווילן, לויף, האָט העלען אים געיאָגט — ס׳קען נאָך עמעצער אָנקומען!

ער האָט געקניט און זי האָט אים אויסגעשטרעקט איר ווײַסע האַנט, דערלויבנדיק אַ קוש טאָן צום „זײַ־געזונט!״

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

און דאַן — אַוודאי, וויאַזוי האָט איר געטראָפן? — האָט די טיר זיך געעפנט און ס׳האָט זיך באַוויזן דער חתן, אומגעדולדיק אַף איר צו לאַנגן פאַרקניפּן די היטל־סטענגע.

דער געזעגענונגס־קוש, אָפּגעפּרעסט אַף העלענס האַנט און דורכן פענצטער אַרונטער מיט די פײַער־טרעפּ איז געלאָפן דזשאָן דעלאַני אַפן וועג קיין אַפריקע, צי ווּהין.

קלעזמער, אַביסל שטילער, טוט אַ טובה! כליפּע, פידעלע; קלאַרנעט, אָטעם בלויז; טשעלאָ — קוים אַ ריר! שטעלט זיך פאָר דאָס בילד: פּרענק צעהיצט ביז גאָר, אַנגסט פון אַ טויט־פאַרוווּנדעטן שרײַט פון אים אַרויס. העלען — פליִענדיק און קלעפּנדיק צו אים, וועלנדיק דערקלערן. ער רײַסט אַוועק אירע פינגער פון זײַנע אַקסלען. איינמאָל, צוויי מאָל, דרײַ מאָל. ער שטויסט זי אָפּ, אַהין, אַהער (דער בינע־קינסטלער ווייסט אײַך ווײַזן ווי) — און לאָזט איר פאַלן צום דיל צעבראָכן, דערנידעריקט, קלאָגנדיק. קיינמאָל מער וועט ער איר פּנים ניט וועלן אָנקוקן, און אײַלט אַרויס פון הויז פאַרבײַ די שטאַרנדיקע בליקן פון די דערשטוינטע געסט!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

איצט, ווײַל ס׳איז פּאַסירונג, ניט שפּיל, זאָל דאָס פּובליקום שטראָ־

מען אין דער רעאלער ווארט־זאל פון דער וועלט און הייראטן, שטארבן, גרוי ווערן, רײַך, בדלות, גליקלעך צי אין מצוות, אין דער צווישן־צײַט פון צוואנציק יאָר ביז דער פאַרהאַנג וועט זיך ווידער אויפהייבן.

מר"ם בערי האָט געירשנט דאָס הויז מיט דער קראָם. צו אכט און דרײַסיק־יאָריקן עלטער האָט זי נאָך געקענט שלאָגן מיט איר שיינקייט פיל יינגערע פרויען, אַפילו אכצניאָריקע מיידלעך. ווינציקע האָט געדענקט איר חתונה־קאָמעדיע. זי האָט נישט געמאכט קיין סוד דערפון, נישט פאַרפאַקט מיט „לעווענדער", ניט מיט נאַפטאלין, ווי אויך נישט פאַר־קויפט צו קיין גיריקן זשורנאַל.

איינמאָל א טאָג האָט א דערפאָלגרײַכער אדוואָקאט, וועלכער פלעגט בא העלענען אין קראָם אײַנקויפן זײַנע אָפּיס־מכשירים פארן קאנטאָר, איר פאָרגעשלאָגן מיט אים א חופה שטעלן.

— איך דאנק אײַך זייער, האָט זי אים געענטפערט — נאָר איך האָב זיך פארקנסט מיט צוואנציק יאָר צוריק צו אַן אנדער מאַן. כאָטש ער איז געווען צו מיר נאָר א „גאנז", כ'האָב אים געזען בלויז א האלבע שעה נאָך דער חתונה, דאָך ליב איך אים נאָך הײַנט. אנטשולדיקט, וואָסערע טינט דארפט איר, צום קאָפּירן אָדער שרײַבן.

דער אדוואָקאט האָט זיך איבערגעבויגן גראציעז און געקושט איר האנט. העלען האָט א זיפץ געטאָן און געענטפערט מיט „אדיע". איצט, צו אכט און דרײַסיק, האָט זי פון אירע ליבהאָבער געקענט נאָשן רק סימפאטיע און „אדיעס". ערגער נאָך, מיט דעם האָט זי פארלאָרן אין אים א קונה אויך.

פרנסה איז געשלאָגן געוואָרן, און העלען האָט ארויסגעהאנגען א צעטל צו פארדינגען צימערן, וואָס זי האָט געהאט צוויי אזעלכע אפן דריטן שטאָק· קווארטיראַנטן זײַנען געקומען און אויך פארלאָזט מיט באדויער, ווײַל איר ווינונג איז באַזאָרגט געווען אפן שענסטן, באקוועמ־סטן און געשמאַקסטן אופן.

איינמאָל איז געקומען ראמאַנטי, א פידלער און פארנומען א חדר. זײַן פריַערדיק ווינונג האָט געליטן פון צופיל טומל פאַר זײַן סענסיטיוון אויער, און זײַן פרײַנט האָט אים געעצהט אריבערקלײַבן זיך צו העלענען.

דער נײַער שכן, מיט זײַן יונג פנים, טונקעלע ברעמען, קורץ־שפּי־ציק אויסלענדיש בערדל מיטן חנוודיקן גרויען קאָפּ און קינסטלערישן

טעמפּעראַמענט, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין זײַנע לײַכטע, לעבע־דיקע באַוועגונגען, — איז געווען אַ געוווּנטשענער אײַנוווינער אין שיינעם הויז.

העלען האָט געוווינט איבער דער קראָם. אַפֿן ערשטן שטאָק איז גע־ווען אײַנגעשטעלט אַן אָפיס, גראָם געגוג אויפּצונעמען קונים און באַ־קאַנטע. אין שטילע שעהן פון געשעפט פלעגט זי פאַרברענגען. באַ אַ גלעטנדיק פֿײַערל פון קאַמין און באַ אַ ראָזעווע לאָמפּ האָט זי געניט מיט קאָלירטע באַוול צי געלייענט. ראָמאַנטי פלעגט גערן אַרײַנקומען אַהער און פאַרברענגען, דערציילנדיק פון פאַריז, ווו ער האָט שטודירט מוזיק באַ אַ באַרימטן מאַעסטראָ.

קוואַרטיראַנט נומער צוויי איז געווען אַ שיינער מעלאַנכאָלישער מאַן אין די פערציקער מיט זעלטן אָנצינדיקע דורכדרינגנדיקע אויגן. ער האָט אויך הנאה געהאַט פון העלענס געזעלשאַפט און מיט בליקן פון ראַמעאָ און אָטעלאָס צונג האָט ער זי געצויבערט מיט זכרונות פון ווײַטע מקומות און רמזים פון ליבע.

לכתחילה איז העלען פאַרכאַפּט געוואָרן פון זײַן אָנגענעמען קול. ס'האָט געוועקט דערינערונגען פון איר יוגנט־ראָמאַן. זי האָט געלאָזט פאַרוויגן זיך אין די זכרונות, און ס'האָט זיך איר געדאַכט, אַז דער מענטש איז ווי געווען אַ שותף צו אירע דערפאַרונגען. מיט אַ פרויען־חוש האָט זי ווי דערשפּירט, אַז איר באַשערטער האָט זיך אומגעקערט. זי האָט אַרויסגעלייענט פון זײַנע אויגן אַ ליבשאַפט; און חרטה און שטראָף צו זיך האָבן גענומען פאַרשווערן איר געמיט, וואָס האָט זיך אַלץ נאָענ־טער געצויגן צו אים.

העלען האָט אָבער נישט געוואָלט אַרויסווײַזן קיין סימן דערפון. אַ מאַנצביל, וועלכער האָט זיך אַרויסגעכאַפּט אַף אַ ווײַלע פון צוואַנציק יאָר און זיך באַרעכנט, קען נישט געפינען זײַנע שטעק־שיך באַם געלעגער, אויך נישט קיין שוועבעלע גרייט צו פאַררייכערן. עס מוזן פריִער קומען אוינעש און תשובה. דערפילנדיק זײַן שולד, קען ער ערשט פאַרדינען זיך אַ האַרץ און קרוין, דעריבער האָט זי זיך געמאַכט כלומרשט ניט־וויסנדיק.

(און מײַן פרײַנט, דער רעפּאָרטער, האָט אויך דערין נישט געזען געגוג שטאָף פאַר זײַן הומאָר־אויפגאַבע. אָבער לאָמיר נישט דערגיין די יאָרן אַ ברודער און גיין ווײַטער מיט דער פּאַסירונג).

אין אָוונט איז ראַמאָנטי אַרײַנגעקומען אין העלענס אָפּיס — און גאַסט־צימער און אויסגעגאָסן זײַן האַרץ פול ליבע אין טענער פון האַר־ציקע איידעלע קינסטלער־געפילן. זײַנע רייד זײַנען געווען אַ לויכטנדי־קער פלאַם פון הימלישן פײַער, וואָס גליט אין האַרצן פון אַ טרוימער־רעאַליסט.

— נאָר איידער איר גיט מיר אײַער ענטפער — האָט ער פאַרכאַפּט, ווײַל זי האָט געקענט פאַרוואַרפן אים אומדערוואַרטקייט, פּלוצעמדיקייט — מוז איך אײַך זאָגן, אַז „ראַמאָנטי” איז דער איינציקער נאָמען, וואָס איך קען אײַך אָנגעבן. מײַן אָרגאַניזאַטאָר רופט מיך אַזוי. ווײַטער ווייס איך נישט, ווער איך בין און פון וואַנען איך שטאַם. מײַן ערשטע דערי־נערונג איז פון אַ שפּיטאָל, ווו איך האָב מײַנע אויגן געעפנט. יונגערהייט בין איך דאָך געלעגן וואָכנלאַנג. מײַן לעבן פון פריִער איז פאַר מיר אַ ווײַס פּאַפּיר. זיי האָבן מיר דערציילט, אַז מ'האָט מיך געפונען אין גאַס מיט אַ ווונד אין קאָפּ, און אַן אַמבולאַנס האָט מיך געבראַכט. זיי האָבן געדענקט, אַז איך בין געפאַלן און זיך צעקלאַפּט. קיינע פּאַפּירן האָט מען בײַ מיר נישט געפונען, און איך געדענק נישט ווען, וואָס און ווער. נאָכן שפּיטאָל האָב איך זיך גענומען צום פידל און מיט דערפאָלג. איך פיל צו אײַך ליבע פון ערשטער רגע, וואָס כ'האָב אײַך דערזען, מר"ם בערי. איר זײַט די איינציקע פרוי, ווען איך קען ליבן.

העלען האָט זיך דערפילט ווידער יונג. אַ שטאָלצקייט און גדלות האָבן זי באַהערשט. זי האָט אַ בליק געטאָן אָפן קינסטלער און געפילט ווי אַ ציטער, ער איז איר אויך געווען אײַנגעבאַקן אין האַרצן פון זינט זי האָט אים געזען, כאָטש זי האָט דערפון ניט געטראַכט פריִער.

— מ"ר ראַמאָנטי, האָט זי געזאָגט באַזאָרגט (ניט אַף דער סצענע, פאַרגעסט נישט) — צום גרויסן באַדויערן, איך בין אַ פאַרהייראַטע.

דערנאָך האָט זי אים דערציילט איר געשיכטע (ווי אַ העלדין מוז טאָן פריִער צי שפּעטער — צום רעזשיסער אָדער קאָרעספּאָנדענט).

ראַמאָנטי האָט געקושט איר האַנט און אַוועק צו זיך אין חדר.

העלען איז געזעסן און געקוקט אַף איר האַנט, וואָס דרײַערליי מע־נער האָבן געקושט אָן אַ פּועל יוצא. די ריטער אַף זייערע ביסטרע פערד האָבן אַוועקגעגאַלאָפּירט.

שפּעטער איז אַרײַנגעקומען דער ניסטער, וואָס האָט איר ווי אַ יעגער נאָכגעשפּירט. העלען האָט געשטריקט אַ קליינקייט פון קאָלירטער וואָל. ער האָט גענומען אויסגיסן פאַר איר זײַנע ליבע־געפילן און לסוף געזאָגט:

— העלען, דערקענט איר מיך נישט? מיר דאַכט, כ'האָב עס געזען אין אײַערע אויגן. קענט איר פאַרגעסן די פאַרגאַנגענהייט און געדענקען די ליבע וואָס האָט געטליִעט צוואַנציק יאָר. איך בין זייער שולדיק קעגן אײַך, כ'האָב מורא געהאַט אומצוקערן זיך. נאָר מײַנע געפילן האָבן אי־בערגעשטאַרקט דעם מוח. ווילט איר און וועט איר מיר מוחל זײַן?

העלען איז אויפגעשטאַנען. דער מיסטעריעזער פרעמדער האָט גע־האַלטן איר האַנט אין זײַן שטאַרקער ציטערדיקער זשמעניע (אַ שאָד וואָס קיין סצענע איז נישט געשאַפן געוואָרן פון איר האַלטונג און געזיכט־אויסדרוק). זי איז געשטאַנען מיט אַ צעטיילט האַרץ. די מיידלשע פרישע אומפאַרגעסלעכע ליבע צו איר ערשטן דערוויילטן האָט איר באַוויליקט. אַ צווייטע עמאָציע, אַ נײַערע, אַ לעבעדיקע, האָט געקעמפט פאַר הענעמאַניע.

אין איר צווייפלען האָט זי דערהערט די ווייכע, בעטנדיקע טענער פון פידל. די מוזיק און דער פידלער האָבן איר גערופן, און די אַלטע ליבע האָט צוריקגעהאַלטן.

— מחילה, האָט ער דערוויַיל געבעטן.

— צוואַנציק יאָר אָוועקשטיין פון זײַן ליבע־אָביעקט איז פאַרדעכ־טיק, האָט זי פאָרגעוואָרפן.

— ווי האָב איך געקענט אַנדערש, האָט ער זיך מתנצל געווען — כ'וועל אַלץ אויפדעקן פאַר אײַך. יענע נאַכט, ווען ער איז אַוועק, האָב איך אים נאָכגעפאָלגט. איך בין געווען משוגע פון אייפערזוכט. אין דער טונקלקייט האָב איך אים אַ זעץ געטאָן, ער האָט ניט אויפגעהויבן זיך. זײַן קאָפּ האָט געטראָפן אין אַ שטיין. כ'האָב נישט געזוכט צו הרגע־נען אים. בלויז ליבע און אייפערזוכט האָבן געברענט אין מיר. איך האָב זיך פאַרשטעקט און געזען ווי אַן אַמבולאַנס האָט אים אַוועקגענומען. איר זײַט געגאַנגען צו דער חופּה מיט אים, העלען!

— ווער זײַט איר? — האָט אויסגעשריִען די פרוי מיט אויסגעגלאָצ־טע אויגן, אַרויסכאַפּנדיק איר האַנט.

— געדענקסטו מיך נישט, העלען, דעם וואָס האָט דיך אַזוי שטאַרק און כסדר געליבט? איך בין זשאַן דעלאַני, איצט זײַ מיר מוחל.

נאָר העלען איז פֿאַרשווּונדן. היפּנדיק, יאָגנדיק, פֿאַלנדיק, פֿליִענדיק אַרויף די שטיגן צו דער מוזיק און צו דעם וואָס האָט פֿאַרגעסן, וועלכער האָט איר אָבער געקענט אַלס זײַנע אין זײַנע ביידע לעבנס; און קלעטערנדיק האָט זי געזיפּצט, געקרעכצט, געשריִען, געזונגען:

— פּרענק! פּרענק! פּרענק!

דרײַ לעבנס האָבן געשפּילט מיט יאָרן ווי מיט ביליאַרד־קוילן. און מײַן פֿרײַנט, דער צײַטונגס־מאַן האָט ניט געזען דערין קיין קאָמיזם.

דער ניט־גוטער

— לחלוטין אויסדריקלעך — אין אַ באַשליק! — האָט איבערגע־חזרט מר״ם קינסאָלווינג ווייטיקלעך.

מר״ם בעלאַמי־בעלמאַר האָט אויסגעבויגן אירע ברעמען אין מיט־געפיל־טרויער און איבעראַשונג.

— כ׳גלייב, זי וועט אומעטום איבערדערציילן, האָט פאָרגעזעצט די באַלעבאָסטע, אַז זי האָט געזען אַ שד אין איר שלאָף־צימער, אין אַרבעט־קליידער, געראַוּכערט אַ ליולקע און אין אַ באַשליק. איר אומגעלומפּערטע מעשה ווײַזט איר רשעות. ס׳איז אויף דער וועלט נישט געווען קיין קינסאָל־ווינג, וואָס האָט געטראָגן אַ באַשליק. יעדער ווייס, אַז מײַן שווער האָט דערוואָרבן זײַן פאַרמעגן דורך גרויסע בוי־קאָנטראַקטן. ער אַליין אָבער האָט קיינמאָל זײַן רוקן ניט געבויגן, קיין האַנט אין קאַלט וואַסער ניט אַרײַנגעטאָן. דאָס הויז האָט ער געבויט לויט זײַן אייגענעם פּלאַן. נו, נו! נאָ דיר גאָר אַ באַשליק! פאַרוואָס האָט זי געדאַרפט זײַן אַזוי ביטער, שלעכט?

— ס׳איז זייער מאוס, האָט אַ מורמל געטאָן מר״ם בעלמאַר, צו־שטימענדיק מיט אַ צוגעוואָרפענעם בליק פון אירע שיינע אויגן אַרום דעם זאַל, וואָס איז געווען שפּאַלירט אין לילאַק און גאָלד — טאַקע אין דעם צימער, ווו איך שלאָף, האָט זי אים געזען? ס׳שרעקט מיך נישט, ניין! איך האָב נישט קיין מורא פאַר קיין רוחות. טראַכט נישט איבער וועגן מיר. איך בין צופרידן, וואָס איר האָט מיר באַזעצט דאָ. איך דענק נאָר, אַז משפּחה־גײַסטער זײַנען העכסט אינטערעסאַנט. נאָר אין אמתן קלינגט די געשיכטע בוידעם־קלאָץ. איך האָב דערוואַרט פון מר״ם פישער־סיומ־קינס עפּעס בעסערס. כ׳בעט אײַך, פלעגן זיי נישט טראָגן קיין ציגל אין די באַשליקן? נאָר צו וואָס זאָל אַ ניט־גוטער ברענגען ציגל אין אַ הויז,

געבויט פון מירמלשטיין? עס טוט מיר לייד, נאָר מיר דאַכט, אַז די עלטער רעדט פון מר״ם פישער־סיומקינס.

— דאָס הויז, האָט פאַרגעזעצט מר״ם קינסאָלווינג — איז געבויט אַפן פלאַץ פון אַ פריערדיקן, וואָס די משפחה האָט גענוצט אין צײַט פון דער רעוואָלוציע. מעגלעך, אַז ס׳האָט זיך פאַרהאַלטן אַ „דאַמאָוואָי״ (אַ ניט־גוטער). קאַפּיטאַן קינסאָלווינג האָט געקעמפט אין גענעראַל גרינס אַרמיי, הגם מיר האָבן קיינמאָל נישט געקענט אויסגראָבן קיין באַווײַזן, איז פאַרוואָס ניט זײַן גײַסט, ניט פון אַ פּשוטן אַרבעטער?

אַ רוח פון אַ רעוואָלוציאָנערן זיידן וואָלט ניט געווען קיין קרומער געדאַנק, האָט מסכים געווען מר״ם בעלמאָר — אָבער איר ווייסט, ווי בייזוויליק און אומטאָלעראַנט אַ גײַסט קען האַנדלען. און אפשר אַנטשטייען זיי אין אויג בלויז ווי ליבע, למשל. דער חסרון פון די, וועלכע זענען גײַסטער, איז, וואָס מ׳קען זיי נישט איבערשפּאַרן. חוץ דעם קען אין אַ צו־להכעיס־אויג פון אַן אַרמיי־זעקל ווערן אַ באַשליק. טײַערע מר״ם קינסאָלווינג, נעמט זיך נישט צום האַרצן. ס׳איז זיכער געווען אַן אַרמיי־בײַטל.

— זי דערציילט אָבער אַ יעדן! — האָט געקלאָגט די ווירטן.

— זי באַשטייט אַף אַלע פּרטים: אַ ליולקע אָוועראָלס און באַשליק, האָט געענטפערט מר״ם בעלמאָר מיט אַ פאַרשטעלטן גענעץ — פעלים, גרייט צו מײַן וואַנע, זײַ אַזוי גוט. מר״ם קינסאָלווינג, ס׳איז שיין פון אײַך אַרײַנצוקומען אַ שמועס טאָן פאַרן מאָלצײַט. מיר געפעלן די פלאַפּלערײַען וועגן אַ גײַסט. עס מאַכט מיך זיך פילן היימיש. צום באַדויערן, כ׳מוז זיך אָנטאָן. איך בין אַזוי צעפּיעשטשעט, פויל, אַז כ׳ליג אָפּ דאָס אָנטאָן זיך ביז דער לעצטער מינוט.

מר״ם פישער סיומקינס איז געווען די ערשטע גרויסע ראָזשינקע, וואָס די קינסאָלווינגס האָבן אַרויסגעקראָגן פון לעקעך. לאַנג איז דער טאָרט געווען פאַרדוקט ווײַט אַף דער אייבערשטער געזעלשאַפטלעכער פּאָליצע. נאָר די קעשענע און עקשנות האָבן עס סוף־כל־סוף אַרונטערגעבראַכט. מר״ם פישער־סיומקינס איז געווען די זון־גלאָז, אין וועלכער די קהלשע סמעטענע האָט זיך געשפּיגלט. אירע פאַרבינדונגען און לויזע צונג האָבן רעפלעקטירט די לעצטע און פאַרשפּיצסטע שליסל־לאָך־געשעענישן. צוריק מיט אַ צײַט איז איר באַרימטקייט און פירערשאַפט געווען

געזיכערט, און זי האָט ניט געדאַרפט די שטיצע פון אויסטיילן לעבעדיקע זשאַבעס בײַ איר באַנקעט־באַל צו באַפעסטיקן איר טראָן. איצט איז דער יִנגערער דור געקומען פאַרנעמען דעם אויבנאָן. זי קען נישט נאָכ־טאַנצן. די סענסאַציע־בלעטער האָבן איר פאַרקירצט פון אַ פולער זײַט צו בלויז אַ פּאָר שפּאַלטן. איר הומאָר איז דערפאַר געוואָרן שטעכיק, איר פּירעכץ גראָב, אומבאַרעכנט.

אונטערן דרוק פון די קינסאַלווינגס בקשות האָט זי נאָכגעגעבן זיי צו באַזוכן אַף איין מעת לעת. זי האָט זיך באַלוינט, דערציילנדיק די מעשה אַף צופוקעניש דער באַלעבאָסטע וועגן שד אין אַרבעט־קליידער און באַשליק. יענע, זײַענדיק לכתחילה אָפּן זיבעטן הימל מיטן וויזיט פון איינער פון די הויכע פענצטער, האָט דערנאָך דאָס אויסגעקרענקט. מען האָט איר מיטגעפילט אָדער געלאַכט? ס'איז שווער געווען אונטער־צושיידן.

דערפאַר איז דער מר"ם קינסאַלווינג באַצאָלט געוואָרן כפל כפלים, מ'האָט געקראָגן פּאָר אַ גאַסט אַ גרעסערן העכט — די פּערזאָן פון מר"ם בעלאַווי־בעלמאָר און אַף גאַנצע דרײַ טעג.

מר"ם בעלמאָר איז געווען איינע פון די יִנגערע מאַטראָנעס, וועמענס גלאַנץ, אָפּשטאַם און נגידות האָט איר פאַרזיכערט מיט אַ שטענדער אין קדשי קדשים אָן איבעריקע כוחות צוצולייגן. זי האָט מיט איר מילד־קייט מסכים געווען צו וויזיטירן די קינסאַלווינגס, וועמענס חיות עס איז ממש אויסגעגאַנגען. בענייביי האָט זי טאַקע אינזינען געהאַט וויפל זי וועט נושא חן זײַן בײַ טערענסן און אפשר אים אינגאַנצן געווינען.

טערענס איז געווען מר"ם קינסאַלווינגס נײַן־און־צוואַנציק יאָריקער זון, זייער אַ באַחנטער און מיט סודותדיקע זיטן. ערשטנס איז ער געווען צוגעבונדן צו זײַן מוטער ביז גאָר. צווייטנס, ער האָט אַזוי ווייניק גע־רעדט, אַזש צום ניט־גוט ווערן. שעמעוודיק אָדער צו טיף? מר"ם בעלמאָר האָט געוואָלט דערגיין, וואָס פון דיביידע איז ער? אויב שעמעוודיק, וועט זי אַנטלויפן, ווײַל עס איז אַ נודנע מידע. ווען זייער טיף — זאָל ער אויך זיצן, ווײַל מ'קען אים, מחמת וואָס צו איז איבעריק.

אָפּן דריטן טאָג האָט טערענס אָפּגעזוכט מר"ם בעלמאָר זיצן אין אַ ווינקל, בלעטערנדיק אַן אַלבום.

— ס'איז זייער שיין פון אײַך אַראָפּצוקומען און אויפהייבן אונד־זער געמיט, האָט ער געזאָגט — איר האָט מסתמא געהערט, ווי מר"ם פּיד־שער סיומקין האָט געלעכערט די שיף באַם פּאַרלאָזן. מיט אַ באַשליק האָט זי אויסגעהאַקט אַ היפּשן חלל אין דעק. מײַן מוטער איז שטאַרק פאַרבי־טערט. קענט איר נישט, מר"ם בעלמאַר, פאַר אונדז דערזען אַ גײַסט — אַ צאַצקע, מיט אַ שטיקל קרוין אָפן קאָפּ און אַ טשעק־ביכל אונטערן אָרעם?

— טערענס, יענע איז אַן אַלטע מכשפה צו דערציילן אַזעלכע באָבע־מעשיות. זי האָט איר געגעבן אַ צו פעטן ביסן אָדער גאָר אַ טרוים. איז אײַער מוטער שטאַרק געקרענקט דערפון?

— יאָ, האָט טערענס געענטפערט — גלײַך ווי איטלעכס ציגל, גע־טראָגן אין באַשליק, איז אַף איר געפאַלן און צוגעדריקט. זי איז אַ גוטע מאַמע און איך וואָלט ניט וועלן זען איר פאַרדאַגהט.

— איך שלאָף אין דעם גאַסט־צימער, האָט מר"ם בעלמאַר געזאָגט פאַרקלערט — ס'איז מיר אַזוי גוט דאָרט, אַז איך וואָלט עס פאַרביטן אַפילו, ווען כ'זאָל מורא האָבן. איך פיל אָבער ניט קיין שרעק, ס'וואָלט מיר געפּאַסט צונויפצושטעלן אַ פאַרקערטן פּזמון מיט אַ געוווּנטשענעם, אַריסטאָקראַטישן ניט־גוטן. איך וואָלט עס געטאָן, נאָר ס'קען זײַן צו אָפן אַלס אַ קעגנגעוויכט צו יענער געשיכטע און וועט נישט ווירקן.

—אמת, האָט צוגעגעבן טערענס, קעמענדיק זײַנע ווייכע ברוינע האָר מיט צוויי פינגער. דאָס וועט ניט מאַכן קיין רושם. אָט ווען דער זעלביקער רוח אין אָווערעלס און מיט גאָלדענע ציגל — דאָס וואָלט דערהויבן איר שטימונג. מײַן מאַמע האָט זיך גענומען אין קאָפּ הערעל־דישקייט, פּיף־פּאַף און פײַערדיק־קנאַקנדיק־פּאָמפּ, און איך וויל זי זאָל זיך פילן גליקלעך.

— איר זײַט אַ וווילער בחור, טערענס, האָט געזאָגט מר"ם בעלמאַר, פאַרנעמענדיק אירע זײַדנס ענג צו איר לײַב — זעצט זיך נעבן מיר. לאָמיר באַטראַכטן דעם אַלבום, און איר וועט מיר דערציילן וועגן יעדן פון זיי. ווער, למשל, איז דער הויכער, ערנהאַפטיקער דזשענטעלמאַן מיט איין האַנט אָנגעשפּאַרט אין זײַל?

— אָט דער אַלטער מאַן מיט די לאַנגע פיס? — האָט טערענס אויסגעצויגן זײַן האַלדז? — דאָס איז אונדזער עלטער־פעטער אָ'בראַניג־

גאָן. ער פלעגט האַלטן אַ ווינקעלער אַף דער באַלעדי.

— איך האָב אײַך זיך געבעטן אַוועקזעצן, טערענס. אויב איר וועט מיך נישט אַמוזירן אָדער פאָלגן, וועל איך באַריכטן אינדערפרי, אַז איך האָב געזען אַ „דאַמאָוואַי" אין אַ שירץ און מיט אַ קרוג ביר. צו זײַן שיכּור־מעוודיק אין אײַער עלטער, טערענס, דאַרפט איר זיך רויטלען.

באַם פרישטיק פון לעצטן וויזיט־טאָג האָט מר"ס בעלמאַר דער־שטוינט איטלעכן, פאַרזיכערנדיק, אַז זי האָט געזען דעם ניט־גוטן.

— האָט ער געטראָגן אַ... אַ... אַ...? — האָט דיווירטן געשטאַמלט, ניט קענענדיק פון דערשיטערונג אַרויסברענגען דאָס וואָרט.

— ניין, לחלוטין ניט!

אַ רעגן שאלות האָט זיך אַ גאָס געטאָן פון אַלע זײַטן טיש: האָט איר זיך דערשראָקן? וואָס האָט ער געטאָן? ווי האָט ער אויסגעזען? האָט איר נישט געקוויטשעט?

איך וועל זיך באַמיִען ענטפערן מיט אַמאָל, האָט מר"ס בעלמאַר געמאָלדן, כאָטש איך בין טויט־הונגעריק.

— עפּעס האָט מיך אויפגעוועקט, כ'ווייס ניט זיכער, אַ גערויש, צי אַ ריר. און פּלוצעם — ס'שטייט אַ שד. איך ברען קיינמאָל נישט קיין ליכט באַנאַכט, איז געווען פינצטער, נאָר איך האָב אים געזען דײַטלעך. ס'איז ניט קיין חלום. ער איז געווען הויך, ווײַס פון קאָפּ ביז די פיס, אָנגעטאָן אין קאָלאָניאַלער הלבשה. געפּודערטע האָר. געפאַלדעוועטע מאַנקעטן, אַ ברייט אויבערשט קליידל און מיט אַ שווערד. כ'מוז צוגעבן: לכתחילה האָב איך אַביסל מורא געקריגן — דאָס ערשטע מאָל וואָס כ'האָב געזען אַ גײַסט. כ'האָב קיין וואָרט ניט אַרויסגערעדט, אויך נישט געשריִען. ווען איך האָב זיך אויפגעהויבן אַפן עלנבויגן, האָט ער זיך אַוועקגעגליטשט און פאַרשוווּנדן בײַ דער טיר.

מר"ס קינסאָלווינג איז געווען ברייטער ווי לענגער. זי האָט פריידיק געזאָגט:

— אײַער באַשרײַבונג פּאַסט פּונקט צו קאַפּיטאַן קינסאָלווינג פון גענעראַל גרינס אַרמיי, אונדזער אַן עלטערער קרוב. האָט זי פאַרזיכערט מיט אַ ציטעריק קול פון גדלות און צוגעגעבן: איך דאַרף בפירוש בעטן מחילה בײַ אײַך, מר"ס בעלמאַר, פאַר אונדזער לײַטזעליקן פאַרוואָנדעטן, ווײַל ער האָט אײַך געשטערט אײַער רו.

טערענס האָט מיט אַ שמייכל באַגריסט זײַן מוטער מיט איר געבי־טענער שטימונג, אַ צופרידענע, ווי ער האָט שטענדיק געוואָלט זען.

— איך מוז זיך מודה זײַן, אַז איך שעם זיך פון ניט ווערן צערו־דערט, שטאַרק צעשראָקן האָט, שלינגענדיק מיט הנאה איר איבערבײַסן, געזאָגט דער גאַסט. על־פּי־דין האָב איך באַדאַרפט קוויטשען, חלשן, און איר אַלע זאָלט קומען צולויפן אין בילדלעכע נאַכט־מלבושים. אָבער נאָך דער ערשטער מורא בין איך ניט אַרײַנגעפאַלן אין קיין פחד, דאָס גע־שטאַלט האָט זיך אָפּגערוקט פאַמעלעך, און איך בין צוריק געגאַנגען שלאָפן.

ס'רוב צוהערער האָבן אויפגענומען מר"ס בעלמאָרס מעשה ווי אַן אויסגעטראַכטע אָפּצושוואַכן דעם אײַנדרוק פון דער פריקרער געשיכטע פון פריִערדיקן גאַסט, מר"ס פישער־סיומקינס. אַ פּאָר אָנווענדיקע אָבער האָבן באַגריפן, אַז זי האָט ניט אַלץ אויסגעזויגן פון פינגער, אַז זי האָט טאַקע געהאַט אַ ריכטיקן באַזוכער.

די דינסט האָט געפּאַקעוועט אין וועג אַרײַן, און די מאַדאַם האָט גערעדט צום שפּאַצירנדיקן טערענס: איך האָב נישט געוואָלט זאָגן פאַר אַלעמען, אַז דו ביסט פאַראַנטוואָרטלעך אין מײַן דערפאַרונג. דו ווייסט וויאַזוי דער ניט־גוטער האָט מיך אויפגעוועקט.

— מיט אַ קרעכץ פון קלינגענדיקע קייטן, האָט טערענס כלומרשט געזוכט צו טרעפן.

— פאַרוואָס־זשע האָט דער גײַסט מיך געקושט? — האָט מר"ס בעלמאָר, קוקנדיק אים אין די אויגן, געפרעגט.

— הימל, עפן זיך! — האָט טערענס אויסגערופן מיט ברייט צעע־פנטע אויגן און געמאַכטער שטוינונג — האָט איר דערפון זיך אויפ־געוועקט?

— דאַרף מען אײַך לייגן אַ פינגער אין מויל, זײַט איר נישט אינ־טעליגענט גענוג צו באַגרײַפן וואָס מ'פילט פון אַ קוש?

— גערעכט! — האָט ער צוגעשטימט, רויט ווערנדיק און צוגעגעבן — איך דאַנק אײַך זייער פאַר אײַער קלוגער אידעע וועגן אַ געשטאַלט מיט אַ שווערד און רעוואָלוציאָנערן אויסזען. איר האָט געהאָלפן בײַטן מײַן מוטערס געמיט.

— קאפּיטאַן קינסאָלווינג, אײַער זעליקער קרוב איז אַפּנים געווען אַ צוריקגעהאַלטענער, אַ באַשיידענער — האָט זי געזאָגט מיט אַ שמייכל אָבער מ׳דאַרף גיין. אין אַ שעה אַרום פאָר איך.

אַפן וועג אַהיים האָט מר״ם בעלמאָר אַרויסגענומען פון איר קוישל אַ זײַדן טיכעלע און שמייכלענדיק עס באַטראַכט. זי האָט פאַרקניפּט עטלעכע מאָל און אַרונטערגעוואָרפן פון פעלדז, אַף וועלכן דער וועג איז געלאָפן.

אין זײַן צימער האָט טערענס געגעבן זײַן דינער אַ פּעקל אָפּצושיקן, לויטן אַדרעס אַפן קאַרטל, צו אַ ניו־יאָרקער קאָסטיומען־קרעמער. דאָס פּעקל איז באַשטאַנען פון אַ מענערשן אָנצוג פון די זיבעציקער יאָרן, גענייט פון ווײַסן סאַטין מיט זילבערנע קנעפּ, ווײַסע זײַדענע זאָקן און פון זעלבן קאָליר לעדערנע שיך; אויך אַ געפּודערטער פּאַרוק און אַ שווערד.

— זוך גוט אַ זײַדן טיכעלע מיט מײַנע איניציאַלן, כ׳האָב עס ערגעץ אַרונטערגעלאָזט, האָט ער אָנגעזאָגט דעם משרת.

אין אַ חודש אַרום האָט מר״ם בעלמאָר איבערגעקוקט אַ רשימה פון פרײַנט פאַר אַן אַרויספאָר. זי האָט דערזען דעם נאָמען פון טערענס קינסאָלווינג. מיט איר גזירה־בלײַשטיפט האָט זי עס פאַרשטראָכן, מורמלענדיק: „צו שעמעוודיק״.

וויפל?...

אנהייב דעם יאָרהונדערט איז אַן אַלטער ניו־יאָרקער, סעפּטימוס קינסאָלווינג, געפֿאַלן אַפֿן שׂכל. ער האָט זיך דערטראַכט צום געדאַנק, אַז ברויט איז געבאַקן פֿון מעל און ניט פֿון לופֿט. אָנטאַפּנדיק, אַז דער מין איז מצימצום און די סטאַק עקסטשענדזש האָט ניט קיין דעה איבערן וואַקסנדיקן ווייץ, איז מ״ר קינסאָלווינג געוואָרן אײַנגעשפּאַרט באַם מעל־פּאַרקויף.

דער סוף איז געווען, אַז ווען איר, צי יאָקל־פּײַוויש האָט געקויפֿט אַ לאַבן ברויט, האָט איר אָוועקגעלייגט איבעריקע צוויי סענט באַלוינונג פֿאַר מ״ר קינסאָלווינגס המצאה. אַ צווייטער פּועל־יוצא — דער „דער־פֿינדער" האָט אַראָפּגעשאַרט צוויי מיליאָנטשיקלעך.

מ״ר קינסאָלווינגס זון, דען, איז געזעסן אַף דער שול־באַנק, ווען דער ברויט־חשבון איז אַרויס. אַהיימקומענדיק אַף וואַקאַציע, האָט ער געפֿונען זײַן פֿאָטער זיצן אַפֿן גאַנעק פֿון זײַן פּאַלאַצל, אַף וואַשינגטאָן־סקווער, אין אַ רויטן כאַלאַט איבער אַ זשורנאַל. ער האָט זיך צוריקגע־צויגן פֿון די געשעפֿטן אַ דאַנק דער צווייסענטיקער הוספה אַף ברויט, וואָס האָט געגעבן אַזוי פֿיל, אַזש אַרומצורינגלען מיט די מטבעות, אויס־געלייגטע איינס לעבן ס׳אַנדערע, פּופֿצן מאָל אַרום ערד־קײַלעך מיט אַ נשאר.

דען האָט גענומען שלום־עליכם פֿון זײַן פֿאָטער און אָוועקגעיאָגט קיין גריניטש ווילעדזש צו זען זיך מיט זײַן אַלטן שול־חבר, קענוויץ, וועמען ער האָט שטאַרק געשעצט. זײַן פֿרײַנט איז געווען אַ בלייכער, מיט געקרײַזלטע האָר, אַן ערנסטער, פּאַרטיפּטער, אַ למדן, געשטימט אַלט־רוּסטיש, סאָציאַליסטיש און בטבע אַ שונא פֿון אָליגאַרכיע. קענוויץ האָט פֿאַרלאָזט די שול־באַנק און אָוועק צום טאַטן אין צירונג־קרעמל לערנען

זייגערמאַכערײַ. דען איז געווען אַ שמייכלדיקער, לעבעדיקער, אַ מרוצה לבריות. די צוויי היפּכדיקע פֿרײַנט האָבן זיך דאָך געהאַלטן נאָענט. דען איז אַוועק אין הויכשול און קענוויץ צו דער הויפּט־פּרוזשינקע — אין זײַן פּריוואַטער ביבליאָטעק אונטערן ווערקשטאַט.

אין פֿיר יאָר אַרום איז דען אַהיימגעקומען מיט אַן אַטעסטאַט און אַן אויסקוק צו שטודירן צוויי יאָר אין איראָפּע. ער איז געגאַנגען אַף קבר־אבות, אַ לעצטן קוק צו טאָן אַף זײַן פֿאָטערס גרויסאַרטיקער מצבה און אויך גענומען זיך די טרחה אַרײַנצוקוקן מיטן משפּחה־בוכהאַלטער אין די חשבונות און, דערפֿילנדיק זיך אַלס נעבעכדיקער הילפֿסלאָזער מיליאָנער, איז ער אַוועק צו זײַן אַלטן חבֿרס זייגערמאַכערײַ אַף יענער זײַט זעקסטער עוועניו.

קענוויץ האָט אָפּגעשרויפֿט אַ פֿאַרגרעסער־גלאָז פֿון זײַן אויג, אַרויסגערופֿן דעם פֿאָטער פֿון אַן אונטערשטן חדר און פֿאַרביטן די זייגער־אינגעווײדן אַפֿן פֿאַרק. די חבֿרים האָבן זיך געזעצט אַף אַ באַנק. דען האָט זיך נישט געביטן קיין סך: הויך, גאָלדיק און שמייכלענדיק. קענוויץ — ערנסט, דענקענדיק, באַלעזן, פֿילאָזאָפֿיש, סאָציאַליסטיש.

— איצט ווייס איך שוין, האָט דען געזאָגט — כ'האָב עס אַרויסגעפּאָמפּעט פֿון די באַלויכטנדיקע לעגאַליטעטן, וואָס האָבן מיר אויפֿגעדעקט מײַן פֿאָטערס אָנגעפּראָפּטע באָנדס און מזומנים. דער סך־הכּל איז — צוויי מיליאָן. מ'האָט מיך אויפֿגעקלערט, אַז דאָס האָט ער אָנגעזשעברעוועט פֿון די קבצנים, וועלכע האָבן געמוזט צאָלן טײַערער פֿאַר ברויט. דו, קען, האָסט שטודירט עקאָנאָמיע און ווייסט וועגן מאָנאָפּאָליעס און די אָקטאָפּוסעס (אַכטפֿיסיקע באַשעפֿענישן), ווי אויך די רעכט פֿון האָרעפּאַשנעם פֿאָלק. איך האָב קיינמאָל פֿריִער ניט געטראַכט דערפֿון. פֿוטבאָל און זײַן שמייכלענדיק צו מײַנע מיטמענטשן — דאָס איז געווען בײַ מיר דער עיקר. נאָר זינט איך בין צוריקגעקומען און געקריגן אַ ידיעה, ווי־אַזוי מײַן פֿאָטער האָט געמאַכט זײַן פֿאַרמעגן, האָב איך גענומען קלערן. איך וואָלט וועלן אומקערן צו די אבֿיונים, וואָס זיי האָבן אַזוי פֿיל איבערגעצאָלט אַף זייערע לאַבנס ברויט. כ'ווייס, מײַן הכנסה וועט פֿאַרקירצט ווערן באַדײַטנדיק. איך וויל אָבער אויסקויפֿן זיך פֿון זיי. איז פֿאַראַן אַ דרך, אַן ערך?

קענוויצעס גרויסע שווארצע אויגן האָבן אויפגעלויכטן מיט אַ פֿײַער. זײַן דין, קלוג פּנים האָט באַקומען אַ חוזק־אויסזען. ער האָט אַ כאַפּ געטאָן דעם אָרעם מיט אַ מינע פֿון אַ פֿרײַנט און שופּט צוזאַמען.

— דאָס איז אוממעגלעך, האָט ער געזאָגט אויסדריקלעך. דער גרעס־טער עונש פֿאַר אײַך, באַזיצער פֿון אומיושרדיקן פֿאַרמעגן איז, אַז ווען איר דערפֿילט חרטה איז שווין צו שפּעט צו פֿאַרריכטן דאָס שלעכטס, וואָס איר האָט גורם געווען. איך שאַץ אָפּ דײַן האַרץ, דען, אָבער ס'איז לאַחר־זמן, צו שפּעט עפּעס אויפצוטאָן. יענע זײַנען באַגזלט געוואָרן פֿון זייערע פֿאַרשווייסיקטע סענטן; דו קענסט אָבער נישט אָפּצאָלן.

— אוודאי — האָט געענטפֿערט דען, פֿאַררייכערנדיק זײַן לולקע — קען מען נישט אויפקלײַבן יעדן באַזונדער און אומקערן זײַנע איבערגע־צאָלטע פּענים. געגוג לאַבנס האָבן זיי אַרײַנגעשטאָפּט. סאַראַ טעם זיי פֿילן דערין?! איך האַלט גאָרנישט פֿון ברויט, סײַדן אַ טאָוסט־קרעקער מיט ראָוקערפֿאָרד־קעז. עטלעכע קען מען דאָך געפֿינען און אָפּשיקן פֿון מײַן פֿאָטערס מזומנים צו יענע, פֿון וועמען ס'איז געקומען. כ'וואָלט זיך געפֿילט בעסער. ס'איז דאָך אומיושרדיק! ווען מ'קויפֿט געבראָטענע ראַ־קעס, זשאַבע־פֿיסלעך — מיילע, רײַס אַ פּרײַז, אָבער פֿון פּוסנע ברויטן?! טראַכט צו עפּעס, קען. איך וויל צוריקצאָלן, וויפֿל איך קען נאָר.

— קאַרג צדקה־פּושקעס פֿאַראַן?! — האָט קען טרוקן באַמערקט.

— ס'זײַנען דאָ, כ'פֿאַרשטיי, האָט דען געזאָגט אין אַ וואָלקן רויך. כ'וואָלט געגעבן דער שטאָט אַ פּאַרק אָדער בעטן אין אַ שפּיטאָל.

קענס דאַרע פֿינגער האָבן זיך שנעל באַוועגט:

— ווייסטו וויפֿל געלט מ'דאַרף אומצוקערן פֿאַר דער גזלה באַם ברויט קויפֿן? — האָט ער געפֿרעגט.

— כ'ווייס ניט, האָט דען געענטפֿערט. מײַן בוכהאַלטער זאָגט אָבער, אַז איך פֿאַרמאָג צוויי מיליאָן.

— זאָלסט אָפּילו האָבן הונדערט מיליאָן, האָט קענוויץ אויסגערופֿן — קענסטו נישט פֿאַרריכטן אָפּילו אַ טויזנט־חלק פֿון די עוולות, וואָס די עשירות פֿאַרורזאַכט. יעדער סענט, וואָס, מ'נעמט אַוועק פֿון אָרעמאַן שעדיקט אים טויזנט מאָל מער. קענסט ניט זען, ווי האָפֿענונגסלאָז ס'איז דײַן רצון, צו פֿאַרגלעטן דאָס רשעות.

— דו זאָלצסט איבער, פֿילאָזאָף, די פּעני ווייס ניט פֿון אַזאַ חולאת,

וואָס דער דאָלער זאָל דערצו ניט קענען קיין רופא זײַן, האָט דען געטענהט.

— בשום־אופן נישט! — האָט קענוויץ ווידערהאָלט. איכ'ל דיר ברענגען איין משל און לאָמיר זען.

טאָמאָס באָיען האָט געהאַלטן אַ בעקערײַ אָט דאָ אויף ווײַריק גאַס. זײַנע קונים זײַנען געווען פון די אָרעמסטע. בשעתן יקרות האָט ער געדאַרפט לייזן געבעקס טײַערער. זײַנע קונדן האָבן ניט געקענט צאָלן. באָיען האָט געמוזט צומאַכן זײַן קרעמל און פאַרלירן די טויזנט דאָלער וואָס ער האָט אַרײַנגעבראַכט, און איז געבליבן נאַקי, אָן אַ סענט.

דען גינסאָלווינג האָט אַ זעץ געטאָן אין דער פּאַרק־באַנק מיט זײַן שטאַרקן פויסט.

— איך נעם אָן דעם משל, האָט ער געשריִען — פיר מיך צו באָיענען, וועל איך אים אומקערן זײַנע טויזנט דאָלער און עפענען אים אַ נײַע בעקערײַ.

— שרײַב אַ טשעק, האָט קען געזאָגט — דערנאָך שרײַב טשעקעס פאַר אַלע נאָכפאָלגנדיקע צרות. דעם צווייטן מאַך אויף פופציק טויזנט. באָיען איז אַראָפּ פון זינען נאָך זײַן באַנקראָטירן און אונטערגעצונדן דאָס הויז, פונוואַנען מ'האָט געהאַלטן אין אַרויסוואַרפן אים. דער שאָדן האָט באַטראָפן, וויפל כ'האָב געזאָגט. באָיען איז געשטאָרבן אין משוגעים־הויז.

— האַלט! — האָט דען אויסגערופן — איך האָב נאָך נישט קיין פאַרזיכערער־געזעלשאַפטן אויף מײַן רשימה פון צדקה־נעמער.

— דעם ווײַטערדיקן טשעק שרײַב אויף הונדערט טויזנט, האָט קען פאָרגעזעצט — באָיענס זון איז אַוועק אויף שלעכטע וועגן און איז באַשולדיקט געוואָרן אין מאָרד. ערשט די לעצטע וואָך איז ער פרײַ אַרויס נאָך אַ דרײַ־יאָריקן געראַנגל אין די געריכטן. די מלוכה שלעפּט אַרויס בײַ די שטײַער־צאָלער דעם הזק פאַרן משפּט.

— קום צוריק צו דער בעקערײַ, האָט בען פאַרלאַנגט — די רעגירונג דאַרף נאָך שטיין אין ברויט־רייי.

— דעם לעצטן פּונקט פון בײַשפּיל קום מיט מיר זען, האָט קען געזאָגט אויפשטייענדיק.

דער סאָציאַליסטישער זייגערמאַכער האָט געשוועבט אין זיבעטן

הימל.. עס איז געווען אַ שונא פון מיליאָנערן פון זײַן מאַמעס בויך. ער קען אײַך באַווײַזן אין איין אָטעם, אַז גאָלד און זילבער איז אַן אומגליק, אַזוי ווי אַז אײַער זייגער דאַרף אַ נײַע פעדער און אַז מ'דאַרף אים אויס־רייניקן.

ער האָט דענען אַרויסגעפירט פון סקווער אין דער אָרעמסטער וואַ־ריק־גאַס. זיי זײַנען אַרויפגעגאַנגען די שטיגן צו אַ קויטיקער ציגל־הויז. קענוויץ האָט אָנגעקלאַפּט אין אַ טיר און אַרײַנגעבראַכט דעם קאַפּאָרע־זוכנדיקן מיליאָנערסקן יורש. אַ קליגענדיקע, קלאָרע פרויען־שטימע האָט זיי געבעטן זיצן אַפן בעט. דאָס צימער איז געווען כמעט ליידיק, די באַלע־באָסטע איז געזעסן בײַ אַ נײי־מאַשין. זי האָט זיך געגריסט מיט קענוויצן ווי מיט אַן אַלטן באַקאַנטן. אַ קליינער ליכט־שטראַל האָט באַלויכטן אירע גערדיכטע טונקעלע האָר. זי האָט מיט די אויגן ווי געפרעגט קענען, וואָס זייער קומען באַצוועקט.

קינסאָלווינג האָט באַוווּנדערט איר אויסגעמאַטערט, נאָר חנוודיק פּנים.

— וויפל די וואָג, מיסעס באָיען? — האָט געפרעגט דער זייגער־מאַכער, טײַטלענדיק צו אַ באַרג גרויע, גראָבע העמדער, וואָס זײַנען גע־לעגן אַפן דיל.

— כמעט דרײַסיק טוץ, האָט די יונגע פרוי פריילעך געענטפערט — איך וועל האָבן פאַרדינט פיר דאָלאַר. כ'וואַקס, מ"ר קענוויץ, כ'ווייס פשוט ניט, וואָס צו טאָן מיט אַזויפיל ממתקים.

אירע אויגן האָבן אַ ווייכן קוק געטאָן אַף דענען. אַ קליינער ראָזע־ווער פלעק איז אַרויס אַף אירע באַקן.

קענוויץ האָט געכיכיקעט טײַוולאָניש.

— מר"ס באָיען, האָט ער געזאָגט — לאָמיך אײַך באַקענען מיט מ"ר קינסאָלווינג, דעם זון פון יענעם מאַן, וועלכער האָט געהערט אַפן מעל פאַר פינף יאָרן. ער וואָלט וועלן עטוואָס טאָן פאַר יענע, וועמען דאָס שטײַגן פון ברויט האָט דאַן פאַרשאַפט „אומבאַקוועמלעכקייטן".

דער שמייכל איז פאַרשוווּנדן פון דער פרוים פּנים. זי איז אויפגע־שטאַנען און אָנגעוויזן מיטן פינגער צום טיר, קוקנדיק אין קינסאָלווינגס פּנים גלײַך און אומפרײַנטלעך.

די צוויי מענער האָבן פאַרלאָזט די וואַריק־אָרעמקייט. קען האָט זיך אַנטשולדיקט פאַר דער באָיענס אומפריינטשאַפט און האָט אָפן וועג אויסגעלאָזט זיין האַרץ אַף די קעפ פון די אַכטפוסיקע. באַם ראָג האָט דען געדריקט קענס האַנט:

איך דאַנק דיר פיל מאָל, אַלטער פריינט, טויזנט דאַנקען דיר, האָט ער ערנסט געזאָגט.

אין אַ פאָר חדשים אַרום האָט קענוויץ אָפּגעטראָגן צום אייגנטימער פון אַ גרויסער בעקעריי אַ פאָר אין גאָלד איינגעפאַסטע ברילן. אַ פרוי האָט בשעת מעשה באַשטעלט געבעקס.

— די לאַבנס קאָסטן צו צען סענט, האָט דער אַנגעשטעלטער גע־זאָגט.

— איך קריג זיי פאַר אַכט, האָט אויסגעזעצט די קונהטע — וועל איך זיי קויפן אַנדערשוואו.

דאָס קול איז אים געווען קענטלעך, דער זייגערמאַכער האָט זיך אָפּגעשטעלט.

— מ״ר קענוויץ, האָט די פרוי אים האַרציק באַגריסט — וואָס מאַכט איר?

קענוויץ האָט שטוינענדיק באַטראַכט איר שיינעם פוטער־מאַנטל און דעם געשפּאַן, וואָס האָט געוואַרט אַף איר אינדרויסן.

— וואָס טוט פרוי באָיען? — האָט ער געזאָגט.

— מר״ס קינסאָלווינג, האָט זי אים פאַריכט. דען און איך האָבן חתונה געהאַט אַ חודש צוריק.

„זאַכן זיינען נישט תמיד אַזוי, ווי זיי ווייזן זיך פון אויסן" — האָט קענוויץ געזאָגט צו זיך באַזאָרגט.

די ציגלשטויב-גאַס

בלינקער איז געווען אומצופרידן. אַן אַנדערער מיט ווינציקער קול־טור, שטאַט און עשירות וואָלט געזידלט. אָבער בלינקער געדענקט, אַז ער איז אַן אַדלמאַן און וואָלט ער אסור געטאָן. האָט ער אויסגעזען זויער, צום חלשן פאַרנדיק אין אַ פּאַטעאַנדל צום קוואַל פון זײַנע צרות — זײַן בראַדווייער אַקוואַקאַט, דעם אַגענט פון די בלינקער נחלות.

— איך ווייס נישט, פאַרוואָס איך מוז כסדר חתמענען אומזיניקע פּאַ־פּירן. איך האָב זיך שוין אײַנגעפּאַקט און גענאַרפט אַפּפאָרן, דאַרף איך גאָר וואַרטן ביז מאָרגן פרי. מײַנע בעסטע גאָלמעסערס זײַנען ערגעץ פאַר־לייגט אין אַ רענצל. ס'איז פּשוט אַ תוכחה צו זיצן באַם פלאַפּלער, שערער. גיט מיר אַ פּען וואָס סקריפּעט נים. איך האָב פײַנט קריצנדיקע פּענעס.

— זעץ זיך, האָט געזאָגט דער טאָפּל־גלידערדיקער גרויער אַדוואָ־קאַט אַלדפּאַרט — דו ווייסט נאָך נישט דאָס ערגסטע. אוי, נעבעך, די פּורעניות (גרויסע צרות) פון די נגידים! די פּאַפּירן וועלן זײַן פאַרטיק צום חתמענען ערשט מאָרגן עלף אַזייגער, ועסטו מוזן פאַרלירן נאָך אַ טאָג. דער צירולניק וועט דאָך דאַרפן נאָר דײַן נאָז אַרומצופן, אָבער ניט, חלילה שערן דײַן קאָפּ.

— אויב, האָט בלינקער אַ זאָג געטאָן — די אַקטן וואָלטן נישט געווען פאַרבונדן מיט אונטערשרײַבן, וואָלט איך תיכּף אַרויסגענומען מײַנע געשעפטן פון אײַערע הענט. גיט מיר אַ ציגאַר, כ'בעט אײַך.

— אויב, האָט נאָכגעקרימט דער אַלטער אַדוואָקאַט — מיך וואָלט נישט געאַרט מײַן אַלטן פרײַנטס זון זאָל באַשווינדלט ווערן, וואָלט איך דיר שוין לאַנג אַלץ צוריק אָפּגעגעבן. איך מוז צווינגען דיך זײַן באַ־טראַכט אין ביזנעס, געשעפטן, הערסט? זאָל זיך קערן די וועלט! איך

רייד צו דיר שוין פינף יאָר און דו פאַרשטאָפּסט די אויערן, איַילסט זיך אין וועג. דער עסק איז ווידער אַרויפגעקומען. דאָס גוט...

— אך, ווידער „גוט", „גיטער", האָט איבערגעשלאָגן בלינקער — טײַערער מ"ר אַלדפאָרט, איר האָט דאָך דערמאָנט „מאָרגן". לאָמיר ־ זשע לאָזן אַלץ אַף דעמאָלט: חתימות, געשעפטן און דאָס שטענדיקע טריפ־וואַקס — אַלצדינג. ווילט איר עסן מיט מיר? מיילע, וועל איך זען האַלטן אין זכרון אַרײַנצוכאַפּן זיך מאָרגן עלף.

בלינקערס פאַרמעגן איז באַשטאַנען פון לאַנד, טענעמענט־הײַזער און ירושות, ווי ס'הייסט אָפיציעל. דער אַדוואָקאַט האָט איינמאָל אַרומגעפירט בלינקערן אין זײַן טאַראַטײַקע צו ווײַזן אים זײַן אייגנטום: די פיל בנינים, רייען הײַזער אין שטאָט בלויז, ער איז געווען דער איינציקער יורש. דער יונג האָט געלאַכט, וויאַזוי חורבות האָבן געקענט אַרײַנברענגען פאַרמעגן, וואָס דער אַדוואָקאַט אַלדפאָרט פלעגט זאַמלען אין די בענק פאַר אים אויסצוברענגען.

אין אָוונט איז בלינקער געגאַנגען אין איינעם פון זײַנע קלובן עסן. ער האָט געטראָפן נאָר עטלעכע זקנים, וואָס האָבן גערעדט צו אים מיט גרויס דרך־ארץ, נאָר געקוקט פון אויבן אַראָפּ. אַלע אַנדערע זײַנען זיך צעפאָרן, ער איינער איז געבליבן, ווי אַ תלמיד, צו שרײַבן זײַן נאָמען אָבער און ווידער אַף פּאַפּירלעך. זײַן וווּנד איז געווען טיף.

ער האָט געוויזן די פּלייצע דער אַלטוואַרג און זיך אָנגערופן צום באַדינער, וועלכער האָט אונטערגעטראָגן דעם קאַלטן סעמען־רויג:

— סיימאָנס, איך פאָר אין קוני־איילאַנד — ס'האָט געקלונגען, ווי איינער רעדט: פאַרפאַלן די קו מיטן שטריק, איך וואַרף זיך אין וואַסער אַרײַן! דער וויץ האָט אויסגענומען בײַ סיימאָנסן. ער האָט אַ לאַך געטאָן אַף אַ זעכצנטל נאָט, ווי ס'איז דערלויבט אַ קלוב־אָנגעשטעלטן.

— באמת סיר, לחלוטין גלײַך ווי איך זע אײַך אין קוני, מ"ר בלינקער.

בלינקער האָט אין אַ צײַטונג אויסגעפונען די שיף, וואָס גייט מיטן נאָרד־טײַך קיין קוני־איילאַנד. ער האָט געכאַפּט אַ טאַקסי און צוגעפאָרן צום ברעג. ער האָט זיך געשטעלט אין ריי, דעמאָקראַטיש, ווי יעדערער, געקויפט אַ בילעט, געשטויסן געוואָרן און געשטופּט פאָרויס, ביז סוף־כל־סוף ער האָט זיך געזען אַפן דעק. ער האָט זיך פאַרקוקט אַף אַ מיידל

א יפת תואר, וואָס איז געזעסן איינע אַליין אַף אַ דעק־שטול. בלינקער האָט זיך געהאַלטן אין דער מעלה — די מיידל איז געווען אַזוי רייצנד שיין, אַז ער האָט פאַרגעסן זיַין פרינצלעכן מנהג און געפירט זיך ווי אין געזעלשאַפט.

זי האָט אויך געקוקט אַף אים מילד. אַ בלאָז פון אַ ווינטל האָט גע־שטעלט אין סכנה זיַין שטרוי־הוט. ער האָט עס דערכאַפּט באַצײַטנס און פאַרפעסטיקט, וואָס האָט געמאַכט אַן איַינדרוק פון אַ נויג. די מיידל האָט פאַרבויגן זיך מיט אַ שמייכל, און אין אַ רגע אַרום האָט ער זיך גע־פונען באַ איר זײַט. זי איז געווען געקליידט אינגאַנצן אין וויַיס און אויסגעקוקט בלייכער ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט מיידלעך פון אָרעמען שטאַנד. אָבער ס'האָט אַף איר אַלץ געזונגען, און זי האָט אויסגעזען ווי אַ קאַרשנבוים אין בלי. אויגן אָפענע, גרויע, האָבן אַרויסגעשיַינט פון אַ טיף אומבאַשאָטנט, אומגערודערט וועזן.

— ווי האָט איר געוואָגט אַרונטערנעמען איַיער הוט צו מיר? — האָט זי געפרעגט מיט אַ דרייסטן שמייכל.

— איך האָב נישט, האָט בלינקער געזאָגט און גלײַך פאַרכאַפּט זיַין טעות — איך האָב נישט געקענט צוריקהאַלטן זיך, דערזעענדיק איַיך.

איך דערלויב נישט קיין יונגעלייַט זעצן זיך נעבן מיר, ניט זיַיענדיק פריִער פאָרגעשטעלט, האָט זי געזאָגט מיט אַ כלומרשטן עזות, אַז עס האָט געגאַרט.

ער האָט זיך אויפגעהויבן אומווילנדיק, נאָר איר הילכיקער שטיפע־רישער געלעכטער האָט אים צוריקגעזעצט.

— כ'גלייב, איר פאָרט נישט וויַיט, האָט זי באַמערקט מיט דער זי־אין פאַרק — האָט זי געזאָגט חוזקדיק.

— פאָרט איר קיין קוני־אײַלאַנד? — האָט ער געפרעגט.

— איך? גאָר אַזוי. זעט איר ניט, אַז איך פאָר אַף אַ וועלאָסיפּעד אין פאַרק — האָט זי געזאָגט חוזקדיק.

— און איך לייג ציגל אַף אַ הויכן פאַבריק־קוימען, האָט ער אָפּגע־שלאָגן — אפשר וואָלטן מיר בשותפות געזען קוני? איך בין איינער אַליין און דאָרט קיינמאָל נישט געווען.

— ס'ווענדעט זיך, ווי אָנשטענדיק איר וועט זיך פירן. איך וועל באַטראַכטן איַיער ווענדונג ביז מירן אָנקומען אַהין.

בלינקער איז געקראָכן פון דער הויט זײַן פאַרלאַנג זאָל ניט צוריק־געוויזן ווערן. ער האָט שווער געהאָרעוועט צו געפעלן. ער האָט, לויט זײַן משל, געלייגט ציגל אַף ציגל ביז דער בנין איז געקומען צו שלימות. די באָן־טאָן־מידות האָט ער פאַרביטן אַף נאַטירלעכקייט און פשטעס, ווי זי האָט זיך געפירט.

ער האָט געקראָגן ידיעות, אַז זי איז צוואַנציק יאָר אַלט און הייסט פלאָרענס; אַז זי פוצט דאַמען־היטעלעך אין אַ שאַפּ, וווינט אין אַ מע־בלירט צימער מיט אַ חברטע, וועלכע איז אַ קאַסירערן אין אַ שיך־קראָם; אַז אַ גלאָז מילך פון אַ פלאַש אַפן פענצטער מיט אַן איי, וואָס קאָכט בשעתן פאַרקעמען זיך, איז אַ נישקשהדיקער פרישטיק. פלאָרענס האָט געלאַכט, ווען זי האָט געהערט דעם נאָמען „בלינקער".

— נו, נו, האָט זי געזאָגט — איר זײַט אויסגערעכנט, געבנדיק די „סמיטס" אַף אָפּרו־צײַט.

זיי האָבן געגרייכט קוני און אַרײַן אין געדרענג, אין טומל פון אַ גרויסער מענטשן־כוואַליע תענוג־זוכערס אין פעירילענד.

פאַרחידושט, קריטיש און צוריקגעהאַלטן האָט בלינקער באַטראַכט די טעמפלען, פאַגאָדאַס און בײַדלעך פון פאָפּולערע וווּנדער. דער המון האָט אים געטראָטן, געדריקט, געשטויסן. קלעפּיקע קינדער זײַנען גע־קראָכן הינטער די פיס, געקוויטשעט, פאַרקלעפּט מיט צוקערוואַרג זײַנע מלבושים. פרעכע יונגען האָבן געשפּאַנט צווישן די בוידן מיט שווער דער־וואָרבענע שטעקלעך און לײַכט געוווּנענע מיידלעך. זיי האָבן אים געבלאָזן אין פנים רויך פון ביליקע ציגאַרן. די אַרײַנשרײַערס האָבן געריטשעט אין מעגאַפאָנען, ווי די ניאַגאַראַ־ לויבנדיק זייערע אַנטיקן. אַלערליי כלי־זמר פון מעש, טראָסטינע, פעל און סטרונע האָבן קאָנקורירט פאַר דער לופט צו לאָזן זיך הערן. באַזונדער באַרוישט איז בלינקער געווען פון דעם עולם. די מאַסע, אין מענגעס שרײַענדיקע, יאָגנדיקע, רײַסנדיק די העלדזער גוואַלדעווען, ווילדעווען, קאָמאַנדעווען, וואָיעווען משוגענערווײַז, אומפאַרשעמט. די אומבאַגרענעצטע רויע ווולגאַריטעט, להיפּוך צו דעם געשמאַק און האַלטונג פון זײַנע קרײַזן, האָט אים אָפּגעשטויסן, געעקלט.

אין דעם ווידערווילן האָט ער אַ קוק געטאָן אַף פלאָרענסן. זי האָט גרייט געהאַט אַ בליק פול פרייד און גליק... אירע קלאָרע אויגן, ווי קוועלנדיק וואַסער, האָבן ווי געזאָגט, אַז זיי האָבן אַ רעכט צו פינקלען,

ווײַל איז דען זייער אייגנטימערן ניט באַגליט געווען (כאַטש צײַטווײַליק מיט איר מענערשן פרײַנט, וואָס האָט געהאַלטן די שליסלען צו דער כישוף־שטאָט פון הנאה).

בלינקער האָט געלייענט אין אירע אויגן דורכדרינגלעך, און ווי דורך אַ צויבער האָט ער דערזען די ווירקלעכע קוני.

ער האָט שוין מער נישט געזען קיין מאָסע גראָבע יונגען, זוכער פון וואָלוול פאַרגעניגן· ער האָט דערזען טויזנטער אידעאַליסטן. זייערע באַ־ליידיקונגען זײַנען אָפּגעווישט געוואָרן. הגם פאַלש, שרײַענדיק, זײַנען די געוויזענע קונצן אין די אַרויסרופנדיקע געצעלטן, זײַנען זיי אָבער טיף הינטער דעם אויבערפלאַך געווען באַהאַלטן אומבאַפרי־דיקטע פאַרלאַנגען, באַגערן פון מענטשלעכן האַרץ — די שאָל פון ראָ־מאַנסן, די ליידיקע דאָך גלאַנצנדיקע קאַסקעס פון העלדישקייט, דאָס פאַר־כאַפּנדיקע רופן פון שרעקלאַזן, דער צויבער־דיוואַן, וואָס טראָגט דיך אין וווּנדערלאַנד, רק אַף אַ באַגרענעצטן שטח. ער האָט מער נישט געזען קיין ערב־רב, נאָר זײַנע מיטברידער, וואָס זוכן דאָס פּערפעקטע, דעם אידעאַל. ס'איז ניט געווען, אמת, דער צויבער פון פּאָעזיע, קונסט, אָבער דער כשוף פון זייער פאַרשטעלונג, פאַנטאַזיע האָט פאַרוואַנדלט געלע אונטערשלאַק אין גאָלדן־טוך, און די מעגאַפאָנען — אין זילבערנע טרו־מייטן פון פרייד־ העראָלדן.

הכנעהדיק האָט בלינקער פאַרשאַרט די אַרבל פון זײַן שכל און זיך מתיחד געווען מיט די אידעאַליסטן.

— איר זײַט פרוי דאָקטער, זאָגט ווי זאָלן מיר זיך נוהג זײַן צו פאַרדײַען די קוועלנדיקע לוסטיקייט פון אַלע צויבער־בילדער?

— מירן אָנהייבן דאָרט, האָט די פּרינצעסן געטײַטלט אַף אַ פאַגאָדע אין עק — דערנאָך וועלן מיר אײַננעמען די איבעריקע איינס נאָכן אַנדערן.

זיי האָבן געכאַפּט די אַכט אַזיינגערדיקע שיף אַף צוריק און געזעצט זיך, אָנגעפילט מיט הנאהדיקער מידקייט באַ די שטאַכעטן אין פראָנט פון שיף, און אײַנגעהערט זיך צו די איטאַליענישע פידל און האַרפע. בלינקער האָט אַראָפּגעוואָרפן פון זיך אַלע דאגות:

— סאַראַ צימעס איך האָב געמאַכט פון התמענען מײַן נאָמען. פוי! איך וואָלט געקענט דאָס טאָן הונדערט מאָל, און איר נאָמען איז שיין ווי

זי אַליין. „פלאָרענס״ האָט ער איבערגעזאָגט אין זיך פיל מאָל.

ווען זייער שיפל איז געקומען נאָענט צום ברעג אין נאָרט־ריווער, האָט אַ גרויסער דאַמפּער זיך געלאָזט אין ים אַריין. די קוני־שיף האָט אויסגעדרייט די נאָז צום ברעג. דער דאַמפּער האָט זיך געוואָלט אויס־דרייען אין מיטן שטראָם, האָט אַ קלאַפּ געטאָן אין קוני־שיף מיט אַ שטאַרקן טראַסק און איר איינגעבראָכן. די שיף האָט אָנגעהויבן זינקען, אָבער גלייכצייטיק זיך דערנענטערן צום ברעג.

די זעקס הונדערט פּאַסאַזשירן האָבן גענומען אַרומלויפן פול מיט פּחד, שרייען און ליאַרעמען.

פלאָרענס אָבער האָט ניט געוויזן קיין סימן פון מורא.

בלינקער האָט געהאַלטן פלאָרענסן ענג צו זיך, בשעת די צעשע־דיקטע שיף האָט זיך אויסגעדרייט צו איר ציל. ער האָט זיך אַרויפגע־שטעלט אַף אַ שטול און אַראָפּגעשלעפּט אַ בינטל „לעבנס־פּאַרהיטער״ און איין בייגל גענומען בינדן אַרום מיידל. די לייוונט האָט זיך צע־קראָכן און דער קאָרעק צעשאָטן אין שטויב. פלאָרענס האָט אונטערגע־כאַפּט אין איר זשמעניע און קלינגענדיק געלאַכט.

— ס׳זעט אויס ווי ברוינע גריפּן, נעם עס אַוועק, ס׳טויג אַף כּפּרות, האָט זי געכיכיקעט, אָפּגעשפּילעט דעם „פּאַרהיטער״ און אַראָפּגעוואָרפן עס. זי האָט אַוועקגעזעצט בלינקערן נעבן זיך און אַריינגעלייגט אירע הענט אין זיינע.

— אַף וויפל געוועט, אַז מיר וועלן אָנקומען בכי־טוב? — האָט זי געזאָגט און גענומען ברומען אַ ניגון.

דער קאַפּיטאַן איז אַרומגעגאַנגען און בארויקט דעם צאַפּלענדיקן עולם, פאַרזיכערנדיק, אַז מ׳וועט בשלום צוקומען צום ברעג. ער האָט גע־הייסן פרויען און קינדער פאַרנעמען דעם שפּיץ, כּדי אַראָפּצוגיין די ער־שטע. די שיף, בייגנדיק זיך אַלץ נידעריקער אין וואַסער, האָט זיך גלייכ־צייטיק גערוקט פאָרויס.

— פלאָרענס! — האָט זיך אָנגערופן בלינקער, בשעת זי האָט אים געהאַלטן צוגעפּרעסט — איך האָב דיך ליב.

— אַלע זאָגן דאָס, האָט זי גיך געענטפערט.

— איך בין ניט איינער פון „אַלע״, האָט ער געטענהט — איך האָב קיינעם פריער ניט געליבט. מיר וואָלטן די יאָרן זיך אויסגעלעבט אין

נחת. איך בין רײַך, כ'קען דײַן לעבן מאַכן מזל־ברכהדיק.

— אַלע ריידן אַזוי, האָט זי איבערגעחזרט, קוקנדיק אים אין די אויגן איבעראַשנדיק גלײַכגילטיק און אונטערברומענדיק:

— זאָג עס ניט מער, האָט בלינקער אַרויסגערעדט אַזוי העפטיק, אַז זי האָט געשטוינט.

— פאַרוואָס? ס'איז דאָך ריכטיק, זיי אַלע פּלאַפּלען אַזוי, האָט זי רויִק געענטפערט.

— ווער זײַנען די „זיי"? — האָט ער געפרעגט מיט קינאה דאָס ערשטע מאָל אין זײַן לעבן.

— וואָס הייסט? די בחורים וואָס כ'קען.

— אַזויפיל קענסטו, וווּ זעסטו זיי, וווּ זעסטו זיי, אינדערהיים? — האָט ער ווײַטער געפרעגט.

— ניין, איך טרעף זיי פּונקט ווי איך האָב זיך מיט דיר באַגעגנט. אַף דער שיף אָדער אין פּאַרק, צי אין גאַס. איך בין אַ מבין אַף זיי. כ'דערקען גלײַך, וועלכער חברהמאַן ס'וועט ווערן פרעך.

— וואָס מיינט איר מיט „פרעך"?

— וואָס הייסט? זיי ווילן, כ'מיין, זיך קושן.

— פּרובירן זיי טאַקע? — האָט ער געפרעגט, קאָלופּענדיק די ציין.

— אַוודאי. אַלע מענער טוען אַזוי, איר ווייסט עס.

— דערלויבט איר זיי? — האָט ער ווײַטער געפאָרשט.

— אייניקע, נישט פיל. אַנדערש נעמען זיי אײַך אין ערגעץ ניט.

זי האָט זיך אויסגעדרייט און געקוקט בלינקערן גלײַך אין פּנים. אירע אויגן, אומשולדיקע ווי בײַ אַ קינד. ער איז געווען פאַר איר אַ רעטעניש.

— איז עס אַ זינד צו באַקענען זיך מיט יִנגלעך?

— גאָר! — האָט ער שאַרף געזאָגט — פאַרוואָס נעמט איר זיי ניט אויף בײַ זיך אין שטוב? מוזט איר אויפקלײַבן יונגעלײַט אַף דער גאַס?

זי האָט געקוקט מיט איר ליכטיקן בליק אין זײַנע אויגן און געזאָגט:

— ווען איר זעט ווי איך וווין, וואָלט איר נישט גערעדט אַזוי. איך לעב אין ציגלשטויב־גאַס. מ'רופט עס אַזוי, ווײַל רויטער שטויב קריכט בסדר אין די לונגען. איך וווין דאָרט שוין העכער פיר יאָר. ס'איז נישטאָ קיין פּלאַץ צוצונעמען געסט, קען מען קיינעם ניט ברענגען צו זיך. וואָס־

זשע טאָן? א מיידל מוז זיך דאָך באַגעגענען מיטן צווייטן מין. ניין? איז דער דרויסן אַן אויפנעם־פּלאַץ.

— יאָ, האָט ער געזאָגט פאַרקלעמט — א מיידל מוז זיך באַגעגענען מיט בחורים.

— דאָס ערשטע מאָל, ווען איינער האָט גערעדט צו מיר אַף דער גאַס, — האָט פלאָרענס פאַרגעזעצט — בין איך אַהיימגעלאָפן און געוויינט א גאַנצע נאַכט. מ׳געוויינט זיך אָבער צו. א היפּשע אָל טרעפט מען אין קלויסטער. כ׳וואָרט דאָרט בשעת א רעגן, ביז איינער קומט אונטער מיט א שירעם. הלוואי וואָלט דאָרט געווען א זאַל, וואָלט איך אויך אײַך, מ״ר בלינקער, געלאַדן.

די קוני־שיף האָט בשלום געגרייכט צום ברעג. בלינקער האָט מאָדנע געשפּאַנט מיט פלאָרענסן איבער שטילע גאַסן. בא א ראָג האָט פלאָרענס אויסגעצויגן איר האַנט צו אים זאָגנדיק:

— איך וווין איין קוואַרטאַל פונדאַנען. א דאַנק אײַך פאַרן גאָר פײַנעם נאָכמיטאָג.

בלינקער האָט עפּעס געמורמלט אוועקגייענדיק. א גרויסער גרויסער קלויסטער האָט זיך געזען ניט ווײַט. בלינקער האָט געשאָקלט אַהין מיט זײַן פויסט, בייזערנדיק זיך:

— איך האָב ערשט פאַראַכטאָגן דיר געגעבן טויזנט דאָלאַר, און זי אַנטזאָגט זיך פון מיר בא דײַן טיר. איז דאָס יושר, האַ?

אַף מאָרגן עלף אַזייגער האָט בלינקער זיך געחתמעט דרײַסיק מאָל מיט א צונעגרייטער פון אַדוואָקאַט אַלדפאָרט נײַער פּען. דערבײַ האָט דער אַלטער געזאָגט צו אים:

— ס׳איז דאָ א פּופצן הײַזער, וווּ עס וווינען ס׳רוב אַרבעטער־מיידלעך. מ׳דאַרף אונטערשרײַבן קאָנטראַקטן. שוין פינף יאָר ווי איך טענה צו דיר וועגן דעם. דײַן פאָטער האָט פאַראָרדנט, אַז די אויפנעם־צימערן זאָלן ניט פאַרדונגען ווערן, נאָר לאָזן די שכנים נוצן זיי פאַר געסט.

— אָך, דאָס איז די ציגלשטויב־טייל. טוט מיט די הײַזער וואָס איר ווילט. פאַרברענט זיי אַפילו, ווייל, בן־אָדם, ס׳איז צו שפּעט.

אין דינסט פון ליבע

וועו דיר איז ליב אייגעמס קונסט,
שלאָגט צו אים דײַן האַרץ אין גונסט.

דאָס איז אַ דעוויז אין גרונט פון דער מײַסע.

דזשאָו לאַראַביע איז אַרויסגעוואַקסן פון די קליינע, הילצערנע הײַזלעך פון דער מיטל־מערב, באַזעלט מיט באַגער צו מאָלעריי. צו זעקס יאָר האָט ער געצייכנט אַ בילד פון דער שטאָט־פּאָמפּע מיט אַ פּניי, אײַלנ־דיק פאַרבײַ. דער קונסט־פּאַרזוך איז אַרויסגעהאַנגען געוואָרן אין אַפּטייק־פענצטער, אין שכנות פון אַ פּאַפּשוי־קאָטשן מיט קרומע שורות געלע קערנער. צו צוואַנציק איז ער געפלויגן קיין ניו־יאָרק מיט אַ פלאַטער־דיקן האַלדזטוך און אַ אַפּויטיקע פאַרבונדן ערגעץ נעענטער.

דעליע קאַרוטער אין נאָדלבוים־דאָרף האָט אַרויסגעבראַכט זעקס אַקאָרדן־הבטחותפולע אַזש די קרובים האָבן זיך צונויפגעוואָרפן אַ פּול היטל, זי זאָל פאָרן קיין צפון און „ענדיקן".

ביידע העלדן האָבן זיך באַגעגנט אין קנאַיפּע פון קונסט־סטודענטן פאַר חקירה ודרישה: רעמבראַנד מייקל אַנדזשעלאָ, שאָפּען אא"וו.

דעליע און דזשאָו זײַנען פאַרליאַפּעט געוואָרן איינס אין אַנדערן, צי איינער אין צווייטן, ווי אײַך ווילט זיך. און אין אַ קורצער צײַט — פאַרקנסט. וואָרעם — זעט רעוויז...

מיסעס און מיסטער לאַראַביע האָבן אָנגעפאַנגען די הויז באַלעבאַ־טישקייט אין אַ מעבלירטן צימער, נאָר — גליקלעכע. זיי האָבן פאַרמאָגט זייער קונסט און איינס דאָס אַנדערע. אַן עצה דעריבער צו רײַכע יונגע־לײַט: פאַרקויפט האַק־און־פּאַק, שענקט עס דעם הויז־דינער — אבי האָבן די זכיה צו וווינען אין אַ „סוויט" מיט אײַער קונסט און — דעליע.

דזשאָו האָט געמאָלן באַם גרויסן מאַעסטראָ, וואָס זײַן באַרימטקייט איז געווען באַוווּסט. זײַן שכר־לימוד הויך. דעליע האָט שטודירט באַ ראַ־זענשטאָקן; דעם באַרימטן ברעכער פון די פּיאַנאָ־שליסלען.

אַזוי לאַנג, ווי זייערע קלינגערס האָבן זיך נאָך געלאָזט ציילן איז דאָס פּאָרל געווען העכסט צופרידן. ווי מיר אַלע — צו וואָס זיך נאַרן? זייער צוועק — אַ קלאָרער. דזשאָו האָט געוואָלט קענען גיך אַרויסוואַרפן בילדער, און אַלטע מענער מיט דינע וואָנצעס און גראָבע בײַטלען זאָלן זיך שלאָגן פאַרן זכות צו קויפן זײַנע מאַלערײַען. דעליע האָט געדאַרפט ווערן באַהאַוונט אין מוזיק, אַז ווען זי וועט זען לײדיקע שטולן אין די לאָזשעס, זאָל זי באַקומען אַ קראַנקן האַלדז, און ראַקעס אין אַ שטילן רעסטאָראַן און — ניט גיין אַף דער בינע.

ס׳בעסטע אָבער איז געווען דאָס הייסע, פּליסנדיקע פּלאַפּלערײַ נאָך אַ טאָג שטודירן; אויך די באַטאַמטע וועטשערעס און לײַכטע איבער־בײַסנס, קעגנזײַטיקע אַמביציעס און — פּאַרגיט דער קונסטלאָזיקייט. גע־פּילטע איילבירטן מיט קעז־סאַנדוויטשעס אַרום עלף אָוונט. שפּעטער — האָט די קונסט געפּליסטערט.

אָבער, אַז מ׳ברענגט נאָר אויס און גאָרניט אַרײַן — האָט אויס־געפּעלט אָפּצאָל פאַר ביידנס שטודירן. נאָר געדענקט דעם פּסוק — „ווען קונסט פון איינעם דיר איז ליב...״

און אַזוי ווייטער.

האָט דעליע גוזר געווען אַף זיך — אונטעריכטן מוזיק, און זײַן קונסט זאָל פלאַקערן, ווי אַ תמיד.

עטלעכע טעג האָט זי גענישטערט, געזוכט מוזיק־תלמידים, און אין אַן אָוונט איז דעליע געקומען אַהיים אַ טאַנצנדיקע.

„דזשאָו טײַערער״, האָט זי געמעלדעט, קאָכעדיק. איך האָב אַ תלמיד! אוי, ס׳אַרא ליבלעכע מענטשן! באַ אַ גענעראַל! דעם גענעראַל אָ. ב. פּינקים טאָכטער. אַף דער איין און זיבעציקסטער גאַס. אַ מין נגידישע הויז! מעגסט זען, דזשאָו, דעם הויפּט אַרײַנגאַנג. ביזאַנטיש, דאַכט מיר, וואָלסטו דאָס גערופן. הײַנט אינעווייניק! כ׳זאָג דיר, אַף חידושים!

מיין שילערן קלעמענטינאַ האָט מײַן האַרץ געפאַנגען. אַ שלאַנקע; קליידט זיך נאָר אין ווײַסן. און וואָסערע איידעלע מאַניערן! בסך־הכל אַכצן יאָר אַלט. איך דאַרף לערנען מיט איר דרײַ מאָל אַ וואָך. און הער,

ליבינקער — א פינפערל א לעקציע! דאגהסט? נאך א צוויי־דריי אזעלכע קען איך שוין ווייטער שטודירן באם הער ראזנשטאק. איצט גלייך אויס דאס קניטשעלע צווישן דיינע ברעמען, טייערע, און לאמיר פראוועןא רייכע וועטשערע.

„דעליע, ליבע, מילא דיר איז גוט", האט דזשאו געזאגט, אויפרייסנדיק א פושקע בעבלעך מיט א מעסער און האמער. „אבער וואס הערט זיך מיט מיר? מיינסט, איך וועל דיך לאזן הארעווען, און איך זאל זיך ליובקען מיט הויך־קונסט? ניט בא די ביינער פון בענוועניטא סעליני! איך קען פארקויפן צייטונגען, פלאסטערן שטיינער און אויך ברענגען א פאר מטבעות".

דעליע האט זיך אנגעהאנגען אף זיין האלדז: „זיסער, ביסט א טיפשל. דו מוזסט אנגיין מיט דיין מאלן. ס'איז דאך ניט, ווי איך, וואס קען אונטעריכטן און דערפון לערנען. איך בין דאך כסדר מיט דער מוזיק — און מיט מיינע פופצן דאלער א וואך קענען מיר לעבן און לאכן. טראכט גארנישט פון אויפגעבן דיין מאעסטרא".

„נו, זאל זיין אף דיינעם", האט ער מסכים געווען, גרייכנדיק דעם בלויען טעלער מיט גרינסן. „פשוט, כ'האב פיינט הערן, אז דו גיסט מוזיק־לעקציעס. דאס איז ניט קיין קונסט, גלאט, ביסט א צדקת מיט א דימענטן הארץ!

„ווען קונסט פון איינעם דיר איז ליב,

שלאגט דיין הארץ צו אים ניט טריב" — האט דעליע געטוליעט זיך צו אים.

„מיין מאעסטרא האט געלייבט דעם הימל אין בילד, וואס איך האב געצייכנט אין פארק", האט דזשאו באמערקט, און דער אפטייקער האט מיר דערלויבט אויפהענגען נאך צוויי בילדער אין זיין פענצטער. איך קען אפשר עפעס פארקויפן צו א מטורף מיט א גראבן טייסטער.

„אוודאי וועסטו..." — האט דעליע געזאגט האניקדיק. דערוויל לאמיר דאנקבאר זיין גענעראל פינקי און — דעם געבראטנס.

די קומענדיקע וואך האבן די לאראביעס געפרישטיקט קאיאר. דזשאו איז געווען בגילופן פון עפעס א געמעל, וואס ער צייכנט אין פארק באם מארגן־ליכט. דעליע האט איינגעפאקט פאר אים נאכן איבערבייסן, ארומגעוויקלט, אים באשאטן מיט שבחים און געקושט.

סוף וואָך האָט דעליע מיט זיסן גדלות, נאָר אָן כוח אַ וואָרף־געטאָן ניצחונדיק דרײַ פּינפּערלעך אַפן טיש פון 10 אַף 8 אינטשעס אינמיטן צימער פון 100 אַף 8 פוס.

„צומאָל איז קלעמענטינע עקשנותדיק, האָט דעליע געזאָגט. זי מאַכט מיך מיד. כ'האָב מורא אַז זי פּראַקטיצירט ניט געננוג, און איך דאַרף חזרן מיט איר אָבער און ווידער. אויך איר ווײַסע הלבשה ווערט מיר צוגעגעסן. דער גענעראַל אָבער איז אַ ליבער זקן. ווען דו זאָלסט אים קענען! ער קומט אַמאָל אַרײַן, ווען איך בין באַשעפטיקט מיט קלעמענטינען בײַ דער פּיאַנע. ער איז אַן אַלמן. שטייט ער אַזוי און צופּט זײַן ציגן־בערדל און פרעגט, צי זײַן טעכטערל יכלט עפּעס? פּס!... זאָלסט זען די טאַפּעטן. און די אַסטראַכאַנישע פּאָרטיערן! נאָר קלעמענטינע האָט אַזאַ משונהדיקן הוסט. זי מעג זײַן שטאַרקער, ווי זי קוקט אויס. איך בין פאַרקאָכט אין איר, זי איז אַזוי איידל דערצויגן.

שבת צו נאַכט איז דזשאָו אַהיימגעקומען שפּעטער.

ער האָט אַרויסגעשלעפּט אַ צענערל, אַ פּינפּערל, אַ צווייער און אַן איינערל — אַלע אמתע, כשרע פּאַזיטלעך און אַוועקגעלייגט לעבן דעליעס שכירות און געזאָגט:

„איך האָב פאַרקויפט דאָס וואַסער־קאָליר בילד פון אָבעליסק צו אַ סוחר פון פּעאָריע".

„חכמה זיך נישט", האָט דעליע איבערגעריסן. „פון פּעאָריע גאָר!?"

„„זאָל איך אַזוי... הלוואַי וואָלסטו אים געווען אָנפּאַנעמען, דעליע. אַ פּעטע מאָרדע מיט אַ וואָלענער שאַרף און אַ צאָן־שטעכער פון אַ פּלע־דערוויש. ער האָט געזען דאָס בילד אין פענצטער, האָט ער צוערשט גע־מיינט, ס'איז אַ ווינטמיל. אַ רעכטער פויגל; אָבער געקויפט האָט ער און אַפילו באַשטעלט אַ צווייטס: אַן אייל־בילד פון לאַקאַ וואַנאַ פראַכט־וואָקזאַל!"

„איך בין גליקלעך, וואָס דו האָלטסט זיך בײַ דײַן פאַך", האָט דעליע געזאָגט מיט האַרץ. וועסט סוף־כל־סוף דערגרייכן, ליבער. שוין דרײַ און דרײַסיק דאָלער! וועלן מיר הײַנט פאַרגינען זיך אָיסטערס!"

„אויך צימעס־מערעלעך, און געצוקערטע קערעלעך", האָט ער צו־געגעבן, האָלדזנדיק זי.

קומענדיקן שבת איז דזשאָו געקומען פון דעליען פריער, ער האָט

אַפּגעוואַשן עפּעס שוואַרצס פון זײַנע הענט און ער האָט צעשפּרייט זײַנע אַכצן דאָלער אַפן טיש.

אין אַ האַלבער שעה אַרום איז דעליע געקומען; איר רעכטע האַנט פאַרבונדן און אַרומגעוויקלט מיט וואַטע און מאַרלע.

„וואָס איז דאָס?" האָט ער געפרעגט נאָכן באַגריסן זיך.

דעליע האָט געלאַכט אָן חשק. „קלעמענטינען האָט זיך פאַרגלוסט", האָט זי דערציילט — אַ געפרעגלט האָזל גלײַך נאָך דער פּיאַנע־לעקציע. זי איז אַ מאָדנע מיידל — געבראָטן האָזן־פלייש פינף נאָכמיטאָג! דער גענעראַל איז אַליין באַלד געלאָפן נאָך דעם, צו באַפרידיקן דער מיידלס קאַפּריז; גלײַך ס׳זײַנען קיין משרתים ניטאָ אין הויז. כ׳האָב געטראַכט — די מיידל איז ניט מיט אַלעמען, נערוועיִש און אויסגעוואַרט. באַם נעמען זיך צום האָז־בראָטנס, האָט זי פאַרגאָסן די הייסע פעטע יויך גלײַך אַף מײַן האַנט. ס׳האָט מיך שרעקלעך ווײ־געטאָן, דזשאָו. די פאַרשײַטע האָט זיך אויך אַזוי שלעכט געפילט. און דער אַלטיטשקער גענעראַל איז געוואָרן אַזוי צעטראָגן. ער האָט גלײַך געשיקט עמעצן — זיי זאָגן צום אויוון־הייצער אין קעלער? ניין, זיכער אין אַפּטייק נאָך אייל און עפּעס ווייכס אַרומצובינדן. ס׳טוט שוין טאַקע ניט אַזוי ווײ".

„וואָס איז דאָס?" האָט געפרעגט דזשאָו, אָנעמענדיק גרינג דעליעס אָרעם און אַרויסשלעפּנדיק ווײַסע סטראָמפּצעס פון הינטערן פאַרבינג־דעכץ.

„דאָס איז ס׳ווייכע פון אַפּטייק געטונקען אין אייל, האָט זי שנעל געענטפערט און באַלד:

„דזשאָו, טייערער, האָסט פאַרקויפט נאָך אַ בילד" — האָט זי גע־פרעגט, דערזעענדיק דאָס געלט אַפן טיש.

„וואָדען? פרעגט דעם פּעאָריער. ער האָט הײַנט געקראָגן דעם וואָק־זאַל, און אפשר וועט ער דאַרפן נאָך איינס מיט אַן אויסקוק אַפן האָדסאָן־טײַך" — האָט דזשאָו דערקלערט און געפרעגט: „דעלעניו, וויפל אַזייגער האָסטו אָפּגעבריט דײַן האַנט?".

„פינף דאַכט מיר" — האָט זי געענטפערט ווייטיקלעך. „דאָס פרעסל, כ׳מיין דאָס האָזל איז אַראָפּ פונעם פײַער באַ יענער צײַט. אוי, דזשאָאַנקע, זאָלסטו געווען זען דעם גענעראַל פינקי ווען..."

„זעץ זיך אַהער אַף אַ רגע, מײַן דעליע" — האָט ער איבערגעריסן

און אַרויפגעלייגט זײַן האַנט אַף איר אַקסל.

„זאָג מיר, זיסע, וואָס האָסטו געטאָן די לעצטע צוויי וואָכן?" — האָט ער געפרעגט.

זי האָט מיט עקשנות און אויגן פול ליבע ווײַטער געפּלאַפּלט עפּעס וועגן גענעראַל פּינקי. לסוף האָט זי אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ און ס'זײַנען אַרויסגעקומען טרערן און — דער אמת.

„איך האָב נישט געקענט געפינען קיין תּלמידים, האָט דעליע זיך מודה געווען. „איך האָב אָבער ניט געקענט דערלאָזן, דו זאָלסט אויפגעבן דײַן שטודיום, בין איך אַוועק אַרבעטן אין אַ וועשערײַ, אַף דער פיר און צוואַנציקסטער גאַס. מײַן פּזמון וועגן קלעמענטינען און גענעראַל איז, דאַכט מיר, נישט געווען אַזוי צרהדיק? אָבער אַן אַרבעטערן האָט אַרויפגעשטעלט אָדם הייסע פּרעסל אַף מײַן האַנט. האָב איך אָפּן וועג אַהיים צוגעטראַכט די מעשה מיטן האָזל, ביסטו, ליבער, בייז אַף מיר, איאָ־ניין? ווען נישט מײַן אַרבעט באַם וואַשן, וואָלסטו דאָך ניט געקענט פאַרקויפן זײַנע בילדער צו דעם קונה פון פּעאָריע".

„ער איז ניט געווען פון דאָרט", האָט דזשאָו געשמייכלט.

וואָס איז דער חלוק? — האָט זי געזאָגט, „ביסט סײַווי אַ טײַער מאַנדעלע און — טו מיר אַ קוש. נאָר, וואָס האָט דיך געבראַכט ספקות מכוח מײַנע מוזיק־לעקציעס צו קלעמענטינען?"

„איך האָב ניט חושד געווען ביז הײַנט אָוונט. דאָס האָב איך דאָך אַרויפגעשיקט אָט דעם ווײַסן בינד פון וואַטע מיט אייל פון הייץ־קאַמער אין יענער וועשערײַ, ווו איך בין אָנגעשטעלט אַלס דער פײַער־אויפּפּאַסער „די לעצטע צוויי וואָכן", איז געווען דער ענטפער.

„האָסטו, הייסט עס, ניט?...

מײַן אײַנקויפער פון פּעאָריע און דײַן גענעראַל פּינקי, זײַנען נפשות פון זעלבער קונסט. אָבער זיי קומען פאָרט נישט צום מאָלן און שפּילן מוזיק", האָט ער געטײַטשט.

זיי האָבן ביידע האַרציק געלאַכט. און דזשאָו האָט אָנגעהויבן:
„ווען קונסט פון איינעם דיר איז ליב"...
נאָר דעליע האָט מיט איר הײַנט אַף זײַנע ליפּן אָפּגעהאַקט:
„ניין, זאָג: ווען איינער ליבט".

דער מיטשולדיקער

I

א רויט־האָריקער, באַוואַקסענער נאַכלעסיקער מאַן אין שטעק־שיך איז געזעסן אַף אַ שאַקל־שטול באַם פענצטער. ער האָט נאָר וואָס פאַררייכערט זײַן ליולקע און געצויגן דעם רויך מיט גרויס תענוג. ווי אַ דורשטיקער האָט ער זיך פאַרטאָן אין צײַטונג און געלייענט די קעפּלעך מיטן גרויסן שריפט איבערצוגיין דערנאָך צו די קליינע שורהלעך.

אין דערבײַיִקן צימער האָט זײַן פרוי געקאָכט וועטשערע. דער כוח פון געפּרעגלטן פלייש און זידנדיקער קאַווע האָט פאַרשמעקט די קטורת פון זײַן אָוונט־פּיפּקע.

אין דרויסנדיקער ענגער גאַס, וווּ, ווען דער בין השמשות פאַלט צו, עפנט דער שטן זײַן ווערביר־אָפיס, האָבן קינדער געטאַנצט, געשפּילט. אייניקע אין טראַנטעס, אַנדערע אין קלאָרן ווײַס, און דריטע מיט די פּוּר־פּיקלעך אַרויס. אייניקע ווילד אומרויִק, צווייטע רויִקערע מיט איידעלע, אײַנגעשרומפּיקע פּענעמלעך. די האָבן געקוויטשעט און באַנוצט אומזוי־בערע, זינדיקע רייד, יענע, הערנדיק, האָבן זיך פאַרקרימט און צוביסלעך זיך צוגעוווינט.

אַ מיידעלע פון אַ יאָר צוועלף איז צוגעקומען צום מאַן, וועלכער איז געזעסן רויִק באַם פענצטער און געזאָגט:

— טאַטע, וואָלסט ניט וועלן שפּילן מיט מיר אַ קאָן אין טשעקערס, אויב דו ביסט נישט מיד?

דער רויט־האָריקער אומגעגאָלטער, האָט מיט אַ געבייזער געענטפערט:

— טשעקערס?! ניין, כ׳וויל ניט. טאָר ניט אַ מענטש נאָך אַ טאָג אַרבעט זיך אָפּרוען? פאַרוואָס גייסטו ניט, ווי די איבעריקע קינדער, שפּילן אַפן טראָטואַר?

די פרוי איז צוגעקומען.

— דזשאַן, האָט זי זיך אָנגערופן, איך וויל נישט ליזעלע זאָל פאַר־ברענגען אין גאַס. מ׳לערנט זיך דאָרט אָפּ אַזוינס, וואָס טויג נישט פאַר קינדער. זי איז אַ גאַנצן לאַנגן טאָג געווען אין הויז, מיר אַרויסהעלפנדיק, וואָלסטו געמעגט שענקען דעם קינד אַביסל ציַיט.

— זאָל זי גיין מיט אַלע קינדער באַגלייך פאַרברענגען אין גאַס, און דולט מיך נישט.

II

— איך וועט זיך מיט אייך פּופּציק קעגן פינף און צוואַנציק, האָט געזאָגט דער יונג מולאַלי, אַז איך נעם אויס ענין צום טאַנץ. איר שטעלט איין? זיינע שוואַרצע אויגן האָבן געשפּריצט מיט פייער. ער האָט אַרויס־גענומען אַ פּעקל, אַרויסגעשלעפּט פינף צענערלעך און געוואָרפן אַפן פאַר־קויף־טיש. די דריי־פיר יונגע פריינט זיינען געבליבן געפּלעפט און שלאַ־בעריק זייער איינשטעל אַרויסגעלייגט. דער שענקער, האָט גענומען דאָס געלט, פאָרזיכטיק איינגעוויקלט, מיט איין אינטש לאַנגן בלייפעדער פאַר־צייכנט און פאַרשטעקט אונטער דער פּאָליצע.

— אָ, וועסטו אַריינכאַפּן — נישקשהדיק! האָט געזאָגט איין חברה־מאַן מיט פונקען אין די אויגן.

— דאָס איז מיין דאגה. האָט מולאַלי אונטערגעכאַפּט פאַרעקשנט. און צום קרעמער:

— גיב אָן פאַר אַלעמען, מאיק!

נאָכן טרונק האָט בוירק, מולאַלים ליבלינג און בעל־יועץ אַרויסגע־פירט אים צום שוך־פּוץ־געשטעל, ווו אַלע גרויסע עסקים פון קליינעם סאָשעל־קלוב ווערן דורכגעפירט. ווען טאַני האָט דאָס פינפטע מאָל גע־גלאַנצט די שיך פון פרעזידענט און סעקרעטאַר, האָט בוירק גערדרשנט זיינע שכלדיקע רייד צום שעף אַזוי צו זאָגן:

— ביים איבער מיט דער בלאָנדער, בחור, אַניט וועסטו האָבן צרות. פאַרוואָס ווילסטו אַראָפּפּלעטשן דיין ליזן? דו וועסט ניט געפינען נאָך איינע, וואָס זאָל אַזוי קלעפּן צו דיר, ווי זי. אַ פּולע זאָל מיט ענים וואָלט איך געבן פאַר איר.

— איך בין נישט פארכאפּט פון ענין, האָט דער יונג געענטפערט אראָפּוואַרפנדיק דאָס אַש פון ציגאַרעטל אויף זײַן אָפּגעפּוצטער שוך־נאָז און אָפּגעווישט אין טאָנים אַקסל. איך וויל בלויז אָנלערנען ליזן. זי מיינט, איך באַלאַנג צו איר, זי באַרימט זיך, אַז איך דערוועג זיך נישט ריידן מיט קיין אַנדער מיידל. ליז איז אָלרײַט אין איינציקע פאַלן, אָבער זי טרינקט לעצטנס אַביסל צופיל און נוצט אַ שפּראַך, וואָס פּאַסט נישט פאַר קיין ליידי.

— איר זײַט פאַרקנסט? — האָט בווירק געפרעגט.

— זיכער, מיר וועלן קומענידיקן יאָר שטעלן אַ חופה, אפשר.

— איך געדענק, ווען דו האָסט איר געגעבן טרינקען איר ערשטע גלאָז ביר, האָט בווירק דערמאָנט. דאָס איז געווען פאַר צוויי יאָרן, ווען זי פלעגט אַרויסקומען צום ראָג קריסטי־גאַס מיטן הוילן קאָפּ נאָך וועטשערע צו זען דיך. זי איז געווען דעמאָלט אַ שטילינק קינד און זיך געררויטלט באַם ריידן.

— אָבער איצט, האָט אָפּגעענטפערט מולאַלי, איז זי צומאָל אַן אָנ־געצונדן שוועבעלע. איך האָב פײַנט איר אייפערזוכט, קנאה; דערפאַר וועל איך היינט אויסגיין מיט ענין, צו לערנען ליזן אַביסל שכל.

— פונדעסטוועגן, גיב אַכטונג, האָט בווירק געוואָרנט. ווען ליז זאָל קײַן מײַן ווייבל און ס'וואָלט זיך מיר פאַרגלוסט טאַנצן מיט אַן אַנדערער, וואָלט איך אָנגעטאָן אַ געקייטלט פאַנצערל אונטערן רעקל. פאַרשטייסט?!

III

איבער דער טומלדיקער גאַס שפּאַנט אַרום ליז. אירע שוואַרצע אויגן נישטערן היציק די פאַרבײַגייענדיקע. זי זינגט אונטער נאַרישע לידלעך. צומאָל פאַרקלעמט זי מיט אירע ווײַסע ציין און שיפּעט אַרויס שאַרפע ווערטער, וואָס די אונטערוועלט האָט צוגעגעבן איר שפּראַך. ליזעס זײַדן קליידל איז געווען פון גרינעם קאָליר. דאָס קאַפּטל ברוין מיט ראָז, גוט געפּאַסט. אויף איר פינגער האָט זי געטראָגן אַ גרויס רינגל מיט היפּשע פאַלשע רובינען און אַ בײַטעלע, וואָס איז געהאַנגען אויף אַ קייטעלע און געקלאַפּט אין די קני.

דער „פאַמיליע אַרײַנגאַנג" פון בלויער קאַפּע האָט איר צוגעצויגן.

באַ טישל האָט ליז זיך אַוועקגעזעצט און אַ דריק געטאָן דאָס קנעפּל. מיט אַ שטעל, ווי אַ לײדי קלינגט נאָך איר וואָגן.

ס׳איז צוגעקומען דער קעלנער מיט אַן אָנגעבלאָזענעם גוידער און שטילן קול, ווי ס׳פּאַסט פאַר רעספּעקטאַבלער פּאַרמאַליטעט. ליז האָט פאַרקנייטשט איר קלײדל באַדײַטונגפול, אין איר באַגער צו באַשטעלן און ווערן באַדינט. דאָס מערסטע וואָס איר וועלט האָט געקענט פאַרגינען צו אַזאַ פײַנער דאַמע.

— שנאַפּס, טאָמי! האָט זי באַפוילן אין אַ טאָן, ווי אירע שוועסטער פון הויכן גראַד מורמלען אַרויס: שאַמפּאַניער, דזשעימס!״

— זיכער, מיס ליזיע, וואָס אין געמיש? האָט דער באַדינער גע־וואָלט וויסן.

— סעלצער, און זאָג נאָר, טאָמי, איז מולאַלי געווען דאָ היינט?

— ניין, מיס ליזיע, אים הײַנט ניט געזען.

— כ׳זוך אים! האָט ליז אַרויסגעשעפּטשעט נאָכדעם, ווי דער געמיש איז געשטעלט געוואָרן פאַר איר.

— ס׳איז צו מיר דערגאַנגען, אַז ער וועט נעמען עני קאַרלסאָן צום הײַנטיקן טאַנץ. לאָז ער נעמען די רויט־אויגיקע, ווײַסע מויז. כ׳זוך׳ם! קענסט מיך, טאָמי, צוויי יאָר בין איך און ער חתן־כלה. זע דאָס פינגערל, פינף הונדערטער, זאָגט ער, קאָסט עס. זאָל ער נעמען מיר צום טאַנץ. וואָס איכ׳ל טאָן? כ׳ל אים שפּאַלטן זײַן האַרץ. נאָך אַ שנאַפּס, טאָמי.

— איך הער זיך נישט צו צו אַזוינע זאַכן, מיס ליזיע, האָט געזאָגט דער קעלנער ווייך מיט אַ קוים צעעפנט מויל איבער דער גאָמבע. מולאַלי איז נישט אַזאַ נאַר צו פאַרלאָזן אַ לײדי ווי איר, זעלצער דערצו?

— צוויי יאָר, האָט איבערגעחזרט ליז מילדער הינטערן צויבער פון פאַרמישערס קונסט. כ׳פלעג תמיד אַרומשפּילן זיך אַף דער גאַס אין די אָונטן, ווײַל כ׳ניט געהאַט וואָס טאָן נ׳שטוב. אַ לאַנגע צײַט פלעג׳ך זיצן אַפּן שוועל און בלויז קוקן אַף די לאָמפּן און דורכגייער. דערנאָך איז דער יונג געקומען אין אַ פאַרנאַכט, מיך אָפּגעמאָסטן און גלײַך אָפּגעקאָכט. פון ערשטן טרונק, וואָס ער האָט מיך צוגערעדט, האָב איך געוויינט אַ גאַנצע נאַכט און געכאַפּט קלעפּ פאַר וועקן פון שלאָף. איצט, זאָג, טאָמי, זעסט אַמאָל די ענין? ווען כ׳וויל, וואָלט דער כלאַראָפאָרם זי שוין לאַנג אַרויסגעשטעלט פון קאָן, אָ, כ׳זוך׳ם! זאָג אים, אויב ער

וועט זיך ווײַזן· איך? כ'ל'ם ס'האַרץ אויסשנײַדן. לאָז'ם צו מיר, נאָך בראָנפן, טאָמי.

וואַקלדיק, נאָר מיט אַ פּאָרזיכטיק און בליצנדיק אויג האָט ליז שפּאַצירט איבער דער וועניו, אַף די שטיגן פון אַ ציגלדיק טענעמענט־הויז איז געזעסן אַ קינד מיט געקרײַזלטע הערעלעך, פאַרקלערט איבער אַ פאַרפּלאָנטערט שפּאַגאַטל. זי האָט זיך אַראָפּגעזעצט דערבײַ מיט אַ קרומען שמייכל אַפן פאַרפּלאַמטן פּרצוף. נאָר איר בליק איז באַלד געוואָרן קלאָר.

— לאָמיך דיר ווײַזן, ווי צו מאַכן אַ וויגעלע, קינד, האָט זי געזאָגט, פאַרשטעקנדיק איר קליידל הינטער די שיך.

IV

ס'האָבן זיך אָנגעצונדן די לאָמפּן אין זאַל פון קליינעם סאָשעל־קלוב. דאָס איז געווען פאַרן צוויי־חדשימדיקן טאַנץ. אַ פאָרנעמע געשעעניש, מיט וועלכן די מיטגלידער האָבן שטאָלצירט און זיך צעגאַרטלט אַף אָנזען און דערהויבונג.

נײַן אַזייגער איז דער פּרעזידענט, יונג מולאַל, פאַרבײַגעגאַנגען דעם זאַל מיט אַ דאַמע אונטערן אָרעם. ווי באַ די לעידים זײַנען אירע האָר געווען גאָלדענע, אירע „יעס" פאַרווייכט אַף „יאה". זי האָט אָנגעטראָטן אַף איר אייגענעם שלעפּ, איז רויט געוואָרן און געשמייכלט אין די אויגן פון בחור מולאַלי.

און דאַן, ווען דאָס פּאָרל איז געשטאַנען אינמיטן געוועקסטן דיל, האָט פּאַסירט דאָס, וואָס צו פאַרמײַדן עס, ברענען אַזוי פיל ליכט יעדע נאַכט אין די פילע ביבליאָטעקן און סטודיאָס.

פון מיטן קרײַז פון צוקוקער איז אַרויסגעשפּרונגען דער פּסק אין אַ גרין זײַדן קליידל, אין אויסזען פון ליז. אירע אויגן בייז און שוואַרצער פון פעך. זי האָט נישט געשריִען, ניט געציטערט· גאָר ניט פרויענלעך האָט זי אַרויסגעמורמלט אַ קללה, טאַקע פונעם יונגס באַליבטע חרמות און מיט זײַן טיפער געמבע.

און בעת דער זאַל איז געגאַנגען כאָדאָראָם, האָט זי מקיים געווען איר וואָרט צו טאָמי דעם סאַרוועך; גוט געמאַכט אַזוי ווײַט, ווי ידאָס קלינגל

פון מעסער און די קראַפט פון איר אָרעם האָבן באַוויזן.

דערנאָך איז געקומען דער אור־געפּיל פון זעלבסט־שוץ, צי גאָר פאַרניכטונג — דער אינסטינקט, וואָס די געזעלשאַפט האָט אָנגעטשעפּעט דער נאַטור. ליז איז אַרויס און שנעל אַראָפּ פון די טרעפּ, ווי אַ פויגל, פליִענדיק צווישן יונגע וואַלד־ביימלעך אין דער פינצטער.

ס'האָט שנעל נאָכגעפאָלגט דער פויזנדיקער קערפּס — צאַר און בזיון, ווילדע געשרייען און געוואַלדן: כאַפּט!

ס'האָבן נאָכגעיאָגט, נאָכגעפאָלגט יונג און אַלט, טאַטעס־מאַמעס, בחורים און מוידן, רײַסנדיק דעם האַלדז, באַגערנדיק בלוט.

וויסנדיק דעם וועג און גאַרנדיק נאָכן סוף, האָט ליז געגרייכט דעם ברעג, און געשטעלט איר פוס אַפן צעפּוילטן, צעהוידעטן פלאָך. נאָך אַ פּאָר געאײַלטע טריט; ווי אַ גוטע מאַמע האָט דער מזרח־טײַך צוגעטוליעט ליזן צום בוזעם.

— גיך, אין פינף מינוט איז געלייזט געוואָרן די פּראָבלעם, וועלכע ווערט געלופטערט, שטודירט אין טויזנטער גלחישע און וועלטלעכע אקאדעמיעס.

V

קאָמיש, סאַרא חלומות עמעצן ווײַזן זיך. פּאָעטן רופן דאָס טרוימען, וויזיעס. אַף פּראָסט לשון, ס'האָט זיך מיר געחלומט דער סוף פון דער מײַסע.

איך בין אַף יענער וועלט. כ'ווייס ניט ווי אַרום כ'בין אַהין געקומען: געפאָרן מיטן עלעוויטער־באַן, אײַנגענומען אַ רפואה צי גאָר אָפּגעטאָן עפּעס אַ נאַרישקייט. באַם הימל געריכט האָט זיך פאַרזאַמלט אַ היפּשער עולם. ביני־לבינה, ווען איך האָב געטראַכט ווי צו פאַרדעקן מײַן אייגענע זינד מיט אַ תירוץ, אַז איך האָב גאָר געוווינט אין אַן אַנדער גובערניע, האָט זיך באַוויזן אַ חנוודיקער מלאך באַ דער טיר און אויסגעזונגען:

— מישפּט נומער 99,852,743. גלײַך האָט זיך באַוויזן אַ ציווילער אין גלחישער הלבשה, שלײַדערנדיק מיט אונדז נשמות, ווי די פּאָליציי אַף דער ערד, און געשלעפּט פאַרן אָרעם — ווער מיינט איר? אוודאי ליזן!

דער שווייצאַר האָט נאָך זיי פאַרמאַכט די טיר. איך בין צוגעגאַנגען צום פלי־קאַפּיטאַן און נאָכגעפרעגט וועגן דעם מישפּט.

— זייער טרויעריק, האָט ער זיך אַ קנייטש געטאָן, צונויפלייגנדיק זײַנע מאַניקורטע פינגער. איך בין דער גלחישער פאַרטרעטער פון יענעם געגנט אַף דר'ערד. כ'האָב צוגעשטעלט די פאַקטן, אַלע, געלויבט דער אַל־מעכטיקער, באַוויזן מיט עדות די באַשולדיקטע נעבעך האָט ניט קיין פאַרטיידיקער. כ'בין בטוח אַז זי איז — — —

— באַפרײַט! האָט אויסגעשריען, עפּענענדיק די טיר, דער געריכט־אָנגעשטעלטער. און דו, מלאכל, קלויסטער - שליח — האָט ער פאָרגע־זעצט — דאַרפסט איבערגעפירט ווערן אין טאָפּ־געבראָטנס אָפּטייל. זאָלסט ניט מער אַרעסטירן קיין אומשולדיקע. דער הויפּט־חיב ווערט ניט אײַנגעצויגן — האָסטו באַדאַרפט ברענגען דעם מיטשולדיקן, אַ רויט־האָריקן מאַן מיט אַ ליולקע אין מויל, וועלכער האָט פון אייגן־ליבע פאַר־נאַכלעסיקט זײַן קינד, ליז'ן!

איז עס נישט קיין נאַרישער חלום?!

דער נעפּל

דער אַפּטייקער האָט שאַרף אָנגעקוקט דעם יונגנמאַן מיטן ווייסן פּנים, האַלב פאַרשטעלט מיטן קאָלנער פון מאַנטל.

— איך וועל אײַך מער נישט פאַרקויפן קיין מאָרפין־טאַבלעטן ערשט מיט אַ שעה צוריק האָב איך אײַך אָפּגעלאָזט אַ טוץ.

— איבער די פאַרדרייטע גאַסן, האָט דער קונה זיך פאַרענטפערט. כ'האָב געמיינט, ס'איז אַן אַנדער אַפּטייק, אַנטשולדיקט.

ער האָט אויפגעשלעפּט דעם קאָלנער העכער און אַרויסגעשאַרט זיך אין געדיכטן נעפּל. בײַ אַן עלעקטריש ליכט האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און זיך גענומען פּאָרען מיט אַ דרײַ־פיר קאַרטאָנענע פּודעלעך, ריידנדיק צו זיך:

— זעקס און דרײַסיק, — מער ווי גענוג.

אַ טונקל גרויער נעפּל האָט געשטיקט דאָס שטעטל, געלייגט אַ מער־דערלעכע האַנט אויף די דרײַ טויזנט פאַרקאָנטראַקטירטע אין דעם גן־עדן פון „ריינער לופט". מ'קען חושד זײַן, אַז דער ווינט, וואָס בלאָזט פון טײַך דערנעבן ברענגט מאַלאַריע. ס'הייבט זיך ניט אָן. אויספאָרשונגען פון דער רעגירונג און פּריוואַטע ספּעציאַליסטן האָבן דערוויזן, אַז די היגע לופט איז ריינער אַזאָן, ניט אַנדערש. די שטעטלדיקע ווייסן אויף אויסוויי־ניק די מעלדונגען אויף דער ראַדיאָ און פּרעסע, אַז די היגע לופט האָט גאָרנישט צו טאָן מיט דער פּלאָג, וואָס קושט אין די ליפּן די געסט אויף אַרבעט און שיקט זיי אָפּ אָפּן בית־עולם. די קראַנקע האָבן אײַנגעאָטעמט דעם נעפּל און זיך אויסגעדרייט צו דער וואַנט מיט פאַרשפּיצטע נעזער און פאַרגלייזטע אויגן צוליב שרעק פון זייערע נאָענטע.

אַנדערע האָבן זיך „געהאָלפן" מיט סם, אַ קויל. דאָס אָנשיקעניש קומט אָבער פון ערגעץ ווײַט, ניט פון דער שטעטלדיקער לויטערער לופט.

דער מאָרפין־אײַנקויפער האָט, טאַפּנדיק דעם וועג, זיך געשלײַכט צום אײזערנעם בריקל, איינס פון מערערע איבערן סכנהדיקן טײַך אין האַ־יץ פון שטאָט. פון זײַן קליקערי־קלײַק הוסט דרינדזשעט דאָס אײַזן. ווי ס'וואָלט זאָגן: ניט שטעטלס שולד, לייען די צײַטונגען.

עס דערנענטערן זיך טריט פון אַן אַנדער קרי־קרי־קעדיקן. דאָס הוסטן דינט ווי אַ וויזיט־קאַרטע, און די שוין נאָענטע ריידן קוים. דער ערשטער:

— אַ־הי־אַ, קאַ־טאַ־ראַל בראָנ־קייטים. דאָק־טער — הו־הו — זאָג איך הו־הו וועל לע־בן נאָך אַ חודש. אויב־הו־ איכ'ל אַכ־טונג־הו־געבן אַף זיך.

דער צווייטער הוקעט באַרימעריש:

— מײַן־האַ־דאָק־טער האָט־האַ־מיר געגעבן האַ־דרײַ ח־ד־שים.

דער פריערדיקער:

— אין דער־הו־ערד מיטן־הו אונטערשייד. כ'האָב מײַנע הו־גע־וואָלט פאַר־קירצן צו־הו־איין וואָך. פאַר־וואָס־הו — טוסטו ניט־הו — דאָס וואָס איך? זאָגט ער, ווײַזנדיק זײַנע פּילן.

קום דער־ווײַל־האַ־נעמען אַ פּאָר זופּ, — רופט דער צווייטער, — וויפל וואַרעמ־קייט האָסטו?

— הונ־דערט און פיר. הו־האָסט דאָך־הו־דערמאָנט אַ טרונק?

זיי האָבן זיך אָנגעשפאַרט אין גלאַנציקן שטאַנג פאַר דער סטעזשקע, וואָס פאַר די ראַפּטן. דער שענקער מיטן ראָזעווען פּנים האָט דערלאַנגט זיי משקה... ער האָט באַלד געזען, אַז ער סערווירט פאַר צוויי פון די דרײַ טויזנט — איינער פון מיטעלן עלטער, נישקשהדיקן געקליידט, מיט אַן אײַנגעזונקען פּרצוף, דער צווייטער כמעט נאָך אַ יינגל פון בלויז אויגן און אַ מאַנטל. דער ווײַן־הענדלער האָט גענומען זינגען דאָס באַקאַנטע לידל וועגן דער קלאָרער שטאָטישער לופט: ס'איז בלויז אַ שטיקל נעפּל פון טײַך; קיין מחזקות; די צייטונגען אא"וו.

— צו אַלדי־הו־שדים מיט די הו־בלעטער! האָט איינער אויסגעהור־קעט, און דער צווייטער:

— געהערט־האַ־די מע־שיות!

די פלאַש איז געגאַנגען פון איינעם צום אַנדערן. זיי האָבן געהייסן ווידער צושטעלן אַ פולע. בעת מעשה האָט דער עלטערער דערמאָנט

זײַנע קינדערלעך.

באַם צעגיין זיך אַפּן ראָג האָט דער דרײַ־חדשימדיקער געזאָגט האַל־טנדיק זיך באַ דער ברוסט:

— אויב דו האָ־וועסט קומען אַהין־האָ־פּריִער, זאָג זיי, האָ־אַז כ׳קום גאָך.

דער נעפּל האָט לאַנגזאַם אָנגעהויבן ווערן שיטערער. דער יִיגערער איז פאַרביינגעגאַנגען אַ פאַרווײַלונג־פּלאַץ. ער איז אַרײַן, אַרויסגעשלעפּט אַ זשמעניע זילבער און דערלאַנגט. דער קאַסיר האָט אַרויסגענומען אַ פּאָר מטבעות.

פון ביידע זײַטן זאַל האָבן זיך געצויגן לאָזשעס אָפּגעטיילטע מיט פּאָרהאַנגען. אין איינער האָט דער הוסטנדיקער געזען אַ מיידל זיצן איינע אַליין. איר פּײַנעם איילבירט קאָליר, די האָר בלאָנד און אויגן — דימענטן.

דערזעענדיק זײַנע צעפּלאָמטע באַקן, האָט זי אים גערופן. ער האָט זיך געזעצט באַם צווייטן זײַט טישל. דער קעלנער האָט צעשטעלט גלעזער און אַ פלאַש געטראַנק. ס׳האָט נישט גענומען לאַנג און זיי האָבן זיך גערופן: וואָלטער און מים ראָזע.

זײַן לויזע צונג האָט באַלד דערציילט זײַן לאַגע און וועגן נאָענטן סוף. די שכנה האָט געבעטן ער זאָל דערציילן פון זײַן מעקסיקאַנער היים, ווײַל זי קומט אויך פון יענע מקומות, און אַלץ איז איר נאָענט, ליב.

אַ שאָטן פון אַ הויכן פּערזאָן האָט זיך באַוויזן. ער האָט צענומען דעם פּאָרהאַנג און אַוועק. דער סאַרווער איז גיך צוגעקומען זאָגן, אַז ראַלף וואַרט אַף איר. די מיידל האָט זיך אַ קנייטש געטאָן, אַז זי איז פאַר־נומען.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר איך פיל זיך איצט ניט אַזוי ביי־טער, ווי ווען כ׳בין געקומען. עס ווילט זיך נאָך לעבן, האָט וואָלטער אויפגעשײַנט.

די יונג־פרוי האָט זיך אויסגעשטרעקט איבערן טיש, אַרומגענומען זײַן האַלדז און אים אַ קוש־געטאָן אין באַק.

— איר מוזט, איך ווייס די סיבה פון אײַער פריִערדיקער פאַרצווייפ־לונג. דער רצחישער נעפּל האָט אויך מיך געסמט. אָבער זעט, האָט זי גע־זאָגט, פאַרציִענדיק דאָס פענצטער - פאָרהענגל, געוויזן: אַ לויטערער הימל, די לבנה שײַנט אין אָנזאָג פאַן אַ פרישן מאָרגן. ריידן פדן טויט,

ווען די וועלט איז אזוי שיין? האט מים ראזע געטענהט, לייגנדיק איר ווייכע האנט אף זיין אקסל. טוט עפעס מיר צוליב; גייט אהיים, און זאגט זיך — איך מוז געזונט ווערן און ווערט עס!

— פון אייערט־וועגן וועל איך עס טאן! האט ער געענטפערט.

דער סארווער האט געבראכט גלעזער ביר. זי האט געהויבן א פולע גלאז און געזאגט:

— פאר אייער געזונט! און ער האט צוגעגעבן:

— פאר אונדזער ווידערזען!

— א גוטע נאכט! — האט ראזע געזאגט און אים א קוש געטאן אין שטערן.

— איך האב נאך קיין מיידל נישט געקושט, חוץ מיינע שוועסטער, האט ער ווי געבעטן.

דער שאטן האט זיך נאך אמאל באוויזן אף דער וואנט. ראזע האט זיך נישט אומגעקוקט. יענער — האט א ווארף־געטאן די פארטיערע און פארשוואונדן.

דער ארקעסטער האט איבערגעריסן, און א שטימע האט געדרשנט וועגן אזאנע לופט פון שטאט.

דער קעלנער איז געקומען נאך די כלים, ווען ראזע האט צעקוועטשט א קארטאנען - קעסטעלע און גענומען מישן מיט א הוט־שפילקע אין גלאז ביר.

— פארוואס, מים ראזע, אזוי פרי און איר מישט שוין זאלץ אין אייער ביר?

נישט געטראָפן

פרייל מאַרטאַ מיעטשאַם האָט געהאַלטן אַ קליינע בעקערײַ באַם ראָג (ווו מ'גייט אַרויף דרײַ טרעפּלעך, און דאָס גלעקל קלינגט, ווען מ'עפנט די טיר).

די באַלעבאָסטע איז געווען פון אַ יאָר פערציק, איר באַנק־ביכל האָט געוויזן אַ סך־הכל פון אַ צוויי טויזנט דאָלער. זי האָט אויך פאַרמאָגט אַ פּאָר גאָלדענע ציין און אַ דערבאַרעמדיק האַרץ. אַ סך זײַנען געווען פאַרהייראַט, כאָטש מיט ווינציקער מעלות פון מיס מאַרטאַ.

אַ פּאָר מאָל אַ וואָך פלעגט קומען אַ קונה, אין וועמען מיס מאַרטאַ האָט אָנגעהויבן ווערן פאַראינטערעסירט. ר'איז געווען פון מיטעלן עלטער, געטראָגן שפּאַקולן און אַ ברוין בערדל, פאָרזיכטיק אַרומגעשוירן.

זײַן ענגליש האָט געהאַט אַ דײַטשן אַקצענט. זײַנע מלבושים אָפּגעטראָגן, צוגעלאַטעט אין איניקע ערטער, צעקנייטשט און לויז אַף אַנדערע. אָבער זײַן אויסזען — אָנשטענדיק און מיט פײַנע מאַניערן.

ער פלעגט שטענדיק קויפן צוויי לאַבן אַלט־געבאַקן ברויט. פרישע האָט געקאָסט צען סענט און פאַרעלטערטס — צוויי פאַר דעם פרײַז. ער האָט קיינמאָל נישט גענומען עפּעס אַנדערש.

איינמאָל האָט מיס מיעטשאַם באַמערקט ברוינע און רויטע פלעקן אַף זײַנע פינגער. זי איז געווען זיכער, אַז ער איז אַ קינסטלער־מאַלער און זייער אָרעם. קיין ספק נישט, אַז זײַן דירה איז ערגעץ אַף אַ בוידעם, ווו ער מאָלט בילדער, עסט פאַרשימלט ברויט און חלומט וועגן די גוטע געבעקסן, וואָס מ'קען קריגן אין איר קראָם.

טיילמאָל, ווען מיס מאַרטאַ האָט זיך געזעצט צום טיש מיט געבראָטנס, פרישן זעמל מיט אײַנגעמאַכטס און זיסער טיי, האָט זי מעוונטשן, אַז דער מאָלער זאָל טיילן איר באַטעמטן מאָלצײַט, אָנשטאָט

עסן זײַנע דאָרע סוכאַרעס אַפֿן גרויען בוידעם.

אויפֿצופֿרײבן איר השערה וועגן דעם מאַנס באַשעפֿטיקונג, האָט זי איינמאָל געבראַכט פֿון איר צימער אַ געמעל, וואָס זי האָט באַקומען פֿון אַן אויספֿאַרקויף און עס געשטעלט אויף אַ פּאָליצע, לעבן ברויט.

עס האָט פֿאָרגעשטעלט אַ ווענעציער ווינקל: אַ גרויסאַרטיקער מאַרמאָרנער פּאַלאַץ (אַזוי האָט זיך געשריבן אויף דעם בילד) אין פֿראָנט, ריכטיקער, בײַ אַ וואַסער. ווײַל אונטן האָבן זיך געזען גאָנדאָלעס און אַ דאַמע טונקט איר האַנט אין וואַסער; כמאַרעס, הימל און פֿיל ליכט־און־שאָטן. אויב ער איז אַ קינסטלער, וועט ער דאָס מוזן דערזען, האָט זי פֿאַרשטאַנען.

אין אַ פּאָר טעג אַרום איז דער קונד געקומען און ווי תמיד געבעטן: „צוויי לאַבנס אַלט־ברויט, זײַט אַזוי גוט”.

— איר האָט דאָ אַ ווויל בילד, מאַדאַם, האָט ער געזאָגט אין זײַן דײַטשישער אויסשפּראַך, בשעת די קרעמערן האָט אײַנגעוויקלט זײַן אײַנקויף.

— טאַקע?, האָט מיס מאַרטאַ געפֿרעגט, צופֿרידן פֿון איר אײַנפֿאַל — איך האַלט זייער פֿון קונסט און (ס'האָט ניט געפּאַסט זאָגן מאָלער, צו פֿרי) מאָלערײַ. געפֿינט איר, אַז דאָס איז אַ גוט בילד?

„דער פּאַלאַץ איז ניט זייער גוט געצייכנט. ס'אַ טעות אין פּערספּעקטיוו. אַ גוטן, מאַדאַם — און גענומען זײַן פּעקל, זיך פֿאַרנויגט און אַרויס.

„יאָ, ער מוז זײַן אַ מאָלער, האָט זי באַשלאָסן און צוריקגעטראָגן דאָס בילד.

ווי העל זײַנע אויגן האָבן אַרויסגעשײַנט פֿון אונטער די ברילן! סאַראַ געדיכטע ברעמען! צו קענען אָפּשאַצן פּערספּעקטיוו מיט אַ בליק און לעבן אויף טוכלע ברויט! האָט מיס מאַרטאַ געקלערט, אַ גאון מוז אָפֿטמאָל לײַדן, ביז ער ווערט אָנערקענט. ווי גוט וואָלט אָבער געווען פֿאַרן טאַלאַנט, ווען ער זאָל זײַן אונטערגעבעט מיט אַ פּאָר־טויזנט־דאָלער־ביכל, אַ בעקערײַ און אַ פֿילנדיק האַרץ — נאָר דאָס זײַנען געווען טרוי־מען פֿון מיס מיעטשאַם.

פֿון איצט אָן פֿלעגט יענער אָפֿט כאַפּן מיט איר אַ שמועס אַריבער דעם טאָמבאַנק. זי קען שווערן, אַז ער שלינגט ממש אירע רייד.

ער פֿלעגט דאָך אַלץ קויפֿן דעם זעלבן מין ברויט — קיינמאָל קיין לעקעך, קיין קיכל — גאָרנישט מער פֿון מים מאַרטאַס געשמאַקן אַסאָר־טימענט.

זי קען שווערן, אַז ער קוקט אויס נאָך דאַרער און האָפֿענונגסלאָזער. איר האַרץ האָט געוויטיקט צוצוליינגן עפּעס בעסערס אין זיַין אָרעם פּעקל. עס האָט איר אָבער אויסגעפֿעלט מוט. זי האָט פֿאַרשטאַנען דעם קינסטלערס האַרץ און מורא געהאַט אים ניט צו באַליידיקן.

מים מאַרטאַ האָט אָנגעהויבן אָנטאָן איר בלוי געפּינטלט זיַידן קאָפֿטל, שטייענדיק פֿאַרן טאָמבאַנק, זי האָט גענומען אויפֿקאָכן אינדיק־זוימען מיט קעבעבע, וואָס פֿרויען נוצן צו דער הויט.

איין טאָג איז דער קונד אַריַינגעקומען, אַוועקגעלייגט זיַין מטבע פֿון 5 סענט אַפֿן טאָמבאַנק און געהייסן זיך געבן זיַינע אַלטע לאַבנס. בשעת מים מאַרטאַ האָט דערגרייכט צו די ברויטן, האָבן זיך דערהערט פֿיַיער־סיגנאַלן, אַ פֿיַיפֿעריַי און אַ טומל ווי געוויינטלעך אין אַזאַ פֿאַל. דער מאַן האָט זיך געלאָזט צו דער טיר קוקן, האָט מים מאַרטאַ דערפֿילט אַ האַר־ציקן פֿאַרלאַנג און באַשלאָסן אויסנוצן די געלעגנהייט.

אויף אַן אונטערשטער פּאָליצע איז געליגן אַ פֿונט פֿרישע פּוטער, ניט לאַנג געבראַכט. מיט אַ ברויט־מעסער האָט זי איַינגעשניטן די לאַבנס, אַריַינגעקוועטשט היפּשע שטיקער אָפּגעשניטענע פּוטער און צוריק צונויפֿ־געלייגט די טיילן ברויט ווי געווען.

ווען דער קונה האָט זיך אומגעקערט, האָט זי שוין געהאַלטן אין פֿאַרקניפּן זיַין פּעקל.

אַז ער איז אַוועק, האָט זי געשמייכלט צו זיך, נאָר מיט האַרץ פֿלאַ־טערניש: אפֿשר האָט זי געהאַנדלט צו האָפֿערדיק; טאָמער וועט ער זיך פֿילן געטראָפֿן?

ניין! שפּיַיז האָט ניט קיין לשון, פּוטער איז ניט קיין סימן פֿון שדכנות.

אַ גאַנצן טאָג האָט זי געהאַלטן אין איין טראַכטן, ווי ער געפֿינט איר שפּיצל: ער לייגט אַוועק די בערשטלעך, שטעלט אין אַ זיַיט דעם ליַיוונט מיטן בילד, וואָס ער מאָלט, און וועלכן די פּערספּעקטיוו איז אָן שום פֿעלער; ער נעמט זיך צו זיַין אביונישער סעודה פֿון דאַרן ברויט מיט וואַסער. ווי ער צעשניַידט דעם לאַבן און — זע!

מים מאַרטאַ האָט זיך גערויטלט. וועט ער אַ קלער־טאָן וועגן דער

האַנט, וואָס האָט אַרײַנגעטאָן די פּוטער? יאָ, צי ניין?

די פֿאָדערשטע טיר האָט זיך צוקלונגען ווילד. זי עפֿנט זיך שטאַרק טומלדיק, אומגעהײער הוידענדיק.

מים מאַרטאַ האָט צוגעאײַלט זיך צום אַרײַנגאַנג, און דערזען צוויי מענער: איינער, אַ יונגער מיט אַ ליולקע, וועלכן זי זעט דעם ערשטן מאָל. דער צווייטער — דער קינסטלער. זײַן פּנים — פֿײַער־רויט. דאָס היטל פֿאַררוקט אַף הינטן און די האָר צעפּאַטלט. ער האָט אויסגעבאַטלט אַלע חלומות און מיט צוויי פֿויסטן געדראָט מים מאַרטאַן.

— דומקאָפּ, האָט ער געשריִען ביז הייזעריקייט — טאַוזענדאַנפּער, צי ענלעכס אין דײַטש.

דער יונגערמאַן האָט זיך געפּלײַסט אוועקשטעלן אים.

— איכל נישט גיין, האָט ער געריטשעט — כ׳מוז איר זאָגן! און געמאַכט אַ פּויק פֿון טאַמבאַנק. דו האָסט מיר איבערגעפּירט — האָט ער געגוואַלדעוועט, און די אויגן אונטער די גלעזער — ווי קוילן צוויי. „דור־דור־ביסט אַן אַלטע קאַץ.

מים מאַרטאַ האָט זיך קוים צוגעשאַרט צו די פּאָליצעס לייגנדיק איין האַנט אַף איר בלוי־פֿינטלדיק, זײַדן וועסטל. דער צווייטער מאַן האָט דערווײַל דעם געליטענעם אָנגענומען באַם קאָלנער און געשיפּעט:

— אַרויס, האָסט שוין גענוג איר געזאָגט — ער האָט אים אַרויס־געצויגן אַפֿן טראָטואַר און אַליין אַרײַנגעקומען דערנאָך — איר מוזט וויסן, מאַדאַם, — האָט ער געזאָגט, פֿון וואָס זײַן צאָרן האָט זיך גענו־מען. דער מאַן איז אַן אַרכיטעקט. מיר זײַנען אין איין אָפֿיס באַשעפֿטיקט. אַרבעט ער שוין דרײַ חדשים אַף אַ פּלאַן פֿאַר אַ נײַעם מאַגיסטראַט. עס איז געווען אַ פּריז־פּאַרמעסט. ער האָט נעכטן פֿאַרענדיקט דאָס טינטלען וואָס קומט אַף די בלײַער־צייכנס. פּלעגט ער די בלײַ־סימנים אָפּמעקן מיט אַלטן ברויט אָנשטאָט אַ גומי־מעקער. הײַנט אָבער, מאַדאַם האָט די פּוטער איבערגעפּירט די צייכענונג און זײַן גאַנצע אַרבעט טויג אַפֿן פֿײַער.

מים מאַרטאַ מיעטשאַם איז אַרײַן אין אונטערשטן צימער, האָט אויסגעטאָן דאָס זײַדענע קאָפּטל, אַרויפֿשלעפּנדיק צוריק איר אַלטע, ברוינע. דאָס געמישעכטס פֿאַרן פּנים האָט זי אויסגעפּליוכעט אין מיסט־קאַן.

אין די פעדערן

שאַצנדיק מענטשן לויט זייערע נחתים, האָס איך דרײַ מינים: ראשית די, וועלכע פאַרמאָגן מער, וויפל זיי קענען פאַרנוצן. ווהשנית, די, וועלכע באַזיצן מער, ווי זיי באַדאַרפן און דריטנס, יענע, וואָס פאַרשווענדן איבער זייערע כוחות. פון די דרײַ סאָרטן האָב איך, דאַכט זיך, מער פײַנט דעם ערשטן. ווי אַ בר־נש אָבער האָב איך דווקא געהאַט האַלט ספּענסער גאָרט, הגם ער האָט געהאַט צוויי, צען, צי דרײַסיק מיליאָנען — ווער ווייס?

יענעם זומער האָב איך נישט פאַרלאָזט די שטאָט. פריִער פלעג איך אַרויספאָרן אַפן לאַנד, ערגעץ אַרום לאַנגן אינדזל, בײַ ניו־יאָרק. אַרום האָבן זיך געפונען ענטלעך־פאַרמס. דאָס קראַקען פון די קאַטשקעס און קאַטשערס, דאָס בילן פון די הינט און דאָס זשומען פון די ווינט־מילן האָבן אַזוי אָנגעפילט די לופט, אַז שלאָפן איז געווען אַזוי גרינג, ווי אין ניו־יאָרק נאָענט פון לופט־באַן.

דעם דערמאָנטן זומער בין איך געבליבן אין שטאָט. ווען אַ פרײַנט האָט מיך געפרעגט, פאַרוואָס? האָב איך אים געענטפערט:

— ווײַל, גוטער ברודער, ניו־יאָרק איז דער בעסטער זומער־אָפּרו אין דער וועלט.

איך האָב יענעם יאָר געאַרבעט אַלס פרעסע־אַגענט פאַר די טעאַטער־אָנפירער בינקלי און בינג. מײַנע באַלעבאַטים זײַנען זיך צעפאָרן זומער יעדער אין אַן אַנדער עק־וועלט. מיר האָבן זיי איבערגעלאָזט סכירות פאַר יוני, יולי, ווי אמתע ליבעראַלן. דאָך בין איך געבליבן אין שטאָט ווײַל ווי געזאָגט — ניו־יאָרק איז דער בעסטער זומער — — —

דעם צענטן יולי איז מײַן פרײַנט גאָרט געקומען פון זײַן נחלה אין די אַדעראָנדעק־בערג פון זעכצן צימערן, אַ באַטלער (לאַקיי) באַם טיש, אַ גאַראַזש פאַר אויטאָמאָבילן, זילבער־געשיר און אַ טעלעפאָן. פאַר־

שטענדלעך, אַז דאָס אַלץ האָט זיך געפונען אין וואַלד. און טאַקע, ווען עמעצער וויל באַוואָרענען וועלדער, זאָל ער געבן יעדן צו צוויי, צען, אָדער דרײַסיק מיליאָנדלעך, וועלן די ביימער זיך טוליען אַרום דעם זומער־ווינונג און זײַן פאַרהיט.

נאָרט איז געקומען מיך זען אין מײַן פּאַלאַץ פון דרײַ חדרים מיט אַ קיך. ער האָט מיר אַ קלאַפּ געטאָן אין פּלייצע, אַז כ'האָב זיך געזען מיט דער באָבען אין חלום. געווען איז ער ברוין פאַרברענט, פריש און געזונט און געקליידט אויפרײַסנדיק שיין.

— איך האָב זיך אַרויסגעכאַפּט, — האָט ער געזאָגט — אַף אַ פּאָר טעג בלויז, אונטערצושרײַבן אַ פּאָר שמירגעליצעם (פּאַפּירלעך), ווי מײַן אַדוואָקאַט האָט מיר טעלעגראַפירט, האָב איך זיך דערוווּסט, אַז ביסט אין שטאָט. און וואָס איז געוואָרן פונעם גן־עדן, וווּהין פלעגסט ברענגען דײַן שרײַב־מאַשינדל מיט דײַן שיגעון יעדן זומער? ס'געפעלן דיר מער ניט די שוואַנען, וואָס פלעגן זינגען אַפן פאַרם דורכן זומער?

— די קאַטשקעס מיינסטו? האָב איך פאַריכט, זיי זינגען פאַר די גליקלעכערע אויערן; שווימען און בייגן זייערע העלדזער אין גערינצלטע וואַסערן אַף די גיטער פון די פאַרמעגלעכע, צו גלעטן די חושים באַ די קעסט־קינדער פונעם מזל.

— אויך אין צענטראַל־פּאַרק, האָט מײַן פרײַנט דערווידערט: צו דערקוויקן די קוקערס באַ די אימיגראַנטן און שלעפּערס. צו וועלכן שוואַרץ־יאָר אָבער זיצסטו אין שטאָט אַזוי שפּעט אום זומער? האָט מײַן פרײַנט ניט געקענט פאַרשטיין.

— ווײַל ניו־יאָרק איז דאָס בעסטע פּלאַץ אין לאַנד צו פאַרברענגען זומער, האָב איך גענומען רעציטירן — — —

— ניין, וועסט מיר נישט פאַרקויפן דאָס לידל, איך קען דיך, מטורף. דו דאַרפסט פאָרן צו מיר, ווו אַלע אונדזערע פרײַנט פאַרווײַלן זיך, אַפילו מים קענעדי מיט איר מומען, וועלכע האָט באַ דיר אַזוי נושא חן געווען.

— איך בין קיינמאָל נישט געווען פאַרליבט אין דער מומען — האָב איך אַוועקגעמאַכט.

— כ'האָב עס נישט געזאָגט, האָט דערווידערט נאָרט. מיר לעבן אַ טאָג ווי נאָך קיין זומער, די טראַוט־פיש וואָלטן דיך אײַנגעשלונגען מיט דײַן ווענטקע אינאייגעם. הײַנט יענע מיט די עלעקטרישע אויגן! אין די

אוונטן נעמען מיר שיפֿלעך און בינדן צו איינע מיט א גראַמאָפֿאָן און א יינגל צו בײַטן די דיסקן. איך האָב אַוועקגעשיקט אהין צוויי אויטאָס. דער „פֿיינקליף" רעסטאָראַן איז בלויז דרײַ מייל פֿון דאָרט. צוויי מאָל א וואָך קומען מיר אהין עסן און טאַנצן. קענסטו ניט מיטפֿאָרן כאָטש אַף איין וואָך?

איך האָב געלאַכט און געענטפֿערט:

— נאַרטעלע — אויב איך מעג זײַן אַזוי פֿאַני־בראַט מיט א מיליאָנער — דײַן אײַנלאַדונג איז מיר זייער צום האַרצן, רק פֿאַר מיר איז ניו־יאָרק דאָס בעסטע — — — ווײַל די געלט־זעק זײַנען ניטאָ, קען איך לעבן ווי נעראָן אַמאָל, הגם אָנעם פֿידל. ווען די שטאָט ברענט ביז די העכסטע גראַדן, זיץ איך מיר אונטער געקינסטלטע פּאַלמעס און בײַם מילגרוימען. דער עלעקטרישער פֿאָכער בלאָזט מיט אַן אַרקטישן אָטעם; און די כלערליי מינים פֿיש וועיסטו, אַז דזשעסן, דער קוכער פֿון מאורים רעסטאָראַן, קאָכט זיי ווי קיינער הינטער דער זון.

— זאָלץ נישט איבער, האָט זיך געשפּאַרט דער גאַסט, מײַן שעף האָט געוווּנען א קולינאַרן פּריז. ער לייגט אַרײַן רעפּטלעך בעקאָן אין די פֿיש־בײַכלעך, וויקלט זיי אין געלן קאָרן־מעל און באַדעקט מיט הייסע קוילן. מיר צעלייגן פֿײַערן אַפֿן ברעג און פּראַווען לויתן־סעודות.

— איך וויים, נעם איך איבער די האַנט — די דינער ברענגען צו שלעפּן טיש און בענק, דאַמאַסקער וועש, און איר עסט פֿון זילבערנע כלים מיט גאַנצע עמער שאַמפּאַניער כיד המלך, וואָס פֿאַרשעמען די ווילדע בלומען; און מאַדאַם טעטראַזזינאַ זינגט אין פֿעלד־פּאַוועליאָן נאָך דער וועטשערע.

— לאָ מיט אַן אַלף, האָט אָפּגעשלאָגן נאָרט. איך האָב געבראַכט א טרופּע אַף דרײַ־פֿיר װעכט. דערצייל־זשע מיר ניט, אַז ווילסט דווקא בלײַבן איבערזומערן אין שטאָט. פֿאַרוואָס האָסטו אין די פֿריִערדיקע וואַקאַציעס אפילו פֿאַרגנבעט זיך פֿון דײַנע פֿרײַנט, נישט אויפֿצודעקן דײַן אַרקאַדיע, ווהין ביסט געפֿאָרן? האָט ער ניט אָפּגעלאָזט.

— זינט דאַן אָבער, איז געווען מײַן ענטפֿער — האָב איך אַנטפּלעקט, אַז די קילסטע, פֿרישסטע, אויסגעקליבנסטע תענוגים זײַנען פּאָרט אין שטאָט. א סימן, אויב דו ביסט ניט פֿאַרנומען הײַנט אָוונט, וועל איך דיך איבערצײַגן.

— כ׳בין פריי, האָט מײַן גאַסט אײַנגעשטימט, און האָב דאָ אַפילו מײַן לײַכטן אויטאָמאָביל. כ׳שטעל מיר אין דמיון פאָר דײַן ספּאָרט: דרייען זיך צווישן די פּאָליציי־מאָטאָציקלעטן אין צענטראַלן פּאַרק, אַ לאָגל געדיכטן ביר ערגעץ אין אַ מויזן־לאָך הינטער אַ פּאָכער, וואָס קען ניט בלאָזן אין אַ וואָך, וויפל די ניאַגאַראַ אין אַ רגע.

— ס׳ערשטע וועלן מיר טאַקע מאַכן אַ דריידל אין פּאַרק, האָב איך צוגעגעבן, פילנדיק אַ נויטווענדיקייט נאָכן שטיקן זיך אין ענגן וווינונג צו דערפרישן זיך מיט אַ קיל ווינטל און בשעת מעשה ווײַזן מײַן פרײַנט, אַז זומער איז ניו־יאָרק דאָס בעסטע — — — ווי באַקאַנט.

— ווי נאָך קען מען געפינען אַזאַ מחיהדיקע לופט, ווי דאָ, האָב איך זיך באַרימט אַרײַנפאָרנדיק אין סענטראַל־פּאַרק.

— לופט רופסטו דאָס? האָט זיך דער אויטאָ־איינגנטימער געקרומט; אָט דעם שטויביקן, רויכיקן דאַמף מיטן קוילן שטיק־שטאָף? רבונו־של־עולם! כ׳וואָלט נאָר וועלן זאָלסט איין אָטעם טאָן דעם עטער פון די נאָדל־ביימער אין וואַלד אויף די בערג!

— שוין געהערט! האָב איך איבערגעשלאָגן, איך וועל עס ניט פאַרבייטן פאַרן ריח ניחות פון טײַך־אײַנגוס באַם ענטל־פּאַרם.

— פאַרוואָס־זשע פאָרסטו ניט אַהין כאָטש איידער בראָטן זיך אין דעם באַק־אויוון? האָט זיך נאָרט אָנגעכאַפּט.

— ד־ע־ר־פ־א־ר , האָב איך געצויגן, ווײַל כ׳האָב אויסגעפונען, אַז — — — אאַ״וו.

— ביסט אַ חסר־דעה אָדער אַן אָגענט באַ דער סאָבוויי, — האָט מײַן פרײַנט מיר אַרײַנגעזאָגט.

דער וועטער האָט אים אויך צוגעשפּילט. די שטאָט האָט זיך גע־פּרעגלט אויף קוילן. די פּאַרקנס זײַנען געווען באַלאַגערט מיט מענטשן אין שטרויענע היטלען און אָן זיי, אַפילו אין די נאַכט־קליידער. טעקסים האָבן געהאַלטן זייערע פענדלעך אָפן, און זייערע רייען האָבן געוואַקסן ווי אין פערטן יולי־פּאַראַד. אין די שענקען האָט מען קיין קונים ניט געזען, די מעטאַלענע פּוס־שטאַנגען האָבן געגלאַנצט אומבארירט פון לע־דער־זוילן, דאַון־טאַון (אונטערשטער טייל שטאָט) זײַנען די טירן באַ־זעצט געווען ניט דורכצוגיין פון די שכנים מיט זייערע שטרויענע זיץ־קישעלעך. די לופט — אָנגעפילט מיט טומל.

נאָרט און איך האָבן געפּראַוועט וועטשערע אפן דאַך פון א האָטעל. איך האָב כמעט געשלאָגן מײַן קעגנער אין געוועט, א קיל ווינטעלע האָט געבלאָזן אפן דאכלאָזן דאַך. קלעזמער באַהאַלטן אונטער קינסטלעכע ביימלעך האָבן גערימפּלט שטיל, כדי מ׳זאָל, חוץ זייער קונסט, קענען הערן אויך דעם געמורמל. דער שיינער מין אין דורוזיכטיקער הלבשה האָט באַלעבט, באַפאַרבט די אומגעבונג. די שטערן האָבן צוגעווונקען. באַטעמטע מאכלים פון עלעקטרישן קעלטער אַרום האָבן געשטיצט מײַן עקשנות. נאָרט האָט אָבער אַלץ געוואָרטשעט, געקללהט די אַדוואָקאַטן און נישט אַרויסגעלאָזט פון מויל זײַן וואַלד־ווײַנונג, אַז איך בין גערן געווען, ער זאָל שוין אָפּפּאָרן און מיך לאָזן אין מײַן שטאַט־מנוחה.

דערנאָך האָבן מיר באַזוכט א באַרימטן וואָדעוויל אויך אין א דאַך־גאָרטן מיט א נישקשהדיקער פּרײַזן־רשימה. קאַלטע משקהות שנעל סערווירט און א פריילעכע עלעגאַנטע געזעלשאַפט. מײַן גאַסט אָבער האָט אַלץ זיך געלאַנגווײַליקט.

— אויב דאָס אַלץ געפעלט דיר נישט אין א הייסער אויגוסט־נאַכט, דערמאָן זיך א טראַכט טאָן וועגן די קינדערלעך אַף די גאַסן דילענסי, העסטר און אַרום, ווו זיי שטעקן די צינגלעך אַרויס נאָך א טראָפּן לופט. דער היפּוך וועט הייבן דײַן געמיט און דיר שאַפן מער הנאה — האָב איך געמונטערט מײַן קרבן.

— הער אויף מיט דײַנע סאָציאַליסטישע דרשות — האָט ער זיך גע־בייזערט. כ׳האָב בײַגעשטײַערט פינף הונדערטער צום אײַז־פאָנד דעם ערשטן מײַ. אָבער פאַרגלײַך די טוכלע, געקינסטלטע, נודנע פאַרווײַלונגען מיטן נחת־רוח, וואָס מיר געניסן אין די דאָרטיקע וועלדער און פעלדער. זאָלסט זען די גרינע ביימער, אַלערליי קאָלירטע בלומען און אַנדערע פלאַנצן ווען זיי טאַנצן, נייגן און בייגן זיך פון ווינט. אָדער זיך צעלייגן פלאַך און טרינקען פון א באַרג־קוואַל נאָך א טאָגיקן געיעג אַף הירשן. אָט ווי מ׳דאַרף געפינען זיך און אויסלעבן א זומער! קום, מטורף, אַרויס, צו לעבן מיט דער נאַטור!

— מסכים! האָב איך נאָכגעלאָזט, ווי כ׳האָב געפילט באמת.

נאָרט האָט מיט שטוינונג אָנגעקוקט מײַן שולדיק געזיכט.

— האַ, כ׳פאַרשטיי, האָט ער פילדײַטיק געזאָגט און פלוצים געפרעגט:

— מעג איך וויסן ווי זי הייסט?

— ענע אַשטאַן, — האָב איך געענטפערט. זי האָט געשפּילט אַ קליינע ראָל אין „זילבער שווארע” באַ בינקלי און בינג־טעאַטער קאָמפּ. קומענדיקן זמן וועט זי אויפטרעטן אין אַ גרעסערער ראָל.

— באַקען מיך מיט איר, האָט מיין חבר געבעטן.

פרײַלן אַשטאַן האָט געוווינט מיט איר מוטער אין אַ קליינער אַכסניה. לעבנדיק פון אַ נישטיקער הכנסה. איך, בינקלי און בינגס טעאַ־טער־אַגענט האָב געזען האַלטן מיס אַשטאַן פאַרן עולם און געהאָפט איר אַרויסנעמען דערפון, ווײַל, אויב עמעצער האָט זיך אינטערעסירט מיט מײַן ווייניקייט און ליב געהאַט אָטעמען די געזאַלצענע לופט באַם דרום־ברעג פון אינדזל אַפן ענטל־פאַרם, איז עס געווען מיס אַשטאַן.

זי איז געווען באַחנט — אַ יפת־תאר. זי האָט פאַרמאָגט טאַלאַנט און טעם פאַר דער בינע און דאָך ליב געהאַט זיצן אין שטוב און מלא־כעווען היטעלעך פאַר איר מוטער, צו איר פּרעס־אַגענט איז זי געווען פרײַנטלעך, צוגעלאָזט. זינט דער טעאַטער האָט זיך פאַרמאַכט איבערן זומער. האָט זי מיר דערלויבט וויזיטירן איר און איצט אויך מיטברענ־גען מײַן פרײַנט נאַרט.

מיר האָבן איר געטראָפן מעסטנדיק אַ קאַפּעליוש אַף איר מאַמען.

נאַרט האָט געדרשנט פאַר פײַער און פאַר וואַסער. ער האָט געקענט די מלאכה. דערצו איז ער דאָך געווען דער אייגנטימער פון דריי, צען צי דרײַסיק מיליאָנדלעך, האָט ער געשאָטן אָן אויפהער וועגן זײַנע פּאַלאַצן אין די אַדריאָנדעקס.

אין אַ צוויי טעג אַרום האָב איך געזען נאַרטן אין זײַן אויטאָ מיט די אַשטאַנס. אַף מאָרגן האָט ער זיך אַרײַנגעכאַפּט צו מיר:

— באַבי, האָט ער געשטאַמלט — דײַן ליב שטעטל איז טאַקע גאָר־נישט קיין שלעכטע היים פאַר זומער. אַרומפאָרנדיק האָב איך עס אויס־געפונען. ס'איז פאַראַן ערשטראַנגיקע לײַכטע אָפּערעס אַף די דעכער און גאָרטנס; קאַלטע, ווייכע געטראַנקען מיט וואָס מ'קען זיך פילן גאַנץ קיל, ניט ערגער ווי אין וואַלד. צוריק קלערנדיק, בין איך מודה, אַז ניו־יאָרק איז טאַקע קיין מעשה נישט, אין פאַרגלײַך מיטן דאָרף, וווּ מ'ווערט אי־בערזעטיקט מיט די שטענדיקע מאכלים, וואָס די קוכערס גרייטן; מ'ווערט פאַרשרפהט פון דער זון און מ'לאַנגווײַליקט זיך אין יענעם העק.

— אהא, האָב איך אונטערגעכאַפּט, אַיאָ, אַ היפּשער חילוק.

— אוודאי, האָט ער פאַרגעזועצט, כ'האָב אַפילו געפונען געפילטע פיש און ראָסל־פלייש, קנײדלעך און כרעמזלעך, וואָסערע מ'שמעקט ניט אָן אין אונדזערע מקומות.

— כ'בין צופרידן דאָס צו הערן, האָב איך געלאַכט, אים קוקנדיק גלײַך אין די אויגן.

ער האָט מיך פאַרשטאַנען און ארויסגעגעבן זיך:

— איך וועל זיך דיר מודה זײַן, באָב, כ'קען זיך נישט העלפן. און וועל זײַן מיט דיר אָפנהאַרציק. צווישן מיר און ענע אַשטאָן האַלט נאָ־ענט. זי איז פּונקט דאָס וואָס איך זוך.

— מיט הצלחה, האָב איך אים געמוטיקט. קיינער שטייט דיר נישט אין וועג.

אַף דאָנערשטיק האָט מים אַשטאָן אײַנגעלאַדן צו טיי מיך און נאָרטן. זי איז געווען שענער ווי תמיד, און נאָרט — אַפן זיבעטן הימל. איך האָב אויסגעמיטן די קאַפּעלושן־טעמע און אַרײַנגעוואָרפן בלויז אַ וואָרט דאָ און דאָרטן. ענע אַשטאָן האָט פאַר יוצא וועגן מיך געפרעגט מכוח דעם קומענדיקן סעזאָן.

— אָ, איך וועל נישט זײַן מער מיט בינקלי און בינג, האָב איך גע־ענטפערט און צוגעגעבן, אַז כ'וויל קויפן אַ שטיקל מאַיאָנטעק אַפן ברעג־אויסצופירן ענטלעך. דאָרט וועל איך אָטעמען זאַלצענע לופט, וואָס בלאָזט פון ים און שרײַבן טעאַטער־שטיק אַ פולן קאָרב. די קאַטשקעס וועלן מאַרשירן, שווימען, וואָס כ'האָב ליב צוזען שעהענווײַז; הערן זייערע שטימען הגם ניט פון די שענסטע, האָב איך דאָך האָלט ווי שיינע מוזיק, זייער קאַטש, קאַטש, וואָס וועקט דיך באַנאַכט. אויסער שיינקייט, חכמה און זיסע קולעכער זײַנען זייערע פעדערן אַן אוצר ממש. און דאָס פלייש קען מען פאַרצוקערן אַפן עופות־מאַרק. וועל איך באַשטעלן אַ כינעזישן קוכער, מיט אַ הונט און זון־פאַרגאַנג וועל איך הנאה האָבן פון גאָטס וועלטל און נישט פרעגלען זיך אַף ניו־יאָרקס סקאַווערס.

מים אַשטאָן איז געווען איבעראַשט. נאָרט האָט געלאַכט.

מיטן תירוץ אַז כ'דאַרף אָנהייבן שרײַבן אַ קאָמעדיע, האָב איך זיי פאַרלאָזט.

אין אייניקע טעג אַרום האָט געקלונגען אין מײַן טעלעפאָן פרייליַן

אשטאָן און געבעטן קומען נאָכמיטאָג.

— איר זײַט געווען גוט צו מיר אַלס טעאַטער־אַגענט, מוז איך אײַך דערקלערן, אַז איך פאַרלאָז די בינע — האָט זי דערקלערט.

— איך האָב דאָס פאַרשטאַנען — האָב איך באַמערקט, ער פאַר־מאָגט געניוג, אַ לעבן צו מאַכן אָן די ברעטער.

— איר טעותט זיך, האָט ענע אָפּגעשלאָגן. כ׳גיי ניט צו דער חופּה מיט נאַרטן.

— האָט איר אַנדערע בעסערע אויסקוקן?

— דווקא ניט, אונדזער אײַנקונפט מינטערט זיך.

— וואָס־זשע אַנדערש קענט איר טאָן פאַר כאַיונע? — האָב איך געפרעגט.

ענע איז צוגעקומען צו מיר נעענטער און מיר אײַנגערוימט:

— איך קען פּליקן קאַטשקעס...

דאָס ערשטע יאָר האָבן מיר פאַר די פעדערן אָפּגענומען אַ מטמון.

אַ טשיקאַווע מעשה אָדער די רפואה

אין צפון פון אוסטין האָט געוווינט אַ באַלעבאַטישע פאַמיליע, סמיטעס. זי איז באַשטאַנען פון רב נוח, זײַן ווײַב, די נחטע און זייער טעכטערל, די פינף יאָריקע מיידעלע און אירע עלטערן — מאַכט אויס סך־הכל זעקס קען מען מיינען, אין אמתן אָבער זײַנען זיי געווען דרײַ.

איינמאָל, אין אָוונט, נאָך וועטשערע, איז די קליינינקע אײַנגעפאַלן מיט מסוכנע ווייטיקן. איז דער טאַטע אַוועק אין צענטער ברענגען אַ רפואה פאַרן שלאָפן טעכטערל און זיך צוריק נישט אומגעקערט.

דאָס קינד אָבער איז געזונט געוואָרן, געקומען צו די כוחות.

די מאַמע האָט געקלאָגט נאָך איר פאַרפאַלענעם מאַן און סוף־כל־סוף חתונה געהאַט מיט אַן אַנדערן און זיך אַריבערגעקליבן קיין סאַן אַנטאָניע. דאָס מיידעלע איז געקומען אין די יאָרן און געגאַנגען צו דער חופה מיט אַ פײַנעם יונגנמאַן. זיי האָבן געוווינט אין דער אַלטער שטוב, און זי האָט דאָרט געבוירן אויך אַ מיידעלע.

ווען די קליינע איז אַלט געוואָרן פינף יאָר, איז זי פונקט אין זעלבן אָוונט נאָך וועטשערע פאַרשלאָפט געוואָרן. האָט דער פאָטער זיך געוואָלט לאָזן אין שטאָט־צענטער אַרײַן צו ברענגען אַ רפואה, האָט די מאַמע ניט געלאָזט, ער זאָל אויך ניט פאַרשווינדן, ווי איר טאַטע אַמאָל. דעם טעכטערל איז געוואָרן וואָס אַמאָל ערגער, נאָר די מוטער האָט נישט געלאָזט איר מאַן אַוועקגיין.

פלוצים, ווי זיי שפּאַרן זיך אַזוי, יאָ־גיין, ניט־גיין, עפנט זיך די טיר און עס קומט אַרײַן אַן אַלטער געבויגענער גרײַז־גרויער מאַן. זײַנע ווײַסע האָר לאַנג איבערן בלייכן פּנים; די גרויע באָרד. גרייכט איבערן גאַרטל. די קראַנקע האָט פריִער פון אַלעמען געזאָגט: אָט איז געקומען דער זיידע. דער אַלטינקער האָט אַרויסגעשלעפּט פון קעשענע אַ רפואה, געגעבן דער קראַנקער טרינקען אַן עס־לעפל און דאָס קינד איז גענעזן געוואָרן.

און דער גאַסט האָט געזאָגט: זײַט מיר מוחל, אַביסל פאַרשפּעטיקט — געוואַרט אַפן טראַמווײַ.

דער דרייעק

I

אייקי איז געווען א לערן־יינגל. ער האט געבויגן דעם רוקן — גע־שוירן, געפרעסט, געסטריגעוועט, געלאטעט א קיילעכדיקן טאג אין שוויס און דאמף פון א שניידער־ווארשטאט. ווי נאר אבער דער טאג איז אוועק, איז דער הימל געווען פאר אייקין צו נידעריק.

שבת צו נאכט האט דער באלעבאס נישט פארגינענדיק אריינגע־שטופט אייקין עטלעכע צעקנייטשטע, פארשמאלצעוועטע פאפירלעך אין האנט. ס'האבן געגאסן ריטשקעס פון אייקין. ער האט ארויפגעכאפט אף זיך דעם בגד, היטל און צעקראכענעם שניפס פון ווער ווייס וואסער קאליר, און שפילקע און שוואליאם אוועק צו זיינע אידעאלן.

אזוי איז דער מענטש — אפגעפראצעוועט, זוכט יעדער זיינע תענוגים: ליבע, פינאקל צי ראקעס; און אפשר גאר דאס זיסע שטיל־שווייגן פון ספרים־פאליצעס.

בקיצור — אייקין האט מען תיכף געזען הינטערן דונערדיקן „על" (לופט־באן), צווישן די ריח־ניחותדיקע שוויץ־שעפער, ווער ס'קוקט אים דאן אן — בלייך, איינגעבויגן, קויטיק, שאקלענדיק דאס ביליקע עטע־קעלע און פארציִענדיק דעם גיפטיקן רויך פון ציגארעטל — וואלט גע־זען א פארמשפטן צו אביונות פון גוף און מוח, וועלכער טראגט אין זיין דארער ברוסט די באצילן פון דער געזעלשאפט.

אייקיס פיס האבן אים געבראכט צו און אין בארימטן פארוויילונג־פלאץ, „קאפע מאגינים", דער מקום, וואס האט געהאט די זכיה באזוכט צו ווערן פון בילי מעקמאהאן — דער גרעסטער, קונציקסטער און ווונ־דערבארסטער, לויט אייזיקס באגריף, מענטש, וואס די וועלט האט ווען געוווסט.

בילי מעקמאהאן איז געווען דער דיסטריקט־פירער. אים האט דער טיגער (פארטיי) געקעבלט און פון זיין האנט האט זיך געשאטן מאן.

אז אייקי איז אריינגעקומען, איז מעקמאהאן געשטאנען צערויטלט,

זיגעריש, מעכטיק — דער צענטער פון בראַוואָ־פּאַטשער און אונטער־לעקער.

עס זײַנען פאָרגעקומען זיגרײַכע וואַלן, און די שטאָט איז צוריק אַרײַן אין די האַלאַבּליעס דורך אַ גלײַכגעשאַלטעטער, אומווידערשפּעניק־טער אָפּשטימונג.

שנעל אָטעמענדיק, האָט אײַקי זיך צוגעשאַרט און געקוקט אויף זײַן אָפּגאָט: ווי גרויסאַרטיק איז אָט די ברייטע, גלאַטע, לאַכנדיקע צורה זײַנע גרויע, כיטרע אויגן ווי בײַ אַ רויב־פויגל; די געמבע, ווי דער שאַל פון אַ טרומפּייט, זײַן פּרינצלעכע געשטאַלט; דער רינג פול מיט דימענטן און אַ געפּאַקטער בײַטל מיט פּאָזיטן און זײַן קלינגענדיקער רוף צו די פרײַנט, קאַמעראַדן — אַ, מלכות! קעניג!

ווי פּאַרטונקלט האָט ער זײַנע געהילפן — הגם זיי אַליין זײַנען אויך געווען גאַנצע יאַ־טיבע־דאַמס! די הענט טיף פּאַרוקט אין די פּידזשאַק־קעשענעס און מיט בלויע וואַזשנע מאַרדעס.

נאָר בילי — אַך! ווי נישטיק זײַנען ווערטער אַפּצומאָלן פאַר אײַך, לייענער, בילים גרויסקייט, הויכקייט — ווערליק ס'האָט אים געזען אײַקי שניגלפּריטש.

„קאַפּע מאַגינים" האָט אָפּגעהילכט דעם וואַל־ניצחון. ווײַס־באַקליידטע משרתים האָבן געטרײַ געטאָן די עבודה איבער פלעשער און כוסות. דער רויך פון אמתע האַוואַנער ציגאַרן האָט געוואָלקנט אין לופט. ברייטע דערלעכע, האָפענונגספולע הענט האָבן געדריקט בילי מעקמאַהאָנס פינגער.

מיטאַמאָל האָט אַן אַזעלדיקער חשק אויפגעפלאַמט אין אײַקיס האַרץ. ער איז אַרויסגעטראָטן פאָרויס אין אַן אָפּגעלײַדיקט שטיקל פּלאַץ און אויסגעשטרעקט זײַן האַנט.

בעלי מעקמאַהאָן האָט זי נישט אָנגעכאַפּט, געצווייפלט און אָנגענומען, געשאָקלט און געשמייכלט.

משוגע פון הימלשער הנאה ביז זעלבסטאָפּפערונג האָט אײַקי אָפּגע־שלײַדערט זײַן שייד און אָנגעגריפן דעם אָלימפּיק:

— לאָמיר טרינקען לחיים, בילי, דו און דײַנע פרײַנט — האָט אײַקי אַרויסגעפּלאַצט גוט־ברודעריש.

— פאַרוואָס נישט, יונגערמאַן? האָט געענטפערט דער גרויסער פי־

רער — זאָל די קנויל זיך קײַקלען!

דער לעצטער פונק שׂכל איז בײַ אײַקין פאַרשוווּנדן.

— ווײַן! — האָט ער אויסגעשריִען צום שענקער, מיט אַ ציטערדי־קער האַנט אָנווײַזנדיק אויף דער חברה.

פּראָפּנס פון פלעשער זײַנען אַרויסגעצויגן געוואָרן מיט אַ קנאַק. די משקה האָט געבולבלט אין דער לאַנגער שורה צעשטעלטע גלעזער. בילי מעקמאַהאָן האָט גענומען זײַן כּוס און אַ ווונק געטאָן צום שטראַלנדיקן אײַקין. דער יוצר משרתים האָבן אויפגעהויבן זייערע קעלישקעס און געמורמלט: פאַר דיר, אײַקי, האָט גענאָסן זײַן נעקטאַר פאַרחלומט. ער האָט אַ וואָרף געטאָן אויפן קאַנטאַר אַ פאַרקנייטשט פעקל — זײַנע סכירות פון דער וואָך.

— . . . כּטיק, — האָט אַ בורטשע געטאָן דער ווײַן־הענדלער, אײַבערציילנדיק.

דער עולם האָט ווידער געקלעפּט אַרום דעם אָדן, בילין. אײַקי איז נאָך אַ ווײַלע געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אָן בופעט און אַוועק.

אין דער היים האָבן זײַן מוטער און די שוועסטערלעך געפּרעגט אויף זײַנע פאַרדינסטן. נאָך זײַן ווידוי האָבן זיי אים געשאָלטן, געזידלט, נאָר אײַקי האָט קיין חרטה נישט געפילט. זײַן קאָפּ איז נאָך געווען אין די וואָלקנס. אין פאַרגלײַך מיט יענעם נחת זײַנען די קללות און חרמות אפילו קניפּ און קליפּ נישט ווערט געווען קיין אויסגעבלאָזן איי: ער האָט דאָך זיך געגעבן האַנט מיט יענעם „גאָט" אַליין — בילי מעקמאַהאָן.

II

די „גאַטעכע" האָט געהאַט אויף איר וויזיט - קאַרטל אויסגעקריצט: „מר"ם וויליאַם דאַראַג מעקמאַהאָן". אָבער אַ שאָטן האָט געשוועבט אויפן נאָמען. ווי קליין די קאַרטלעך זײַנען געווען, האָבן זיי דאָך ניט געקענט אַרײַן אין אייניקע טירן. בילי מעקמאַהאָן איז געווען אַ גביר, אַ דיקטאַטאָר אין פּאָליטישע ענינים. אַ שרעקלעכער, אַ ליבער, אַ האַר, אַ סאַר. ער האָט געשטיגן. די צײַטונגען האָבן געהאַלטן טוצן אָנגעשטעלטע אים נאָכצופאָלגן, אויפכאַפּן יעדער קלוג וואָרט זײַנס. מ'האָט אים באַערט מיט אַ קאַריקאַטור, ווי ער פירט דעם טיגער באַם צוים.

אָבער בילים האַרץ האָט זיך אָפּט געפילט צעוויטיקט. ס'איז געווען אַ קיטע מענטשן — צו וועמען ער האָט אַרויפגעקוקט, ווי משה צום פאַר־שפּראָכענעם לאַנד און דאָך געשטאַנען ווײַט פון זיי. ניט צו גרייכן אַהין האָט זײַן גאַנצער דערפאָלג אויסגעזען ווי אַש און שטויב. אוודאי האָט די מעקמאַהאַנעכע געטראָגן אין אויג אַ בליק פון אומצופרידנקייט, אַ וואָלקן אויף איר באַחנטן פּרצוף און דער געוויש פון איר זײַדנס האָט זיך גע־הערט ווי אַ קרעכץ.

איינמאָל איז פאָרגעקומען אַ גלאַנציקע און רוישנדע פאַרזאַמלונג אין אַ סאַלאָן פון אַ באַרימטן רעסטאָראַן, וווּ די פיר־הונדערט האָבן ליב געהאַט אויסצושטעלן זיך מיט זייערע צויבערן. בײַ אַ טיש זײַנען געזעסן די מעקמאַהאַנס. זיי האָבן זיך אָפּגעהאַלטן פון רייד, נאָר זייערע פּוץ און פּראַכט האָט גערעדט פאַר זיי. מר״ס מעקמאַהאַנס צירונג האָט אויסגע־האַלטן יעדער קאָנקורענץ. סאַרווערס האָבן די טײַערסטע משקהות גע־שטעלט אויף זייער טיש. לויטן אָוונט־גאַרניטור אין גלאַטן, היפּשן צערפּולן געזיכט איז שווער געווען געפינען אַ מער אײַנדרוקפולע פיגור ווי בילי מעקמאַהאַנס.

מיט אייניקע טישן ווײַטער איז געזעסן אַ הויכער, שלאַנקער מאַן אין די דרײַסיקער מיט אַ פאַרטראַכטן, מעלאַנכאָלישן בליק, אַ וואַן־דיקי־שע באָרד און משונה־ווײַסע, איידעלע הענט. ער האָט פאַרדײַט פילעי, דאַרע סוכאַרעס און אַנדערע אויסטערלישע מאַכלים. דאָס איז געווען סער קאַרטלאַנד וואַן דווירקינג, אַן אַכציק־מיליאָניקער יורש, וועלכער האָט אָנגעהאַלטן אַ גײַוועדיקן שטאַט אין די אויסנעמלעך אינערלעכע ספערן.

וואַן דווירקינג האָט געהאַלטן זײַנע אויגן אין טעלער. ער האָט גע־וווּסט, אַז איטלעכער האָט געדורשט נאָך זיי. זײַן איין נויג האָט געקענט באַשענקען כבוד און גדולה. ער איז אײַנגעהאַלטן פון צעשפּרייטן צופיל זײַן חסד.

האָט בילי מעקמאַהאַן פאַרקלערט און אַנטשלאָסן זיך אויף דער גרעסטער חוצפּה אין זײַן לעבן. ער האָט זיך אויפגעהויבן און צוגעגאַנ־גען צו וואַן דווירקינג, אויסשטערקנדיק זײַן האַנט.

— זאָגט נאָר, מ'ר וואַן דווירקינג, — האָט ער זיך אָנגערופן — איך האָב געהערט, איר קלײַבט זיך דורכפירן אייניקע טובות פאַר דער אָרעמ־שאַפט אין מײַן דיסטריקט? איך בין מעקמאַהאַן. צו זײַן אָפנהאַרציק,

קען איך אײַך אונטערהעלפֿן מיט אַלע מעגלעכקייטן. איז וואָס דענקט איר?

וואַן דוירקינגס אײַנגעראַמטע אויגן האָבן זיך צעלויכטן. ער האָט זיך אויפֿגעהויבן אין זײַן פֿולער שטאַלט און אָנגעכאַפּט בילי מעקמאַהאָנס האַנט.

— אַ שיינעם דאַנק, האָט ער אויסגעברומט מיט אַ טיפֿער ערנסטער שטימע — איך טראַכט וועגן אַזאַ טעטיקייט און וועל זײַן צופֿרידן מיט אײַער הילף, ווי אויך פֿון ווערן באַקאַנט מיט אײַך.

בילי האָט צוריקגעשפּאַנט צו זײַן טיש. אַף זײַנע אַקסלען האָט ער געפֿילט די פּריווילעגיע מיט וואָס זײַן ווילגעבורט האָט אים באַשאָנקען. אַ מאה פּאָר אויגן האָבן געווענדעט זיך צו אים מיט נײַער ערפֿוכט. פֿרוי וויליאַם מעקמאַהאָן האָט זיך געגוידערט פֿון תענוג. אירע בריליאַנטן האָבן אויפֿגעריסן יעדנס אויגן. פֿילע האָבן זיך קענטיק דערמאָנט, אַז אויך זיי האָבן די ערע צו זײַן פֿון מעקמאַהאָנס באַקאַנטע. ער האָט געזען שמייכלען און גרופּן אַרום זיך און געוואָרן פֿאַרוויקלט אין בשמים פֿון שווינדלענדיקער גדולה.

— ווײַן פֿאַר יענער חברה, האָט ער באַפֿוילן, טײַטלענדיק מיטן פֿינגער — משקה פֿאַר יענע לײַטע באַם גרינעם בוש! זאָגט זיי — ס'איז פֿון מיר. האַ! אין דער וועלטס טאַטן אַרײַן — פֿאַר אַלעמען געטראַנק!

דער קעלנער האָט געוואַגט אײַנצורוימען בילין, אַז זײַן באַשטעלונג קען נישט ווערן אויסגעפֿילט, ווײַל ס'איז קעגן סדר פֿון דעם בכבודיקן אַנשטאַלט.

— אָבער פֿאַר מײַן פֿרײַנט, וואַן דוירקינג אַ פֿלאַש? אויך נישט? מהיכא־תיתי, ס'וועט ־סײַ ווי גיסן זיך הײַנט אומגעשטערט אין גאָרקיך. גומענע שטיוול זאָל אַרויפֿציִען יעדער, ווער ס'וועט קומען אַהין ביזן ווײַסן טאָג!

בילי מעקמאַהאָן איז געווען גליקלעך: ער האָט געדריקט די האַנט פֿון סער קאָרטלאַנד וואַן דוירקינג!

III

דער בלייך־גרויער, גרויסער אויטאָמאָביל איז געווען אויסערן פּלאַץ צווישן די שטופּ־וועגעלעך און הויפּנס מיסט אַף דער נידעריקער איסט־

סאיד. אזוי אויך סער קארטלאנד וואן דוירקינג מיט זײַן אריסטאָקראטישן פּרצוף און ווײַסע אײדעלע הענט, פאָרנדיק לאנגזאם צווישן כאָפּטעס אָפּ־געריסענע, אָפּגעשליסענע קליינוואַרג. דאָס נעמלעכע מיט קאָנסטאַנס שאַ־לער, די שטילע, פּאַרכאַפּנדיקע יפת תאר בא זײַן זײַט.

— אוי קארטלאנד — האָט זי געוואָרקעט — איז נישט א גאָטס רחמנות אף די מענטשן, וואָס לעבן אין אזא אָרעמקייט!

וואן דוירקינג האָט געוואַנדעט זײַנע אויגן צו איר, ענטפערנדיק: ס'איז ווינציק וואָס איך טו. די פראגע איז פון גרויסן, געזעלשאפטלעכן פאַרנעם. הגם אינדיווידועלע אָנשטרענגונג איז נישט אָפּצושאַצן. זעסט, אף דער גאָס בוי איך אָן אומזיסטיקע קיך, פון וואנען קיינער וועט נישט אוועק הונגעריק. אָט דאָרט היים איך אָרונטעררײַסן די אלטע חורבה, נעסטן פון חלאת און מיתה משונה און אויפשטעלן נײַע.

דער אויטאָ איז געקראָכן פאמעלעך און זיך אָפּגעשטעלט פאַר א טשיקאַוון, אַלטן בנין פאַרפעסטעט און נוטה־למותדיק, וואן דוירקינג איז צוגעקומען באַקוקן א וואַנט, וואָס איז געשטאַנען אף מישקולות.

פון די שטיגן איז אַראָפּגעקומען א יונגערמאַן, וועלכער האָט פאָרגע־שטעלט א ריכטיקע פּרה פון דער אָרומיקער פוילעניש, חשכות, דלות: א שמאָל־ברוסטיקער, בלאַסער מיט אײַנגעפאַלענע זיך־רויטלענדיקע קינ־באַקן און גליִענדע אויגן פון דער אָרעמאַנסקער מחלה און געראָיכערט א ציגאַרעטל.

אונטער א פלוצימדיקן אימפּולס איז וואן דוירקינג צוריקגעגאַנגען און אָנגעכאַפּט וואַרעם די הענט פון לעבעדיקן סימבאָל פון זײַן הילף־טעטיקייט. „איך וויל אײַך קענען, מענטשן, — האָט ער ערנסט געזאָגט. כ'ל אײַך העלפן וויפל נאָר כ'ל קענען! מירן זײַן פרײַנט”.

ווען דער אויטאָמאָביל האָט פאָרזיכטיק זיך געגליטשט אף צוריק, האָט קאַטרלאַנד וואן דוירקונג געפילט אָן אומגעווײנלעכע פרייד אַרום זײַן האַרץ, כמעט א געפיל פון גליק — ער האָט געדריקט די האַנט פון אײַקי שניגלפּריטץ.

דער דאָפּלטער

מאיאָר הענדלטאָן טאַלבאָט און זײַן טאָכטער לידיע האָבן געדונגען צימערן און קעסט אין אַ גאַסט־הויז, אין וואַשינגטאָן, ווײַט פון טומל, פון די באַלעבאַטע גאַסן. זיי האָבן פאַרמאָגט אויך אַ באַזונדער חדר פאַרן אַלטן צו פאַרענדיקן זײַן בוך: „אַנעקדאָטן און זיכרונות פון אַלאַבאַמאַ־ אַרמיי און געריכט".

דער מאיאָר האָט געשטאַמט פון אַ גאָר לאַנגסטיקער דרומדיקער משפּחה. דער הײַנט האָט אים קנאַפּ אינטערעסירט, קיין חשיבות בײַ אים נישט אַרויסגערופן. זײַנע מחשבות האָבן געשטעקט אין דער תקופה פון פאַרן בירגער־קריג, ווען די טאַלבאָטס זײַנען געווען די בעלי־בתים פון טויזנטער בעסטע בײַוואָל־פעלדער און שקלאַפן צו באַאַרבעטן זיי. דער פאַמיליע־בנין האָט פרינצלעך אויפגענומען אורחים פון דער העכסטער זידלעכער אַריסטאָקראַטיע. פון יענע טעג האָט ער געצויגן זײַן גאַנצע צווייפלדיקע גײַווע, פאַרעלטערטע מידות און, פאַרשטייט זיך, זײַנע מלבושה פאַסאָנען, וועלכע מ'האָט ניט געזען שוין אַ האַלבע מאה יאָרן.

דער פאַרעלטערטער, אַדעליקער איז געווען אַ הויך־געוויקסיקער, דאָך, בשעת ער האָט געמאַכט זײַנע חנוודיקע אַלטמאָדישע רעווערענסן, פלעגן די פאָלעס פון זײַן קאַפּאָטע אויסקערן דעם דיל. זײַן העמד איז געווען היפּש צעקנייטשט, פאַרדרייט; באַם האַלדז פאַרבונדן מיט אַ שמאָלער, שוואַרצער טאַשמע, דעם שלייף פאַררוקט אַף אַ זײַט. זײַן הוט געברעמט מיט אַ גאָר ברייטן ראַנד.

פונדעסטוועגן האָט זײַן משונהדיקער אויסזען נישט אויפגעהויבן אַף די שפּיץ־פינגער וואַשינגטאָן, וועלכע איז געוווינט געווען צו קליידונג פון דעם שניט, געטראָגן פון די דרומדיקע קאָנגרעסלײַט. אויך די שכנים פון דער אַכסניה האָבן זעענדיק דעם מאיאָר, געשמייכלט, אָבער אים ליב געהאַט.

די יונגע געסט פלעגן אָנציִען דעם אַלטן, ער זאָל דערציילן זײַנע חנוודיקע מעשיות פון אַמאָליקן שטייגער - לעבן אַפּן דרום און ציטירן פון זײַנע „אַנעקדאָטן און זכרונות”. די שטיפערס פלעגן אָבער זיך היטן מיט זייערע פאַרקרימטע חוזק־מינעס, ווײַל דער דערציילער האָט צו זײַנע עלטערע יאָרן געקענט דורכדרינגען מיט זײַנע גרוי באַברעמטע אויגן און דערלאַנגען אַ גאָב, מע זאָל אים האָבן צו געדענקען.

פרייל‌ן לידיע טאַלבאָט איז געווען אַ יאָר פינף און דרײַסיק. קליין־געוויקסיק, מיט גלאַט פאַרקעמטע, ענג־פאַרצויגענע האָר, וואָס האָט איר אויך צוגעגעבן אַן אויסזען פון אַ זקנה. די אַרכאַיִשקייט האָט אָבער פון איר נישט אַזוי אַראָפּגעקוקט, ווי פון איר פאָטער. זי האָט פאַרמאָגט שכל פאַר שפּאָרזאַמקייט, געפירט די הויז עקאָנאָמיש און געצאָלט חובות, ווען מ׳האָט געמאָנט. דער פאָטער פלעגט וואָרטשען, פאַרוואָס זי וואַרט נישט מיטן צאָלן, ווען ס׳וועט זײַן גראַמער, ווי נאָכן דערשײַנען פון זײַן בוך.

ס׳רוב אײַנוווינער פון גאַסט־הויז האָבן עס פאַרלאָזט פרי. איינער בלויז פלעגט זאַמען זיך לענגער, דזשערי האָפּקינס האַרגרעיווס, אַן אָנגעשטעלטער אין אַ פּאָפּולערן וואָדעוויל־טעאַטער. זײַן פעיִקייט איז געווען אַן אַלזײַטיקע. ער האָט געשפילט אין פאַרשיידענע קאָמעדיעס און אויך שוואַרץ־פּנימדיקע ראָלן. האַרגרעיווס איז געווען אַמביציעז און געשטרעבט צו אַלץ גרעסערע הייכן.

דער יונגער אַקטיאָר האָט זיך שטאַרק באַפרײַנדעט מיטן אַלטן מאַיאָר. ווען נאָר יענער פלעגט דערציילן זײַנע דערינערונגען, אַנעקדאָטן, פלעגט האַרגרעיוו זיצן פאַרכאַפּט שעהן לאַנג. צומאָל, אין די שפּעטע אָונטן, ווען דער אַקטיאָר איז אַהיימגעקומען, פלעגט דער שכן ווײַזן זיך בײַ דער טיר און אים אַ רוף טאָן. אַרײַנקומענדיק, פלעגט דער אַרטיסט געפינען אַף אַ טישל אַ גראַפין, אַ צוקער־פּושקע, פרוכט און אַ בינטל פרישע, גרינע מיאַטע.

— איך קלער, פלעגט דער מאַיאָר אָנהייבן איידל, אפשר פאַלט שווער אײַער באַשעפטיקונג אין טעאַ..., כ׳מיין אין אײַער אַרבעט־פּלאַץ, איז צו איוסמאַרכעווענדיק, אַז איר, הער האַרגרעיווס, זאָלט קענען פאַרטיפן זיך אין וואָס דער דיכטער האָט געהאַט אין זינען מיט די ווערטער: „נאַטורס מאַטער לעש משקה”. פאַרזוכט פון אונדזערס אַ דרומדיקן. ווי צו אַ קונסט, האָט דער אַלטער זיך גענומען צו דער מלאכה פון צע־

רײַבן ביז גרינעם קרישל די שמעקעדיקע מיאַטע בלעטלעך, שטאַרק באַזאַכט טריפֿן דערויף העל־רויטן זאַפֿט; דערנאָך מחנות־אורחדיק, בכבודיק דערלאַנגען מיט אַ גלעזערנער ציוועק, אַרײַנגעשטעקט אין אַ קרישטאָלענער גלאָז.

נאָך עטלעכע חדשים וווינען אין וואַשינגטאָן האָט מיס לידיע אַנטדעקט, אַז ס'פֿעלן אוים מזומנים. די „אַנעקדאָטן" שוין געווען פֿאַרענדיקט, נאָר קיין אַרויסגעבער זײַנען נישט געשפּרונגען פֿון די כלים אויפֿצוכאַפּן די פּערל פֿון אַלאַבאַמער חכמות. דירה־געלט פֿון אַ הויז ערגעץ אין אַ שטעטל אין דרום האָט פֿאַרפֿעלט אַרײַנצוקומען און דער אָפּצאָל פֿאַרן האָטעל און קעסט דאַרף אײַנגעצאָלט ווערן אַט, אַט. לידיע האָט זיך געעצהט מיט איר פֿאָטער.

— ניטאָ קיין געלט? האָט ער זיך געבייזערט. ס'באַפֿאַלט חלשות פֿונעם אָפּטן צאָלן אַזעלכע קליינע שולדן, אַנשטאָט דעקן אַלץ מיטאַמאָל, באמת!

דער מאַיאָר האָט בודק געווען זײַנע קעשענעס און האָט געפֿונען אַ צווייערל, וואָס ער האָט גלײַך צוריק פֿאַרשטופּט אין זשילעט.

— כ'ל תיכף נעמען זיך דערצו, לידיע, — האָט דער פֿאָטער געזאָגט. זײַ אַזוי גוט, גיב מיר מײַן קאַפּאָטע און פּאַראַסאָל און לאָמיך שוין אַראָפּפֿאָרן צו אונדזער קאָנגרעסמאַן גענעראַל פֿולגהום, ער האָט מיר מבטיח געווען צו זען מײַן בוך. זאָל געדרוקט ווערן שנעל.

מיט אַ שמייכל האָט די מיידל באַטראַכט איר פֿאָטער, ווען ער האָט פֿאַרשפּיליעט זײַן לאַנגן סורדוט צום גיין און אָפּגעשטעלט זיך בײַ דער טיר, ווי זײַן מנהג, פֿאַר אַ נייג.

דער מחבר פֿון די „אַנעקדאָטן", האָט זיך אומגעקערט, ווען ס'איז שוין געווען טונקל. דער קאָנגרעסמאַן האָט געזען דעם אַרויסגעבער, נאָר יענער פֿאָדערט אַרומצופֿן אַ העלפֿט וויצן, צו באַזײַטיקן די גרופּן און קלאַסן־פֿאָרורטיילן, וואָס באַפֿרבן דאָס בוך פֿון אָנהייב ביז סוף.

דער מאַיאָר האָט געגליט ביז ווײַס פֿון צאָרן, נאָר צוריקגעקראָגן זײַן גלײַכגעוויכט לויט זײַן שטייגער אין טאָכטערס אָנוועזנהײַט.

— מיר מוזן קריגן געלט, האָט זי געטענהט מיט אַ טיפֿן קנייטש איבער איר שטערן — גיב מיר די צוויי דאָלער וועל איך טעלעגראַפֿירן צום פֿעטער ריאַלף נאָך מזומן.

ער האָט אַרויסגעשלעפּט אַ קאָנווערטל און אַ וואָרף געטאָן אַפן טיש.

— אפשר איז עס געווען אומבאַרעכנט, נאָר איך האָב געקויפט טעאַטער־בילעטן אַף הײַנט אָוונט. מ'שפּילט אַ נײַע דראַמע, וווּ די סאוט, פאַרנעמט אַן אָנגעזען אָרט. וועסט זיכער הנאה האָבן, איך בין אויך אַ בעלן זען די פאָרשטעלונג.

לידיע האָט פאַרבראַכן די הענט אין אַנטוישונג, נאָר, ווײַל די בי־לעטן זײַנען שוין געקויפט, לאָז מען זיי נוצן. זאָלן די דאגות, כאָטש פאַר דער נאַכט אָפּגערוקט ווערן.

אין אַ ווײַס העמד, דעם מאַנטל ענג פאַרשפּיליעט, און די גרויע האָר באַנעצט, האָט דער מאַיאָר הענדלטאָן אויסגעזען גאָר אָנשטענדיק.

דער פאָרהאַנג האָט זיך אויפגעהויבן, און ס'איז געשפּילט געוואָרן דער ערשטער אַקט פון „די מאַגנאָליע־בלום", פאָרשטעלנדיק אַ כאַראַק־טעריסטיש בילד פון אַ דרום־פּלאַנטאַציע. דער מאַיאָר טאָלבאָט האָט אָנ־געטאָן זײַנע שפּאַקולן, ווען לידיע האָט געטײַטלט מיטן פינגער אַפן פּראָגראַם:

— זע, פּאָטער, קאָלאָנעל וועבסטער קאָלאָהאַן, געשפּילט פון האָפּ־קינס הארגרעיווס, אונדזער שכן. ס'איז זײַן ערשטער אויפטריט אין אַ גרעסערער שאַפונג. עס טוט מיר הנאה.

דער ערשטער אַקט האָט דעם אַלטן געלאָזט קאַלט. אין צווייטן האָט זיך באַוויזן דער קאָלאָנעל. דערזעענדיק אים, האָט טאָלבאָט אַ שמאָרע געטאָן מיט דער נאָז און געבליבן זיצן פאַרשאַרט. לידיע האָט עפּעס גע־מורמלט אומפאַרשטענדלעך און צונויפגעקנייטשט די פּראָגראַם אין איר האַנט. קאָלאָנעל קאָלאָהאַן איז געווען ווי צוויי טראָפּן וואַסער ענלעך צו איר טאַטן. די לאַנגע ווײַסע האָר פאַרבויגן באַם ברעג; די אַריסטאָקראַ־טישע פאַרשפּיצטע נאָז, דער ווייכער, געקנייטשטער קאָלנער און דאָס דינע האַלדז־בענדל מיטן קנופּ ערגעץ אונטערן אויער, זײַנען געווען אַ פּינקט־לעכע דופּליצירונג. צו דערגאַנצן די אימיטאַציע, האָט דער אַרטיסט גע־טראָגן די אומפאַרגלײַכלעכע קאַפּאָטע, פאַרנט אַ פּוס לענגער, פון גאַרטל אָנגעפּאַלדעוועט, לחלוטן, ווי נאָכגעשניטן לויטן מאַיאָרס בגד. דער אַלטער און זײַן טאָכטער זײַנען געזעסן ווי פאַרהילצערט און צוגעקוקט די דאָ־פּעלע חוזק־פיגור. געשלעפּט אין אַ רכילותדיקער בלאָטע אַף דער חוצפּה־

דיקער בינע, ווי ער האָט שפּעטער זיך באַקלאָגט.

הארגרעיווס האָט גוט אויסגענוצט די געלעגנהייט. ער האָט אויפגע־כאַפּט טאַלבאָטס אייגנאַרטיק לשון, טראַפּ, קלאַנג און פּאָמפּעדיקן טאָן מיט אַלע פּישטשעווקעס, אַביסל איבערטריבן ווי ס'פאָדערט זיך אויף דער בינע. ווען ער האָט ענדלעך נאָכגעמאַכט דעם מאַיאָרס מערקווירדיקן קניקס־רעוועראַנס, מיט וועלכן יענער האָט זיך באַזונדערס „עצאַצקעט — האָט דער עולם אויסגעבראָכן אין אַ הילכיקן אַפּלאָז.

לידיע איז געזעסן פאַרשטיינערט, ניט דערוועגט זיך קוקן דעם טאַטן אין פּנים. צייטנווייז האָט זי מיט דער האַנט, וואָס צום פאָטערס זייט, פאַרשטעלט אירע באַקן, ער זאָל ניט זען דעם שמייכל, וואָס זי האָט ניט געקענט איינהאַלטן.

דעם שפּיץ אין הארגרעיווס געוואַגטן שפּאַט האָט מען ערשט געזען אין דריטן אַקט, ווען קאָלאָנעל קאַלהאום נעמט אויף זיינע שכנים, פּלאַנ־טאַטאָרס אין זיין „לייבן נעסט”.

שטייענדיק באַם טיש, אינמיטן סצענע מיט זיינע געסט אַרומגערינ־גלט, צעדרשנט ער זיך מיט אַ פאַרפּלאָנטערטער חכמתדיקער רעדע, מישנ־דיק קונציקע כוסות פאַר די געסט.

זיצנדיק שטיל, נאָר ווייס פון בושה, האָט דער מאַיאָר צוגעהערט זיינע בעסטע מעשיות איבערגעפורעמט, זיינע ליבע תורהס און טיפזין צעדרייט, זיינע אויסגעטרוימטע אַנעקדאָטן און זכרונות, אויסגענוצט גוז־מאַדיק פאַרמאַוסט און מיט נאָך מער ברען, ענטוזיאַזם און קנאַק, ווי ער, זייער פאַרפאַסער אַליין. דאָס בילד האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַ פּאַר־טיפטער לעקציע — ווי צו מישן אַ באַטעמטע, זעלטענע משקה — באַ־וויזן באַשיינפּערלעך, נאָך וועלכן די צוהערער צעלאָזן זיך אין אַן איינ־שטימיקן לויב־געזאַנג. הארגרעיווס איז פיל מאָל אַ לויכטנדיקער אַרויס־גערופן געוואָרן.

— איך וועל גיין, האָט דער אַלטער געזאָגט; דאָס איז קויטיק און ביליק. אָבער די טאָכטער האָט אים אַ ציי־געטאָן צוריק.

— ווילסט באַקענען די צושויער מיטן אָריגינעלן קאַפּטן? און זיי זיינען געבליבן ביזן סוף.

דעם אַקטיאָרס דערפאָלג האָט אים אָפּגעהאַלטן ביז גאָר שפּעט. אַרום דריי באַטאָג האָט ער אָנגעקלאַפּט באַ די טאַלבאָטס, טראָגנדיק מיט זיך

א פולן פאַק פּרימאַרגן־צײַטונגען. ער איז געווען צופיל פאַרנומען מיט זײַן טריומף, צו באַמערקן אַן ענדערונג אין שכנס אויפנאַמע.

— איך האָב זיי געפּלעפט לעצטע נאַכט, מאַיאָר, האָט הארגרעיווס אָנגעהויבן איבערגליקלעך. איך האָב, דאַכט מיר, מיט מײַן ערשטן אויפטריט געשלאָגן רעקאָרד. אָט וואָס „די פּאָוסט" שרייבט: „זײַן אָפּבילד פון אַלטמאָדישן דאָרעם קאַוואַליער מיט אַלע זײַנע אָפּגעלעבטע מידות און תנועות, איז ווערט שבחים. דער ראָק אַליין איז געניאַל. מיסטער הארגרעיווס האָט באַצווּנגען די צושויער. נו, מאַיאָר, ווי קלינגט דאָס פאַר אַן ערשט־נאַכטיקן?

— איך האָב געהאַט דעם כבוד צוצוזען אײַער אויפטריט — האָט דעם אַלטנס קול געקלונגען אײַז־קאַלט.

— זײַט איר געווען? האָט דער אַרטיסט איבערגעפרעגט. איך האָב געדענקט, אַז טעאַטער גייט אײַך נישט אָן. אָ, מאַיאָר, זײַט ניט באַליידיקט, האָט ער צוגעגעבן, דערזעענדיק יענעמס זויערע מינע. כ'בין מודה, אַז כ'האָב היפּש גענאַשט פון אײַך. אָבער דאָס איז נישט געווען קיין פּאָרטרעט פון אַ יחיד, נאָר אַ טיפּ. דער עולם האָט עס טאַקע אַזוי אויפגענומען. דער טעאַטער איז פול געווען מיט דרומדיקע, זיי האָבן זיך דערקענט.

— מיסטער הארגרעיווס — האָט אָנגעהויבן דער מאַיאָר, בלײַבנדיק שטיין. איר האָט מיך באַליידיקט אומפאַרצײַלעך. איר האָט אָפּגעשפּעט פון מיר, פאַרראַטן מײַן פאַרטרויליכקייט און מיסברויכט מײַן גאַסטפרײַנטשאַפט. וואָלט איך געדענקט, אַז איר באַזיצט די ערע פון אַן אַדעלמאַן, וואָלט איך אײַך אַרויסגערופן אויף אַ דועל, אַלט ווי איך בין. עס איז מײַן פאַרלאַנג, איר זאָלט פאַרלאָזן דאָס צימער, הער.

דער אַרטיסט איז געוואָרן פאַרווירט, אויפכאַפּנדיק דעם פולן זין פון יענעמס ווערטער.

— עס טוט מיר שטאַרק לייד, וואָס איר פילט זיך געטראָפן, האָט ער געזאָגט אין חרטה. מיר דאָ קוקן נישט אויף זאַכן ווי איר. איך קען מענטשן, וועלכע וואָלטן אויסגעקויפט אַ האַלבן טעאַטער, אַבי מ'זאָל זיי נאָכקרימען און די צוקוקער זאָלן זיי דערקענען.

יענע זײַנען נישט פון אַלאַבאַמאַ, הער, האָט דער מאַיאָר געזאָגט גדלותדיק.

— פֿילײַכט אַזוי, האָט דער אַרטיסט נאָכגעגעבן, אָבער דערמאָנט זיך, מאַיאָר, וואָס איר האָט געשריבן און דערוואַרט פֿון דרוק אין אײַער בוך, אַרויסגעזאָגט אַלס אַן ענטפֿער אַף אַ טאָוסט בײַ אַ באַנקעט: „דער צפֿונדיקער האָט ניט קיין וואַרעמע געפֿילן, חוץ פֿאַר זײַן קאָמערציעלן רווח.. ער וועט לײַדן אומכבֿוד, אויב נאָר ס׳ברענגט אים ניט קיין פֿינאַנ־ציעלן שאָדן. צדקה, גיט ער ברייט, נאָר ס׳דאַרף צעפּויקט ווערן מיט טראָמפּייטן און טאַצן״. דענקט איר נישט אַז דאָס בילד פֿון קאָלאָנעל איז געווען מער יושרדיק?

— מײַן באַשרײַבונג איז ניט אָן אַ יסוד, נאָר אַביסל איבערגעזאַלצן, האָט דער אַלטער געטענהט. אײַער אויפֿטריט אָבער איז געווען אַ פּער־זענלעכער מבֿיש זײַן, אַ קאַריקאַטור. איך אַנטזאָג זיך דאָס צו פֿאַרקוקן הער.

— מאַיאָר טאַלבאָט, האָט געענטפֿערט האַרגרעיוום מיט אַ שמייכל הלוואַי פֿאַרשטייט איר מיך בעסער. איך האָב לחלוטין נישט געטראַכט אײַך אָנטאָן בזיון און מײַן מלאכה באַלאַנגט צו דער גאַנצער וועלט. איך נעם, וואָס איך דאַרף און קען ברענגענדיק עס צוריק איבער די פֿוס־ליכט. נאָר לאָמיר עס אָפּלאָזן. איך בין אַרײַנגעקומען צוליב עפּעס אַנדערש. מיר זײַנען דאָך געווען גוטע פֿרײַנט שוין אייניקע חדשים. ווײַל איך דערוועגן זיך אײַך ווידער אָנטאָן אַ בושה. איך ווייס ס׳איז אײַך ענג אין ממתקים. ס׳ניט וויכטיק, ווי כ׳בין עס דערגאַנגען. אין אַ גאַסט־הויז קען מען אַזוי־נע זאַכן ניט האַלטן בסוד. ווײַל איך, איר זאָלט מיר דערלויבן אַרויסהעלפֿן אײַך פֿון אײַער דחקות. כ׳בין אַליין געווען אין די שיך. איצט באַקום איך נישקשהדיקע שכירות. זײַט איר אַ בעלן אַף אַ פּאָר הונדערט דאָלער אָדער מער, ביז איר וועט . . . ?

— הערט אויף! האָט זיך צעכעסט דער מאַיאָר מיט אויפֿגעהויבענע הענט. מײַן בוך, זע איך, האָט קיין טעות ניט געמאַכט. איר ווילט מיט כּסף וזהבֿ מטהר זײַן ממזרים, פֿאַרהיילן די וווּנדן פֿון מײַן צעטראָטענעם כּבֿוד! פֿאַר קיין אופֿן וועל איך ניט נעמען קיין הילף פֿון אַ צופֿעליקן באַקאַנטן. מכּל־שכּן פֿון אײַך! איכ׳ל גיכער פֿון הונגער אויסגיין, איידער פֿאַררעכענען אײַער דערנידעריקטן פֿאָרשלאַג ווי אַ ישועה. איך פֿאַרלאַנג ווידער אויסצופֿילן מײַן ווונטש: פֿאַרלאָזט מײַן וווינונג!

דער אַקטיאָר איז אַרויסגעגאַנגען אָן אַ וואָרט מער, אין זעלבן טאָג

האָט ער אויך פאַרלאָזט זײַן צימער און, לויט די באַלעבאָסטע האָט דער־קלערט, זיך באַזעצט נעענטער צום טעאַטער, ווו „די מאַגנאָליע־בלום" איז פאַרגעזעצט געוואָרן.

דער מצב פון די טאָלבאַרטס איז געוואָרן געפערלעך. עס איז נישט געווען קיינער אין וואַשינגטאָן, צו ווענען דעם מאַיאָרס אָנגעבלאָזנקייט זאָל אים דערלויבן ווענדן זיך נאָך הילף. דער פעטער ראַלף, צו וועמען לידיע האָט טעלעגראַפירט, איז אויך נישט געווען קיין נגיד און קיין שטי־צע נישט געשיקט. האָט דער אַלטער געמוזט פויעלן באַ דער אייגנטימערן פון אײַנפאָר צו וואַרטן, ביז זײַנע הכנסות פון בוך און דירה וועלן אָנ־הייבן פליסן.

אָבער די הילף איז געקומען פון ערגעץ אַנדערש.

איינמאָל נאָכן אָנבײַסן האָט די דינסט געמאָלדן, אַז אַן עלטערער נעגער בעט זען דעם מאַיאָר הענדלטאָן. ס'האָט זיך באַוויזן אַן אַלטער טונקעלער מאַן מיטן היטל אין האַנט, נייגנדיק זיך און נאָכשלעפנדיק איין פוס. זײַנע שוואַרצע מלבושים זײַנען געווען גאַנץ אָנשטענדיק. זײַנע שיך האָבן געגלאַנצט, ווײַזט אויס מיט אויוון שמירעכץ. זײַנע געדיכטע קרייזעלעך גרוי, כמעט ווײַס. ער האָט אויסגעקוקט די זעלבע עלטער ווי טאָלבאָט.

— כ'גלייב, איר דערקענט מיך נישט, מאַסטער הענדלטאָן — זײַ־נען געווען זײַנע ערשטע ווערטער.

דער מאַיאָר איז צוגעגאַנגען נעענטער צו באַטראַכטן דעם גאַסט. ער האָט געזען אַן אַלטן אַמאָליקן פּלאַנטאַציע־אַרבעטער, קיין ספק נישט. נאָר פּינקטלעך ווער — האָט ער נישט דערקענט, נישט די שטימע ווי אויך נישט דאָס געזיכט.

— איך גלייב נישט, כ'קען זיך דערמאָנען, סײַדן מיט דײַן הילף, — האָט געזאָגט דער מאַיאָר.

— געדענקט איר נישט, מאַסטער, סינדים מאָזעס, וועלכער האָט עמיגרירט באַלד נאָכן קריג?

— וואַרט אַ רגע, — האָט געענטפערט הענדלטאָן רײַבנדיק דעם שטערן מיט זײַנע פינגער. ער האָט הנאה געהאַט צו דערמאָנען זיך אָן יענע גליקלעכע טעג. „סינדים מאָזעס", האָט ער איבערגעחזרט. האָסט גע־אַרבעט אין די שטאַלן אײַנצוברעכן די יונגע לאָשעקעס. יאָ, איך דערמאָן

זיך. שפּעטער האָסטו געביטן דײַן נאָמען אַף, אוי מאַמעלעך, דאַכט מיר, מיטשעל און אַוועק אַף מערב קיין נעבראַסקע.

— יעס, מײַן מאַסטער, יעס, האָט דעם אַלטן נעגערס פּנים זיך צע־שײַנט. אמת, אמת נעבראַסקע. דאָס בין איך, מאָזעס מיטשעל „אַלטער פעטער מאָזעס מיטשעל", רופן זיי מיך הײַנט. דער אַלטער מאַסטער, אײַער פאָטער, האָט מיר געגעבן דעמאָלט אַ פּאָר אייזל־פערד פאַר אַן אָנ־הייב. איר געדענקט, מאַסטער טאָלבאָט, די יונגע באַשעפענישן?

— איך געדענק ניט די אייזל־לאָשעקעס, האָט געענטפערט דער מאַיאָר. דאָס ערשטע יאָר, נאָך דער מלחמה האָב איך חתונה געהאַט און געוווינט אין אַלטן קאַטעדזש. אָבער, זעץ זיך, אָנקל מאָזעס, ס'טוט מיר הנאה דיך צו זען, כ'האָף, האָסט זיך אַרויפגעאַרבעט?

— אָנקל מאָז האָט גענומען אַ שטול, אַוועקגעלייגט זײַן היטל פּאָר־זיכטיק אַפן דיל, דערבײַ זאָגנדיק — יעס סער, לעצטנס גייט מיר גאַנץ ווויל. ווען איך בין נאָר געקומען קיין נעבראַסקאַ, זײַנען אַלע געלאָפן זען מײַנע אייזל־פערד. זיי האָבן דאָרט אַזעלכע ניט געהאַט. איך האָב זיי פאַר־קויפט פאַר דרײַ הונדערט דאָלער, האָב געעפנט אַ שמידערײַ, געמאַכט אַביסל זילבער און געקויפט לאַנד. איך און מײַן ווײַב סינדי האָבן אויפ־געהאָדעוועט זיבן קינדער, חוץ צוויי וואָס זײַנען געשטאָרבן. ס'גייט זיי אַלעמען נישט שלעכט, מיט אייניקע יאָר צוריק האָט זיך אויסגעלייגט אַן אײַזנבאַן נאָענט צו מײַן לאַנד און ס'וואַקסט אַ ישוב דאָרט. יאָ, מאַסטער הענדלטאָן, אָנקל מאָז איז איצט ווערט אַ שיינע פּאָר טויזנטער אין מזומן, אייגנטום און לאַנד.

— איך בין צופרידן דאָס צו הערן, האָט דער מאַיאָר געזאָגט האַר־ציק. ס'טוט מיר בפירוש הנאה.

— און אײַער פּיצל קינד, וואָס איר האָט גערופן מיס לידיע איז שוין איצט זיכער ניט צו דערקענען, פאַרשטיי איך?

דער מאַיאָר איז צוגעגאַנגען צו אַ טיר און גערופן: לידיע, טײַערע, קענסטו אַרײַנקומען?

די מיידל האָט זיך באַוויזן, איר צורה פאַרדאגהט.

— אַוודאַי, ווי איך האָב געזאָגט, יענער צניפל האָט זיך צעבליט, איר געדענקט ניט פעטער מאָזעס? — האָט דער נעגער געלאַכט צו לידיען.

דאָס איז מומע סינדים פעטער מאָזעס, לידיע, — האָט דער פאָטער דערקלערט — דו ביסט אַלט געווען צוויי יאָר, ווען זיי האָבן עמיגרירט.

— געוויס קען איך אייך ניט געדענקען, — האָט לידיע געזאָגט, שוין אַ שיינע פּאָר יאָר פון דאַן, אָבער ס׳פרייט מיך אײַך צו זען, כאָטש איך דערקען אײַך נישט. זי, ווי איר פאָטער איז געווען העכסט צופרידן צו כאַפּן אַ בליק אין זייער גליקלעכן עבר.

טאַלבאָט האָט געפרעגט מאָזעסן, וואָס ער טוט אַזוי ווײַט פון זײַן היים?

— אָנקל מאָז איז דאָ אַ דעלעגאַט פון אונדזער קלויסטער — האָט ער געענטפערט — ווײַל איך האָב ניט געקענט פאָרן אַף אייגענע הוצאות, האָבן די מיתפללים מיך געשיקט.

— ווי האָט איר געוווּסט, אַז מיר געפינען זיך אין וואַשינגטאָן? — האָט לידיע געפרעגט.

— אַ קאָלירטער פון אונדזער אַלטער שטאָט אַרבעט אין האָטעל, וווּ איך שטיי אײַן; האָט ער מיר געזאָגט, אַז ער האָט געזען מאַסטער טאַלבאָט אַרויסגיין פון דאַנען; איך בין אויך געקומען, חוץ זען אַלטע, היימישע — דאָ האָט ער זיך גענומען צו דער קעשענע — באַצאָלן דעם חוב וואָס איך בין שולדיק אײַך.

— קומסט מיר אַ חוב? — האָט דער מאַיאָר געשטוינט?

— יעס, סער, דרײַ הונדערט דאָלער פאַר יענע בהמות, וואָס דער אַלטער מאַסטער, אײַער פאָטער, האָט מיר דאַן געגעבן און געזאָגט, אַז כ׳וועל אָפּצאָלן, ווען כ׳וועל קענען. איך האָב אָפּגעלייזט פאַר די באַשע־פענישן אַזויפיל. איצט בין איך גליקלעך צו קענען אײַך באַצאָלן דעם חוב. נאַט אײַך, ציילט איבער — דרײַ הונערט מזומנים.

טרערן האָבן זיך געוויזן אין מאַיאָרס אויגן. ער האָט גענומען אָנקל מאָזעס האַנט און אַרויפגעלייגט אים זײַן האַנט אַפן אַקסל.

— טײַערער, אַלטער, געטרײַער דינער, — האָט ער געזאָגט מיט אַ ציטערנדיק קול. איך מעג דיר דערציילן, אַז דײַן מאַסטער האָט פאַרצערט פאַריקע וואָך זײַן לעצטן סענט. איך נעם דאָס געלט, ווי אַ חוב און אויך אַלס ימן פון ערלעכקייט און געטרײַשאַפט צווישן מענטשן פון אַמאָליקן סדר. לידיע, ליבע, נעם דאָס. דו קענסט בעסער אַרומגיין דערמיט.

— נעמט עס ליבע, — האָט צוגעגעבן דער נעגער, ס׳איז טאַלבאָטס געלט.

נאָך דעם נעגערס אוועקגיין האָט לידיע אויסגעווײנט זיך, און דער פּאָטער האָט אין ווינקל האַסטיק געדרויכערט זײַן פּיפּקע.

לידיעס קנייטשן האָבן זיך אויסגעגלעט. דער מאַיאָר האָט אין אַ נײַעם קאַפּטן אויסגעקוקט, ווי אַ וואַקסענער אָנדענק פון אַלטן אַמאָל; און דער אַרויסגעבער האָט באַשלאָסן מיט אייניקע ענדערונגען מאַכן פון „אַנעקדאָטן און זיכרונות" אַ גוט פאַרקויפטן בוך.

אַ וואָך נאָכן שינוי מזל איז אָנגעקומען פאַר לידיען אַ בריוו פון ניו־יאָרק. ניט קענענדיק דאָרט קיינעם, האָט זי אַ פאַרחידושטע געעפנט און געלייענט:

טייערע מיס טאַלבאָט.

— איך גלייב, ס'וועט אײַך אינטערעסירן צו לייענען וועגן מײַן גוטן גורל. איך האָב באַקומען אַ שטעלע פאַר צוויי הונדערט אַ וואָך אין אַ ניו־יאָרקער טעאַטער, צו שפּילן קאָלאָנעל קאַלאַהאַן אין „די מאַגנאָליע בלום". איך וויל אײַך צוגעבן עטוואָס, אָבער זאָגט עס ניט אײַער פּאָטער, כ'בין אים דאַנקבאַר פאַר דער מעגלעכקייט, וואָס ער האָט מיר געגעבן צו שטודירן דורך אים די ניט־ווײַטע פאַרגאַנגענהײַט און דעם הומאָר, וואָס אײַער פּאָטער באַזיצט.

איבערגעבן אייערער — ה. האָפּקינס האַרגרעיווס.

פּ. ס. — ווי האָב איך געשפּילט אָנקל מאָזעס?

ה. ה. ה.

היתכן?

ווען איך האָב דערזען גרויע האָר אַרום מײַן רעכטן אויער און פאַרגעסן אויסצורעכענען די צאַרישע אַדמיראַלן, האָב איך געפאָלגט מײַן פרײַנט און איבערגעפּעקלט זיך קיין ניו־יאָרק. גייענדיק אַף בראָדוויי, האָב איך דערזען מײַן גוטן ברודער אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַנט פון אַ האָטעל, פוצנדיק די האַלבע לבנות פון זײַנע נעגל מיט אַ זײַדן טיכעלע. מיך דערזען, האָט ער אויסגערופן:

— שלום־עליכם! וואָס מאַכסטו? ווי גייט עס? הער, איך בין שוין דאָ אַ חודש און לייען די פרעסע טעגלעך, זאָג איך דיר, — די ניו־יאָרקער לאָזן זיך אײַנריידן אַ קינד אין בויך און מ׳קען באַ זיי שלעפן אַ טולער. ממש, זיי קײַקלען זיך אַף דער ערד און וואַרפן מיט הענט און פיס, אויב דו גייסט צו פאַמעלעך נאָך זייער מטבע. קום אַרויף אין מײַן האָטעל־צימער, וועל איך דיר אויסלייגן אַ פּלאַן, ווי מיר זאָלן אַרבעטן לויט די אַלטע גוטע צײַטן. אין חדר זעצט ער פּאָר:

— כ׳זאָג דיר, זיי לאָזן זיך שנעל כאַפּן אין נעץ. וואָס שכלדיקער זיי זײַנען, מער בטחונדיק זײַנען זיי. האָט דאָ טאַקע איינער פאַרקויפט דזשעי־פּי־מאָרגאַנען עמעצנס אַ בילד פאַר דעם יונגן ראָקעפעלערס אייל־פּאָרטרעט! זעסט דאָס בינטל געדרוקטע שמירגעליצעס אין ווינקל? דאָס איז אַ גאָלד־מינע! איך האָב אין אַ טאָג געאַרבעט צוויי שעה און געמוזט איבעררײַסן. פאַרוואָס? מ׳האָט מיך פאַרשפּאַרט אין חד־גדיא. ווײַל דער געדרענג האָט געשטערט דעם פאַרקער! מ׳האָט זיך געשלאָגן צו קויפן! גנבים, הערסטו, גייען מער נישט צו זייער אַרבעט, ביז מ׳גרייט זיי ניט אָן אַ גוטע וועטשערע, און אַז בלויז יונגע סטודענטן פון ביידע געשלעכטער זאָלן זיי באַדינען.

— מאָנטי, האָב איך געזאָגט, ווען ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, איך

בין אין ניו־יאָרק ערשט אַ פּאָר שעה, האָב איך ניט קיין אמונה, אַז די שטאָט וועט זיך אונדז אַרײַנגליטשען אַזוי שנעל מיט אַ רויט קאַרשעלע אין דער מיט.

— אהאָ! ווײַל די שטאָט איז גרעסער פון אונדזער פריִעריק שטעטל שרעקסטו זיך? דאגה נישט! מיר וועלן מצליח זײַן. אגב, וואָלט איך אַלע ניו־יאָרקער דערלאַנגט אין נאָז, זיי זאָלן שיקן אַליין דאָס כסף וזהב אין קערב איבערגעשאָטן מיט נאַפּטאַלין — נישט מיר זאָלן גיין נאָך דערוי־נען. כ'קען נאָך צעברעכן מײַנע ציגאַרן אין בוזעם־קעשענע מיט די אָנגע־שטאָפּטע פּאָזיטן.

— דו, חברה־מאַן וועסט זיך שוין דורכשלאָגן אַ וועג, האָב איך גע־זאָגט, איך אָבער וואָלט צופרידענער געווען מיט אַ קליין געשעפטל ווי פריִער. כ'האָב מורא, אַז כ'בין נישט אויסגעשווישטשעט גענוג פאַר דעם גרויסן פּאַנג.

אוודאי איז דאָ אַן אַנדער פּאַרנעם, האָט מײַן פרײַנט מאָנטי מיך געשטאַרקט) קיין חידוש! די שכנים פון פיל גאַסן אַרום בראָדוויי האָבן דאָך קיין אַנדערע הײַזער, חוץ וואָלקן־קראַצער ניט געזען! איך קאָן שוין דעם עסק און אַלץ האָב איך אַרומגעטראַכט, זאָג נאָר, וויפל ממתקים פאַרמאָגסטו?

אַ טויזנטער — האָב איך געענטפערט.

— און איך צוועלעף הונדערט, האָט ער צוגעגעבן, מירן מאַכן אַ גרויס געשעפט. ס'פאַראַן אַזויפיל דרכים צו כאַפּן אַ מיליאָנדל, אַז כ'קען זיי נישט אויסרעכענען אַלע.

אַף מאָרגן האָט מײַן שותף מיך באַגעגנט באַם האָטעל גאָר בגילופין.

— הײַנט באַקענען מיר זיך מיט דזשעי־פּי־מאָרגאַן! — האָט ער מיר אַ בשורה אָנגעזאָגט. ער האָט ליב מענטשן פון אונדזערע קאַנטן, מערב־דיקע. איינער פון האָטעל, זײַנער אַ פרײַנט וויל אונדז פאָרשטעלן.

— מיר קענען דערפון עפּעס אויסשפּילן, — האָב איך פריילעך גע־זאָגט — חוץ דעם ווילט זיך מיר סתם באַקענען מיט מ"ר מאָרגאַנען.

— און מיט עטלעכע פינאַנץ קעניגן וועט אונדז שאַטן צו באַקענען זיך?! — האָט מײַן פרײַנט מסכים געווען.

מ"ר מאָרגאַן איז ענדלעך געבראַכט געוואָרן פון זײַן פרײַנט מ"ר בראַון, אין אונדזער האָטעל - חדר.

— זײַט באַקאַנט, — האָט דער אכסניה־פּרײַנט געזאָגט, אָנרופנדיק אונדזערע נעמען און צוגעגעבן: ס'איז מײַן גרויסער כבוד אָנצורופן דעם נאָמען פון גרעסטן פינאַנסיר...

— מאַך עס בקיצור, בראַין, האָט דער גביר אַ מורמל געטאָן. עס פרייט מיך אײַך צו זען. ווײַל איך בין פאַרקאָכט אין אונדזער מערב־געגנט. עס חלומט זיך מיר טאַקע, אַז כ'האָב דאָרט איין אָדער מער אײַנבאַנען. וואָלט איר־זשע וועלן מאַכן אַ פּאָוקער, פּריינט?

— מ"ר פיערפּאָנט, ניט איצט, האָט דער פּאַרמיטלער באַמערקט. זאָגט אָבער, דזשעי־פּי, פאַרוואָס האָט מען הײַנט אױף וואָל־סטריט געוואָרפן אײַערע גאָלד־פּאַפּירן?

— פּאַפּירן? — האָט מאָרגאַן געענטפערט מיט אַ פראַגע, שפּאַנענדיק בעת־מעשה איבערן צימער און צוקלאַפּן מיט זײַן שטיצקן. עט! איך טראַכט פונעם דע־ווינטשי־בילד, וואָס מײַן אַגענט, וועמען כ'האָב געשיקט קיין אייראָפּע דאַרף דאָרט קויפן. ער האָט מיר הײַנט טעלעגראַפירט, אַז ער האָט בשום אופן נישט געפונען דאָס קונסט־ווערק אין גאַנץ איטאַליע. און מיט היץ צוגעגעבן: איך וואָלט באַצאָלט פופציק טויזנט, ניין, פינף און זיבעציק טויזנטער, מ'זאָל מיר מאָרגן ברענגען דאָס בילד! דער אַגענט וואָלט געכאַפּט באַזונדער פון מיר אַ גוטן זעץ אין פּיסק פאַר דערלאָזן מיר דאָס קונסט־שטיק.

— און איך האָב געמיינט, אַז איר, פּיער־פּאָנט־מאָרגאַן פאַרמאָגט אַלע דע־ווינטשיס בילדער? — האָט זײַן פרײַנט זיך געוווּנדערט.

— וואָס פאַר אַן אַנטיק איז עס אַזעלכעס? מסתמא גרויס, ווי דער פראָנט פון מעדיסאָן־סקווער גאַרדן?

— כ'האָב מורא, אַז אײַער קונסט־קענטעניש הינקען אונטער, — האָט מאָרגאַן געלאַכט. דאָס בילד פאַרנעמט נאָר 27 אױף 42 אינטשעס און ס'הייסט: „ליבעס אָפּרו". ס'שטעלט פאָר אַ גרויפּע טענצערנס באַם ברעג פון אַ בלויען טײַך. די טעלעגראַמע זאָגט, אַז ס'איז מעגלעך אַרײַנגעקומען אהער, אין די שטאַטן. מײַן קאָלעקציע וועט נישט זײַן פולקאָם אָן דעם באַרימטן דע־ווינטשי־בילד. נו, זײַט געזונט, דזשענטעלמען. ס'איז מיר אײַנגענעמען געווען זיך באַקענען מיט אײַך, אָבער, צום באַדויערן, קען איך מיט אײַך ווײַטער נישט פאַרברענגען. מיר, פינאַנסירן, מוזן זײַן שפּאָרעוודיק אױף דער צײַט.

מאָרגאַן און זײַן פרײַנט האָבן אונדז פאַרלאָזט. איך און מאָנטי האָבן איבערגערעדט, ווי פּשוט און פאַרטרויערלעך גרויסע מענטשן זײַנען; אַז ס'וואָלט געווען די גרעסטע עולה צו באַשווינדלען, נאַרן אַזאַ מענטשן.

מ'ר בראַין האָט זיך באַלד אומגעקערט, און מיר האָבן אינאײנעם שפּאַצירט. אין אַ פענצטער פון אַ משכנות־מאַגאַזין האָט בראַין דערזען אַנטיטשנע זאַפּאָנקעס און איז אַרײַן קויפן. מיר זײַנען מיטגעגאַנגען. נאָך מ'ר בראַינס אַוועקגיין רופט זיך אָן צו מיר מײַן שותּף:

— האָסט געזען?

— וואָס? — האָב איך געפרעגט.

— דאָס בילד, וואָס מאָרגאַן זוכט. ס'הענגט אין קראָם, ווו מיר זײַנען געווען. ווי איך לעב, אַז דאָס איז עס! די פרויען זײַנען נאַטירלעך, ווי פאַרבן קענען נאָר אויסמאָלן; און זיי טאַנצן מער הוילע ווי אָנגעטאָן. וויפל האָט דער עושר געוואָלט געבן? דער משכנות־סוחר ווייס געוויס ניט וואָס ער פאַרמאָגט.

אַף מאָרגן גלײַך ווי דער מאַגאַזין האָט זיך געעפנט זײַנען מיר אַרײַן כּלומרשט זוכן אַ קייטעלע צו אַ זייגער. ווי אומגערן טוט מײַן פרײַנט אַ פרעג, וואָס ס'קאָסט דאָס בילד אַף דער וואַנט?

— דאָס בילד, — ענטפערט דער בעל־משכנות, האָט אַן איטאַליענער פאַרזעצט פאַר 500 דאָלער. מיט אַ פּאָר טעג צוריק איז אויסגעגאַנגען זײַן טערמין, און דאָס בילד קען איצט געזעצלעך פאַרקויפט ווערן, און ער' צײַגט אונדז ווײַטער קייטעלעך.

בקיצור, אין אַ האַלבער שעה אַרום האָבן מיר באַצאָלט צוויי טויזנטער און אַרויסגעגאַנגען מיטן קונסט־ווערק. דער שותּף האָט זיך גלײַך אַרײַנגעזעצט אין אַ טעקס און געפאָרן מיטן בילד אין דזשערי־פּי־מאָרגאַנס אָפּיס.

— האָסטו געזען מאָרגאַנען און וויפל האָט ער דיר באַצאָלט? — האָב איך געפרעגט, ווען מײַן פרײַנט איז צוריקגעקומען.

מיט אַן אָראָפּגעלאָזטער נאָז האָט ער גענומען זיך שפּילן מיט די פראַנדזן פון טישטעך, זאָגנדיק:

— איך האָב אים נישט געזען. ער איז מיט אַ חודש צוריק אָפּגעפאָרן קיין אייראָפּע. אָבער, הער, וואָס מיך חידושט: די קראָמען פאַרקויפן דאָס בילד פאַר 3.49 און די הוילע ראַם פאַר 3.50. ה י ת כ ן ?

דער געפאַנגענער

איך און ביל זײַנען געווען אין אַלאַבאַמאַ, ווען דער געדאַנק איז אונדז געקומען אין קאָפּ. נאָר ווי אַ דיבוק וואָלט זיך אין אונדז אַרײַנגעכאַפּט.

מיר האָבן פאַרמאָגט זעקס הונדערט דאָלער און באַדאַרפט צוויי טויזנט פאַר אַן אויסגעפּלאַנעוועטן עסק. מיר זײַנען געווען נישט ווײַט פון אַ ישוב מיט שטילע, זעלבסטצופרידענע, פּויערים. האָבן מיר באַטראַכט צו כאַפּן אין דעם מקום אַ קינד און הייסן די עלטערן באַצאָלן פאַרן אומקערן דעם שאָדן. אין אַזאַ פאַרוואָרפענעם העק זײַנען מיר געווען זיכער, אַז דאָס געשעפט וועט אָפּגיין גלאַט. קיין צײַטונג איז ניטאָ, פּאָליציסטן בלויז עטלעכע מיט אפשר איין פּאָר בלוט־הינט, ניט מער. ס׳איז געווען אויגנשײַנלעך, אַז דער ענין וועט דורכגיין בכי טוב, אַפן בעסטן אופן.

פאַר אַ קרבן האָבן מיר אויסגעקליבן דעם איינציקן זון פון דאָרטיקן נגיד — אַ ייִנגל פון אַ יאָר צען מיט קלײַען אַפן פּנים און פײַערדיקע האָר. מיר האָבן זיך משער געווען, אַז דער פאָטער, הגם אַ קמצן, וועט אײַנגיין אויסצולייזן זײַן געפאַנגענעם בן־יחיד פאַר די צוויי טויזנט דאָלער, וואָס מיר האָבן נייטיק געדאַרפט.

אַ פּאָר מײַל פון שטעטל האָט זיך געהויבן אַ באַרג און בײַ דער זײַט אַ הייל. אהער האָבן מיר פאַרגרייט שפּײַז מיט אַלעם נייטיקן.

אין בין־השמשות זײַנען מיר פאַרבײַגעפאָרן מיט אַ פערד און וועגעלע נעבן דאָרסעט, דעם פאָטערס הויז. דער ייִנגל איז געווען באַשעפטיקט מיט וואַרפן שטיינדלעך אין אַ קאַץ אויף אַ פּלויט.

— האָרך נאָר, בחורל, — האָט ביל צו אים געזאָגט, ווילסט זיך דורכפאָרן און נאָך קריגן צו דעם צוקערקעס? און דערבײַ געכאַפּט פון ייִנגל מיט אַ שטיק ציגל אין אויג.

— דער ציגל וועט קאָסטן זײַן טאַטן אַן איבעריקן פינף הונדערטער,

האָט ביל בייז פאַרזיכערט, אַראָפּקריכנדיק פון וואָגן.

דער קונדס האָט זיך געראַנגלט, געדריגעט ווי אַ יונג בערל. סוף־כל־סוף אָבער האָבן מיר ביידע אים געפּאַקט, אַרײַנגעוואָרפן אין וועגל און אַוועק. מיר האָבן געבראַכט דעם געפאַנגענעם אין הייל און נאָכן אָפּפירן אין נאָענטן דערפל דעם פערד־און־וואָגן, בין איך געוועזן צוריק.

ביל האָט געהאַלטן אין קלעפּן פלאַסטערס אויף זײַן צעגראַבלט פּנים. דער קליינער גאַסט האָט געפּאָרעט זיך בײַ אַ טאָפּ קאַווע; און צוויי פעדערן האָבן געשטעקט אין זײַנע רויטע האָר. מיך דערזעענדיק, האָט דער יונג אָנגעצילט אויף מיר אַ שטעקן און געשריִען:

— העי דו, פאַרשאָלטענער ווײַס־הויטיקער, ווי וואַגסטו אַרײַנקומען אין קעמפּ פון רוישן שעף, דעם שרעק פון פעלד און וואַלד?!

— דאָס איז אַן אַנטיקל — האָט ביל געזאָגט, פאַרקאַטשענדיק די הויזן, צו ווײַזן מיר די בלויע צייכנס, וואָס ער האָט באַקומען פון יונגאַטש.

— מיר שפּילן אין אינדיאַנער, — האָט מײַן שותּף דערציילט. בין איך דער אַלטער האַנק, אַ געפאַנגענער באַם רויטן שעף. כאור הבוקר וועט ער אָפּשינדן דעם שאַרבן. ער האָט דערווײַל אַן אַדערויף מיר דערלאַנגט. בנאמנות, ער קען!

די שמחה פון געפינען זיך אין אַ הייל האָט באַם חברה־מאַן אַרויס־געשלאָגן פון קאָפּ, אַז ער איז אין אַ געפענקעניש. ר׳האָט מיר אַ נאָמען געגעבן: „שלאַנגען־אויג־שפּיאָן״ און פאַרזיכערט, אַז ווי נאָר זײַנע רויט־הויטיקע קריגער וועלן זיך אומקערן פון שלאַכט, וועל איך פאַרברענט ווערן לעבעדיקערהייט פאַר זון־אויפגאַנג.

באַ וועטשערע האָט דער „שעף״ אָנגעשטאָפּט אַ פול מויל און גע־פּלאַפּלט פאַר פײַער און פאַר וואַסער:

— ס׳איז דאָ גוט! איך בין נאָך קיינמאָל נישט געווען אין קיין קעמפּ. באַ מײַן לעצטן געבוירנטאָג איז מיר געוואָרן נײַן יאָר. כ׳האָב פײַנט די שול. מײַז האָבן אויפגעפרעסן זעכצן אייער פון מײַן מומע יענטלס הינער. געפינען זיך נאָך אינדיאַנער אין דערבײַיִקן וואַלד? די ביימער מאַכן דעם ווינט מיט זייער שאָקלען זיך. איך פאַרמאָג פינף הינטלעך. מײַן טאַטע האָט אַ סך געלט. זײַנען די שטערן הייס? שבת האָב׳ך צעפּאַטשט עדי וואָקערן. כ׳האָס מיידלעך זשאַבעס כאַפּט מען מיט אַ

שטריקל? פאַרוואָס זײַנען מאַראַנצן רונד? עמאָס מאָרעי האָט זעקס פינ־גער. אַ פּאַפּוגײַ קען ריידן, פאַרוואָס נישט קיין מאַלפּע? פיש?

יעדע רגע דערמאָנט דער פּיפּערנאָטער, אַז ער איז אַ רויט־הויטיקער; ער כאַפּט זײַן „ביקס" און לויפט צום אַרײַנגאַנג אין האָל אױף זײַנע שפּיץ־פינגער, צו פאַרטרײַבן די בלייך־הויטיקע. ער לאָזט דערבײַ אַרויס אַזעלכע קווויטשערײַען, אַז דער „אַלטער האַנק" ווערט פאַרציטערט.

— רויטער שעף, פרעג איך, וואָלסט אפשר וועלן אַהיימגיין?

— אָט האָסטו דיר, מאַכט ער. פאַרוואָס? דאָרט איז נישט אַזוי פרייליך, און איך האָב נישט ליב צו גיין אין שול. כ'וויל בעסער בלײַבן דאָ. וועסטו מיך ניט נעמען אַהיים? שלאָנגען־אויג?

— תיכף נישט, מיר וועלן דאָ אַביסל פאַרברענגען, — ענטפער איך.

— גוט! — שרײַט ער אויס. ס'איז מיר קיינמאָל אַזוי פרייליך נישט געווען.

מיר האָבן זיך געלייגט שלאָפן אױף אויסגעשפּרייטע קאָלדרעס, נע־מענדיק דעם רויטן העלד צווישן אונדז ביידן. ער האָט געהאַלטן אונדז וואָך אַ האַלבע נאַכט, אויפשטייענדיק יעדע ווײַלע מיט אַ גוואַלד: כאַפּט! קלאַפּט! איך בין קוים אײַנגעשלאָפן. ס'האָט זיך מיר געחלומט, אַז אַ רויט־האָריקער אינדיאַנער האָט מיך געפּאַקט און צוגעבונדן צו אַ בוים.

קאַיאָר האָבן מיך אויפגעוועקט מוראדיקע יללות. כ'בין גלײַך געווען אױף די פיס. וואָס איז געשען? דער רויטער „קריג־פירער" איז געזעסן אױף בילס ברוסט, מיט איין האַנט אײַנגעפלאָכטן אין יענעמס טשוב און מיט דער צווייטער געהאַלטן דאָס מעסער, וואָס מיר האָבן גענוצט באָם אָוונט־ברויט, גרייט דורכצופיקן דעם פּסק איבער זײַן קעגנער, בילן: אָפּשינדן זײַן שאַרבן!

איך האָב אַרויסגעריסן ס'מעסער פון רוצחס האַנט און אים צוריק געלייגט פּאָפן. ביל אָבער האָט שוין קיין אויג נישט צוגעמאַכט. כ'האָב גענומען אײַנרעדעמלען, ווי כ'האָב זיך דערמאָנט, אַז כ'דאַרף באַלד „פאַר־ברענט ווערן לעבעדיקערהייט". איך האָב פאַרויכערט מײַן לולקע און זיך אָנגעשפּאַרט.

— וואָס ביסטו אויפגעשטאַנען? — האָט ביל געפרעגט.

— ס'טוט מיר ווי אַן אַקסל, — האָב איך פאַרלייגט אַ תירוץ.

— שקרן! — האָט ער אַרויסגעבלאָזן, האָסט פּחד פאַרברענט צו

ווערן. דער שיבעניק וואָלט עס אויך געטאָן, קריגנדיק אַ שוועבעלע בלויז.
דענקסטו, סעם, אַז דער פֿאָטער וועט צאָלן אויסלייז פֿאַר זײַן תכשיט?

— אוודאי, — איז געווען מײַן תשובה — דווקא איבער אַזאַ חיה ציטערן עלטערן. בעסער שטיי אויף, וועק אויף די מציאה, און איך וועל גיין אַרומשמעקן.

איך האָב פֿון שפּיץ בערגל געוואָרפֿן אַן אויג. שטיל איז געווען. אַ פּויער האָט געאַרבעט אויף זײַן פֿעלד. איך האָב געקלערט, אפשר האָט מען זיך נאָך נישט געכאַפּט, אַז ערגעץ האָבן וועלף פֿאַרצוקט אַ לעמעלע. כ'בין צוריק געגאַנגען איבערבײַסן.

איך האָב געפֿונען דעם קליינעם גזלן הענגען איבער בילן מיט אַ שטיין גרוים ווי זײַן קאָפּ. ביל האָט מיר דערציילט, אַז דער שנעק האָט אים אַרײַנגערוקט אַ הייסע בולבע אין פּלייצע, האָט ער אים אָנגעדרייט די אויערן, זוכט דער „שעפֿ" נקמה.

— איכל דיר נאָך באַצאָלן — האָט ער געדראָט בילן מיטן פֿינגער.
זאָלסט נישט טשעפּען קיין רויטן קריג־פֿירער.

נאָכן פֿרישטיק האָט דאָס ייִנגל אַרויסגענומען פֿון קעשענע אַ לעדערל מיט אַן אָנגעבונדן שטריקל און אַרויס פֿון האָל.

— האָסט נישט מורא, ער זאָל חרטה האָבן און אַנטלויפֿן? — האָט ביל געפֿאָרשט.

— שרעק זיך נישט, ער זעט נישט אויס צו זײַן אַ גרויסער שטובזיצער, — האָב איך אים באַרויִקט. און צוגעגעבן: הײַנט וועט מען געווים זיך אַרומקוקן, אַז דער בן־יחיד האָט נישט גענעכטיקט אין דער היים און נישט בײַ אייגענע. מיר דאַרפֿן גלײַך שיקן זײַן פֿאָטער אַ פֿאָדערונג אויף צוויי טויזנטער, מיר זאָלן באַפֿרײַען זײַן קינד.

אַ שטיין ווי אַן איי די גרייס האָט פּלוצים אַ קנאַק־געטאָן בילן אונטערן אויער. ער האָט געטאָן אַ שווערן קרעכץ און געפֿאַלן מיטן קאָפּ אין הייסן טאָפּ וואַסער פֿון געפֿעס צו וואַשן. איך האָב אויפֿגעהויבן, געמינטערט מיט קאַלט וואַסער. דעם נוקם־ונוטר האָב איך געכאַפּט און אַ טרייסל געטאָן, אַז זײַנע קלײנע זײַנען אים שיעור נישט אַרויסגעשפּרונגען.

— איך פֿיר דיך גלײַך אַפּ אַהיים, אַזוינער און אַזעלכער! האָב איך געשריִען.

— איך וועל שוין זײַן גוט — האָט ער זיך געבעטן, איך האָב בלויז

געטריבן שפּאַס. פיר מיך נישט אהיים, שלאַנגען־אויג. שפּיל בעסער מיט מיר אין אינדיאַנער.

— איך דאַרף אוועקגיין, — האָב איך זיך געבייזערט. ביל איז דיין חבר אַף היינט. בעט אים איבער, אַניט גייסטו גלייך אהיים!

בילן האָב איך אַוועקגענומען אין אַ זייט און געזאָגט, אַז כ'גיי אין דאַרף הערן, צי ס'טומלט זיך מיט אונדזער שטיקל אַרבעט, אַוועקצושיקן אַ בריוו וועגן אויסקויף־געלט.

— ווייסט, סעם, רופט זיך אָן מיין שותף, ביל, איך בין געגאַנגען מיט דיר אין פייער און אין מבול: באַן־רויבעריין, אויפרייסן, פּאָליציי־אָנפאַלן... כ'האָב קיינמאָל נישט פאַרלוירן מוט. ביז מיר האָבן זיך פאַר־טשעפּעט מיט דעם אויסוווּרף. ער האָט מיך געמאַכט אויס מענטש. בעט איך דיך, לאָז מיך נישט אַליין מיט אים צו לאַנג.

איך האָב פאַרזיכערט בילן צו זיין צוריק מיטאָג־צייט. דערווייל האָבן מיר גענומען טאָלקעווען דאָס בריוול צום פאָטער פון געפאַנגענעם, וועלכער האָט בשעת־מעשה זיך אַרומגעוויקלט מיט אַ רויטער קאָלדרע, שפּאַנענדיק אַפּ און אויף צו היטן דעם אַריינגאַנג אין הייל קעגן די „בלייך־הויטיקע".

ביל האָט אָנגעהויבן מיך בעטן, מיר זאָלן מאָנען נאָר פופצן הונ־דערט איידער צוויי טויזנט פאַר דעם קליינדיקן ווילדן קאָטער. איך האָב מסכים געווען, און מיר האָבן פאַרפאַסט אַזאַ בריוו:

„סער עבענעזער דאָרסעט!

מיר האָבן אייער זון אין אַ פּלאַץ ווייט פון אייער שטעטל. ס'וועט זיין אַרויסגעוואָרפענע מי, אויב איר, צי די געהיים־פּאָליציי וועלן מאַכן אַ פאַרזוך אונדז צו געפינען. דער איינציקער תנאי אויסצולייזן אייער קינד איז דער: צאָלט אונדז אוים טויזנט פינף הונדערט טולער אין גרויסע פּאַזיטן. דאָס געלט זאָל געבראַכט ווערן דורך אַ שליח היינט, אַכט דרייסיק אַוונט.

אַריבערגייענדיק דאָס טייכל אַפּן וועג קיין פּאָפּלאַר שטייען דריי ביימער, ניט ווייט פון אַ ווייצן פעלד. רעכטס פון דריטן בוים וועט ער געפינען אַ הילצערנע פּושקע. אהין זאָל דער משולח אַריינלייגן די מזומנים און גלייך אָפּטראָגן זיך.

אויב אַפילו איין נקודה זאָל פעלן. וועט איר קיינמאָל מער נישט

זען אײַער יורש. װעט איר אָבער אויספּאָלגן אַלע פּרטים, קומט ער אַהיים אין דרײַ שעה אַרום״.

אונטערגעשריבן, מיט דרך־ארץ: צװײ פּאַרצװײפלטע.

בּאַ מײַן אװעקגײן האָט דער נפש זיך צעשריִען:

— העי, שלאַנגען־אױג, איך בּין אַן אױסשפּירער און דאַרף רײַטן צו דער פעסטונג װאָרענען, אַז פײַנטלעכע אינדיאַנער קומען אָן. כ׳בּין שױן מיד זײַן אַן אינדיאַנער און בּין אַריבּער צו דעם אַנדערן צד.

— גוט, זאָג איך. דאָס איז אַן אומשולדיקע שפּיל. כ׳גלײב, אַז בּיל, דײַן איצטיקער גוטער בּרודער װעט דיר העלפן אין זיג.

— דו װעסט זײַן דאָס פערד, — האָט ער געזאָגט צו בּילן. שטעל זיך אױף די הענט און פיס. איך דאַרף אױף דיר רײַטן.

— פאַרנעם דאָס קינד מיט שפּיל — האָב איך צוגעלײגט בּיז כ׳ל דערלײדיקן דעם עסק.

מיט אױגן פון אַ צעשראָקענעם האָז האָט בּיל זיך געשטעלט אױף אַלע פיר: דער „רײַטער״ איז אַרױפגעשפּרונגען אױפן „פערד״ שרײַענדיק: „ניאָ, װיאָ״ און געזעצט אים מיט די פיס אין די זײַטן.

— אום גאָטעס־װילן, קום שנעל צוריק, סעם, — האָט בּיל געבעטן און געשעפּטשעט: מיר האָבן געדאַרפט בּעטן נישט מער װי טױזנט. צום „אױסשפּירער״ האָט ער שיעור געװײנט:

— הער אױף האַקן מיר אין די ריפּן, אַניט שלײַדער איך דיך אַרונטער!

אין דאָרף האָב איך זיך געדרײט אַרום דער פּאָסט, כאַפּנדיק אַ שמועס מיט דעם און יענעם. אײן באָבערדלטער האָט דערצײלט, אַז סאָ־מיט גײט אױף רעדלעך איבּערן פאַרפאַלענעם בּחור פון עבּענעזער דאָרסעט. האָב איך געקױפט כּלומרשט טאַבּאַק, געפרעגט דעם מקח פון דיזן און דאַזן און בּגנבה אַרײַנגעשמוגלט דעם בּריװ און פּאָסט־קעסטל.

צוריקקומענדיק האָב איך בּײדן נישט געטראָפן. אין אַ האַלבּער שעה אַרום האָט זיך בּיל געװיזן. ער האָט אױסגעטאָן זײַן קאַפּעליוש און אָפּגעװישט מיט אַ רױט טיכל דעם שװײס.

— סעם, — האָט ער אָנגעהױבּן, װעסט אפשר דענקען, אַז איך בּין אַ פּחדן. נײן! כ׳קען מײַן שטעטל באַשטײן. אָבער פאַראַן צײַטן, װען מ׳קאָן נישט העלפן. איך האָב דעם שלאַק אַהײמגעטריבּן. אױס! קײן

מאַרטירער האָט ניט געליטן אַזאַ תוכחה ווי איך. כ׳האָב אויפגעגעבן אונדזער פּלאַן.

— דערצייל, ביל, האָב איך אים מיטגעפילט. רייד זיך אַראָפּ פון האַרצן.

— איך האָב געליטן גיהנום דעם גאַנצן וועג צו זײַן פעסטונג. אַז ער האָט שוין „געראַטעוועט" די בלײַך־הויטיקע, האָט ער מיר געגעבן „עסן קאָרן", רוקנדיק מיר אין מויל זאַמד און פאַרגראַגערט דעם קאָפּ מיט קלאָץ־קשיות: פאַרוואָס איז גראָז גרין? פאַרוואָס שפּרינגט די פּילקע? ווי אַזוי לויפט אַ וועג אַהין און צוריק? אַזוי אָן אַ סוף און אָן אַן עק. האָב איך אים אָנגענומען באַם קאַרק און צוגעשלעפּט באַרג־אַראָפּ. ער האָט מיך געקאָפּעט מיט די פיס, ביז ברוין און בלוי. כ׳האָב אויך געכאַפּט פון אים אַ פּאָר בים אין די פינגער. כ׳ל זיי מוזן אויסברענען. האָב איך אים געוויזן דעם וועג אַהיים, קיין סאַמיט און אים אַ שלײַדער געטאָן אַף צען קלאַפטער, ס׳זאָל אים זײַן נענטער. ער איז אַוועק און נישטאָ מער. ס׳טוט מיר לייד, וואָס מיר פאַרלירן דאָס אויסלייז־געלט. אַנדערש אָבער וואָלט איך געמוזט אַוועק אין משוגעים־הויז.

— ביל, זײַנען אין דײַן משפּחה פאַראַן האַרץ־קראַנקע? — האָב איך געפרעגט.

— ניין, וואָסי דען? — האָט ער געוואָלט וויסן.

— דאַן קוק זיך אום — האָב איך געלאַכט.

ביל האָט אַ בליק געטאָן און דערזען דאָס אָנשיקעניש צוריק. איז ער געוואָרן בלייך ווי די וואַנט, זיך געזעצט אַף דר׳ערד און אָנגעהויבן קלײַבן גרעזלעך תמעוואַטע. אפשר איז ער אַראָפּ פון זינען טאַקע? האָב איך זיך געשראָקן. כ׳האָב אים געטרייסט, אַז באַלד וועט נעמען אַ סוף. זאָל נאָר דער אַלטער דאַרסעט נאָכקומען אונדזערע תנאים.

ביל האָט זיך אָנגעטאָן אַ כוח, צוגעוואָרפן דעם „גאַסט" אַ שוואַכן שמייכל און פאַרשפּראָכן שפּילן מיט אים אין מלחמה, ווען ער וועט זיך באַרויִקן.

צו דער באַשטימטער צײַט האָב איך אַרויפגעקלעטערט אַף איינעם פון די דרײַ ביימער, זיך פאַרשטעקט טיף, צו זען דעם טשאַפּעט, וועלכער וועט ברענגען דעם אויסקויף.

פּינקטלעך, צו דער רגע איז אַ יונגערמאַן צוגעפאָרן אַף אַ ביסיקלעט,

געפונען די פושקע, אַרײַנגעשטופּט אַ פּאַפּירל און אַוועק.

איך האָב אָפּגעוואַרט און אַראָפּגעקראָכן פון מײַן באַהעלטעניש, אַרויסגענומען דאָס „גוטע קוויטל" און צוריק מיטן וואַלד אין דער היים.

עפענענדיק דאָס צעטעלע, האָבן מיר געלייענט:

— „צו די צוויי פאַרצווייפלטע.

מײַנע הערן! איך האָב דערהאַלטן אײַער בריוו ווען אויסקויף־געלט פאַר מײַן זון. איך דענק, אַז איר האָט אַביסל איבערגעכאַפּט די מאָס. במקום אײַער תנאַי, שלאָג איך פאָר דעם היפּוך און גלויב, איר וועט מסכים זײַן: ברענגט צודיק דזשאַניין און צאָלט מיר צו צוויי הונ־דערט פופציק דאָלער אין מזומן — און איך בין אײַך מבטיח אים צוריק־צונעמען. בעסער קומט בײַנאַכט. ווײַל די שכנים גלייבן, אַז ער איז פאַר־פאַלן געוואָרן, און איך קען ניט גאַראַנטירן דאָס געזונט פון דעם, ווער ס'וועט אים צוריקברענגען.

מיט אַכטונג: עבענעזער דאָרסעט".

— צו די אַלדע שוואַרצע, פינצטערע!... האָב איך גענומען שילטן. בילס אויגן זײַנען לויטערער געוואָרן און ער האָט געזאָגט:

— סעם, וואָס איז 250 דאָלער? מיר האָבן אַזאַ סומע. איין נאַכט מער מיט דעם שד וועט מיך פּשוט טרײַבן אין גרוב. חוץ דעם איז דאַכט מיר גאַנץ ברייט־האַרציק פון הער דאָרסעט ניט צו פאַרלאַנגען מער. לאָמיר ניט דורכלאָזן אַזאַ גינסטיקע געלעגנהײַט!

— דעם אמת וועל איך דיר זאָגן, מײַן פרײַנט, האָב איך מודה גע־ווען, דער ניט־געדאַכט־זאָל־ער־ווערן האָט ער מיר שוין אויך אָנגעמאַ־זאָליעט געבוג. לאָמיר אים אַהיימפירן, באַצאָלן דעם אויסלייז און פּטור!

מיר האָבן קוים מיט צרות אײַנגערעדט דעם ברילאַנט אַהיימצוגיין, צוזאָגנדיק אים קויפן אידנאַנער מאָקאַסין־שיך און אַ באַזילבערטן ביקס פאַר געיעג אַף בערן.

פונקט צוועלף בײַנאַכט האָבן מיר אָנגעקלאַפּט אין דאָרסעטס פּאָ דער־טיר. און פונקט צו דער צײַט, ווען לויטן פּלאַן האָב איך באַדאַרפט צאָלן די פופצן הונדערטער, האָב איך אָפּגעצאָלט די צוויי הונדערט מיט פופציק טולער אין פאָטערס האַנט.

אַז דער „קרבן" האָט דערזען, ווי מיר ווילן אים איבערלאָזן, האָט ער גענומען יעלהן, ווי גלײַך מ׳וויל אים שעכטן. ער האָט ווי אַ פּיאַווקע זיך אָנגעטשעפּעט אין בילס פּיס.

זײַן פֿאָטער האָט אים קוים אָוועקגעשלעפּט.

— ווי לאַנג קענט איר אים האַלטן? — האָט ביל געפרעגט.

— איך בין נישט אַזוי שטאַרק ווי אַמאָל. אָבער צען מינוט וועל איך שטאַרקן זיך.

הגם ס׳איז געווען פינצטער און מײַן שותף צום מסחר, ביל איז געווען אַ שווער לײַביקער, איז ער אַ שיינע שטרעקע אָפּגעלאָפן, איידער איך, אַ לײַכט־פוסיקער, האָב אים דעריאָגט.

קיין מעשה נישט

איך האָב געטאָן קלענערע אַרבעט אין צײַטונג מיט דעם בטחון אויפגעשטעלט צו ווערן אַף כסדרדיקע שכירות. עמעצער האָט מיט אַ קאָטשערע, אַ לאָפּעטע אָפּגעראַמט פֿאַר מיר אַ ברעג טיש, וואָס איז גע־שטאַנען פאַרלייגט מיט אַ באַרג אויסשניטן און פּאַפּירן. האָב איך דאָ געאַרבעט, באַשרײַבנדיק, וואָס נאָר אין שטאָט האָט זיך פאַרלאָפן. מײַן לוין אָבער איז נישט געווען קיין באַשטענדיקער.

איינמאָל איז טריפּ אַרײַנגעקומען און זיך אָנגעשפּאַרט באַ מײַן שטיקל טיש. ער איז געווען באַשעפטיקט ערגעץ אין מעכאַנישער אָפּטײ־לונג, דאַכט מיר באַ פאָטאָגראַפיע, ווײַל ס'האָט געשמעקט פון אים מיט יענע כעמישע שטאָפן, און זײַנע הענט זײַנען תמיד געווען פאַרשמירט, צעשפּאַלטן דערפון. ער איז אַלט געווען אַרום פינף און צוואַנציק און אויסגעקוקט ווי אַ פּערציקער, מיט אַ צורה באַוואַקסן פון האַרטע קרײַ־זעלעך ווי אַ וואַש קושן. ער איז געווען בלייך, מעכולעדיק, אַ לא יצלח און אַ שטענדיקער לויווע, פון אַ פערטעלע ביז איין דאָלער. דאָס איז געווען די גרענעץ פון זײַן קרעדיט. ווען ער האָט זיך צוגעשפּאַרט צום טיש, האָט ער צוגעהאַלטן איין האַנט מיט דער אַנדערער, זיי זאָלן ביידע נישט ציטערן: איבערן בראָנפן! ער האָט פאַרמאָגט אַן עזותדיקן בליק פון אַ יאַטע־בעדאַם, וואָס האָט קיינעם נישט געגנאַרט. עס האָט נאָר געהאָלפן אין זײַנע הלוואה אָפּעראַציעס.

יענעם אינדערפרי האָב איך אויסגעפּועלט באַם קאַסיר פינף דאָלער, אַן אַדערויף אַף מײַן דערציילונג, וואָס דער זונטיק רעדאַקטאָר האָט אָן חשק אָנגענומען. אויב איך בין געווען מלא־רציחה אַף דער וועלט, איז איצט כאָטש אײַנגעשטעלט געוואָרן אַ וואָפן־שטילשטאַנד. איך האָב מיט פלײַס אָנגעהויבן באַשרײַבן די הענגענדיקע ברוקלין־בריק אין אַ לבנה־נאַכט.

— נו, טריפ, ווי גייט עס? האָב איך געזאָגט אומגעדולדיק. ער האָט היינט אויסגעזען פאַרזאָרגטער, קרענקלעכער ווי שטענדיק. זײַן רחמנות־פּרצוף האָט געמאָנט, גערופן צו ברעכן אים די ביינער.

— האָסט אַ דאָלער? האָט ער געפרעגט מיט אַ הינטישן בליק.

איך האָב אים געענטפערט און איבערגעחזרט העכער און אומ־פרײַנטלעך: יאָ, איך האָב און נאָך פיר פון אויבן. איך קען דיר אָבער זאָגן, אַז איך האָב געהאַט גענוג עגמת נפש, ביז איך האָב זיי אַרויס־געשרויפט פון אַלטן. איך האָב געמוזט קריגן דאָס פינפערל צו דעקן אַ חוב, אַ נויט אַ צרה פון פונקט פינף זוויינערלעך.

איך האָב אויסגעטײַטשט פּינקטלעך, ווײַל כ'האָב געפּלאַטערט נישט צו צעשיידן זיך אַפילו מיט איין מטבע.

— איך וויל נישט לײַען, האָט טריפּ שאַרף באַטאָנט, און איך האָב פרײַער אָפּגעאָטעמט.

— איך האָב געדענקט, — האָט ער פאַרגעזעצט, אַז וועסט וועלן אויפכאַפּן אַ גוטע מעשה. איך האָב פאַר דיר אַן אַנטיקעלע. וועסט קענען ציִען עס לכל הפחות אַף מער ווי איין שפּאַלט. זאָלסט עס גוט באַאַרבעטן, וואָלט אַרויס אַ חריפותל. ס'וועט דיך מסתם דאַרפן קאָסטן אַ צוויי דאָ־לער, אַרויסצוקריגן דעם רוי־שטאָף.

איך בין געוואָרן אַרײַנגעצויגן און געטראַכט, אַז ער געדענקט אַלטע טובות, הגם ער האָט זיי נישט באַצאָלט. דאָך, אָנמעסטנדיק זיך אַ פּער־טעלע, וואָלט ער מיך ווייך געמאַכט.

— לאָמיך הערן — האָב איך געזאָגט און אָנגעסטראָיעט מײַן בלײַפעדער.

ס'איז וועגן אַ מיידל — האָט טריפּ אָנגעהויבן מיט אַ קנייטש, אַ יפת־תאר: רויזן־קנאָספּן באַדעקט מיט מאָרגן־טוי; פיאָלעטן אין זייער ווייכן בעט וכדומה. זי האָט אָפּגעוווינט צוואַנציק יאָר אַפן לאַנגן אינדזל און קיינמאָל נישט געזען ניו־יאָרק. זי איז מיר אַנטקעגן געקומען דעם פרימאָרגן אַף דער פיר און דרײַסיקסטער גאַס נאָר וואָס אַראָפּ פון מזרח־טײַך שיפל. איך זאָג דיר אַ יופה! זי האָט מיך אָפּגעשטעלט און געפרעגט ווו זי קען זען געאָרג בראַון, צי איז פאַראַן אַזעלכער אין דער שטאָט? איך האָב גערעדט מיט איר און אויסגעפונען, אַז קומענדיקע וואָך שטעלט זי אַ חופה מיט אַ יונגן פּאַרמער, הירא‍ם דאָד. אַפּנים אָבער, אַז געאָרג

האָט אָנגעשמירט זײַנע חלומות און אוועק אין שטעטל אַרײַן מיט אַ צײַט צוריק און איז נאָך מושל איבער איר האַרץ הײַנטיקן טאָג. ער האָט אָבער פאַרגעסן ווײַזן זיך קיין גרינבורג, איר מקום, און היראַם איז איר צווייטער בעסטער. נאָר קומענדיק צו תכלות, האָט אַדאַ, די כלה, אָנגעזאָגט איר פערד און געריטן אַכט מײַל צום באַן, געקויפט אַ בילעט און געקומען אַהער זוכן געאָרגן. אַז ער איז ניטאָ, וויל זי אים דווקא. זי האָט געוויס געמיינט, אַז דער ערשטער, וועמען זי וועט אָנטרעפן און פרעגן אַף איר געזוכטן, וועט גלײַך כאַפּן זיך: וואָס, געאָרגן בראַון? אוודאי ווי דען? לאָמיר זען, ער איז אַ קורצער, מיט ליכטיק־בלויע אויגן, אמת? יאָ, איר וועט אים געפינען אַף דער און דער גאַס נעבן שפּײַז־קראָם. ער איז אַן אָנגעשטעלטער אין אַ כאָמעט־און־זאָטל געשעפט. אַזוי ליכטיק און תמימותדיק איז די בירגערן פון קראַך־גרינבורג מיט אַ פּאָר קאַטשקע־פאַרמערס און אַ ניין זומער־דאַטשעס. איר הערט? קומט זי זען, איך האָב דאָך ניט געקענט זי לאָזן אַליין אין וואָלף־מאַרק באַם האָדסאָן־טײַך. און איר אָפּגעפירט אין אַכסניה, וווּ איך פלעג אײַנשטיין. זי גייט אויס נאָך אַ מטבע, צו באַצאָלן דירה־געלט פאַר אַ טאָג.

— וואָס פאַר אַ פּיזמון?! — האָב איך אויסגעשריִען. יעדער באַן־שיפל ברענגט אָדער נעמט פאַרשווינען אַלערליי. דאַרף מען יעדן באַ־שרײַבן?

די פריצײַטיקע קנייטשן אַף טריפּס פּנים זײַנען געוואָרן טיפער. ער האָט צעשפּרייט די ציטערנדיקע הענט און מיר דערוווידערט.

— זעסטו ניט, סאַראַ קונציקע דערציילונג ס'קען דערפון ווערן, באַ־אַרבעטנדיק מכוח אמתער ליבע אאַ״וו. און אַ שטאָך טאָן די איינווינער פון אינדזל, ווי גרין זיי זײַנען, צומישנדיק אַביסל הומאָר, אַף אײַער שטייגער? איר קענט קריגן פופצן דאָלער דערפאַר און קאָסטן וועט אײַך בלויז אַ פיר. — אַ רווח פון עלף דאָלער!

— ווי אַזוי פיר? — האָב איך איבערגעפרעגט — איין טאָלער פאַר דער בעל־אכסניה מיסעם דבר־אחרקע און 2 פאַרן מיידלס בילעט צוריק.

— און די פערטע, די מענסיע? — האָב איך געוואָלט וויסן.

— מיר — האָט ער אויסגערופן.

איך האָב געשמייכלט אין פאַרלעגנהייט און צעשפּרייט מײַנע עלנ־בויגנס אַפן טיש ווײַטער צו שרײַבן. נאָר טריפּס קרום, אומטערטעניק

בריהש פנים האָט ניט אָפּגעקערט זיך. זײַן שטערן איז געוואָרן גלאַנציק, פּײַכט.

— זעט איר נישט, — האָט ער שטיל געציילט ווערטער, אַז דאָס מיידל מוז הײַנט צוריקפֿאָרן? ניט אין אָוונט, ציי מאָרגן, נײַערט הײַנט באַטאָג. איך קען גאָרנישט טאָן פֿאַר איר. איך בין בטוח, אַז איר קענט שרײַבן דערפֿון אַ חנעוודיקע מעשה און מאַכן אַן איבעריקע פֿאַר טאָלער. דער עיקר אָבער — מוז נישט דאָס קעלבל הײַנט צוריקגעשיקט ווערן אַהיים?!

איך האָב אָנגעהויבן פּילן בלײַערן, דערשלאָגן און דערדריקט, ווי באַוווּסט, פֿאַר אַחריות־פּליכט. הגם פֿאַרוואָס זאָל דער חוש פֿון פֿאַראַנט־וואָרטלעכקייט פֿאַלן אַזוי שווער, ווי אַן עול, אַ יאָך?! כ'האָב שוין געזען, אַז איך מוז זיך שיידן מיט אַ היפּשן חלום פֿון מײַן אַזוי שווער געקראָ־גענעם עוצר, צו העלפֿן אַדאַן. איך האָב דאָך אין זיך געשוואָרן, אַז טריפֿן קיין סענט, זאָל עס בעסער בלײַבן באַ מיר. ער מעג שפּילן אַ העלד, וויפֿל ער וויל, אָבער קיין וואַסאַל זאָל ער פֿון מיר נישט מאַכן, אויסצונוצן מײַן שוואַכקייט פֿון שולדיקייט־געפֿיל. מיט אַ געבייזער האָב איך אַרויפֿגעצויגן מײַן מאַנטל און הוט.

מײַן באַצווינגער האָט מיך הכנעהדיק געפֿירט פֿאַרבײַ טראַמווײַען, אויטאָמאָבילן צו דער מענטשן־מאַסקאַנעס־הויז פֿון מוטער שווינעכע.

ער האָט אַ צי־געטאָן דאָס גלעקל באַ אַן אָפּגעריסן, פֿאַרשימלט־רויט־ציגלדיקן הויז. באַם מינדסטן גערויש פֿון אינעווייניק איז ער בלאַס געוואָרן, ווי אַ האָז, דערהערנדיק אַ יעגער־הונט, וואָס איז געקומען זיכער פֿון שרעק פֿאַר זײַנע דירה־געלט־מאָנער.

— גיט איר שנעל אַ דאָלער, — האָט ער געשעפּטשעט.

די טיר האָט זיך געעפֿנט אַף זעקס פֿינגער. מוטער אַזוי און אַזוי איז געשטאַנען פֿון יענער זײַט מיט אַ פּאָר ווײַסע אויגן און אַ געל פּנים, צוהאַלטנדיק באַם האַלדז אַ ראָק. טריף האָט אָן אַ וואָרט אַרײַנגעוואָרפֿן די מטבע און געקויפֿט אונדזער אײַנטריט.

— זי איז אין צימער — האָט די פֿרוי געזאָגט און אויסגעדרייט די פּלייצע פֿון איר קאַפּאָטע צו אונדז.

אין אַ טונקל צימער איז געזעסן אַ מיידל באַ אַ טיש מיט אַ גע־פּלאַצטן מירמל־דעקל און וויינענדיק געקײַט אַ צוקערקע. זי איז געווען אַן

אויסטערלישע שיינקייט. דאָס כליפּען האָט געמאַכט אירע אויגן נאָך לויטערער. ווען זי האָט געבראָכטשעט דאָס צוקערל, האָב איך געטראַכט וועגן דער פּאָעזיע פֿון זבאַוועגונג און מקנא געווען דאָס נאַרישע קאָנ־פּעקטל. אַ חווה פֿון אַ פֿינף מינוטיקן עלטער האָט געפֿורעמט די נײַנצן, צוואַנציק־יאָריקע אַדאַ.

איך בין פֿאַרגעשטעלט געוואָרן. אַ צוקער־טראָפּן האָט גערונען אויף איר גאָמבע. בעת זי האָט געקוקט אויף מיר אויבנאויפֿיק, ווי אַ הינטל (אַ פּריז געווינער), זעענדיק אַ קריכנדיקן זשוק, אַ זשאַבע.

טריפֿ האָט פֿאַרנומען פּלאַץ באַם טישל, אָנשפּאַרנדיק זיך אויף די פֿינגער פֿון מײַן האַנט, ווי אַן אַדוואָקאַט, צי אַ דיריגענט. זײַן אויסקוק אָבער איז ניט ווערט געווען קיין פּרוטה. דאָס אויבער־רעקל פֿאַרשפּיליעט העט אַרויף, צו פֿאַרדעקן דעם אָפּגעבליאַקעוועטן שניפּס און אומציכטיק העמד. איך האָב געטראַכט פֿון אַ סקאָטישן הונט, קוקנדיק אויף זײַן שווע־בנדיקן בליק צווישן די צעשויבערטע האָר און אָנגעוואַקסענער באָרד. איך האָב זיך געשעמט פֿון פֿאַרגעשטעלט ווערן ווי זײַן פֿרײַנט, אין פּנים פֿון אַזאַ אתרוג.

טריפֿ האָט אָבער סײַ ווי אָנגעפֿירט מיט דער באַגעגעניש. איך האָב באַגריפֿן, אַז ער וויל, איך, דער צײַטונגס־מאַן, זאָל קריגן דעם פּאַבולע־שטאָף און ער — זײַן טרינק־דאָלער.

— מײַן פֿרײַנט, — האָט ער אָנגעהויבן (אָ, אַ שווינדלער!) הער טשאַלמער וועט אײַך זאָגן דאָס אייגענע, וואָס איך, מיס אַדאַ. ער איז אַ רעפּאָרטער און קען בעסער דערקלערן (אוי, טריפֿ, מיינסטו נישט מײַן זילבער־לשון?) ער איז אַ חכם מופֿלג און וועט אײַך אייצעגען וואָס צו טאָן.

אין מײַן צעשאָקלטן זיץ, בין איך געשטאַנען אויף איין פֿוס.

— הע, מע — האָב איך געהיקעט פֿון פֿאַרדרוס אויף זײַן אַרײַנפֿיר. כ׳וועל בע... אײַך העלפֿן נאָר הע . . . כ׳ווייס דאָך ניט הע... וואָס?...

— האַ! — האָט אָנגעהויבן אַדאַ, ס׳איז ניט אַזוי שלעכט. כ׳האָב פּשוט נישט געוווּסט, אַז ניו־יאָרק איז אַזוי גרויס. איך האָב באַגעגנט דעם הער סנײַפּ און געפֿרעגט וועגן מײַן פֿרײַנט, האָט ער מיך געבראַכט אַהער און געהייסן וואַרטן.

— איך ראָט אײַך, מיס אַדאַ, דערציילן אַלץ.

— אוודאי, — האָט זי פאַרגעזעצט קיַיענדיק — ס׳איז גאָרנישט. אַלץ איז גרייט פאַר מיַין חתונה מיט האראַם דאָך, קומענדיקן דאָנערשטיק. ער פאַרמאָגט צוויי הונדערט אַקער־לאַנד און אַ גוטן פאַרם אַפן אינדזל. נאָר היַינט פאַרטאָג האָב איך אָנגעזאָטלט מיַין וויַיס פערד (טענצער, הייסט ער), און בין געריטן צו דער סטאַנציע... אין דער היים האָב איך געזאָגט, אַז כ׳פאָר איבערן טאָג צו מיַין חברטע, סוסי. ס׳אַרט מיך נישט דער ליגן. כ׳בין געקומען אַהער מיטן באַן. האָב איך געטראָפן דעם הער פליפּ אַף דער גאַס און געפרעגט, ווו כ׳קען געפינען גר...

— איצט, מיס אַדאַ, האָט איבערגעשלאָגן טריפּ, הויך און גראָב, איר האָט דאָך ליב דעם בחור, אירעם, ניין? ער איז גוט צו איַיך, ניט אַזוי?

— געוויס, אוודאי. געפעלט ער מיר, האָט זי שאַרף געענטפערט, ער איז גוט צו מיר און אַזוי אַנדערע.

אויך איך וואָלט דערויף געשוואָרן. יעדער מאַן וואָלט געווען גוט צו איר, זיי וואָלטן זיך געריסן איבער איר הוט, דערלאַנגען, טראָגן איר רענצל, אויפהייבן איר נאָזטיכל און קויפן איר סעלצער־וואַסער באַם ביַידל.

— וויַיל לעצטן אָוונט, האָט פאָרגעזעצט אַדאַ, האָב איך גענומען טראַכטן וועגן געאָרגן און...

אָרונטערגעבויגן האָט זיך איר גאָלדענער קאָפּ אַף אירע חן־גריבל־דיקע, צונויפגעלייגטע הענט אַפן טיש.

סאַראַ פרעכטיקער אַפּריל־שטורעם! אומבאַהאָלפענע זיפצן. הלוואי וואָלט איך זי געקענט באַרויִקן! נאָר איך בין דאָך נישט געווען געאָרג. כ׳האָב זיך מחיה געווען, וואָס בין ניט אירעם, הגם איך האָב געליטן צער.

צוביסלעך איז דער רעגן געוואָרן איַינגעהאַלטענער, זי האָט זיך אויסגעגליַיכט, מיט אַ האַלבן שמייכל, מוטיקער. זי וועט זיַין אַ גלענצנדע פרוי, האָב איך געטראַכט, וויַיל טרערן האָבן געמאַכט אירע אויגן לויַ־טערער, פינקלדיקער. זי האָט גענומען נאָך אַ קאַראַמעלקע און וויַיטער גערעדט.

— איך דענק, אַז אַ מסוכנע קרענק, האָט זי געמורמלט צווישן שלינגען און שלוכצן. געאָרג בראַון און איך זיַינען געווען געליבטע, ווען ער איז אַלט געווען אכט און איך פינף. צו נײַנצן, מיט פיר יאָר צוריק,

האָט ער פאַרלאָזט גרינבורג און אוועק אין שטאָט. ער האָט געזאָגט, אַז וועט ווערן אַ פּאָליציי־מאַן אָדער אַ באַן־פּרעזידענט, צי וואָס. דעמאָלט וועט ער קומען נאָך מיר. נאָר מער האָב איך פון אים נישט געהערט. איך האָב אים ליב געהאַט.

אַ נײַער שטראָם טרערן איז געווען אומפאַרמײַדלעך. נאָר טריפּ האָט זיך אַרײַנגעמישט, ווײַל, געוויס, ער איז געווען גײַציק צו ענדיקן די טי־ראַדע, צו קריגן זײַן לוין.

— נו, הער טשאַלמער, האָט ער גערעדט באַנײַס, זאָגט איר דער מיידל וואָס איז פאַר איר גלײַכער. איך האָב איר געזאָגט מײַן עצה.

איך האָב געהוסט און געפּלײַסט זיך ווינציקער בייז זײַן אָפן נודניק.

— פריילן אַדאַ — האָב איך אָנגעהויבן. דאָס לעבן איז אַ פּלאָנטער. די ערשטע ליבע פירט זעלטן צו דער חופּה. יענע זיסע טרוימען באַלויכטן נאָר די שפּעטערע טעג. ס'לעבן באַשטייט פון ממשות און חלומות. מ'קען אָבער נישט לעבן מיט זכרונות. פילט איר, אַז איר וועט קענען לעבן נפש־אחת מיט הם־הם דאָ, און צי וועט ער, חוץ פאַרם, קענען דערפילן זײַן פליכט הם־הם?

— אוי, ער איז קיין מעשה ניט, האָט זי געענטפערט. יאָ, כ'ל קע־נען אויסקומען מיט אים בכי טוב. ער האָט מיר פאַרשפּראָכן אַן אויטאָ־מאָביל און אַ מאָטאָר־שיפל. רק, ווען ס'איז געקומען נאָענט צום קאָפּ פאַרדעקן, האָב איך ניט געקענט זיך העלפן צו בענקען, גלוסטן, כ'ווייס? טראַכטן וועגן געאָרגן. אין טאָג פון זײַן אַוועקגיין האָבן מיר צעשפּאָלטן אַ צען סענט שטיק מיט אַ האַמער און דלאָטע אויף צוויייען. איין האַלב האָט ער גענומען און די צווייטע איך. (ס'ליגט טאַקע פאַרוקילט אין אייבערשטן שופלאָד פון מײַן קאָמאָד). מיר האָבן זיך געגעבן דאָס וואָרט אויף שטענדיק האַלטן די שטיקלעך, ביז מיר וועלן זיך ווידער זען. ס'איז געווען אַ נאַרישקייט פון מיר, צו קומען אַהער אים זוכן. כ'האָב נישט געוווּסט, אַז ניו־יאָרק איז אַזאַ גרויסע שטאָט.

מײַן „פרײַנט" האָט אַ הויכן לאַך געטאָן, זוכנדיק אַלץ צו פאַר־וואַנדלען די פּאַסירונג אין אַ דערציילונג, אַ דראַמע און פאָדערן זײַן קמצניש שכירות.

— ווייס איך וואָס, אַ דאָרפס־יונג, קומענדיק אין שטאָט, פאַר־געסט אַ סך זאַכן. געאָרג האָט געמוזט ווערן אַ לא יוצלח, אָדער אַ צווייטע

מיידל האָט פאַרוואָרפן איר נעץ אַף אים; צי ער איז גאָר געוואָרן אַ שי־בורנדיק, אַ קאָרטן־שפּילער. יונג מיידל, הערט דעם הער טשאַלמערס עצה און פאָרט אהיים.

די ווײַזערס אַפן זייגער האָבן געוויזן האַלבן טאָג. פאָלגנדיק אָן חשק טריפן, האָב איך איינגעטענהט מיט איר, אַז זי דאַרף גלײַך צוריקפאָרן, פילאָזאָפיש דערקלערנדיק, אַז פאַר איר גליק איז בעסער ניט דערמאָנען פאַר דאָדן וועגן איר פאַרן קיין נ. י. וואָס האָט אײַנגעשלונגען געאָרגן.

איר פערד האָט זי געלאָזט צוגעבונדן צו אַ בוים. האָב איך איר גע־הייסן גלײַך אהיימרײַטן און אָנהאַלטן די באָבע־מעשה פון פאַרברענגען באַ איר פרײַנדן. זי וועט סוסין קענען אָנשטעלן צו שטיצן איר.

דערוואַרעמט מיט נאַדאַס שיינקייט בין איך מיטגעגאַנגען צו דער באַן־סטאַנציע. דעם בילעט האָב איך באַצאָלט, און איר אויפגעזעצט אין וואַגאָן, וואַרטנדיק ביז פון איר טיכעלע איז געבליבן אַ ווײַס פּינטעלע.

טריפּס געזיכט איז געוואָרן אַלץ מער חושכדיק. איך האָב אָנגעטאַפּט מײַנע לעצטע צוויי זילבערנע דאָלער אין קעשענע און געקוקט אַף אים דורך מײַנע האַלב צוגעמאַכטע אויגן־דעקלעך מיט פאַראַכטונג.

— קענט איר נישט שאַפן דערפון אַ דערציילונג — האָט ער גע־מאָנט, אַפילו צולייגן עפּעס?

—קיין שורה ניט! גוט וואָס מיר האָבן געהאָלפן דעם מיידל און דאָס זאָל זײַן אונדזער באַלוינונג.

— ס'טוט מיר לייד, וואָס איר האָט אַוועקגעגעבן אײַערע צוויי טאָ־לער און קענט נישט נוצן דעם שטאָף.

— לאָמיר פאַרגעסן דערין, — האָב איך געענטפערט כלומרשט באַ־ליבט, און לאָמיר נעמען דעם טראַמווײַ.

טריפּ האָט צונויפגעקנעפּלט זײַן אָפּגעפּאָרענעם מאַנטל און אַרויס־געשלעפּט פון קעשענע פון זײַן ברודיק העמד עפּעס וואָס איז אַמאָל געווען אַ נאָזטיכל. איך האָב באַמערקט אַ קייטעלע האָט זיך נאָכגעבאָמבלט און דערצו אָנגעבונדן עפּעס. איך האָב אָנגעטאַפּט אַ האַלבן צען סענט־שטיק אָפּגעקלאַפּט מיט אַ האַמער.

— וואָס? — האָב איך אַ פרעג געטאָן דערשטוינט.

— יאָ, — האָט ער געענטפערט: געאָרג בראַון אָדער טריפּ...

כ'וואָלט וועלן וויסן, צי עמעצער וועט מיר זאָגן מוסר פאַרן אַרײַנ־רוקן אין זײַן האַנט אַ טאָלער?

פאַרשיידענע ליכט

אין די טיפענישן פון דער גרויסער שטאָט, ווּ די פסולת, די שלעפּער זײַנען צונויפגעקוועטשט, האָבן זיך באַגעגנט דער יונגער מורעי און דער עלטערע, קאַפּיטאַן מאַראָני, ביידע זײַנען געווען אַף דער נידעריקסטער מדרגה פון ביטערן מזל. זיי האָבן אַרונטערגעקראַכט פון אַ הימל פול חשיבות, דרך־ארץ און געוואָרן נידעריקסטע יורדים.

אַן אומגעריכטע אויפטרייסלונג האָט דעם קאַפּיטאַן אַראָפּגעשלײַדערט פון זײַן גדולה, הכנסהדיקער שטעלע און פּאָליציי־אַמט צו אַראָפּגעריסענע עפּאָלעטן און קנעפּ. זײַן דערוואָרבן פאַרמעגן דורך שפּאָרזאַמקייט — פאַרלאָרן, געבליבן הויל און בלויז. ער איז אַרום מיט טענות אין דער פּרעסע, אָבער איין חודש נאָך זײַן מפּלה האָט אַ שענקער אים פאַרן קאָלנער אַפן טראָטואַר אַרויסגעשלײַדערט, ווי אַ קאַץ פאַרטרײַבט אַ פּרעמד קעצל. שפּעטער האָט ער זיך געווערט קעגן שומר פון שטאָטישן העקדש פאַר צווינגען אים צו נעמען אַ באָד. ווען מורעי האָט ס׳ערשטע מאָל דערזען, האָט דער קאַפּיטאַן געהאַלטן באַ דער האַנט אַן איטאַליענישע סוחרטע פון עפּל און קנאָבל, זינגענדיק איר לידלעך.

מורעיס ירידה איז געווען ווינציקער פאַרביק. אַלע קליינע, קאָלירפולע שפּילערײַען פלעגט ער באַזוכן. נאָר אָט האָט מען דעם פרינץ אָן אַ פּרוטה אַף דער געהויבענער עוועניו דערלאַנגט מיטן שוך אין הינטן. ער האָט זיך אַראָפּגעקײַקלט צו באַגעגענען זײַן פאַרוואָרלאָזטן חבר און קלײַבן אָפּפאַל בשותּפות.

אין בין־השמשות זײַנען ביידע פרײַנט געזעסן אַף אַ באַנק אין פּאַרקל. דעם קאַפּיטאַנס פון אַמאָל גדולהדיקער גוף האָט פון הונגער צעפּלאָסן זיך און אַרײַנגערופן חוזק, ניט רחמנות, באַם בעטלען. ער איז געזעסן אָנגעשפּאַרט אָן באַנק צעיוירן, ווי אַ שטיק נבלה. זײַן פּרצוף געפלעקט מיט העל־רויטע בינטלעך האָר, אַ פאַרלאָזטע באָרד און אין אַ צעדרומזשעטן

ווײַסן שטרויענעם קאַפּעליוש, וואָס מ׳האָט באַדאַרפט טרעפן, צי איז עס אַ דאַמען־הוט אָדער אַ יאַגדעס־לעקעך. זײַן אײַנגעצויגענער גאַרטל, אַ נשאר פון לאַנגסטיקן מעמד האָט געמאַכט אַ טיפן שניט אין זײַן בויך. ער האָט מיט אַ באַסאָווער געמבע געשאָלטן זײַן שלימזל.

מורעי דערנעבן איז געזעסן אײַנגעקנוידערט אין אַ צעפּליקט אָפּגעבליאַקעוועטן מלבוש פון אַמאָליקן בלוי, מיטן היטל איבער די אויגן; געזעסן שטום ווי אַ ניט גוטער.

— כ׳בין הונגעריק, — האָט געמרוקעט דער קאַפּיטאַן; ממש כ׳גיי אויס. איך וואָלט געקענט אויפעסן אַ גאַנצן רעסטאָראַן מיט די אײַזערנע רערן אינאיינעם. קענסטו ניט עפּעס צוטראַכטן, מורעי? ניט זיצן אײַנגעדרייט, ווי ריגענאָלדס וואַנדערבילד, ווען ער פֿאָרט אין זײַן פאַיעטאָן. קלער עפּעס אויס צו קײַען!

— האָסט פאַרגעסן, רעב קאַפּיטאַן, אַז די לעצטע סעודה איז געווען מײַן המצאָה?

— אמת ויצוב, — האָט יענער געברומט. האָסטו ניט עפּעס נאָך פון דעם מין?

— מיר האָבן נעכטן פאַרלאָרן, האָט געקרעכצט מורעי, הגם איך בין געווען זיכער, אַז מאַלאָני וועט אונדז ווידער שענקען אַן אָנבײַסן, נאָך דעם וואָס ער האָט געשמועסט מיט מיר וועגן בייזבאָל, ווען כ׳האָב אים געגעבן צולייזן פינף סענט.

— איך האָב שוין געהאַלטן אין יד אַ פערטל אינדיק און צוויי סאַרדין־סענדוויטשעס, ווען דער קעלנער האָט מיך געפּאַקט, האָט מאַראָני געקלאָגט; וואָס פּאַרט טוט מען? כ׳וויל ניט קראַפּירן.

— טאַקע נישט? כ׳האָב געמיינט, אַז יאָ.

— וואַרט דאָ — האָט אָפּגעהאַקט דער קאַפּיטאַן, אויפהויבנדיק זיך, שווער אָטעמענדיק. כוועל פּרוּוון נאָך איין קונץ. זײַ ביז כ׳על צוריקקומען. אויב דאָס שפּיצל וועט מיר געלינגען, קום איך צוריק מיט פולן. ער האָט געמאַכט העלפאַנטישע פאַרזוכן אויסצוקוקן אָנציִענדיקער — די וואָנצעס פאַרדייט צום הימל, אַרויסגעשלעפּט אַ פּאָר פאַרשוואַרצטע מאַנקעטן, אײַנגעצויגן דעם גאַרטל אַף איין לעכל ווײַטער און ווי אַ דינאָזאַווער געלאָזט זיך פון פּאַרקל.

ווען ער איז אַרויס, איז מורעי אוועק אין אַ קעגנדיקער זײַט, אָפּ־שטעלנדיק זיך בײַ אַ בנין מיט צוויי גרינע לאַמטערנס.

— פּאָליציי־קאַפּיטאַן מאַראָני — האָט ער אײַנגערוימט דעם סער־זשאַנט איז אַלס פּסק אָפּגעזאָגט געוואָרן פון אַמט נאָך אַ משפּט און דאַרף נאָך זיצן. זוכט איר אים?

— פאַרוואָס פרעגסטו? — האָט יענער געוואָלט וויסן, פאַרקרימענ־דיק זיך.

— ס'איז דאַכט זיך מיר, באַשטימט אַ פּריז פאַר זײַן אַרעסט, — האָט מורעי געענטפערט. מ'קען לייגן אַף אים די האַנט.

— קײַנע באַלוינונגען — האָט אָפּגעשניטן דער פּאָליציי־באַאַמטער. ער פעלט אונדז נישט, אַזוי אויך דו. טראָג זיך אָפּ! ביסט זײַן פרײַנט און ווילסט אים פאַרקויפן, אומפאַרשעמטער!

— מורעי האָט געקוקט אין יענעמס אויגן און אומשולדיק געזאָגט: איך האָב געוואָלט טאָן מײַן פליכט, העלפן דער מלוכה. און איז צוריק־געגאַנגען אַף זײַן זײַט.

קאַפּיטאַן מאַראָני איז געקומען מיט לײדיקן און בייז ווי אַ הונט. זײַן קאָלנער אָפּגעריסן, דער שטרויענער הוט נאָך מער צעפּלעטשט, ס'העמד פאַרשמירט אין בלוט און צעפּיצלט; פון קאָפּ ביז פיס פאַר־שמוצט מיט אַן איפּעשדיק פליסיקייט.

— הימל עפן זיך! — האָט אויסגעשריִען מורעי. איז דאָס דײַן אויפטו, קריכן אין די שמוץ־פּעסלעך? ווען איך וויים, וואַרט איך ניט.

— ווער פאַרשטומט, — האָט צוריקגעשריִען דער קאַפּיטאַן, כ'בין אוועק זיך שדכענען צו דער איטאַליענערן פון פּרוכט־קרעמל. זי איז אַ פּעפּערל! כ'האָב איר צוגעזאָגט העלפן פאַרגרעסערן איר פּידיון. איז אָט, ווי זי האָט מיך אויפגענומען. אַבי כ'האָב געמיינט, כ'בין מיט איר אַף אַ דרך.

— וואָלסט סײַ־ווי נישט חתונה געהאַט מיט אַזאַ מיאוסער נקבה — האָט מורעי געחוזקט.

— איך וואָלט געגאַנגען צו דער חופּה מיט דער כינעזישער מלכּה פאַר אַ טאָפּ צימעס — האָט ער געזאָגט, און דו?

— כ'וואָלט גיכער געוואָרן אַ יודאַס פאַר איין זופּ בראָנפן — האָט מורעי געענטפערט. פאַר דרײַסיק שטיק זילבער וואָלט איך — — — —

— פזמונות! וואָלסט נישט, — האָט געספּקט מאראַני און צו־געגעבן:

— כ׳טראַכט תמיד, אַז מוסרים זײַנען די נידעריקסטע בריהס! ער־גער פון רוצחים. אין פּאַרק איז אָנגעקומען איינער, אויסמײַדנדיק די עלעקטרישע ליכט.

— ביסטו עס, מעק? — האָט ער געפרעגט, אָפּשטעלנדיק זיך נעבן דעם פּאָרל. זײַן דימענטענע שפּילקע האָט געבליאַסקעט, די גאָלדענע קייט — צוגעהאָלפן. ער איז געווען גרויס, אָפּגעגלעט, אָנגעפרעסן.

— יאָ, כ׳זע, אַז דו ביסט עס — האָט ער פאַרגעזעצט. קען איך עפּעס ריידן מיט דיר, מאראַני?

דער קאַפּיטאַן האָט קרעכצנדיק זיך אויפגעהויבן, טראַכטנדיק, אַז אויב טשאַרלי פּינעגאַן איז אַרונטערגעקומען אין שטוב, מוז עפּעס שטעקן דערין, יענער האָט אים צוגעפירט אין אַ שאָטנדיק ווינקל:

— דו ווייסט? — האָט ער געשושקעט, ס׳גייט אַ משפּט אָפן אינ־ספּעקטאָר סיקערינג פאַר שוחד (כאַבאַר).

— ער איז געווען מײַן עלטסטער, — האָט אַרײַנגעוואָרפן מאראַני.

— האָשעיע וויל דעם אמת — האָט פּינעגאַן פאַרגעזעצט. ער דאַרף עם פאַרן ווילזײַן פון דער אָרגאַניזאַציע. מוז פּיקערינג אַראָפּ פון בענקל. דײַן עדות זאָגן וועט טרעפן אין פּינטל. ער איז דאָך געווען דײַן אינ־ספּעקטאָר, ווען האָסט געדינט אין פּאָליציי, זײַן חלק לאַפּקע־געלט פלעגט קומען דורך דײַנע הענט. דאַרפסטו גיין אָפן עדות־שטול קעגן אים.

— ער איז געווען מײַן — — —

— וואַרט — האָט איבערגעשלאָגן פּינעגאַן, אַרויסשלעפנדיק פון קעשענע אַ גאָל פּעקל. וועסט באַקומען פינף הונדערט, צוויי מיט פופציק שוין און דעם נשאר...

— ער איז געווען מײַן פרײַנט — האָט דער קאַפּיטאַן פאַרענדיקט. כ׳על פריִער זען דיך. די שטאָט און די פּאַרטיי כגופיה אין העלישן פײַער, איידער כ׳זאָל אַרויסטרעטן קעגן אים. כ׳בין געפאַלן, נאָר איך וועל נישט פאַראַטן מײַן געוועזענעם פרײַנט. דער גבֿס האָט געהודעט ווי אַ טראָמבאָן:

—פאַרלאָז דעם פּאַרק, טשאַרלי פּינעגאַן און נעם מיט דײַנע שמוציקע פּאָזיטלעך.

פינגאַן איז אַוועק מיט אַן אַנדער זײַט און מאַראַני האָט זיך אומגע־קערט צו זײַן פּלאַץ.

— דו ביסט דער גרעסטער מטורף — האָט מורעי אויסגעשריִען. איך האָב אומגערן געהערט אַלעס.

— ווי וואָלסטו געהאַנדלט? — האָט דער קאַפּיטאַן געוואָלט וויסן.

— איך וואָלט צוגענאָגלט פּיקערינגען און געקראָגן די מטבעות.

— פּעטערל, — האָט מאַראַני געלאַסן געזאָגט, דו און איך זײַנען באַזונדערע ברואים. די גאַסן זײַנען סיגנאַליזירט מיט רויטע און גרינע ליכטער: גיין אָדער ניט. מיר האַנדלען לויט אונדזערע פאַרשיידענע ליכט.

אַ באַלויכטענער זייגער איבער די ביימער האָט געוויזן האַלב נאָך צען. זיי זײַנען אַרויס פון פּאַרקל. אויפן ראָג האָט איינער, וואָס איז געקו־מען פון אַן אויטאָ, אָנגעכאַפּט מורעים האַנט.

— דזשערי — האָט יענער אָנגערופן, כ׳זוך דיך. ס׳קומט דיר מזל־טוב. ווײַל דער אַלטער האָט זיך צוריקגעצויגן, וויל מען דיך. קום מאָרגן פרי און קריג ממתקים, וויפל דו ווילסט, אַבי זאָלסט גיין צו דער חופה מיט מיס וואַנדערהוירסט.

— מוחל! — האָט מורעי אָפּגעהאַקט.

— משוגענער! — האָט יענער געשריִען, זי איז די איינציקע יורשטע.

— האָסטו נישט געזען איר נאָז?

— אמת, נישט קיין פויגלדיקע, — האָט דער פרעמדער מודה געווען.

— איז אַ גוטע נאַכט! מײַן פרײַנט וואַרט. גיב איבער אויך אין זײַן נאָמען: לאָ מיט אַ ספּאָדעק!

זיי זײַנען אַרײַן אין אַ לאַנגער ריי פון אַ בחנמדיקער קיך.

— זע, מיט וויפל לענגער די שורה איז הײַנט — האָט איינער פון זיי געזאָגט.

— יאָ, מירן דאַרפן היפּש וואַרטן — האָט צוגעגעבן דער צווייטער. הינטער זיי זײַנען אַלץ צוגעקומען אַזעלכע, וואָס לעבן לויט זייער ליכט.

שעמראָק דזשאָלנעס און מאַיקאָמאַשמע

איך בין אַ גרויסער מוצלח, האָבנדיק דעם גרויסן ניו־יאָרקער דע־טעקטיוו, שעמראָק דזשאָלנעס צווישן מײַנע נאָענטסטע פרײַנט. ער איז דער אינעווייניקסטער מענטש פון די שטאָט־אונטערזוכער, ווי אויך עקספּערט אין באַנוצן די שרײַב־מאַשין. עס איז זײַן חוב באַ הריגה־סודות אויפצודעקן, זיצן מיטן טעלעפאָן ־ טרײַבל אין האַנט, אין דער צענטראַלע און אויפנעמען „ידיעות" פון צעדרייטע, וואָס טעלעפאָנירן זייער „ווידוי" אין באַגאַנגענע רציחות. נאָר אין רו־טעג, ווען ווידוית קומען שיטער, און צײַטונגען מאַכן מיט דער בלאָטע די מינים „שולדיקע", — לויפט דזשאָלנעס אוים מיט מיר די שטאָט און ווײַזט, צו מײַן גרויסער הנאה, זײַנע מערקווירדיקע אויפטועו, זײַענדיק טיף מעין (מעאַיען) באַם אויס־חשבונען געהיימע עסקים.

אַנומלטן בין איך אַרײַנגעפאַלן אין צענטער און געטראָפן דעם אויס־פאָרשער פאַרזונקען אין דמיונות, קוקנדיק אַף אַ שפּאַגאַטל, שטײַף פאַר־בונדן אַרום זײַן מינדסטן פינגער.

— גוט מאָרגן, מאַיקאָמאַשמע — האָט ער געזאָגט, נישט אויסדריי־ענדיק דעם קאָפּ. כ'בין צופרידן, וואָס האָסט סוף־כל־סוף אײַנגעפירט באַ זיך עלעקטרישע באַלײַכטונג!

— זאָג מיר, כ'בעט דיך, — האָט איך געפרעגט איבעררצשט, פון וואַנען ווייסטו? איך האָב פאַר קיינעם נישט דערמאָנט, און די דראָטן־פאַרבינדונג איז נאָר וואָס געוואָרן פאַרענדיקט?

— ס'אַ פשוטע זאַך, — האָט מײַן פרײַנט געענטפערט: באַ דײַן אַרײַנקומען האָב איך דערשמעקט דעם גערויך פון ציגאַר, וואָס האָסט גערויכערט — אַ יקר המציאות! אין ניו־יאָרק, ווייס איך, קענען אפשר דרײַ אײַנוווינער פאַרגינען זיך רויכערן אַזוינע ציגאַרן, ווען זיי דאַרפן צאָלן פאַר ברען־גאַז. איז עס ניט ווי אַ האָר פון דער מילך אויסרעכענונג?

איצט, זאָגט ער ווײַטער, קנייטש איך דעם שטערן אַף מײַן אייגענער שאלה.

— אפשר וועגן פאַרבונדענעם פינגער? — האָב איך געפרעגט.

— געטראָפן! — איז געוועזן זײַן ענטפער. מײַן ווײַב האָט עס צוגע־בונדן הײַנט פרי, צו דערמאָנען מיר עפּעס אָפּצושיקן אַהיים. זיץ, מאַי־קאָמאַשמע און אַנטשולדיק אַ רגע.

דער באַרימטער סודות־אַנטפּלעקער איז צוגעגאַנגען צום וואַנט־טעלעפאָן און אַ צען מינוט געשטאַנען מיטן רערל אין האַנט.

— האָסט אויסגעהערט עפּעס אַ „ווידוי"? — האָב איך געפרעגט, ווען דזשאָלנעס האָט זיך צוריקגעזעצט אַפן שטול.

— כמעט אַזוי. — האָט ער געזאָגט לאַכנדיק. דו ווייסט, מאַיקאָ־מאַשמע? איך האָב אויפגעגעבן דעם סם. איך פלעג דאָך נוצן אַ סך מאָרפין. אָבער ס'האָט אויפגעהערט ווירקן. איך מוז האָבן עפּעס שטאַר־קערס. דער טעלעפאָן, וואָס כ'האָב נאָר וואָס געהאַלטן, איז פאַרבונדן מיט אַ צימער אין וואַלדאָרף האָטעל ווו אַ שרײַבערס נײַ ווערק ווערט פאַר־געלייענט... איצט וועגן בענדל, ס'איז אויך מיט דער האַנט אָנצוטאַפּן: עס מיינט דאָס קניפּל, מעל אין זיפּל.

— גרויסאַרטיק! — האָב איך אויסגערופן. וואָס נאָך וואָגיקס האָסטו אַפן אויג?

— נאָר איין וויכטיקער פאַל איז איצט פאַראַן — דער אַלטער מנשה פון 104 אַלט, וועלכער איז געשטאָרבן פון עסן צופיל באַנאַנעס. נו, האָט די פּאָליציי באַלאַגערט דעם „קאַצניאַמער־גאַמברינוס־קלוב" אַף דער צווייטער עוועניו. דער פאַנג פון רוצח איז זיכער, אין אַ פּאָר שעה אַרום, ווי באַ זיי אין די הענט.

מיר זײַנען ביידע אַרויס צו כאַפּן דעם טראַמוויי באַם ראָג גאַס. אינ־מיטן וועג האָבן מיר באַגעגנט אַ באַקאַנטן, ער הייסט ריינגעלדער, וועל־כער האָט אָנגעהאַלטן אַן אַמט אין שטאָט־פאַרוואַלטונג.

— גוט מאָרגן! — האָט דזשאָלנעס געזאָגט, אָפּשטעלנדיק אים. אַ פײַנעם איבערבײַסן האָט איר פאַרדײַט הײַנטיקן פרימאָרגן. דערבײַ האָב איך באַמערקט, ווי ער קוקט צו יענעמס געלע פלעקן אַף דער ברוסט און קין, ביידע זיכער פון איי־געלכל.

—האָך! איר מיט אײַערע „אַנטפּלעקונגען", — האָט יענער גע־

שטיקט זיך לאַכנדיק. איך וועט זיך אַף טרינקס און ציגאַרן פאַר יעדן פון אונדז, אויב איר טרעפט, וואָס איך האָב היינט געפרישטיקט.

— אָפּגעמאַכט! — האָט דער דעטעקטיוו אָפּגעהאַקט. איר האָט גע־האַט באַם טיש דאַרע קישקע, פּאַמפּערניקל ברויט און קאַווע.

ריינגאָלד האָט צוגעגעבן און געצאָלט דעם געוועט. איך האָב דער־נאָך אָפּגעפרעגט מיין פריינט, פאַרוואָס ער האָט נישט געזאָגט „אייער", לויט די געלע סימנים?

— פונדאַנען טאַקע האָב איך אָנגעהויבן מיין חשבון — האָט ער געענטפערט. ריינגעלדער איז זייער אַן איינגעהאַלטענער אַף דער מטבע. זיינען נעכטן אייער געפאַלן אין פּריַיז, האָט געפרישטיקט ביצים. היינט איז זייער מקח צוריק געשטיגן איז ריינגעלדער אַריבער צו זיינע כסדר־דיקע מאַכלים. ס'איז אַן אַריפמעטיק אויסצוחשבונען אַזאַ קליינִיקייט, מאַיקאָמאַשמע!

אין טראַמוויי זיינען מיר ביידע געשטאַנען אַף דער פּלאַטפאָרמע. אַלע פּלעצער זיינען געווען באַזעצט, און דער עיקר — פון פרויען. אינ־מיטן איז געזעסן אַן עלטערער מאַן מיט אַ גרוי בערדל, געקליידט ווי אַ טיפּישער ניו־יאָרקער. ער האָט נישט אָפּגעטראָטן זיין פּלאַץ צו דאַמען, וועלכע זיינען שפּעטער אַריינגעקומען, שטעלנדיק זיך לעבן אים אין אומ־זיסטער דערוואַרטונג אַף זיין דזשענטלמעניש אָפּטרעטן זיין פּלאַץ.

— מיר, ניו־יאָרקער האָבן פאַרלאָרן אונדזערע עפּנטלעכע פיינע מידות — האָב איך געזאָגט.

— אפשר, — האָט אָפּגעענטפערט מיין פריינט, דער אונטערזוכער. אָבער דער מאַן, אין וועמען דו צילסט מיסתמא, איז גאָר אַ דרומדיקער, בעל־הביתשער איינוווינער פון ווירדזשיניע. ער איז געקומען קיין ניו־יאָרק מיט זיין ווייב און צוויי טעכטער צו פאַרברענגען, און היינט פאָרן זיי אַהיים.

— קענסטו זיי, הייסט עס? — האָב איך געוואָלט וויסן.

— איך זע אים דאָ, אין טראַמוויי דאָס ערשטע מאָל — האָט דזשאָל־נעס געענטפערט מיט אַ שמייכל.

— שדים ווייסן דיך! — האָב איך אויסגעשריען. אויב בלויז פון דעם מאַנס אויסזען מאַכסטו דעם אויספיר, ביסטו אַ מכשף!

— פון בלויז חשבון, ניט מער, — האָט ער דערקלערט. אויב ער

וועט אַראָפּ פריִער פון אונדז, וועל איך דיך איבערצײַגן.

מיט אַ דרײַ גאַסן ווײַטער האָט דער פרעמדער אויפגעהויבן זיך צו פּאַרלאָזן. דזשאָלסאָן האָט אים פּאַרהאַלטן.

— אַנטשולדיקט, הער, זײַט איר נישט קאָלאָנעל האָנטער, פון נאָר־פאָלק, ווירדזשיניע? — האָט ער געפרעגט.

— ניין, מײַן האר, — האָט יענער געזאָגט. איך הייס עליסאָן, מאַ־יאָר ר. עליסאָן פון פּעיר־פּאַקס געגנט פון זעלבן שטאַט. צום באַדויערן קען איך ניט אײַער באַקאַנטן. נאָר, אַזוי ווי איך פאָר הײַנט אַהיים מיט מײַן פרוי און דרײַ טעכטער, זאָג איך אײַך צו נאָכצוזוכן אײַער פרײַנט און אים איבערגעבן, אַז איר האָט געפרעגט אָפּ אים, אויב איר וועט מיר זאָגן, ווי איר הייסט.

— אַ שיינעם דאנק! זאָגט אים, כ׳בעט אײַך, אַז ריינאָלד האָט אים געגריסט.

אָפּ דזשאָלנעס פּנים האָט געשוועבט אַ שאָטן, וואָס האָט זיך באַ־וויזן אָפּ אים באַ יעדער קלענסטער אומפּינקטלעכקייט.

— האָט איר געזאָגט, הער, אײַערע „דריי״ טעכטער? — האָט ער געפרעגט דעם ווירדזשינער.

— יאָ, מײַן פרײַנט, דרײַ און די גרעאַטנסטע אין סביבה, — האָט יענער געענטפערט און גענומען אַראָפּגיין פון טראַמווײַ. דזשאָלנעס האָט אים אָנגענומען פאַרן אָרעם; איין רגע, — האָט ער געבעטן. מאַך איך נישט קיין טעות, אַז איינע פון אײַערע טעכטער איז אַן אַדאָפּטירטע?

— גערעכט — האָט יענער צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ. נאָר ווי אַזוי, רבונו של־עולם, ווייסט איר דאָס? ס׳איז מער ווי איך קען באַנעמען.

— דאָס זעלבע פון מיר צו הערן — האָב איך צוגעגעבן. איך קען עס אויך נישט באַגרײַפן.

אין קאַפּע האָט מײַן פרײַנט גענומען מיר דערקלערן, ווי אַזוי ער האָט אַזוי פּינקטלעך געטראָפן.

— קודם האָב איך דערקענט — האָט דזשאָלנעס אויסגעטײַטשט, אַז דער מאַן איז ניט קיין ניו־יאָרקער, לויט זײַן אומרו און רויטלען זיך פון זיצן אין אָנוועזנהײַט פון זײַנע שטייענדיקע שכנות. דערנאָך האָב איך אָנגעהויבן אויסרעכענען דעם טעם (טאַם), פאַרוואָס ער האָט ניט איבערגעגעבן קיין דאַמע זײַן פּלאַץ, כאָטש ער האָט שטאַרק, נאָר נישט

גאָר מעכטיק, געפילט, אַז ער דאַרף עס יאָ טאָן. פיקס און פּאַרטיק האָב איך באַשלאָסן: כ'האָב דערזען, אַז אין איין ווינקל פון אַן אויג האָט ער אַ קרעצל, רויט, אָנגעצונדן און איבערן גאַנצן פּנים זעט מען פליאַמען די מאָס פון אַ נישט פאַרשניצטן בלייפעדער. דערצו זיינען אויף זיינע ביידע גלעזלעך פון די ברילן שפיגלען טונקעלע, מיטן ריקן אויסגעדרייט — אַ דער — ס'איז דאָ נאָר איין ווינקל אין ניו־יאָרק, וווּ אַ מענטש קען ווערן צעקרעלט, צעוווּנדעט און קריגן מאַזאָליעס — אויף די טראָטואַרן פון 23טער גאַס און 6טע עוועניו, דרום צו. דאָס קומט פון די דאַמען־שירעמס און זייערע פּראָנצוויזישע שיכלעך. ווערליק אפן אויסזען אַן אינטעליגענטער מענטש, וואָלט ער זיכער נישט געשטופּט זיך אין דער פרויען־געגנט, ווען זיינע אייגענע וואָלטן אים נישט געשלעפּט אַהין, דעריבער איז ער אין טראַמוויי געווען אַזוי בייז, אַז ער האָט בשום אופן נישט געוואָלט אָפּגעבן זיין פּלאַץ צום שיינעם מין, להכעיס זיינע איידעלע דרומדיקע מאַניערן.

— הרי טוב! — האָב איך צוגעשטימט צו דער זאַכלעכער, אויגנ־שיינלעכער דערקלערונג. אָבער פון וואַנען האָסטו גענומען אַז צוויי טעכ־טער, און ניט, אַז די ווייב אַליין האָט אים געצוויגן גיין אַהין האַנד־לען מציאות, איז מיר נישט קלאָר געווען?

— עס האָבן געמוזט זיין טעכטער, — האָט דער פאָרשער געזאָגט רויִק. ווען נאָר אַ פּלוניתטע און פון זעלבן עלטער, וואָלט ער איר פאַר־רעדט די ציין, זי זאָל גיין אַליין; אויב אַ יונגע ווייב, וואָלט זי אים פאַרדרייט, זי זאָל גיין אָן אים. ס'איז דאָך פּשוט!

— איך גיב צו דעם גראַדן שכל — האָב איך מסכים געווען. אָבער, פאַרוואָס האָסטו אויסגערעכנט אויף בלויז צוויי טעכטער? דערצו, ווען ער האָט דערמאָנט דריי, האָסטו געטראָפן, אַז איינע איז אַ צוגעאייגנטע?

— ראשית — האָט דער פאָרשער אויסגעזוצט, זאָג ניט: „געטראָ־פן", ס'איז נישטאָ אַזאַ נוסח אין דער ווינסשאַפט פון ראַציאָנאַליזם. והשנית, אין דעם מאַיאָרס לאַץ האָבן געשטעקט אַ רויט בלימל און אַ ראָזעווע, אונטערגעבעט מיט אַ גרעאַניום־בלימל. קיין חוה (כאווע) וועט נישט פאָרן אַזוינע קאָלירן אין אַ לאַץ־לעכל. פאַרמאַך אַן אויג, מאַיקאָ־מאַשמע־פריינט און לאָז דיין שכל הישר דיר אונטערזאָגן: די חנוודיקע האָדל האָט איינגעשטעקט דעם טאַטן אַ רויטע, קאַרנאַציע־בלום, ער זאָל

אויסקוקן לעבעדיקער צווישן מענטשן; האָט די שפּרינגערקע יהודית פון קנאה אונטערגעטענצלט און צוגעשטוקעוועט דאָס ראָזעווע צאַצקעלע.

— און דערנאָך — האָב איך אונטערגעכאַפּט פון התלהבות, ווען ער האָט דערקלערט, אַז דרײַ טעכטער . . .

— זעסטו ניט באַשײַנפּערלעך די דריטע טאָכטער, — האָט ער געזאָגט, וועלכע האָט גאָרניט אָנגעשפּיליעט, איז שוין פאַרשטענדלעך אַז זי מוז זײַן . . .

אַן אַדאָפּטירטע! — האָב איך אויסגעכאַפּט. מסכים. ווי אַזוי אָבער האָסטו געטר... כ׳מיין אויסגעחשבונט, אַז ער פּאַרט הײַנט אהיים?, — האָב איך געפרעגט.

— פון זײַן ברוסט־קעשענע האָט אַרויסגעשפּאַרט עפּעס בײַכיקס און אָוואַלנע, — האָט דזשאָלנעם דערקלערט. גוטע משקה קריגט מען זעלטן אין צוג, און פון ניו־יאָרק קיין פּעירפאַקס, איז אַ ווײַלער מהלך...

— כ׳בייג מײַן קאָפּ, — האָב איך צוגעבאָמקעט. זאָג־זשע מיר נאָך, כדי יעדער ספק זאָל ווערן בטל בששים, ווי אַזוי האָסטו באַשלאָסן, אַז ער איז פון ווירדזשיניע?

— דאָס איז געווען אַביסל נעפּלדיק. נאָר מיט אַ שאַרפן חוש־הריח, האָט מען נישט געקענט ניט פילן דעם גערויך פון מיאַטע אין טראַמווײַ.

וואַסער וועג?

I

צוואַנציק מייַל פון טוסקאַן האָט דער עקספּרעס זיך אָפּגעשטעלט באַם טאַנק אָנצונעמען וואַסער. חוץ דעם טרונק האָט אָבער די באַן צוגעקראָגן נאָך עפּעס.

בשעת דער אינזשעניער האָט אַראָפּגעבויגן די גראָבע, שוואַרצע וואַסער־רער, האָבן דרייַ חברה־לייַט: „שאַרק" דאָבסאָן, באַב טידבאָל און דער „גרויסער הונט" אַרויפגעקלעטערט אַף די טרעפּלעך פון לאָקאָמאָטיוו און געוויזן דרייַ רונדע פּיסקעס פון פּיסטוילן אין זייערע הענט. די אָפּענע „מייַלער" האָבן אַזוי גערעדט, אַז דער באַדראָטער צופירער האָט תיכף אויפגעהויבן זייַנע הענט, ווי איינער רעדט: „ווער טשעפּעט אייַך?"

אַפן יאָדערדיקן באַפעל פון שאַרק דאָבסאָן, דעם הויפּט, איז דער מאַשיניסט אַראָפּגעקראָכן און אָפּגעטשעפּעט די מאַשין. „גרויס־הונט" איז אַרויפגעשטיגן אַף די גלאַנציקע, שוואַרצע קוילן, האַלטנדיק צוויי פּיסטוילן צום הייצער און מאַשיניסט און געהייסן אָפּפאָרן פופציק יאַרד און וואַרטן אַף ווייַטערע באַפעלן.

„שאַרק" און באַב האָבן נישט געוואָלט „פּאַטשקען" זיך מיט די פּאַסאַזשירן. זיי זייַנען גלייַך אַוועק צו דער שטאָלענער קאַסע. דער שומר איז געווען זיכער, אַז מ'נעמט בלויז אָן וואַסער און גאָרניט מער. מיטן הענטל פון רעוואָלווער האָט באַב אַרויסגעשלאָגן אים דעם געדאַנק פון קאָפּ. שאַרק האָט מיט דינאַמיט „געשפּייַזט" די האַרטע קאַסע, וועלכע האָט גיך אויפגעריסן צום קלאַנג פון דרייַסיק טויזנט דאָלער. אַ העלפט אין גאָלד, די אַנדערע אין פּאַפּיר. די רייַזנדע האָבן אַרויסגעשטעקט די קעפּ דורך די פענצטער, אָנצוקוקן די דונער־כמאַרעס. דער קאָנדוקטאָר האָט אַ ציִ־געטאָן דעם נאָכגעבנדיקן סיגנאַל־שטריק. די צוויי רויבער זייַ־

נען מיט זייער געפינס אין א לײַוונטענעם זאַק, אין שטיוול מיט הויכע אָפּצאַסן געלאָפן צום לאָקאָמאָטיוו.

דער אינזשעניער שרעקלעך בייז, נאָר נישט קיין טיפּש, האָט אויס־געפילט דעם באַפעל צו פאָרן אָנעם צוג. דערוויַיל איז דער וועכטער געקו־מען צו זיך פון פאַרטויבנדיקן זעץ אין קאָפּ און אַריַין אין א געפּעכט. דער „הונט” אַפן קאַסטן קוילן איז געווען א גוטע ציל־ברעט. ער איז געשאָסן געוואָרן פונקט צווישן די לאָפּעטקעס. ער האָט זיך אַראָפּגע־קײַקלט אַף דער ערד און געהעכערט דעם געווינס פון זײַנע פרײַנט מיט א זעקסטל פאַר יעדן.

II

צוויי מײַל פון וואַסער־פּאָמפּע האָט דער אינזשעניער לויטן פאַר־לאַנג זיך אָפּגעשטעלט. דאָס פּאָרל האָט מיט אַן איידעלן „אַדיע” פאַרלאָזט דעם לאָקאָמאָטיוו און פאַרנומען זיך אין געדיכטן וואַלד אַרײַן, וואָס איז געלאָפן פּאַראַלעל די שינעס. אין צען מינוט אַרום זײַנען זיי געקומען צו א לאָנקע, וווּ ס'זײַנען געשטאַנען דריַי רײַט־פערד, פון וועלכע איינס האָט געוואַרט אַפן „גרויסן הונט”. אָפּגעבונדן דעם זאָטל און צוים און אָפּ־געלאָזט דאָס פערד, האָבן זיי זיך געזעצט אַף די אַנדערע צוויי סוסים און מיטן זאַק־רויב איבערגעבונדן אַפן שפּיץ פון א זאָטל, האָבן זיי זיך אַוועקגעלאָזט מיט א וואַלד־סטעזשקע. נאָר איבער א וואָרצל האָט באָב טידבאָלס שקאַפּע זיך אויסגעגליטשט און צעבראָכן א פוס. זיי האָבן איר גלײַך געגעבן א קויל אין קאָפּ און זיך געזעצט באַטראַכטן, וואָס ווײַטער?

שאַרק דאָבסאָנס פערד, האָט סאַפּנדיק געשמאַק געבראָמטשעט דאָס גראָז באַם שטראָם, אין טאָל. טידבאָל האָט געעפנט דעם זאַק, אַרויסגע־צויגן פולע זשמעניעס גלאַטיק פאַרוויקלטע פּעקלעך פּאַפּיר־געלט און א זעקל גאָלדענע מטבעות און געכיכיקעט מיט א קינדערישן געלעכטער.

— הער נאָר, אַלטער תרח (טערעך), ווי האָסטו עס אַזוי גוט צוגע־טראַכט, אַז מיר זאָלן דאָס קענען מאַכן? שאַרק, דו האָסט א מיניסטעריש קאָפּ! קענסט פאַרשטעקן אין גאַרטל יעדן פינאַנסיר.

— וואָס קענען מיר אָבער טאָן מכוח א רײַט־פערד פאַר דיר? —

האָט דאָבסאָן געדאַגהט. מיר טאָרן דאָ לאַנג נישט זיצן. זיי וועלן אונדז דערשמעקן ביז קאַיאָר.

— דײַן לאָשעק וועט דערווײַל קענען אונדז ביידן טראָגן, — האָט באַרויִקט דער אויפגעלייגטער באַב. מיר וועלן אָפּשטעקן דאָס ערשטע פערד, וואָס מירן טרעפן. בנאמנות, יונגאַטש, אַן אוצר האָבן מיר גע־פּאַקט! ניין? לויט די סימנים אפן זאַק האָבן מיר דאָ דרײַסיק טויזנטער. פּופצן טויזנט אַ שטיק!

— כ'האָב זיך גערעכנט אַף מער, — האָט שאַרקי זיך געקנייטשט, בריקנדיק מיטן שטיוול אין זאַק, באַטאַפּנדיק דעם פערדס פּײַכטן רוקן, האָט ער געוואָרטשעט:

— דער אַלטער פערד איז אויסגעמאַטערט, הלוואַי וואָלסטו געהאַט דײַן פערדאַטש.

— כ'זאָג עס אויך, — האָט באַב צוגעגעבן מיט הארץ — אָבער גיי, מאַך! דײַנער איז נאָך ביכולת אויסהאַלטן אונדז צווייען. ביז מירן קומען איבער פרישע סוסים. כ'לעבן, שאַרקי, כ'טראַכט, דו, אַ מזרחדיקער ביסט געקומען אין אונדז מערבדיקע געוויזן קאָרטן און אויסגעלערנט שפּילן דעם מסוכנעם קאָן. פון וואַנען פּינקטלעך שטאַמסטו?

— פון שטאַט ניו־יאָרק — האָט דאָבסאָן געענטפערט, זעצנדיק זיך אַף אַ שטאַם און קײַענדיק אַ גרעזל. געבאָרן אַף אַ פאַרם, בין איך אַנט־לאָפן פון דער היים צו זיבעצן יאָר און זיך געלאָזט קיין ניו־יאָרק גופא, פּילנדיק, אַז כ'קען מאַכן געלט. אין אָוונט בין איך צוגעקומען צו אַ שייד־וועג און ניט געוווּסט — נעמען זיך רעכטס, צי לינקס? לסוף בין איך אָוועק רעכטס און אָנגעטראָפן אַ טרופּע אַקטיאָרן, וואָס האָבן געשפּילט אין די שטעטלעך „דיווילדע וועסט". מיט זיי בין איך געקומען אַהער. כ'טראַכט אָפט, צי וואָלט זיך מיר ניט אַנדערש אויסגעדרייט, ווען כ'פאַר־קער דעמאָלט מײַן וועג לינקס?

— מ'נע, כ'דענק, ס'איז אַלציינס, — האָט פילאָזאָפירט טידבאָל. ס'איז נישט — וואָסער וועג כ'נעם, נאָר וואָס פירט מיך אַהין?

שאַרקי דאָבסאָן האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן אַ בוים און דערקלערט היים:

— ס'איז מיר זייער נישט צום הארצן, באָב, וואָס דײַן שקאַפּע פעלט.

— מיר אויך — האָט נאָכגעזאָגט דער אַנדערער. אָבער דײַנע וועט

קענען אונדז דינען ביידן דערוויַל. לאָמיר בעסער פאָרן און ער האָט צו־ריק פאַרבונדן דעם זאַק. אויפשטעלנדיק זיך, האָט ער דערזען „שאַרקין" מיטן רעוואָלווער אין האַנט, אָנ'ם בײַטל.

— הער אויף מאַכן משוגענע שטיק — האָט ער געזאָגט פאַרקרי־מענדיק זיך. מיר דאַרפן לאָזן זיך אין וועג.

— שווײַג, דו דאַרפסט ניט אײַלן זיך אין קיין וועג, — האָט שאַרקי געהאַמערט. ס'טוט מיר לייד, אָבער בלויז איינער פון אונדז קען האָבן די געלעגנהײַט. מײַן פערד, באַליוואַר איז אויסגעמאַטערט און ס'קענען נישט רײַטן אַף אים קיין צוויי!

— האָרך, שאַרקי דאָבסאָן — האָט באַב געמורמלט, מיר זײַנען גע־ווען שותפים גאַנצע דרײַ יאָר. אינאיינעם האָבן מיר אײַנגעשטעלט אונד־זערע לעבנס. איך האָב תמיד באַהאַנדלט דיך יושרדיק, ווי אַ גוטן ברודער. מ'האָט מיר דערציילט, אַז דו האָסט דערשאָסן דעם, יענעם אומזיסט־אומנישט. איך האָב נישט געגלויבט. אויך איצט שפּאַסטו בלויז, לייג זשע אוועק דעם שפּײַער און לאָמיר זיך זעצן אַף באַליוואַרן. נאָר אויב דו ווילסט רק שיסן — שיס, אַכברוש, אומפאַרשעמטער!

שאַרקי דאָבסאָנס פּרצוף האָט אויסגעדריקט צער (צאַאַר).

— דו ווייסט נישט, ווי ס'טוט מיר באַנג, וואָס דײַן שקאַפּע האָט צעבראָכן דעם פוס, — האָט ער געזיפצט. די מינע זײַנע האָט זיך אָבער שנעל געביטן אַף גיריקייט און אכזריות. זײַן נשמה האָט אַרויסגעקוקט, ווי דער פּרצוף פון אַן אויסגעלאָסענער אין פענצטער פון אַ שאַנד־הויז.

— אמת, באַב טידבאַל האָט שוין מער קיינמאָל נישט געיאָגט זיך אין קיין וועג. די ביקס פון פאַלשן פרײַנט האָט אַ קנאַל געטאָן און אָנגע־פילט דעם טאָל מיט אַ יאָמער, וועלכער האָט אָפּגעקלונגען מיט אַ ווידער־קול פון חרפּה און בזיון. דער לעצטער אָנוועזנדער באַם פאַרברעכן, דאָס פערד באַליוואַר, האָט שנעל אוועקגעריטן מיטן רוצח, ניט זײַענדיק גע־צוווּנגען צו טראָגן אַף זיך צווייען.

III

ווי נאָר דאָבסאָן האָט אוועקגאַלאָפּירט, איז דער וואַלד פאַרשוווּנדן. דער פּיסטויל אין זײַן רעכטער האַנט האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַן אויס־געבויגענעם אָרעם פון אַ מאַהאָגאָני שטול. דער זאָטל אויסדראַפּירט. ער

האָט געעפנט זײַנע אויגן און דערזען זײַנע פּיס אָנשטאָט אין זאָטל־טרעטערס, רוענדיק אָפן ברעג פון אַ פּירעקיקן ברוינעם אָפיס־טיש.

דער קאָפּ פון דער פירמע: „דאָבסאָן עט קאָמפּ". האָט דערזען זײַן פּריוואַטן סעקרעטאַר, פּיבאָדי, שטיין בײַ זײַן שטול, טראַכטנדיק, צי ער זאָל רעדן. פון אונטן האָט זיך געטראָגן אַ גערויש. אין צימער האָט זיך געהערט דאָס זשומען פון עלעקטרישן פאָרער.

— האַ? פּיבאָדי! — האָט דאָבסאָן געשטוינט, אַרומקוקנדיק זיך. כ'בין אַפּנים אײַנגעשלאָפן. סאַראַ מערקווירדיקער חלום! וואָסי, פּיבאָדי?

— סער, — האָט אָנגעהויבן דער אָנגעשטעלטער; מ"ר וויליאַמס פון „טרעיסי און וויליאַמס" שטייט אין וואַרט־זאַל. ער איז געקומען פאַר־ענדיקן זײַן קניה פון „עקס, וואַי, זעט". עס פעלן אים אַקציעס.

— יעס, — האָט דער באַס זיך פאַראינטערעסירט. וויפל איז דער מקח הײַנט?

— איינס פינף און אַכציק, — איז געקומען דער ענטפער.

— נו, איז דאָס זײַן פּרײַז!

— אַנטשולדיקט, סער, — האָט פּיבאָדי געשטאַמלט, איך האָב גע־רעדט מיט מ"ר וויליאַמסן. ער זאָגט, ער איז אײַערער אַן אַלטער פרײַנט, מ"ר דאָבסאָן, און ווי איר געדענקט, האָט ער אײַך פאַרקויפט די אַקציע צו 0.98. אויב ער וועט מוזן צאָלן לויטן קורס, וועט ער גיין צו גרונט, פאַרלירן אַפילו זײַן הויז.

דאָבסאָנס מינע האָט זיך געביטן אויף גיריקייט און אַכזריות. זײַן נשמה האָט אַרויסגעקוקט ווי דער פּרצוף פון אַן אויסגעלאָשענער אין פענצטער פון אַ שאַנד־הויז.

— ער מוז צאָלן די פולע פּרײַז לויטן מאַרק! — האָט דאָבסאָן גע־האַמערט, באַליוואַר קען ניטש טראָגן קיין צווייען!

מאַמאָן און דער קופּיד

דער אַלטער אַנטאָני ראַקוועל, אַ צוריקגעצויגענער אייגנטימער פון יעאוריקאַ זייף־פאַבריק, האָט אַרויסגעקוקט פון זײַן פינפט־עוועניו־שלאָס און געשמייכלט. זײַן שכן פון רעכטס, אַן אַריסטאָקראַטישער קלוב־מיט־גליד איז אַרויסגעקומען צו זײַן וואַרטנדיקער מאָטאָר־קאַר און, ווי שטענדיק, אַ שמאָרע געטאָן מיט דער נאָז אויף דער איטאַליענישער רע־נעסאַנס־סקולפּטור באַם זייף־מאַגנאַטס אַרײַנגאַנג.

— וועסט נאָך פּלאַצן — האָט שטיל געזאָגט צו זיך ראַקוועל אויף זײַן פאַרריסענעם שכן — איבעראיאָר וועל איך מײַן הויז אָפּפאַרבן אין רויט, ווײַס און בלוי און מעגסט נאָך העכער דרייען מיט דיין גדלותדי־קער מאָרדע.

נישט האַלטנדיק פון גלעקלעך, איז ראַקוועל צו צום טיר און אַ גע־שריי געטאָן: מאַיק, ווי אַמאָל אויף די פּרעירים, ווו ער פלעגט מיט זײַנע געשרייען דעם הימל שפּאַלטן.

— זאָג מײַן זון — האָט אַנטאָני געהייסן דעם דערשינענעם דינער, ער זאָל פאַרן אוועקגיין אַרײַנקומען צו מיר.

ווען דער יונגער ראַקוועל האָט זיך באַוויזן, האָט דער פאָטער אוועק־געלייגט זײַן צײַטונג, האָט געקוקט אויפן זון מיט אַ ברייטן שמייכל אויף זײַן ווייכן גראָבלעכן פּנים, מיט איין האַנט געגלעט זיך די זשמעניע האָר אויפן קאָפּ און מיט דער אַנדערער געשפּילט מיט די שליסלעך אין קעשענע.

— ריטשאַרד — האָט דער פאָטער געפרעגט — וויפל צאָלסטו פאַר דער זייף, וואָס דו נוצסט?

דער זון, ערשט אַ קורצע צײַט פון אוניווערזיטעט איז געווען טייל־ווײַז איבעראַשט און געענטפערט:

— זעקס דאָלער אַ טוץ, דאַכט מיר, טאַטע.

— און פאַר דײַנע מלבושים?

— כ׳גליב, אַרום זעכציק טאָלער אין דורכשניט.

— ביסט אַ דזשענטלמאַן — האָט דער אַלטער באַשלאָסן. איך האָב געהערט פון יונגע לײַט, וואָס צאָלן 24 דאָלער פאַר אַ טוץ זייפֿלעך און אַריבער אַ הונדערטער אַ פּאָר קליידער. דו קענסט דיר גיכער פאַרגינען ווי זיי און פונדעסטוועגן ביסטו שפּאָרעוודיק. איך אַליין נוץ יעאוריקע זייף, נישט פאַר איר ריח, נאָר ווײַל זי איז ריינער. יעדע זייף וואָס דו צאָלסט פאַר איר מער פון צען סענט, גיסטו פאַר שלעכטע פאַרפומען און דעם קוויטל. אָבער פופציק סענט אַ שטיק איז גאַנץ אָנשטענדיק פאַר אַ יונגנמאַן און דײַן מעמד. זע איך טאַקע, אַז דו ביסט אַ ווױלער בחור. זיי זאָגן, ס׳נעמט דרײַ דורות צו ווערן אַ דזשענטלמאַן, און איך זאָג: באָב־קעס! געלט קען עס מאַכן אַזוי גלאַטיק, ווי אַ גליטשיק שטיקל זייף. אַ סימן טאַקע, דו, בנאמנות, איך בין שוין אויך באַלד אַ געמאַכטער מיט מײַנע שלעכטע מאַניערן און אומגעשליפן אין פאַרגלײַך מיט מײַנע שכנים פון ביידע זײַטן, וועלכע קענען קיין נעכט ניט שלאָפן, פאַרוואָס איך האָב זיך באַזעצט צווישן זיי.

ס׳זײַנען דאָך פאַראַן זאַכן, וואָס געלט קען נישט דערוואַרבן, — האָט אָפּגעשלאָגן דער יונגער ראַקוועל אומעטיק.

— איך וועל זיך מיט געלט אַף געלט סײַ ווערן. איך האָב איבערגע־בלעטערט די ענציקלאָפּעדיע פון אַ ביז ת און נישט געפונען דאָרט קיין זאַך, וואָס געלט זאָל עס נישט קענען קריגן. ווײַז מיר, וואָס קען מען ניט קויפן פאַר ממתקים.

— איין זאַך געוויס, — האָט ריטשאַרד געענטפערט, מ׳קען נישט אײַנקויפן זיך אין יחוס פון די הויכע פענצטער.

— אָהאָ! טאַקע נישט? — האָט געדונערט דער אַלטער. זאָג מיר, ווּ וואָלטן די מאַכערס געווען, ווען דער ערשטער אסטאָר זאָל ניט געווען אָנפּאַקן זײַן בײַטל?

ריטשאַרד האָט געזיפצט.

— און, דאָס איז טאַקע, צו וואָס איך וויל קומען — האָט דער פאָ־טער געזאָגט שוין נישט אַזוי שטײַף. צוליב דעם האָב איך דיך גערופן. עפּעס איז נישט גלאַט מיט דיר, זון. איך האָב עס באַמערקט שוין זינט אַ פּאָר וואָכן. קום אַרויס מיט לשון. כ׳גליב, איך קען לייגן מײַן האַנט

אַף עלף מיליאָן אין 24 שעה, חוץ הײַזער. אויב ס'גייט דיר אין לעבן, איז אַט שטייט דער „ראַמבלער" באַם ברעג, גרייט מיט קוילן, קען אַרויס־שווימען און גרייכן די באַהאַמאַס אין איינע צוויי טעג...

— האָסט כמעט געטראָפן, טאַטע, ביסט גאָרנישט פון וועג.

— ווי הייסט זי, זאָג מיר.

ריטשאַרד האָט געשפּאַנט הין און צוריק און געטראַכט, אַז דער אַל־טער איז ניט קיין שלעכטער חבר און אַ גענוג מיטפילנדיקער, צו גע־טרויען אים אַ סוד.

— פאַרוואָס פרעגסטו איר נישט? — האָט געמאָנט דער פאָטער. זי וועט לויפן צו דיר. האָסט געלט, אַן אויסזען און ביסט אַ לײַט. דײַנע הענט זײַנען ריין, ניט אײַנגעטונקען אין יעאוריקע זייף ווי איך. ביסט דורכגעגאַנגען קאָלעדזש, אויך כאָטש דערפון מאַכט זי ניט קיין צימעס.

— איך האָב נישט געהאַט קיין געלעגנהייט, — האָט ריטשאַרד געזאָגט.

— מאַכט מען אַזוי — האָט אונטערגעכאַפּט אַנטאָני — נעם איר אַף אַ שפּאַציר אין פּאַרק, אַף אַן אַרויספאָר צי וואָס. כ'מע! — אַ גע־לעגנהײַט!?...

— דו קענסט נישט די קהל־מיל, פאָטער. דאָס וואַסער דרייט זי. יעדע שעה און רגע איז באַ איר באַשטימט אין פאַרויס. אָבער איך מוז קריגן די מיידל, טאַטע, די שטאָט זאָל זיך איבערקערן. און שרײַבן צו איר קען איך אויך נישט!

— אַ צניף — דאָס ביסטו! — האָט דער אַלטער אַרויסגערעדט. ווילסט מיר אײַנרעדן, אַז מיט דײַן גאַנצן געלט קענסטו נישט אויסאַר־בעטן אַ שעה, צוויי פון דעם מיידלס צײַט פאַר דיר?

איך האָב צו לאַנג געוואַרט. זי פאָרט אָפּ קיין אייראָפּע איבערמאָרגן און וועט זיך זאַמען דאָרט צוויי יאָר. איך וועל איר זען אַליין מאָרגן אָוונט אַף געציילטע מינוטן, באַגעגענענדיק זי מיט אַ טעקסי באַם גרענד סענטראַל־וואָקזאַל צו דעם 8.30־דיקן באַן, ווען זי וועט קומען פון איר מומען, וווהין איך טאָר נישט פאָרן זי זען. ווען מיר אַראָפּפאָרן שנעל מיט בראָדוויי אין טעאַטער אַף דער 34טער. אין לייבי וועט איר מוטער אין לאָזשע—פרײַנט וואַרטן אַף איר. מיינסטו, אַז זי וועט קענען אויסהערן אַ ליבע־דערקלערונג אין די קורצע זעקס־אַכט מינוט אונטער די אומ־

שטענדן? באמת ניין. און טאטעניו, דאָס איז אַ פּלאָנטער, וואָס קיין מאַט־מען קען נישט אויפבינדן, מ׳קען נישט קויפן צײַט פאַר מזומן. ווען דאָס וואָלט יאָ געווען אַזוי, וואָלטן דאָך גבירים געלעבט אייביק. נישטאָ קיין האָפענונג צו כאַפּן אַ שמועס מיט מיס לײַנטרי, איידער זי פאָרט אָפּ.

—אָל רײַט, ריטשאַרד, מײַן זון, — האָט געזאָגט דער אַלטער אַנ־טאָני אויפגעהײַטערט. איך בין צופרידן, וואָס דו קענסט זײַן שטאַרק. זאָגסט, גאָלד קען נישט קויפן קיין צײַט? מהיכא תיתי, מ׳קען עס אוודאי נישט פאַרפּאַקן און איבערשיקן פאַר אַזויפיל און אַזויפיל, אָבער, כ׳האָב שוין געזען זיידע־צײַט קריגן שטיינער־וווּנדן אַף די פאָדעשוועס, שפּאַצי־רנדיק דורך די גאָלד־מינעס...

יענעם אָוונט איז געקומען מומע עלען, אַן איידעלע, געפילפּולע, געקנייטשטע, קרעכצנדיק פון צופיל פאַרמעגן, און אָנגעהויבן אַ וכוח וועגן צרות פון ליבע.

— ער האָט מיר אַלץ דערציילט — האָט געזאָגט ברודער אַנטאָני גענעצנדיק — איך האָב אים דערקלערט, אַז מײַן באַנק־רעזערוו איז צו זײַן דינסט. נאָר ער האָט גענומען אַרונטעררײַסן עשירות: רײַכקייט קען נישט העלפן; אַז די געזעלשאַפטלעכע עטיק קען נישט ווערן גערירט אַף אַ האָר אַפילו דורך מיליאָנערן.

— אָ, אַנטאָני, טראַכט ווינציקער וועגן גאָט מאַמאָן. זילבער איז גאָרנישט, באַ אמתע געפילן. ליבע איז אַלמעכטיק. ער זאָל נאָר געווען פריִער אַרויס מיט לשון, זי וואָלט נישט צוריקגעוויזן אונדזער ריטשאַרדן. אַצינד, האָב איך מורא, איז צו שפּעט. אַז ער האָט גאָרנישט די צײַט, ווען צו פאַרפירן אַ שמועס מיט איר. דײַן גאַנץ גאָלד און זילבער קען נישט ברענגען קיין גליק דײַן קינד.

אַף מאָרגן אַרום אַכט אָוונט האָט די מומע אַרויסגענומען אַ גאָלדן פינגערל פון צעמוילטן קעסטעלע און געגעבן ריטשאַרדן.

— טראָג דאָס הײַנט, פּלימעניק, — האָט זי געבעטן. דײַן מוטער האָט מיר עס געגעבן. מזל־ברכה און ליבע האָט עס איר געבראַכט, איר בקשה איז געווען, דיר דאָס איבערגעבן, ווען דו וועסט געפינען דײַן האַרצנס באַגערטע.

דער יונגער ראַקוועל האָט גענומען מיט דרך־ארץ דאָס פינגערל און געפּרוּווט עס אַף זײַן מינדסטן פינגער. ס׳האָט זיך אַרויפגעגליטשט ביזן

צווייטן קנעבל בלויז און ווײַטער ניט. ער האָט עס אַראָפּגענומען און אַרײַנגעלייגט אין זשילעט־קעשענע. דאַן האָט ער טעלעפאָנירט נאָך זײַן אויטאָ.

בא דער סטאַנציע האָט ער באַגעגנט מיס לאַנטרי און זי אַרויסגע־כאַפּט פון טומלדיקן עולם פּונקט אַכט צוויי און דרײַסיק.

— מיר טאָרן נישט לאָזן מײַן מוטער און די איבעריקע וואַרטן, — האָט די מיידל געזאָגט.

— צו וואַלאַקס טעאַטער שנעל ווי נאָר מעגלעך — האָט ער באַ־פוילן דעם שאָפער.

זיי האָבן זיך געיאָגט מיט דער צוויי און פערציקסטער גאַס אַראָפּ צו דער אויפגעלויכטענער בראָדוויי.

בא דער פיר־און־דרײַסיקסטער האָט דער יונגער ריטשאַרד גיך געוואָרפן די נעץ און געהייסן דעם טרײַבער אָפּשטעלן.

— איך האָב אַראָפּגעלאָזט אַ פינגערל — האָט ער זיך פאַרענטפערט אַראָפּקריכנדיק. ס'איז געווען מײַן מוטערס, און איך וויל נישט פאַרלירן עס. איך האָב געזען, וווּהין ס'איז געפאַלן.

אין ווייניקער פון אַ מינוט איז ער געווען צוריק אין אויטאָ מיטן פינגערל.

אין דער רגע אָבער האָט אַ טראַמוויַ זיך אָפּגעשטעלט פּונקט פאַרן מאַשין. דער טרײַבער האָט געוואָלט פאַרקערעווען רעכטס, האָט זיך אונ־טערגערוקט אַן עקספּרעס טראָקן און פאַרשטעלט דעם וועג. לינקס האָט אַ וואָגן מיט מעבל זיך באַוויזן פאַר אים. ער האָט געזוכט אַ וועג צוריק, נאָר האָט געמוזט אויפגעבן, אַזש בייז ווערנדיק. אַרום אים — אַ גע־דרענג פון רעדער און פערד, וואָס שטעלן אָפּ די באַוועגונג אויף אַ היפּשער צײַט.

— וואָס פאָרסטו נישט — האָט געפרעגט מיס לאַנטרי, מירן פאַר־שפּעטיקן!

ריטשאַרד האָט זיך אָפּגעשטעלט און אַרומגעקוקט: אַ שטופּעניש, ענגעניש פון וואָגנס, קאַרס, פערד, טראַמווײַען, דאָרט ווו בראָדוויי, די פיר און דרײַסיקסטע און זעקסטע עוועניו באַגעגענען זיך ווי ווען אַ זעקס־און־צוואַנציק אינטשיקע מיידל נעמט זיך אַרום מיט אַ צוויי־און־צוואַנציק אינטשיקן גאַרטל. און פון אַלע זײַטיקע גאַסן האָבן געאײַלט, געיאָגט

נײַע רעדערדיקע און צונויפגעשטופּט זיך איינס אויף דאָס אַנדערע, בלאָזנדיק, שרײַענדיק — הימל עפן זיך! אַלטע ניו־יאָרקער האָבן אויף די טראָטואַרן געקוקט פאַרחידושט, זיי האָבן נאָך אַזאַ געדרענג נישט געזען!

— עס טוט מיר זייער לייד, — האָט ריטשאַרד באַדויערט, צוריקזעצנדיק זיך. ס'קוקט אויס, אַז מיר זײַנען פאַרשטעקט. זיי וועלן נישט אַרויסקריכן פון דעם פּלאָנטער אין אַ שעה צײַט. ס'איז מײַן שולד, ווען איך וואַרף ניט אַרונטער דאָס פינגערל, מיר...

— אַנו, לאָמיך עס זען, — האָט די מיידל געבעטן. איצט, אַז מיר קענען זיך נישט העלפן, אַרט מיך נישט. איך האַלט טעאַטער פאַר אַ נאַרישקייט, אַלץ איינס.

אַרום 11 אָוונט האָט עמעצער לײַכט אָנגעקלאַפּט אין אַנטאָני ראָקוועלס טיר.

— קומט אַרײַן, — האָט ער אויסגערופן אין זײַן רויטן כאַלאַט, לייענענדיק אַ בוך וועגן מיסטעריעס.

דער עמעצער איז געווען די מומע עלען, אויסקוקנדיק ווי אַ גרויהאָריקער מלאך, אַ בטעות פאַרגעסענער אויף דער וועלט.

— אַנטאָני, זיי האָבן זיך פאַרקנסט — האָט זי ווייך געזאָגט — זי האָט פאַרשפּראָכן חתונה האָבן פאַר אונדזער ריטשאַרדן. אויפן וועג אין טעאַטער אַרײַן האָט זיי פאַרהאַלטן אַ טראַפיק מיש־מאַש, און ס'האָט געדויערט צוויי שעה ביז זייער מאַשין האָט זיך אַרויסקאַראַבקעט.

נאָר, אוי, ברודער אַנטאָני, דערצייל מער נישט קיין מעשיות וועגן כוח פון געלט. אַ וווּנדער פון אמתער ליבע, אַ קליין רינגעלע, וואָס סימבאָליזירט אומענדלעכע, אומגעשאַצטע ליבשאַפט איז געווען די סיבה פון אונדזער ריטשאַרדס געפונענעם גליק. ער האָט עס אַראָפּגעלאָזט אין גאַס און אַרויס געפינען עס, און איידער זיי האָבן געקענט פאָרן ווײַטער, האָט אויסגעבראָכן אַ בלאָקאַדע. ווײַל דער אויטאָ האָט געוואַרט, האָט ער באַוויזן ריידן צו זײַן געליבטער און געווונען איר האַרץ. גאָלד איז פּסולת אַנטקעגן הימלשער ליבע, אַנטאָני.

— זייער ווויל — האָט געענטפערט דער אַלטער, איך האָב אים געזאָגט, כ'וועל ניט קאַרגן קיין געלט, ער זאָל זיך דערשלאָגן זײַן ציל. איז עס געשען און איך בין געגלעט, ווײַל...

— ברודער לעבן, וואָס וואָלטן אָבער דײַנע ממתקים געקענט אויפ־

טאָן? — האָט די שוועסטער ווײַטער געטענהט, אויב...

— איך בעט דיך, שוועסטער, — האָט אַנטאָני זיך געבעטן — מײַן פּיראַט איז אין אַ שרעקלעכער סכנה. זײַן שיף איז נאָר וואָס געלעבערט געוואָרן; ער איז אַ מבין אַף געלט - זאַכן און וועט ניט לאָזן זײַן זילבער זינקען, טו מיר אַ טובה און לאָז מיך דאָס קאַפּיטל דערלייענען.

— די דערציילונג וואָלט שוין געמעגט קומען צו אַ סוף, איך וואָלט עס אויך געוואָלט מיטן גאַנצן האַרצן, פּונקט ווי איר, לייענער. מיר מוזן אַרונטערלאָזן זיך צום דעק פון ברונעם און דערגיין דעם אמת...

אַף מאָרגן איז איינער מיט רויטע הענט און מיט אַ בלוי־געפּינטלטן שניפּס, מיטן נאָמען קעלי געקומען צו אַנטאָני ראַקוועל און איז תיכף אויפגענומען געוואָרן.

— נו, — האָט אַנטאָני אַ זאָג געטאָן, אַרויסנעמענדיק זײַן טשעק־בוך. ס'איז געווען אַ רעכטער זייף־געמיש. לאָמיר זען, דו האָסט געהאַט 5.000 $ מזומן.

— איך האָב אויסגעצאָלט נאָך 300 $ פון מײַן אייגן געלט — האָט קעלי געזאָגט. איך האָב געמוזט גיין אַריבער דעם, ווי מיר האָבן גערע־כנט. די עקספּרעס־טראַקט און קעבס האָבן געקראָגן צו 50 דאָלער־ווע־גענער מיט צו צוויי פערד האָבן אַרויסגעצויגן 10 $. די מאָטאָר־לײַט צו צען און די אָנגעלאָדענע אויך 20 דאָלער. די בלויע רעק האָבן געשלעפּט פּופּציק אַ שטיק, אָבער האָט עס נישט געאַרבעט גלאַטיק, מ"ר ראַקוועל? די חברה זײַנען אַלע געווען אַפן פּלאַץ צו דער סעקונדע. ס'האָט געדויערט צוויי שעה ביז אַ שלאַנג האָט געקענט זיך דורכשלײַכן נעבן גרילים סמאַטוע.

— הייסט עס נאָך 1.300 $ באַקום, קעלי, — האָט אַנטאָני געזאָגט און אָפּגעריסן אַ טשעק. דיר טויזנט און די דרײַ הונדערט וואָס האָט דיך געקאָסט עקסטרא. האָסטו געגוג געלט, צי ניין, קעלי?

— איך, איך וואָלט צעבראָכן די ביינער דעם, וואָס האָט אויסגע־טראַכט אָרעמקייט.

ווען בעלי איז געווען באַ דער טיר, האָט אַנטאָני אויסגערופן:

— האָסטו נישט באַמערקט אין דעם געדרענג אַ גראָבינקן יינגעלע שיסנדיק פײַלן פון אַ בויגן אַרוים, האַ?

— ניין, — האָט יענער געענטפערט — ניט געזען. אויב אַזאַ איז דאָרט געווען, האָבן די קנעפּ אים מיסתּם געוויזן דעם וועג, איידער איך בין אָנגעקומען.

— איך האָב געמיינט דער קליינער ממזר האָט פאַרפעלט — האָט אַנטאָני געקײַכט — אַ גוטן, קעלי!

אַ סוד

א.

קוירלי האָט זיך אַריינגעשאַרט אין שענק פון פריִען צוביַיס. ער האָט אויפגעכאַפּט דעם בעל־הביתס בליק און געשטאַנען ווי איינער וואָס האָט נאָר־וואָס גוט אַריַינגעגעסן און וואַרט אַף זיַין פריַינט, וואָס דאַרף אים מיטנעמען מיט זיַין אויטאָ. דער שענקער איז אַרומגעגאַנגען דעם פאַרקויף־טיש, קוקנדיק אַף דער סטעליע, גליַיך ער איז פאַרטיפט אין אַן ערנסטן ענין. ער האָט אַ פאַק־געטאָן קוירלין אַזוי אומגעריכט, אַז יענער האָט נישט באַוויזן אַ פּיפּס טאָן און אים אַ שליַידער געטאָן אין דער שאָקל־טיר.

דער אַרויסגעשמיסענער קוירלי האָט זיך קוים אויפגעהויבן. ער איז ניט בייז געווען. די פופצן שלעפער־יאָרן פון זיַין צוויי־און־צוואַנציק־יאָריקן עלטער האָבן אים פאַרהאַרטעוועט, פאַרפאַנצערט זיַין ערע. מיט אַ באַזונדערן געדולד האָט ער צוגענומען בזיונות פון די שענקערס, זיי זיַינען בדרך הטבע זיַינע שונאים און אין קעגנטייל — פריַינט. ער האָט געמוזט איַינשטעלן, און ווען זיי זיַינען נישט מרוצה געווען אים אָנצוקוקן — אָפּרוקן זיך ווי אַ גערודפטע שאַך־פיגור.

קוירלי איז געבליבן שטיין אין דער שמאָלער מיט בולגעריעס גע־פלאַסטערטער גאַס. דאָס שטעטל סאַן־אַנטאָניאָ איז געווען פאַר אים אַ רעטעניש. בלויז דריַי טעג איז ער געווען אַף אומזיסטע קעסט־דאָ, וווּהין ער איז אַראָפּגעשפרונגען פון אַ פראַכט־צוג. אַ פריַינט האָט אים געזאָגט, אַז ס. אַ. איז געפאַלענער מן, געקליבן און דערלאַנגט מיט סמעטענע און צוקער, גאָר ניט צו פאַרגליַיכן מיט אַנדערע מקומות פון מזרח און מערב. הייבט זיך נישט אָן. דאָרט האָט מען אַמאָל געקענט כאַפּן אַ גאַנצן דאָ־לער, באַגלייט מיט אַ גוט־ברודערישן בוכצע. איינמאָל האָבן קאָובאָיס,

נאָך אַ פּעטער נדבה, אַף אים אַפילו פאַרוואָרפן זייער שטריק און גע־שלעפּט איבער דער שוואַרצער ערד. אַ שמאַטניק וואָלט צעפּאַלענע הלבשה אין האַנט נישט גענומען.

אכט אָוונט, קומענדיקע און גייענדיקע האָבן קוירלין געשטויסן פון שמאָלן טראָטואַר. אין זײַטיקן געסל האָט אַ ליכט ערגעץ געשײַנט. הייסט עס מענטשן, אַ מעגלעכער קיי און טרונק. קוירלי האָט זיך געלאָזט אַהין, די שײַן איז געקומען פון אָטאָ שווענגלס קאַפע. פאַר דער טיר האָט ער אויפגעהויבן אַ קאָנווערט, ווו ס'האָט געקענט ליגן אַ טשעק אַף אַ מיליאָן. נאָר — ליידיק. די מציאה האָט אָבער געהאַט אַן אַדרעס: מ"ר אָטאָ שווענגל און אַ פּאָסט־שטעמפּל פון דעטראָיט.

קוירלי איז אַרײַנגעגאַנגען. באַם ליכט האָט מען געקענט זען, אַז זײַן גאַרניטור שטעלט פאָר דעם אָפּפאַל פון עטלעכע פּאַסאָנען און זמנים. צוויי פאַבריקן האָבן זיך אָנגעשטרענגט אויסצואַרבעטן די שיך צו זײַנע פיס. זײַן פּנים איז געווען פאַרדעקט ביז די אויגן מיט ברוינע קרײַזלעך, וואָס ער פלעגט אָפּקירצן מיט אַ קעשענע־מעסערל. זײַנע העל־בלויע אײַנ־געצויגענע קוקערס האָבן מיט זייער פּחד און כיטרעקײַט עדות געזאָגט אָפּן דרוק, וואָס האָט געפרעסט זײַן נשמה. קוקנדיק אַף אים, האָט מען באַקומען דעם אײַנדרוק פון וואַקסענע געשטאַלטן, מומיעס אָדער מענטשן פאַרלוירענע אַף אַ וויסטן אינדזל.

דאָס קאַפע־הויז איז געווען קליין. די ריחות פון מאכלים און משקאות האָבן זיך געראַנגלט פאַר דערהויבונג: חזיר־פלייש האָט גע־קעמפט מיט זויער־קרויט; צימעס מיט הייסע ווורשטלעך וואָס זײַנען סערווירט געוואָרן צו די ביר־קונים. קוירלי האָט זיך צוגערוקט צום שפּיץ־טיש, געהוסט דעמפּיק און צו שווענגלין זיך רעקאָמענדירט: אַן אַרבעטלאָזער סטאָליער פון דעטראָיט. ווי טאָג קומט נאָך נאַכט — ער האָט געקראָגן משקה און צובײַס.

— האָסט אפשר געקאָנט דאָרט הענריך סטראַוס? — האָט דער בעל הבית געפרעגט.

— אַ קשיא, צי איך האָב געקענט הענריקן! — האָט דער גאַסט איבערגעחזרט מיט געפיל; האַלוואַי וואָלט איך פאַרמאָגט די איינציקע דאָלער פאַר יעדן קערטל, וואָס איך און העיני האָבן געשפּילט.

מער ביר און נאָך אַ טעלער, פון וועלכן ס'האָט זיך געהויבן אַ פאַרע

איז געשטעלט געוואָרן פֿאַרן דיפּלאָמאַט. וויסנדיק ווי ווײַט די שפּיל קאָן גיין, האָט ער זיך אַרויסגעשאַרט אין דער ניט צוזאָגנדיקער גאַס.

אַ פֿײַכטקייט האָט זיך געטראָגן פֿון טײַך. געלעכטער און מטבעות קלאַנג האָט זיך געהערט פֿון די שטיבער, וואָגלענדיק איז קוירלי צוגעקומען צו אַ ראָג און פֿאַרדרייט אין אַ זײַטיקן געסל. פּי־הענדלער האָבן געהוליעט באַ אַ הילצערנער אכסניה. אַ ריז האָט גערופֿן דעם עולם אין קרעטשמע אַרײַן און מיטגעצויגן אונדזער פֿאַרשוין ווי אַ שאָף נאָך דער טשערעדע. אין אַ שעה אַרום, ווען די פֿרײַנטשאַפֿט צו אים האָט זיך אָפּגעקילט אַזוי שנעל ווי צעוואַרעמט האָט דער פֿרעמדער אַרויסגעשפּאַנט אָנגעשטאָפּט. די שאלה איז געשטאַנען פֿאַר אים: אַ דאַך און געלעגער? ס'האָט אָנגעהויבן טריפֿן אַ געדיכט רעגנדל, וואָס איז געקראָכן אין די ביינער, הייבנדיק אַ פֿאַמעלעכן דאַמף פֿון ברוק.

זײַנע אומפֿאַראַנטוואָרטלעכע פֿיס האָבן קוירלין פֿאַרשלעפּט אין אַ הויף מיט אַן אָפֿענעם טויער. עס האָבן געברענט פֿײַערלעך, און באַ דרײַ זײַטן ווענט זײַנען געווען קעמערלעך. ער איז אַרײַנגעקומען און אין די שטאַלן געזען פֿערד, כראָמטשענדיק פֿון הילצערנע קאָרעטעס, וועגענער מיט כאָמעטעס, צודעקן און זעק. קיינער אַרום. די פֿערד־און־וואָגן אייגנטימער זײַנען געגאַנגען זען דעם העלפֿאַנט און אין אײַלעניש געלאָזט אָפֿן דעם טויער.

האָבנדיק געשטילט דעם הונגער פֿון אַ בער און דעם דורשט פֿון אַ קעמל, האָט קוירלי געזיגזאַגט צום ערשטן וואָגן, וואָס זײַן אויג האָט געזען אין דער האַלב פֿינצטערניש. ער האָט אָנגעטאַפּט קעסטלעך, בונטן וואָל און פֿערדישע קאָלדרעס. ווי אַ חיה האָט ער אײַנגעגראָבן זיך אין ווייכן געלעגער, נאָך נעכט פֿון צעריסן, צעשוידערטן דרימלען.

ב.

זעקס קו־פֿאַנגער האָבן געוואַרט באַ דער טיר פֿון קראָם אין סיבאַלאַ־רענטש, זייערע פֿערד האָבן געצופּט גראָז, „צוגעפּעסטיקטע” אָפֿן מעקסיקאַנישן אופֿן — די ציימלעך אַראָפּגעלאָזט צו דער ערד — דער בעסטער שטייגער, לויטן מנהג און אײַנרעדעניש, צו פֿאַרזיכערן די סוסים, אײדער זיי צובינדן צו אַ בוים. מיט ברוינע ציגאַר־פּאַפּירלעך אין די

הענט האָבן זיי געוואַרט אױף די װעגענער, װאָס דאַרפֿן ברענגען צווישן אַנדערס אויך טאַבאַק. סעם, אין געלע, געשנורעוועטע שיך האָט זיך גאָרנישט געקענט פאַרענטפערן פאַרן אויספּעלן פון דעם מין.

— איך בין געווען זיכער — האָט ער געטענהט, אַז אױף דער הינטער־שטער פּאָליצע האָב איך נאָך אַ קעסטל טיטון. צום סוף איז עס גאָר שמעק־טאַבעק, — האָט ער פאַרשעמט געפּרוּווט זיך ריינוואַשן.

— מ'דאַרף דיר דערלאַנגען מיט דער אַנדערער זײַט ביקס אין קאָפּ אַרײַן. נײַן מאָל האָב איך געריטן אַהער נאָך אַביסל טיטון. נו, קומט דיר צו לאָזן לעבן? — האָט געבייזערט זיך איינער.

— איך האָב געראויכערט טרוקענע, צעריבענע פּאַפּשוי־שאָלעכץ, — האָט זיך געכעסט אַ צווייטער.

— זיי וואַרטן מיט די פּאַפּירלעך, גרייט צו פאַרצײַען פון אמתן שטאָף וואָס איך דאַרף זיי ברענגען — האָט זיך געהיצט נאָך אַ קונה. אַצינד דאַרף איך זיי דערציילן, אַז די ציגענע ביבקע און הילצערנער קאָפּ האָט ניט אין געוועלב פון רויכער־מין.

— בהמות, מ'דאַרף אײַך געבן שטרוי־קײַען, — האָט פאַרדריסלעך צוריק געענטפערט סעם, ווישנדיק מיטן נאָז־טיכל דעם שטויב פון זײַנע ברוינע, געפוצטע שיך. ראַנסעם האָט גענומען אױף זיך מיר ברענגען פון סאַן־אַנטאָניאָ אינאיינעם מיט די פערד־דעקן זעק וואָל און קעסטלעך טשוועקעס אויך טאַבאַק. ער וועט זיכער קומען דערמיט באַ זון־פאַרגאַנג. די וואַרטנדיקע קונים האָבן פון לאַנגווײַל גענומען זיך פאַר קענדלעך געצוקערטע פרוכט, קרײַצנדיק אין זיי מיט בלעכענע לעפל פון קראָם. סעם האָט בעת־מעשה אונטערגעהאַלטן מיט פּאָלקס־לידלעך רימפּלענדיק צום טאָן אױף אַ גיטאַרע.

באַ די אומגעדולדיקע האָט דער אויער געאַרבעט שנעלער פון אויג. איינער האָט אויפגעהויבן אַ פינגער אײַנצושטילן דאָס גראַבלען פון די כלים.

— אַ וואָגן פאָרט איצט אַריבער דאָס שטיינערנע בריקל — האָט ער אָנגעזאָגט.

— האָסט אַ פײַנע שמירה — האָט אַ צווייטער געשפּאָסט.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט אַן אַנדערער צוגעגעבן, אַז ער זעט טאַקע שטויב, וואָס דער וואָגן הייבט אויף; און דערויף האָבן די איבעריקע זיך

געוויצלט וועגן יענעמס שארפע קוקערס.

אין קורצע מינוטן ארום האָבן זיי געהערט דאָס טראַמפּלען פון פערדישע פיס און דערנאָך דערזען די גופים, וועלכע האָבן געטראָגן דעם געשמידטן וואָגן, ווי אַ שפּילצײַג, יאָגנדיק זיך נאָך האָבער־און־קאָרן־קערנער.

— דער בעל־הבית! — האָבן געשריִען די מעקסיקאַנער באַדינער, אײַלנדיק אויסצושפּאַנען. די וואַרטנדיקע קו־כאַפּער האָבן אַרויסגעלאָזט אַ צופרידענעם יובל.

ראַנסעם טרוסדעל, דער אָנטרײַבער, האָט געוואָרפן די וואַשקעס צו דער ערד און געלאַכט.

— ס'איז הינטערן צורעק, חברה. איך ווייס אַף וואָס איר וואַרט. אויב סעם וועט ווידער לאָזן אויספּעלן טיטון, וועלן מיר צילעווען אין זײַנע געלע פּאַנטאָפל.

אַלע האָבן געלאַכט און זיך אײַנגעגראָבן אין די טיפענישן פון וואָגן. איינער האָט אָנגעטאַפּט אַ פּאָר בלאָטיקע שקראַבעס, געבונדענע מיט דראָט און שמאַטעס, פון וועלכע ס'האָבן אַרויסגעשטעקט מענטשלעכע פיס־פינגער.

— הייליקע מוטער! — האָט יענער אַ קוויטש געטאָן, ראַנסעם, האָסטו פּאַרפּאַקט דאָ אַ מת?

ווי אַן אויסגעדרייטער וואָרעם האָט קוירלי גענומען אויפהייבן זיך פון זײַן באַגרעבעניש. זײַן פּנים בלוי־רויט; די אויגן — פאַרשוואָלענע שפּאַלטן זײַן נאָז אַ געזײַערטער בוריק; די האָר צעפּאַטלט ווי בײַ אַ פויגל, ווען איבערגעשראָקן אַף טויט.

ראַנסעם איז אַראָפּגעשפּרונגען פון קעלינע און אויסגעגלאָצט די אויגן אַף דער מאָדנע פּראַכט אין זײַן וואָגן.

— ווי קומסטו אַהער, צאַצקע? — האָט ער געפרעגט. די אַנדערע האָבן פאַרגעסן אין רויכערן.

דער אומדערוואַרטעטער פּאַסאַזשיר האָט גענומען אַרומקוקן זיך און געשנאָר̇כעט אין זיין פלאָנטער־באָרד.

— ווו בין איך? — האָט ער געוואָרטשעט, זע, גאָר אַ פאַרם! העי, ווּהין האָסטו מיך פאַרשלעפּט! וואָס גלאָצט איר מיט אײַערע אויגאַנעס?! די מאָרדעס וועל איך אײַך צעהאַקן!

— מאָרדעוועט אים אַראָפּ! — האָט ראַנסעם געשריִען צו די אַרבעטער. קוירלין האָט זיך אויסגעוויזן, ווי די ערד שפּרינגט אים אַקעגן און שפּאַלט אים די לאַפּעטעס. ער האָט זיך אויפגעהויבן, געזעצט אַף דער שוועל פון קראָם, ציטערנדיק און אַרומנעמענדיק די קני מיט די הענט. די רויבערער האָבן געפונען דאָס קעסטל טאַבאַק און זעקס ציגאַרן האָבן זיך צעצונדן.

— ווי אַזוי ביסטו פאַרקראָכן צו מיר אין וואָגן? — האָט ראַנסעם געפרעגט באָם לעבעדיקן מת.

— איך? מיר פרעגט איר? — האָט יענער געענטפערט מיט אַ פראַגע. פאַרשטייט איר, מײַן דינער האָט פאַרגעסן פאַרפּאַקן מײַנע פּידזשאַמעס, האָב איך אַרויפגעכאַפּט זיך דערווײַל. האָב איך דען אײַך געבעטן מיך פירן אַהער? אוי, ווײַל איך אַ טרונק!

ראַנסעם האָט געהייסן ברענגען אַ גלאָז שנאַפּס. דער „דורשטיקער" האָט עס אויסגעזופּט מיט איין שלונג. זײַנע אויגן האָבן זיך צעשײַנט מיט אַ גלאַנץ ווי בײַ אַ געטרײַען הונט.

— דו ביסט דרײַסיק מײַל פון אַ באַן און פערציק פון אַ שענק — האָט געזאָגט ראַנסעם, האָסט נישט וווּהין צו גיין. דאָ האָב איך מורא, אַ האָז זאָל דיך ניט צעמזיקן. קום־זשע. מ'האָט אַרײַנגעפירט קוירלין אין אַ קאַמער פון וועגענער; צעשפּרייט אַ לײַוונט און געבראַכט פערד־דעקן.

— כ'גלייב נישט, צי וועסט קענען פּאָפּן, נאָך דײַן אָפּכאָליען אַ מעת־לעת אין מײַן וואָגן — האָט געלאַכט ראַנסעם.

— כ'קען שלאָפן אַ גאַנצע וואָך, — האָט יענער פאַרזיכערט.

— זײַ דערווײַל, כ'ל הייסן ברענגען פאַר דיר פרעסן.

ג.

דער אַלטער „קיאַוואָ" טרוסדעל איז לאַנג צוריקגעקומען מיטן ביקס אין האַנט פון מיסיסיפּי־לאַנד קיין מעקסיקאָ. ער האָט מיט זײַנע קוילן אָפּגערייניקט די סביבה פון טיגערן, לייבן און קיאָוואָ־אינדיאַנער און מיטגעבראַכט די לאַנגסטיקע שנאה און שווער־האַרץ קעגן דער שכנישער משפחה קוירטיס. זײַן ברוינע גראַמע הויז מיט אַ גראַמען גאַניק איז געשטאַנען אַקעגן אָפּגעווײַסטע פערד־שטאַלן, קעמערלעך פאַר שערן שאָף

און וואַל־לאַגערן, נישט ווײַט פון טײַכל סיבאַלאַ, אין וועלכן גרויסע פיש פֿלעגן שפּרינגען פון וואַסער מיט אַ פּליעסק פון זיך טובלנדיקע היפּאָפּאָ־טאַמוסן, און אַרום וועלכן ס׳זײַנען אויך באַהאַלטן געווען קרבנות פון ביידע פײַנטלעכע משפחות. פון די ביימער זײַנען אַראָפּגעהאַנגען גיר־ליאַנדן־צווײַגן צעוואַקסענע זינט דער איצטיקער אַלטער האָט זיי גע־בראַכט אַהער, דער גרײַז איז געזעסן אָפּן ברייטן גאַניק אין אַ שאָקל־שטול, אַרום זײַן הויז געלייענט באַם שײַן פון אַן אויל־לאָמפּ, קנאַקנדיק זײַנע פינגער פון דאגה, וואָס זײַן זון, רענסאַם איז פאַרקאָכט אין אַ קווירטים מויד.

— ביסטו שוין דאָ צוריק? — האָט ער געפרעגט, דערזעענדיק רענ־סאַמען צוקומען און פאָרגעזעצט:

— זון, איך האָב געטראַכט דעם גאַנצן טאָג וועגן אונדזער נעכטיקן שמועס. איך האָב געלעבט פאַר דיר, באַשיצנדיק דיך פון ווילדע חיות און שלעכטע מענטשן. דו האָסט קיינמאָל נישט געהאַט קיין מוטער, וואָס זאָלסט קענען געדענקען. איך האָב דיך געלערנט שיסן גלײַך, לעבן ריין. מיט שווערער אַרבעט האָב איך אָנגעזאַמלט אַ פאַרמעגן פאַר דיר, ווען מײַן קנויט וועט זיך אויסלעשן, וועסטו זײַן רײַך. ווי אַ טיגערן אירע קינ־דערלעך האָב איך דיך געהיט. דו באַלאַנגסט ניט צו זיך אַליין, ראַנסעם, מוזטו זײַן ס׳ערשטע אַ טרוסדעל. זאָג־זשע, וועל איך נאָך הערן די נאַריש־קייט פון דײַן ליובקען זיך מיט דער קווירטים־שיקסע?

— ווי איך בין אַ טרוסדעל, — האָט ראַנסעם געענטפערט געלאַסן, זאָג איך דיר אַז איך וועל קיינמאָל נישט גיין צו דער חופּה מיט דער טאָכטער פון די קווירטים.

ראַנסעם איז אַוועק אין קיך. פּעדראָ, דער קוכער האָט אים דער־לאַנגט וועטשערע, וואָס ער האָט געהאַלטן וואַרעם.

— בלויז אַ טעפּעלע קאַווע, — האָט דער בעל־הבית געבעטן און אויסגעטרונקען שטייענדיק, צוגעבנדיק:

— אין וואָגן ליגט איינער. גיב אים עסן. מאַך בעסער אַ דאָפּל־פּאָרציע.

— מענוועל, — האָט ער גערופן, כאַפּ מיר וואַרמינאַסן. אַף דער קליינער לאַנקע וועסטו אים געפינען, זאָטל אים אָן.

רײַטנדיק האָט ראַנסעם אויסגעצויגן זיך אַפּן זאָטל, צוגעדריקט מיט די קני דאָס פערד און פאַרבײַגעיאָגט די קראָם, וווּ סעם, דער קרעמער, איז געזעסן און געצימבלט אַף א גיטאַרע באַם לבנה־ליכט. אַכט מײַל אוועק האָט ער לויזער געלאָזט, און וואַוינאַס האָט זיך אָפּגעשטעלט הינטער א בוים, פון וואַנען די געלע בליטן האָבן פאַרשפּרייט א גערויך שענער פון פאַריזער ראָזעס. האָזן האָבן זיך געשפּילט ווי קעצלעך. די לבנה האָט פאַרוואַנדלט די ערד אין א זילבערנער שיסל און דעם הימל אין א קרישטאָלענער דעק.

אין א צען מינוט אַרום איז לענאַ קוירטיס צוגעריטן צום בוים אַף איר „טענצער" און וואַרעם געדרוקט דעם בחורס האַנט.

— איך וואָלט צוגעפאָרן נעענטער צו דײַן הויז, נאָר דו לאָזט דאָך נישט — האָט ראַנסעם געזאָגט.

לענאַ האָט געלאַכט און אין ווייכער שײַן האָבן זיך אָנגעזען אירע ווײַסע, שטײַפע ציין און שרעקלאָזע אויגן; זי איז נישט געווען סענטי־מענטאַל, להכעיס דער לבנה, בליטן־ריח און שלאַנקען גוף פון ראַנסעמען.

— שוין וויפל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, יינגל, אַז איך בין דײַן חצי מיידל, כסדר האַלב וועג, — האָט לענאַ באַטאַנט. איך האָב גערעדט צו מײַן פאָטער נאָכן עסן, ווען כ'האָב געהאַפּט, ער וועט זײַן אין א בע־סערער לוינע. האָסטו אַמאָל אויפגעוועקט א לייב, פאַרבײַטנדיק אים בטעות אַף א קאַץ! ער האָט געריסן שטיקער פון זיך. איך האָב מײַן פאָ־טער ליב, ראַנסעם; און האָב זיך דערשראָקן פאַר אים. ער האָט מיך אויפ־געפאָדערט צו פאַרזיכערן אים, אַז וועל ניט פאַרבינדן זיך מיט קיין טרוסדעל. איך האָב אים מײַן וואָרט געגעבן! און ווי האָט דיר געשפּילט דאָס מזל?

— דער זעלבער פּועל־יוצא! — האָט דער פאַרליבטער געענטפערט. איך האָב אים מבטיח געווען, אַז זײַן זון וועט קיינמאָל קיין חופּה נישט שטעלן מיט קיין קוירטיס מיידל. כ'האָב נישט געקענט אים קעגנשטעלן זיך, כ'ווייס ניט פאַרוואָס, אפשר צוליב זײַן טיפן עלטער. עס פאַרדריסט מיך זייער לענאַ. די מיידל האָט זיך אַריבערגעבויגן, אָנגענומען דעם האָרן פון זאָטל און ווי אויסגעזוגגען:

— איך האָב נישט געטראַכט, ראַנסעם, אַז כ'וועל דיך ליב האָבן שטאַרקער נאָכן אויפגעבן מיך, אָבער אַזוי איז עס. נו, כ'מוז צוריקפאָרן,

— האָט זי אַרויסגערעדט. איך האָב זיך אַרויסגעגנבעט פון שטוב און אַליין אָנגעזאָגט „טענצערן”. אַ גוטע נאַכט, שכן!

— אַ גוטע נאַכט! — האָט ראַנסע געענטפערט. גיב אַכטונג באַם אַריבערפאָרן די צרהדיקע גריבער.

זיי האָבן פאַרקערעוועט אין קעגנזעצטע ריכטונגען. לענאַ האָט זיך אויסגעדרייט און אויסגערופן: פאַרגעס נישט, איך בין אַלץ דײַן „האַלב מיידל”.

אַ קללה אַף משפּחה רוגזעס! — האָט ער צוריקגעשריִען.

דער רײַטער איז אַראָפּגעשפּרונגען באַם קליינעם פּאַשע־פעלד און אַרײַן אין זײַן חדר. ער האָט אַרויסגענומען לענאַס בריוו. אַן אַלט פאַר־געלט פּאַפּיר איז אים אַרויסגעפאַלן. ער האָט אַ בליק־געטאָן דערין און עס מיט שטוינונג דורכגעלייענט.

ער האָט שנעל אָנגעטאָן זײַן היטל און געלאָפן אין איינעם פון די מעקסיקאַנער שטיבלעך.

— מומע יאַאַנאַ, איך דאַרף דיך עפּעס פרעגן — האָט ער געזאָגט צו דער גרויער צעקאָרטשעטער מעקסיקאַנערן. זעץ זיך, מומעניו, און זאָג מיר: ווער בין איך? ער האָט אַראָפּגענומען דאָס היטל, זיך זעצנדיק אַף אַ צווייטן שטול קעגן דער אַלטער מעקסיקאַנערן.

אַ טרויער האָט זיך פאַרצויגן אַף דער מומע יאַאַנאַס פּנים.

— ווער בין איך, מומענקע? — האָט ער איבערגעחזרט, קוקנדיק אין איר געריזנצלטער צורה.

צוויי און דרײַסיק יאָר האָב איך אָפּגעלעבט אַפן סיבאָלאָ רענטש און געמיינט, אַז איך וועל אַוועק אין קבר אונטערן גאָרטן, איידער דער סוד וועט אַרויס אַף דער ליכט. מאַך צו די טיר, דאָן ראַנסאַם, וועל איך דיר דערציילן. אין דײַנע אויגן זע איך, אַז דו ווייסט שוין עפּעס.

אין אַ האַלבער שעה אַרום האָט ראַנסעם פאַרלאָזט דאָס שטיבל.

— זאָג נאָר, באַלעבאָס, — האָט קאָמער געשריִען צו קוירלי, ווי ער איז געזעסן אַף אַ טאָפּטשאַן, הוידנדיק די פיס און רויכערנדיק. אַזוי האַלט מען אַ געפאַנגענעם? אָפּגעגאַלט האָב איך זיך, באָרגנדיק אַ בריט־ווע באַם חוצפּהדיקן קרעמער, קומט מיר נישט דערפאַר נאָך אַ פינגער־הוט אַף דײַן רענטש, ווהין האָסט מיך פאַרטראָגן?

ראַנסעם האָט אים שאַרף און פאַרחידושט אָנגעקוקט און געזאָגט:

— קום נאָר אַהער, צום לבנה־ליכט.

ער האָט אַרויסגעשפּאַנט. זײַן אָפּגעראַזירט פּנים האָט באַקומען אַן אַנדער אויסזען. די געקרײַזלטע האָר פּאַרקעמט אין אַ שייטל, זײַן געשניצטע נאָז און די קליינע רונדע גאָמבע האָבן אים צוגעגעבן איידלקייט, ווירדע.

— ווער ביסטו, פון וואַנען קומסטו? — האָט דער באַלעבאָס אַ פּאַר־גאַפּטער געפרעגט.

— איך? כ'בין סער רעגינאַלד, הע, קאַשע מיט באָרשט! כ'וויים ניט מײַן יחוס. כ'בין אַ באָסיאַק, זינט איך געדענק זיך. זאָג בעסער, פּעטערל, וואָס הערט זיך וועגן טרונק? און צי וועסטו הײַנט ווידער אײַנשפּאַנען, כ'זאָל זיך קענען אַרויסכאַפּן פון דאַנען?

— ענטפער אַף מײַנע שאלות, פריער, וועלן מיר זען. זאָג, ווי אַזוי און פון זינט אַן ביסטו געוואָרן אַ שלעפער?

— פון פּיצעלעווײַז אָן נאָך, — האָט דער וואַגאַבונד געענטפערט. מסתמא האָב איך קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט. כ'געדענק, אַז מײַן פרעמדער פוילער ברויטגעבער האָט מיך אַרויסגעשיקט בעטלען, ווען כ'האָב קוים דערלאַנגט די קליאַמקע. — האָט קוירלי דערקלערט.

— ווי ביסטו געקומען צו אים, האָט ער דיר ווען דערציילט, ווו ער האָט דיך גענומען? — האָט רענסאָם געפאָרשט.

— איינמאָל, אַ ניכטערער — האָט ער מיר געזאָגט, אַז האָט מיך געקויפט פאַר אַ צעבראָכענעם פּיסטויל בײַ אַ כאַפּטע שכורע שאַף־שערער. דאָס אַלעס, וואָס איך וויים. אָבער, וואָס גייט עס דיך אָן?

— נו, מילא, ביסט אַ מציאה, כ'זע. — האָט רענסאָם פּאַרטראַכט געזאָגט. איכ'ל לייגן אַף דיר דעם סיבאַלאַ־רענטש שטעמפּל. מאָרגן הייבסטו אָן דאָ אַרבעטן.

— וואָס?! — האָט קוירלי אַ שמאָרע געטאָן מיט דער נאָז. ווער מיינסטו בין איך דיר, אַ קו־כאַפּער, אַ לויפער נאָך ציגענע בערד, לעמערנע ווײדלען, ווײדלען, האָסט ינשט געטראָפן דעם בעלן!

— הע, וועסט זיך צוגעוווינען, וועסט בעסער ווערן, — האָט ראַנטשעם געלאַכט. אַט וועל איך שיקן נאָך אַ טרונק פאַר דיר. כ'האָף וועסט ווערן אַ גוטער אַרבעטער.

— ווער, איך? אַ שאָד דײַן מי. אַ רחמנות אַף די באַשעפעניש, וואָס כ׳ל האָבן אַף מײַנע הענט.

דעם צווייטן פרימאָרגן, ווען ראַנסעם איז אַראָפּ פון זײַן רײַט־פערד האָט ער געפונען קוירלין זיצן אַף די קאָלדרעס, אַן אָנגעבלאָזענער, פאַר־בלאָטיקטער. די אַרבעטס־קליידער האָבן זיך קוים געהאַלטן אַף אים. דער אויפפאַסער האָט געזאָגט, אַז דער שכורניק טויג אַף כפרות. ער זאָגט זיך אָפּ אַרבעטן און איז דער גרעסטער מנובל אין דער וועלט. חברה וואָלטן אים געממיתט פאַר זײַן לײדיק זיצן, נאָר ער, דער שעף, האָט זיי געזאָגט, אַז דער באַלעבאָס האַלט אים אויס פאַר עולם הבא. דערויף האָט ראַנסאָם געענטפערט, אַז ער האָט גענומען אַף זיך די שווערע עבודה צו מאַכן פון דעם פוילנצער אַן אַרבעטס־מענטשן.

צוגייענדיק צו קוירלין, האָט דער באַלעבאָס געזאָגט:

— גוטער ברודער, דענקסטו נישט, אַז אַ באָד וואָלט דיך באַרעכ־טיקט מער צו זײַן צווישן אָנשטענדיקע מענטשן?

— כ׳וועל דאָס טאָן, ווען כ׳ל קריגן חשק, דערווײַל פאַרנעם זיך, בריה.

דאָס טײַכל איז געווען נישט ווײַט. האָט ראַנסעם אָנגענומען קוירלין באַם פוס, ווי אַ זאַק בולבעס אים צוגעשלעפּט און אַרײַנגעפליוכעט אין וואַסער.

אַן אָפּגעצוואָגענער איז יענער אַרויסגעקראָכן, באַגעגנט פון ראַנסע־מען מיט זייף און אַ גראָבן האַנטעך.

— גיי אין אַנדערן עק טײַך און נוץ דאָס; איכ׳ל דיר ברענגען הלבשה, — האָט געזאָגט דער רענטשער.

דער אײַנגעטונקעער האָט געפאָלגט. מ׳האָט אים קוים דערקענט אין זײַן בלוי העמד און טונקל־ברוינע פלודערן. ער איז צוגעגאַנגען צו זײַן „באַצווינגער” און אָפּגעפײַערט אים אַ פּראַסק אין באַק, צישענדיק:

— ווילסט נויטן אַ מענטשן, ווייסנדיק, אַז ער קען זיך נישט אויס־דרייען!

דער געפּאַטשטער האָט צופרידן געשמייכלט. מ׳האָט אַ לאַנגע צײַט דערנאָך גערעדט וועגן זייער געראַנגל.

איינמאָל האָט קוירלי אויסגעטרונקען אַ פלאַש ספּירט וואָס מ׳נוצט קעגן שלאַנגען גיפט. זעכצן שעה האָט ער אָפּגעבראָפּעט אַפן גראָז. ווען

ער האָט זיך געשטעלט אַף די פיס, האָט ער ס'ערשטע גענומען זיך צו וואַסער און זייף. אַ צווייטן מאָל איז ער באַלוינט געוואָרן פאַר גוטער אַרבעט מיט אַ קעסטל טאָמאַטן, וואָס ער האָט פאַרצערט ביז דער־שפּענטע.

אין אַ נאַכט, ווען איין אַרבעטער איז געלעגן אַפן פעלד אין בויד אין היץ, האָט מען געפונען קוירלין שטיין אָנגעשפּאַרט באַם ראָד אין אַ לײַכטן דעק אין רעגן, און זײַנע וואַרעמע קאָלדרעס פאַרשפּרייט אי־בערן קראַנקן.

אין טעג אַרום מיט אַ טעפּל קאַווע אין האַנט איז דער נײַער קו־כאַפּער, קוירלי, געזעסן אָנשטענדיק אַף אַ קלאָץ מיט צוויי חברים אַר־בעטער פון זײַנע ביידע זײַטן. שמייכלענדיק אין אַ פרײַנטלעכן שמועס.

אַף אַ פראַגע ווענן זייער נײַעם חבר, האָבן אַלע געענטפערט, אַז קוירלים מוסקולן זײַנען אײַזערנע שטריק און אַז ער אַרבעט ווי מען באַדאַרף נישט בעסער.

ראַנסעם האָט באַטראַכט דעם איבערגענוצעוועטן, געוועזענעם שלע־פּער און אים צוגערופן:

— איך דאַרף דיך באַם רענטש, קום מיט מיר.

— גוט, כ'גיי — האָט ער צוגעשטימט, אָבער כ'זאָל צוריקקומען אַהער. ס'איז אַ מחיה צו אַרבעטן מיט דער חברה.

באַם סיבאָלאָ־רענטש זײַנען זיי אַראָפּ פון די פערד. ראַנסע האָט געהייסן קוירלין וואַרטן, און אַליין אַרײַן צום פאָטער.

— גוט מאָרגן, מיסטער טרוסדעל, — האָט ראַנסע אויסגערופן.

דער אַלטער האָט אויפגעהויבן זיין קאָפּ פון צײַטונג, דערשטוינט און געפרעגט:

— וואָס איז דאָס? פאַרוואָס רופסטו מיך אַזוי? ער האָט געקוקט אַפן יינגל און זײַן האַנט מיטן בלאַט האָט געציטערט און קוקנדיק אין זונס רויק פּנים האָט ער פאַרגעזעצט:

— יונגערמאַן, ווי אַזוי האָסטו אויסגעפונען?

— ס'איז רעכט, — האָט ראַנסעם געענטפערט מיט אַ שמייכל. איך האָב באַוויזן מומע יאָאַנאַ מיר דערציילן.

— ביסט געווען באַ מיר אַ זון — האָט דער אַלטער „קיאָוואַ" גע־שטאַמלט, טרייסלענדיק זיך.

— זי האָט מיר געזאָגט, אַז איר האָט מיך צוגעאייגנט פון אַ מחנה, וואָס אַזי געגאַנגען נאָך מערב, ווען איך בין נאָך געווען קני־הויך, נאָך דעם ווי אײַער אייגן קינד איז פאַרלוירן געוואָרן, ווען וואָל־שערערס האָבן פאַרלאָזט נאָך זייער אַרבעט.

— יאָ, — האָט דער גרײַז־גרויער צוגעגעבן מיט טרויער אויף זײַן בלײַכן פּנים. אונדזער קינד איז געווען צוויי יאָר אַלט. דאָ זײַנען אַביסל שפּעטער אונטערגעקומען די עמיגראַנטן־וועגענער מיט אַן איבעריק מויל, און מיר האָבן דיך בײַ זיי אָפּגעקויפט. מיר האָבן באַהאַלטן פון דיר דעם סוד. און אונדזער קינד האָב איך קיינמאָל מער נישט געזען.

— ער איז פאַראַן דאָ, אין דרויסן. סײַדן איך טעות זיך, — האָט רענסאָם אויסגערופן, עפענענדיק די טיר און אַ ווינק געבנדיק. קוירלי איז אַרײַנגעקומען.

דער אַלטער קיאָוואַ און קוירלי האָבן פאַרמאָגט די זעלבע נאָז, גאָמבע און פּנים און ליכטיק בלויע אויגן.

קוירלי האָט זיך אומגעקוקט אין צימער, און אַ פראַגע האָט אַראָפּ־געקוקט פון זײַנע אויגן.

— וווּ איז דער טיק־טאַק? — האָט ער געפרעגט, טײַטלענדיק צו דער אַנטקעגנדיקער וואַנט.

— דער זייגער פלעגט דאָ שטיין, — האָט דער אַלטער צוגעגעבן.

ער האָט זיך אויסגעדרייט צו ראַנסעמען, נאָר יענער איז שוין ניט געווען. ווײַמינאָס האָט אים געטראָגן גאַלאָפּ דורך שטויב, דערנער, צום „שונאָס" רענטש פון זײַן „חצי מיידל".

רוסישער סויבל

די חברה פלעגט פארברענגען די צײַט אַף גאַסן־ראָגן, האַלטנדיק אין די הענט נעגל־פאַלכער און פען־מעסערלעך. זיי האָבן באַוויזן דערמיט גוטע מידות און געפירט אומשולדיקע געשפרעכן אין אַ באַגרענעצטן וואָקאַבולאַר, אויסקוקנדיק ריין פון זינד. אָבער די כאַפּטע האָט געהאַט אין זינען ניט קיין נעגל מאַניקור, נאָר וויכטיקערע עסקים — אָפּפרעמדן פאַרבײַגייער פון זייערע ווערטפולע חפצים. זיי פלעגן דאָס מאַכן מיט פאַרשיידענע קונצן אָן טומל און אָן בלוט. נאָר, ווען אַ בירגער האָט קיין חשק געהאַט אָרעמער צו ווערן גראַציעז, איז זײַן עקשנות פאַרצייכנט געוואָרן אַף פּאָליציייִשן מעק־פּאַפּיר אָדער פאַרשריבן אין נאָענטן שפּיטאָל.

די מאַכט האָט אַף דער קנופּיה געטראָגן אַ חשד און אויך געהאַט דרך־ארץ פאַר זיי. ווי דעם נאַכטיגאַלס טרילן הערט זיך אין די טיפסטע שאָטנס, אַזוי האָט דער געהילף־רוף נאָך רעזערווירן אַף תּפיסה־כּיבוד געשניטן די לופט אַרום די קעשענע־קינסטלער.

דאָס „קינד" ברעדי אָבער האָט צוגעזאָגט זײַן מאַלין צו ווערן אַ לײַט. ער איז געווען דער חוצפּהדיקסטער, קריגערישסטער, שטאַרקסטער און בראַוווער פון דער חבריא. האָבן טאַקע זײַנע קאַמעראַדן אים שטאַרק נישט געוואָלט אָפּגעבן. דאָך האָבן זיי געמוזט צוזען זײַן אַוועקגיין צו אַ מער יושרדיקן לעבן; צו טאָן ווי זײַן מיידל האָט געבאָטן. כאָך איר אַ „בלוי אויג" פאַר ליבשאַפט, נאָר ס'איז געזונטער צו נאָכגעבן איר רצון.

— שטעל אָפּ דײַן פײַער־לעשער, — האָט „קינד" אין אָוונט געזאָגט, ווען מאַלי האָט מיט טרערן געבעטן, ער זאָל פאַרקערעווען אַפּן גלײַכן וועג. איך וואַרף אַוועק די „פּרנסה" און גיב דיר ס'וואָרט, מאַלי, צו געפינען אַרבעט. אין אַ יאָר אַרום וועלן מיר גיין צו דער חופּה. איך דאָס

מאַן פון דײַנעטוועגן, מירן קריגן אַ דירה מיט אַ נײַ־מאַשין און וואַזאַנעס און לעבן ערלעך מיט אַלע פּישטשעווקעס.

— אָ, קיד, — האָט אַרויסגעכליפּעט מאַלי, אַפּווישנדיק די פּודער פון זײַן אַקסל מיט איר טיכעלע. בעסער הערן דיך אַזוי ריידן, איידער פאַרמאָגן גאַנץ ניו־יאָרק. מיר וועלן קענען זײַן גליקלעך אַפילו מיט ווײַ־ניקער.

ברעדי האָט אַ קוק געטאָן אויף זײַנע זויבערע מאַנקעטן און שיך פון בעסטן לעדער און געטאָן אַ ציִ מיטן אַקסל.

— דער עיקר וועל איך זײַן געטראָפן פון שמאַטעס — האָט ער זיך געקנייטשט. ס׳גלוסט זיך מיר תמיד אויסקוקן עלעגאַנט, פון אַרבעט אָבער וועלן געמינערט ווערן די קלינגערס.

— נישקשה, איך וועל דיך ליבן אין שמאַטעס, ווי אין שענסטן אויטאָמאָביל — האָט מאַלי פאַרענדיקט.

איידער קיד איז אויפגעוואַקסן צו שלאָגן זײַן טאַטן, איז ער גע־צוונגען געווען צו לערנען זיך אַן אַרבעט. האָט ער אַצינד צוריקגענומען זיך צו דער מלאכה פון לייגן רערן. אָבער דער באַלעבאָס, ניט דער אַר־בעטער פּוצט זיך אין בריליאַנטן גרויסע ווי האָגל; קוקט ער מיט בזיון אויף זײַן העלפער, נכאַסדאַרגע.

דאָך זײַנען אַכט חדשים פאַריבער רויִק, שטיל. ברעדי האָט געלייגט די רערן אין סימנים פון האַשיווייִנו נאַזאַד, צוריקגיין צו דער חברה.

די „נעגל־פּוצער" האָבן ווײַטער געשלעפּט פון קעשענעס, געשפּאָלטן פּאָליציייִשע קעפּ, צוגעקלערט נײַע דרכים פון שטילער גנבה, קאָפּירט די מאָדעס אויף שניפּסן, טיכלעך, קליידער פון פינפטער עוועניו, און זיך נוהג געווען, אַל פּי יענע בײַגעזעצן. קיד ברעדי אָבער איז געשטאַנען פעסט, געהאַלטן זיך געטרײַ צו זײַן מאַלין, כאָטש דער מאַניקור פון זײַנע נעגל איז אָפּגעקראָכן און ס׳האָט געדויערט געגנוג אויסצובינדן זײַן קראַוואַט, אַז די לעבער זאָלן נישט אַרויסקוקן.

איין אָוונט האָט ברעדי געבראַכט צו מאַלין אַהיים אַ פּעקל.

— עפן, ס׳פּאַר דיר, — האָט ער אַרויסגעשעפּטשעט. מאַלי האָט מיט נײַגעריקע פינגער אויפגעריסן די פּאַפּירן. זי האָט אַ הויכץ געטאָן, ס׳זײַ־נען אָנגעלאָפן קליין און גרויס. ווידער אַ קוויטש, און עפּעס טונקלס, גלאַנציק, לאַנג האָט אַרומגעוויקלט איר ווײַסן האַלדז ווי אַ שלאַנג.

— רוסישער סויבל — האָט ער געזאָגט, אָנקוועלנדיק דערויף, ווי מאַלים רונדע באַקן זיינען איינגעטוליעט אין דעם פוטער. ס'איז די אמתע סחורה, ס'וואַקסט ניט אין רוסלאַנד, עפּעס צו גוט פאַר דיר, מאַלי.

זי האָט אַריינגערוקט אירע הענט אין דער מופטע, אומוואַרפנדיק א פּאָר קינדערלעך און צוגעלאָפן צום שפּיגל.

(א ווונק צו די שיינהייט אַפּטיילונגען און די צייטונגען: פאַר רויזן־באַקן, פייער־אויגן און צווייבער־שמייכל איז א סגולה — א גאַרניטור רו־סישן סויבל!)

ווען זיי זיינען געבליבן אַליין, האָט מאַלי געפּילט, ווי ס'האָט זיך איר אין האַלדז געשטעלט אַן אייז־לעקעכל פון שכל הישר, וואָס דער־וואַרגט איר גליק.

— ביסט אַ פויגל, בחור, — האָט זי קוים געמורמלט. כ'האָב אין מיין לעבן נישט געטראָגן קיין פוטער. אָבער איז רוסישער סויבל ניט מוראדיק טייער?

— האָב איך ווען אַף דיר אַרויפגעצויגן מציאות? — האָט ברעדי געענטפערט. האָסטו מיך געזען אַמאָל האַווען איבער רעשטלעך, צי גלאָצן די אויגן אין פינף און צען סענט געשעפטן? רעכן אויס: די שאַרף 250 דאָלער, און די מופטע 175, ווערסטו נישט בלאַנדזשען מיטן מקח פון רו־סישן סויבל. דער עיקר — זיי פּאַסן דיר שיין.

מאַלי האָט צוגעדריקט די פוטער צום בוזעם פול מיט תענוג און האָט ווידער געקוקט פאַרדאַגהט אַפן יונג, ער האָט געוווּסט, וואָס יעדער בליק אירער מיינט און געלאַכט פאַררויטלט:

— הער שוין אויף, — האָט ער געזאָגט מיט ליבשאַפט, אומאַרע־מענדיקן מאַלין נאָך שטרענג, איך האָב דיר דערציילט און אַן עק. איך האָב עס געקויפט און באַצאָלט פון מיינע מזומנים.

— פון דיינע סכירות פון 75 דאָלער אַ חודש? — האָט זי גע־צווייפלט.

— אוודאי, איך האָב אָפּגעשפּאָרט, — איז געווען זיין ענטפער.
425 טאָלער אין אַכט מאָנאטן, קיד? ווי קען זיין?

— הע, טשעפּע זיך אָפּ, — האָט ער געזאָגט היציק, אַ וואָרף טו־ענדיק זיין היטל. איך האָב פאַרמאָגט אַביסל ממתקים בשעתן שטעלן זיך צו דער אַרבעט. מיינסט אוודאי איך עסק זיך אַלץ מיט „הענט אַרויף!״

פטור דערפון! כ׳האָב געקויפט און באַצאָלט אַפן סקווער. טו בעסער אָן און לאָמיר כאַפּן א שפּאַציר.

מאַלים ספקות האָבן זיך איינגעשטילט, די פּוטערנע הלבשה האָט זי באַרויִקט. גייוועדיק ווי א מלכה האָט זי געשפּאַנט איבער דער עוועניו באַ קינדס זייט.

די אומגעווייינטלעכע נייַס פון רוסישן פּוטערוואַרג האָט זיך צעטראָגן איבער די שכנים. טיר און פענצטער זיינען באַלייגט געוואָרן מיט נייגעריקע. אויס און האָס האָבן זיך געהערט איבער דער לענג און ברייט פון גאַס. די אומגלויבלעכע פּרייַז איז געגאַנגען פון מויל צו מויל, שטייגנדיק איבערן וועג. באַ מאַלים רעכטן אָרעם האָט מאַרשירט ברעדי מיט שטאָלץ פון א בן־מלך. די האָרעוואַניע האָט ניט פּאַרמינערט זיין ליבע צו פּאָמפּ, אָנשטעל און תאווה צו יקר המציאות.

דריי קוואַרטאַלן אונטער דעם באַוווּנדערטן פּאָרל האָט געשפּאַנט דעטעקטיוו ראַנסאָם פון צענטראַלן פּאָליציי ביוראָ, וועלכער פלעגט פון צייט קריגן דאָ א פּיפּס וועגן סודות, אין וועלכע ער האָט זיך געגראָבן.

— וואָס איז אַזאַ לעבעדיקייט אַף דער עוועניו? — האָט ראַנסאָם געפרעגט באַ א בלאַסן חברה מאַן אין א רויטן סוועטער.

— די בייטל־שניידער קלייבן זיך אַראָפּציִען פון ברעדים כלה די פּוטער, פּאַר וועלכער ער האָט באַצאָלט א טויזנטער.

— כ׳האָב דאָך געהערט, אַז קיד איז אָן אַרבעטער געוואָרן, ווי־זשע האָט ער געקענט צעלאָזן זיך אַזוי? — האָט דער דעטעקטיוו געפּאָרשט.

— ער אַרבעט טאַקע, — האָט יענער צוגעגעבן. ער טוט אָבער, שמועסט מען, עפּעס באַ דער זייט, א סימן: ער, א האַנט באַ יענעם, האָט געקענט דערלאַנגען צו אַזאַ צאַצקעדיקער פּוטער אַנצוטאָן אַף זיין מיידל.

ראַנסאָם האָט אָפּגעשטעלט דאָס פּאָרל אין א ליידיקער גאָס באַם טייך. ער האָט א טאָרע געטאָן ברעדין באַם אָרעם.

— כ׳וויל דיך זען א רגע, קיד, — האָט ער שטיל א שעפּטשע געטאָן און ביני־ביי געכאַפּט א קוק אַף דער שאַרף, וואָס איז געלעגן גראַציעז אַף מאַלים נאַקן.

ברעדי האָט מיט א פּאַרקרומטער מינע פון זיין לאַנגיאָריקער שנאה צו א קנעפּל געמאַכט א פּאָר טריט צום ציוויל־געקליידטן פּאָליציסט.

— ביסטו געגאַנגען צו מיסעס היטקראָוט אַף זיבעטער גאָס צו פּאַר־

ריכטן די רערן? — האָט דער דעטעקטיוו געפרעגט.

— געגאַן, — האָט ברעדי צוגעשאָקלט, וואָסי דען?

— יענער פרוים טויזנט דאָלערדיקער סויבל איז פאַרשוווּנדן אין איין צײַט מיט דיר. די באַשרײַבונג גראַמט מיט דעם וואָס דײַן לײדי טראָגט אַף זיך.

— גיי צו אַלדי... — האָט קיד אויסגעשריִען. דו ווייסט, איך שטעק שוין מער ניט מײַן נאָז צו יענע מיסחרים. די סויבל האָב איך געקויפט נעכטן באַ... ברעדי האָט זיך פאַרהאַקט.

— כ'ווייס, אַז דו האָסט לעצטנס געאַרבעט. — האָט יענער באַמערקט; כ'וועל דיר געבן יעדע געלעגנהײַט. קום מיט מיר אַהין, וווּ האָסט געקויפט. דײַן פרײַלן קען מיטגיין און טראָגן דערווײַל די סויבל, קיינער זאָל ניט חושד זײַן אין גאַס.

— לאָמיר — האָט ברעדי מסכים געווען. נאָר גלײַך אָפּגעשטעלט זיך און אַ קוק־געטאָן מיט אַ קרומען שמייכל אַף מאַלים פּול מיט חשד צערודערטע פּנים.

— ס'טויג נישט — האָט קיד אַ מאַך געטאָן מיט אַנגסט. אמת, די פוטער איז יענער מאַדאַמס. וועסט מוזן עס אומקערן, מאַלי. סײַ־ווי איז עס דאָך דיר נישט צום האַרצן, ווײַל צו טײַער.

די מיידל האָט מיט צער צוגעדריקט זיך צו זײַן אַקסל:

— אוי, קידי, האָסט מײַן האַרץ צעבראָכן — האָט זי געשלוכצט. איך בין געווען אַזוי שטאָלץ מיט דיר, איצט וועלן זיי דיך... ווו איז אַהינגעקומען אונדזער תענוג, גליק?

— גיי אַהיים, — האָט ברעדי איבערגעשלאָגן ווילד, ראַנסאַם, קום, לאָמיר שפּאַנען.

פון אונטער אַ ראָג איז אָנגעקומען אַ פּאָליציי־מאַן קאָהן צו זײַן פּאָסטן באַם וואַסער. ראַנסאַם האָט אים געגעבן אַ צייכן אַף הילף. יענער איז צוגעשטאַנען צום געזעמל, באַקומענדיק אַ דערקלערונג פון קאָלעגע.

— יאָ, כ'האָב געהערט פון דער געגנבטער פוטער, קאָהן האָט אָנגענומען די שאַרף און באַטראַכט.

— איך האָב אַמאָל פאַרקויפט פוטערוואַרג, דאָס זײַנען ביליקע פעלכלעך, די שאַרף איז ווערט צוועלף דאָלער און די מופטע...

באַץ! האָט אַ קלונג געטאָן אַ פּראַסק, וואָס קיד האָט אָפּגעשטעקט אין קאָהנס באַק. יענער האָט אַ וואַקל געטאָן, נאָר זיך דערהאַלטן. מאַלי האָט געהוכצט. ראַנסאָם מיטן אַנדערנס הילף האָט אַרויסגעוואָרפן קיי־טעלעך אַף ברעדיס הענט.

— די מופּטע דאַרף קאָסטן ניַין טאָלער, — האָט קאָהן פאַרגעזעצט. וואָס רעדט מען גאָר פון טויזנט?

ברעדיס פּנים איז געוואָרן טונקל־רויט.

— ריכטיק, סאָלאָמינסקי, — האָט ער צוגעגעבן עדותדיק, איך האָב באַצאָלט 20.50 פאַרן גאַרניטור. כ'וואָלט ליבערשט געגאַנגען זיצן און נישט דערציילן דאָס.

ראַנסאָם האָט אומגעקערט מאַלין די פוטערוואַרג. זי האָט אַרומגע־וויקלט די שאַרף אַרום איר האַלדז און פאַרוואָרפן איין עק אַפן לינקן אַקסל מיט גראַציע פון אַ פּרינצעסן און שמייכלענדיק גליקלעך זיך גע־טוליעט צו קיד ברעדי.

דער פּרינץ און דער זייגער

דער בן־מלך מיכאל פון מדינה וואַלעלונע איז געזעסן אויף זײַן באַליבטער באַנק אין פּאַרק. די קילקייט פון סעפּטעמבער־אָוונט האָט פאַרשנעלערט דאָס לעבן אין אים ווי אַ גוטער ווײַן. די בענק זײַנען נישט געווען אויסגעפּילט. די פּאַרק־באַזוכער זײַנען פּילבאַר צו דער שאַרפער האַרבסט־לופט, זײַנען זיי דערפאַר אַנטלאָפן אַהיים. קינדער האָבן נאָך געלאַכט, געשטיפט אַרום דעם שפּריצנדיקן פאָנטאַן. אין די שאָטנדיקע זײַטן האָבן סאַטירן און נימפעס געפּליסטערט. געמורמלט, ניט זעענדיק די בליקן פון די שטערבלעכע. די לבנה האָט באַזילבערט די דעכער פון מזרחדיקן הײַזער־פּירעק. איבער די ביימער האָט געשײַנט דאָס גרויסע רונדע פּנים פון אַ באַלויכטענעם זייגער אויפן טורעם פון אַ דערבייִקן געזעלשאַפטלעכן בנין.

דעם פּרינץ מיכאַעלס שיך זײַנען געווען צעלעכערט מער ווי די יכולות פון אַ געניטן שוסטער צו פאַרריכטן. שמאַטע־קלײַבער וואָלטן זיך צוריקגעהאַלטן צו פאַרהאַנדלען וועגן זײַנע טראַנטעס. זײַן צוויי־וואָכעדיקע באַרשט אויפן פּנים איז באַשטאַנען פון אַלערליי קאָלירן: גרוי, ברוין, רויט און גרינלעך, ווי צונויפגעקליבן פון איינצל־מתנות פון אַ מוזיקאַלישער קאָמעדיע־טרופּע. קיינער פאַרמאָגט נישט אַזויפיל קלינגערס צו קענען באַהויפּטן אַזאַ קאַפּעלוש ווי זײַנער.

פּרינץ מיכאַעל איז געזעסן און געשמייכלט. ס'איז אים געווען מחיהדיק צו טראַכטן, אַז ער איז פאַרמעגלעך גענוג אָפּצוקויפן יעדע צײַל פון די מחינות, באַלויכטענע פּאַלאַצן פון אַנטקעגן, ווען ער זאָל נאָר וועלן. ער קען זיך פאַרמעסטן אין גאָלד, צירונג, קונסט־אוצרות, נעכאַסים און נחלות מיט יעדן גביר פון זײַן גרויסאַרטיקן ניו־יאָרק און וואָלט נאָך ניט געגרייכט אַפילו דעם קלענסטן טייל פון זײַן עשירות. ער קען זעצן זיך צום טיש מיט רעגירער. די געזעלשאַפטלעכע וועלט, דעם עולם פון

קונסט, די אויסדערוויילטע, די חכמים־נאָכקרימערס, חניפהניקעס, זוכער פון כבוד, פון תענוגים, באַרימטקייט, — דער גאַנצער האָניק פון לעבן האָט געוואַרט אין די סטעלניק־קעמערלעך פון וועלט־בינשטאָק פאַרן בן־מלך מיכאָעל פון דער וואַלעלונע־מדינה, ווי נאָר ער וועט באַגערן דאָס אַלץ צו דערוועַרבן. אָבער ער וויל בעסער זיצן אין די צויטן און אין קויט אַף דער פּאַרק־באַנק. ער האָט שוין פאַרזוכט פון עץ־החיים, פון לעבנס־בוים. און ווײַל ס'איז אים ביטער אין מויל געוואָרן, האָט ער אַרויסגעשפּאַנט צײַטווײַליק פון גן־עדן צו פאַרגעסן זיך אין לוסטלאָזן האַרץ פון דער וועלט.

די מחשבות האָבן געווירן אין פאַרטײַעטן מוח פון פּרינץ, בשעת ער האָט געשמייכלט אין זײַן קאָלירפולער באָרד אַרײַן. דער אָרעמסטער בעטלער פון פּאַרק האָט ליב געהאַט שטודירן די מענטשהייט. אין אַלט־רויזם, מענטשן־ליבע האָט ער געפונען מער הנאה ווי אין זײַן עשירות, ווי אין זײַן הויכן מצב און אַלע מעדני מלך וואָס דאָס לעבן האָט אים געגעבן. דעם גרעסטן נחת־רוח האָט ער געפילט אין אַרויסהייבן יחידים פון עגמת־נפש, טאָן טובות דעם, וועמ ס'האָט זיך גענייטיקט אין הילף, אויפבליצן פאַר די שלימזלדיקע מיט אומדערוואַרטער קעניגלעכער גרויסקייט, צוגעטיילט און געשאָנקען מיט שכל און חקירות.

ווי פּרינץ מיכאָעלס אויג האָט גערוט אַף דעם לויכטנדיקן ציפערבלאַט פון טורעם־זייגער, איז זײַן שמייכל, הגם פול מיט מענטשנליבע, געוואָרן עטוואָס פאַרטונקלט. גרויסע הירהורים האָבן אַ באַוועג געטאָן זײַן מוח: פאַרוואָס זאָל די וועלט זײַן אונטערגעוואָרפן די קאַפּריזנע צײַט־מעסטונגען. דעם מענטשנס קומען־און גיין אין יאָגעניש און פּחד צוליב די קליינע מעטאַלענע ווײַזערס האָט אים פאַרשאַפט צער.

דערווײַל איז אָנגעקומען אַ יונגערמאַן אָונטדיק פאַרפּוצט און זיך געזעצט אַף אַ דריטער באַנק פון פּרינץ. אַקעגן אַ האַלבער שעה האָט ער שנעל, נערוועז גערייכערט און דערנאָך גענומען קוקן אַפן פּנים פון זייגער העכער די ביימער. דעם יונגמאַנס צערודערונג איז געווען דײַטלעך, און דער בן־מלך האָט ווייטיקלעך זיך אָנגעשטויסן, אַז יענעמס געמיט איז פאַרבונדן אַפּנים מיטן פּאַמעלעכן דרייען זיך פון די ווײַזערס אַפן צײַט־מעכאַניזם.

זײַן האָכהײַט איז אויפגעשטאַנען און צוגעגאַנגען צום פרעמדנס באַנק.

— אַנטשולדיקט מיר פאַר ווענדן זיך צו אײַך, — האָט דער פּרינץ געזאָגט — איך זע, אַז איר זײַט צעטרייסלט פון עפּעס. דערלויבט פאַר־ענטפערן זיך פאַר מײַן דרייסטקייט: איך בין פּרינץ מיכאל, דער יורש פון טראָן פון מדינה וואַלעלונע. איך דערשײַן פאַרשטעלט, געוויינלעך, ווי איר קענט זען פון מײַן הוילעך. מײַן ווילן איז אויסצושטרעקן הילף צו די וואָס זײַנען דאָס ווערט. אפשר איז דער ענין, וואָס קימערט אײַך, אַזאַ, וואָס קען זײַן אונטערגעוואָרפן צו אונדזער ביידנס באַטראַכטונג?

דער יונגערמאַן האָט אַרויפגעקוקט צום פּרינץ מיט צעעפנטע אויגן. אָבער דער ווערטיקאַלער שטריך פון איבעראַשונג צווישן זײַנע ברעמען, איז נישט פאַרווישט געוואָרן, אפילו ווען ער האָט גענומען לאַכן.

— אײַנגענעם אײַך צו קענען, פּרינץ, האָט ער געזאָגט לאַכנדיק — יאָ, איר זײַט מאַסקירט גאַנץ פויגלדיק. אַ דאַנק פאַר אײַער הילף־גרייט־קייט. בלויז כ'זע ניט, ווו אײַער אַרײַנמישן זיך קען מיר נוצלעך זײַן. ס'איז מײַן פּריוואַטער עסק, פאַרשטייט איר; אַ דאַנק פונדעסטוועגן!

דער טראָן־יורש האָט זיך צוגעזעצט נאָך נענטער. אָפט איז ער גע־וואָרן אָפּגעשטויסן, נאָר קיינמאָל ניט באַליידיקט. זײַנע איידעלע רייד און באַנעמונג האָבן געווירקט.

— די צײַט־מעסטער זײַנען קייטן אויף די פיס פון דער מענטשהײַט. איך האָב באַמערקט, ווי איר קוקט שטאַרק אויפן ציפערבלאַט, דעם טיראַן. די נומערן דאָרט זײַנען פאַלשע ווי פון אַ לאָטעריי־צעטל, די ווײַזערס ווי פון קאָרטן־שפּיל און קענען אונדז פאַרפירן אין שאול תחתיה. דערלויבט מיר העלפן אײַך אַדאָפּוואַרפן דעם דריקנדיקן יאָך פון האַנדלען לויט דער נאַרישער מאַשין פון בראָנדז און שטאָל.

— ס'רוב טו איך עס נישט, — האָט געענטפערט דער בחור — איך טראָג מײַן אייגענעם זייגער, אַ חוץ ווען כ'בין פאַרפּוצט ווי אַצינד.

— איך קען די מענטשלעכע נאַטור, ווי איך קען די ביימער און גראָזן, האָט דער פּרינץ דערקלערט — איך בין אַ קענער פון פילאָזאָפיע, אַ געענדיקטער אין קונסט און פאַרמאָג דעם האָרן פון פאָרטונע. ס'זײַ־נען פאַראַן ווייניק אַנגסט פון שטערבלעכע וואָס איך זאָל ניט קענען באַ־קומען. איך האָב געלייענט אויף אײַער פיזיאָגנאָמיע אין געפונען דערין

ערנסטקייט און גרויסמוט ווי אויך קוועלונג, בעט איך אייך אננעמען מיין ראט און הילף. מאכט ניט צום נאר די אינטעליגענץ, וואס איך זע אין אייער געזיכט; אורטיילט ניט לויט מיין אויסזען די פעיקייט צו פאר־לייכטערן אייערע שוועריקייטן.

דער יונגערמאן האט ווידער א בליק געטאן אפן זייגער און זיך חושבדיק פארקרימט. ער האט איבערגעווארפן די אויגן צו א פירשטאקיק, רויט־ציגלדיק הויז אנטקעגן. טונקעלע פארהענגלעך זיינען געווען ארונ־טערגעלאזט און די אינעווייניקסטע שיין האט שאטנדיק זיך קוים דורכ־געזען.

— צען מינוט צו ניין! — האט אויסגעשריען דער יונגערמאן ווי אין פארצווייפלונג. ער האט זיך אויסגעדרייט מיט דער פלייצע און גע־מאכט א פאר שפאן אין דער קעגנזעצלעכער ריכטונג.

— פארבלייבט! — האט באפוילן פרינץ מיכאעל מיט אזא אימפעט, אז דער געשטערטער האט זיך אויסגעקערעוועט מיט א יאושדיקן גע־לעכטער.

— איך וועל איר געבן די צען מינוט, דאן פארלאז איך, — האט ער ארויסגעשטאמלט און דערנאך געזאגט הויך צום פרינץ — איך וועל אינאיינעם מיט אייך, מיין פריינט, פארווארפן אלע זייגערס און צולייגן אויך די פרויען!

— זעצט אייך, האט דער פרינץ ווי געבעטן — איך נעם נישט אן אייער צוגאב. פרויען זיינען די נאטירלעכע שונאים פון זייגער, ממילא פריינט פון יענע, וועלכע זוכן צו באפרייען זיך פון די שדים, וואס מעסטן די פעלערן און באגרענעצן אונדזערע זיסקייטן. אויב איר האט צוטרוי, באקענט מיר, כ'בעט אייך, מיט אייער צער און צארן.

דער יונגערמאן האט זיך א ווארף געטאן אף דער באנק מיט א צור־ריקגעהאלטענעם געלעכטער.

— אייער קעניגלעכע הויכקייט, איך פאלג, האט ער געזאגט מיט א געמאכטער ענוות — זעט איר אט יענע שטוב מיט די דריי אייבערשטע באלויכטענע פענצטער? זעקס דעם זייגער בין איך דארט געשטאנען מיט א יונג מיידל, מיט וועלכער איך בין, ריכטיקער כ'בין געווען... פארכנסט. איך האב אבער אפגעטאן א נארישקייט, מיין טייערער פרינץ, און זי האט

זיך דערוווּסט. איך האָב איר געבעטן מיר מוחל זײַן, ווי מענער זוכן שטענדיק צו פאַרגעבן ווערן פון פרויען, ניט אַזוי, פּרינץ?

— איך וויל צײַט צו באַטראַכטן, האָט זי געטענהט — איינס פון די ביידע איז זיכער: אָדער איך שענק דיר דורכויס, אָדער איך וועל קיינמאָל מער דײַן פּנים נישט זען. קיין האַלבער וועג! דרײַסיק נאָך אַכט, האָט זי געזאָגט — פּינקטלעך קוק אַפן מיטלסטן פענצטער פון אייבערשטן גאָרן. אויך איך באַשטים דיר פאַרגעבן, וועל איך אַרויסהענגען פון פענצטער אַ ווײַסע זײַדענע שאַרף. פון דעם וועסטו וויסן, אַז אַלץ בלײַבט ווי געווען און דו מעגסט קומען צו מיר. אויב דו זעסט נישט די שאַרף, הייסט עס, אַז אַלץ צווישן אונדז איז פאַרענדיקט און אויף שטענדיק. דע־ריבער, האָט פאַרגעזעצט דער דערציילער, האָב איך אַזוי געקוקט אַפן זייגער. די צײַט פאַרן סיגנאַל איז אַריבער מיט דרײַ און צוואַנציק מינוט פריִער. חידושט איר זיך וואָס איך בין אַביסל צערודערט, מײַן פּרינץ?

— לאָמיך איבערחזרן פאַר אײַך, — האָט געזאָגט פּרינץ מיכאַל מיט זײַן געמאָסטענעם גלאַסענעם טאָן: ווײַבער זײַנען די נאַטירלעכע פײַנט פון דער צײַט; מאַשין־זייגערס זײַנען אַ קללה, די פרויען — אַ ברכה. דער צייכן קען זיך נאָך באַווײַזן.

— קיינמאָל, אײַער פּרינצלעכע הויכקייט, — האָט אויסגעשריִען דער האָפענונגסלאָזער — איר קענט ניט מירימען, זי איז שטענדיק צו דער צײַט, צו דער רגע. דער שטריך אין איר האָט מיר דאָס ערשטע צוגעצויגן. האָב איך די ענטשקע אָנשטאָט דעם שאַרף. שוין באַ 8.31 האָב איך באַדאַרפט וויסן, אַז מײַן גאַנדז איז אָפּגעקאָכט. 11.45 פאַר איך אַוועק מיטן באַן. אַ גוטע נאַכט, פּרינץ!

דער בן־מלך האָט געשמייכלט און אָנגעכאַפּט דעם יאָושדיקן פאַרן אָרבל. זײַנע אויגן האָבן געפינקלט.

— וואַרט, האָט ער געזאָגט, — ביז דער זייגער וועט קלינגען. איך פאַרמאָג רײַכטום, מאַכט און וויסן מער פון ס'רוב מענטשן, נאָר ווען דער זייגער קלינגט, שרעק איך זיך. שטייט, כ'בעט אײַך, לעבן מיר ביז דע־מאָלט. די מיידל וועט זײַן אײַערע. אָט האָט איר דאָס וואָרט פונעם יורש פון וואַלעלונער טראָן: אין טאָג פון אײַער חתונה גיב איך אײַך הונדערט טויזנט דאָלער און אַ פּאַלאַץ באַם האָדסאָן־טײַך. נאָר עס טאָר אין גע־

ביידע זיך נישט געפינען קיין זייגער, וואָס מעסט אונדזערע שוואַכקייטן און צוימט אונדזער נחת... זייט איר מסכים?

— אוודאי, האָט געענטפערט דער יונגערמאַן כלומרשט אויפגעלייגט — זיי זיינען אַן אומזין סיי־ווי־סיי, שטענדיק טיקן זיי און קלאַפּן זיי און מען פאַרשפּעטיקט איבער זיי. ער האָט ווידער אַ קוק געטאָן אַפן זייגער. די ווייזערס זיינען געשטאַנען באַ דריי מינוט צו ניין.

— איך דענק צולייגן זיך אַביסל. דער טאָג האָט מיך מיד געמאַכט,

— האָט דער פּרינץ געזאָגט און זיך אויסגעצויגן אַף אַ באַנק. ווי אַ דערפאַרענער פּאַרק־שלאָפער — איר קענט מיר געפינען דאָ יעדן אָוונט אין אַ נישקשהדיקן וועטער — האָט דער פּרינץ אַרויסגעשעפּטשעט פאַר־שלאָפן: קומט ווען אייער חתונה־טאָג וועט זיין באַשימט, וועל איך אייך געבן אַ טשעק אַפן געלט.

— אַ דאַנק, אייער האָכהייט! — האָט דער יונגערמאַן געזאָגט סאַר־קאַסטיש — אָבער עס קוקט ניט אויס, איך זאָל דאַרפן אייער פּאַלאַץ. נאָר איך דאַנק אייך אַלצאיינס פאַר אייער גוטן ווילן.

פּרינץ מיכאל האָט פאַרזונקען אין טיפן שלאָף. זיין צעדרומזשע־טער קאַפּעלוש האָט זיך אַראָפּגעקייקלט. דער יונגערמאַן האָט אויפגע־הויבן און געלייגט אַפן שלאָפנדיקנס פּנים און אויך אויסגעגלייכט זיין געלענק אין אַ באַקוועמערער פּאָזע.

— אָרעמער, נעבעך, — האָט ער געזאָגט און אים פאַרשפּילעט באַ דער ברוסט.

הויך האָט אויסגעקלונגען דער זייגער אַפן טורעם, און דער בחור האָט ווידער אַ זיפץ געטאָן, אויסגעדרייט זיך באַניים, געוואָרפן אַ קוק אַפן הויז פון זיין פאַרוועלקטער האָפענונג און זיך געשאָלטן.

פון העכערן מיטלסטן פענצטער האָט אין טונקלקייט געבליט פּלאַ־טערנדיק אַ שניי־ווייסע ווונדערלעכע שאַרף — דער עמבלעם פון מחילה און דערוואַרטער פרייד.

אַ בירגער איז פאַרבייגעגאַנגען מיט זיכערע טריט אַפן וועג אַהיים, נישט וויסנדיק פון צוזאָגנדיקע זיידענע שאַרפעס באַם גרענעץ פון טונקל־באַלויכטענע פּאַרקן.

— ווילט איר אַזוי גוט זיין און מיר זאָגן, ווי שפּעט ס'איז? — האָט געפרעגט דער געפּלעפטער יונגערמאַן.

יענער האָט אויסגעדרייט זײַן זייגער צום ליכט און געענטפערט:

— נײַן און צוואַנציק און אַ האַלבע מינוט נאָך אַכט, מיין הער!

דערנאָך, פון געוווינהייט אַ בליק טוענדיק אַפן טורעם־זייגער צו־געגעבן: ווי קומט דאָס, יענער ווײַזט מיט אַ האַלבע שעה פאָרויס?! דאָס ערשטע מאָל אין צען יאָר זע איך דעם זייגער אַזוי לויפן! מײַן זייגערל פלעגט קיינמאָל...

נאָר דער בירגער האָט שוין געריידט צו דער ליידיקייט. ער האָט זיך אומגעקערט און געזען זײַן צוהערער — אַ שנעל פאַרשווינדנדיקן טונ־קעלן שטן, יאָגנדיק אין דער ריכטונג פון אַ הויז מיט דרײַ באַלויכטענע אייבערשטע פענצטער.

אינדערפרי זײַנען פאַרבײַגעגאַנגען צוויי פּאָליציי־לײַט. דער פּאַרק איז געווען פאַרלאָזט, מיטן אויסנאם פון איין צעשוווּמענער פיגור, וואָס איז געשלאָפן אַף אַ באַנק.

— דאָס איז דער צעדרייטער מאַיק — האָט איינער געזאָגט — שוין צוואַנציק יאָר אַ פּאַרק־באָס.

דער צווייטער האָט זיך אָנגעבויגן און דערזען עפּעס אַ צעקנייטשט פּאַפּירל אין האַנט פון שלאָפנדיקן.

— זע נאָר, אַ פּופציק דאָלערדיק פּאָזיטל!

דערנאָך: ראַפּ־ראַפּ־ראַפּ! — האָט דער פּאָליציי־קלאָב געגומען קלאַ־פּן אַף די פּאָדעשוועס פון מיכאַל — דעם פּרינץ פון דער וואַוועלונע־מדינה.

דאָס לעצטע בלעטל

אין נאָוועמבער האָט אַ קאַלטער, אומגעזעענער אורח מיטן מעדיצי־נישן נאָמען „נעומאָניע" געשפּאַנט איבער דער שטאָט, געכאַפּט מיט זײַנע אײַז־פינגער איינעם דאָ, אַ צווייטן דאָרט. איבער די אָרעמע גאַסן פון דער איסט־סאַיד (מזרח־זײַט) האָט דער מחבל חוצפּהדיק געשפּרײַזט און געשטיקט זײַנע קרבנות מחנותוויַיז, נאָר אין די קרומע געסלעך און „פּלעצלעך" פון דער קינסטלער־קאָלאָניע „גריניטש ווילעדזש" האָט די מגפה געהאַט מער אײַנזעעניש.

דזשאונסין אָבער האָט דער אומגעבעטענער דערגרייכט. זי איז גע־לעגן, קוים רירנדיק זיך, אַף איר געפאַרבט בעטל און געקוקט דורך די שויבן אַף דער רויטער וואַנט פון שכנישן ציגל־הויז.

אין איינעם אַ פרימאָרגן האָט דער אײַלנדיקער דאָקטער אַ ווונק געטאָן מיט זײַן געדיכטער ברעם צו דער קראַנקערס חברטע, סואין, זי זאָל אַרויס נאָך אים אין קאָרידאָר.

— איר מעגלעכקייט צו ווערן געזונט איז, לאָמיר זאָגן, איינס קעגן צען, האָט דער רופא באַהויפּטעט, אַראָפּקלאַפּנדיק דערבײַ זײַן טערמאָ־מעטער, און דער תנאי איז: צו וועלן לעבן; נישט ווי אײַער פרײַנדן האָט אָפּגעמאַכט בײַ זיך, אַז ס'איז פאַר איר קיין רפואה נישטאָ. דאָס שטעלן זיך אין ריי בײַם באַגרעבער איז מבטל די גאַנצע פאַרמאַקאָפּיע. — האָט דאָס מיידל עפּעס אַ באַגער? האָט דער אַרצט צולעצט געפרעגט:

— זי טרוימט צו מאָלן דעם נעאַפּאָלער לאַנדשאַפט.

— מאָלן? בע, האָט דער דאָקטער אָוועקגעמאַכט. — האָט זי נישט, למשל, — אַ יונגנמאַן?

— ניין, דאָקטער, נישטאָ, — איז געווען סואיס ענטפער.

— נו, איך וועל טאָן אַלץ, וואָס די וויסנשאַפט הייסט מיר — האָט דער רופא פאַרגעזעצט. נאָר, ווען דער חולה הייבט אָן ציילן די לוויה־

באַגלייטער, צי איך אַראָפּ פּופּציק פּראָצענט פון דער מעדיצינס מעגלעכ־קייטן. אויב איר קענט באַווירקן אײַער חברטע נאָכצופרעגן זיך, למשל, וועגן די ווינטער־מאָדעס, וועלן זיך אירע שאַנסן הייבן צו איינס קעגן פינף.

אַז דער דאָקטער איז אַוועק, האָבן סואיס טרערן געמאַכט פּיטש־נאַס איר נאָזטיכל. נאָר זי האָט זיך אַרײַנגעשאַרט אין צימער, כלומרשט פּײַפנדיק אַ ניגון.

דזשאָנסי איז געלעגן שטיל; איר צודעק האָט זיך קוים געכוואַליעט. סואי האָט אויפגעהערט פּײַפן, מיינענדיק, אַז די קראַנקע שלאָפט. זי האָט צוגעגרייט איר מאָל־ברעט און גענומען צייכענען אַ געמעל צו אַ דערציילונג פון אַ יונגן ליטעראַט פאַר אַ זשורנאַל; און געמאָלט מיט פּען און טינט די פיגור פון העלד מיט אַ מאָנאָקל באַ איין אויג און אין שמאָלע הויזן. דערהערנדיק אַ מורמל פון חולה, איז סואי גלײַך צוגעלאָפן.

דזשאָנסיס אויגן זײַנען געווען אָפן. זי האָט געקוקט אין פענצטער און געציילט אַף צוריק: „צוועלף", שפּעטער אביסל — „עלף" און דער־נאָך, „צען, נײַן". דאַן „אַכט", „זיבן" כמעט אינאיינעם.

סואי האָט געקוקט: וואָס ציילט זי? דורכן שויב האָט מען נאָר געזען אַ רויטע וואַנט, באַצויגן פון אַ קריכנדיקן פלאַנץ מיט קליינע, דינע צווײַגעלעך און עטלעכע פאַרבליבענע פאַרביקע בלעטלעך.

— וואָס איז, טײַערע? האָט די חברטע געפרעגט.

— „זעקס", האָט די קראַנקע געשעפּטשעט. זיי פאַלן גיכער איצט. מיט דרײַ טעג פריִער זײַנען געווען באַ הונדערט, ס'האָט מיר ווײ געטאָן דער קאָפּ ציילנדיק. אַצינד איז לײַכטער. אָט פאַלט נאָך איינס. געבליבן פינף.

— פינף וואָס? האָט סואי געוואָלט וויסן, — זאָג.

— בלעטלעך אָפן ביימל. ווען דאָס לעצטע וועט אַראָפּפאַלן, וועל איך אויך גיין. איך ווייס עס שוין זינט דרײַ טעג. האָט דער דאָקטער דיר נישט געזאָגט אַזוי?

— אַזאַ נאַרישקייט האָב איך נישט געהערט, האָט סואי ווי ברוגז געענטפערט. — וואָס קערן זיך אָן די פאַרוועלקטע בלעטלעך מיט דײַן געזונט־ווערן? פלעגסט דאָך אַזוי ליב האָבן דאָס ביימל? זײַ נישט קיין נאַר, דזשאָנסי; דער דאָקטער האָט מיר געזאָגט, אַז דײַנע מעגלעכקייטן

צו ווערן געזונט, זײַנען, לאָמיר זיך דערמאָנען פּינקטלעך, איינס קעגן צען. וואָסי? פּונקט, ווי אַז מיר פֿאָרן אַפּן טראַמוויי, צי גייען פֿאַרבײַ אַ בנין, בעתן בויען. נעם בעסער אַ ביסל יויך, מילך און לאָז דײַן סואי צוריקגיין אַרבעטן; וועט זי קענען פֿאַרקויפֿן די צייכענונג און קריגן פּאָרט־ווײַן פֿאַר איר קראַנקן טעכטערל און חזיר־פֿלייש פֿאַר זיך, דער פּרעסערן, האָט סואי געבעטן זיך.

— דאַרפֿסט מער נישט קיין ווײַן, האָט דזשאָונסי שוואַך געענטפֿערט. — אָט פֿאַלט נאָך איינס. כ'וויל נישט קיין יויך. געבליבן נאָר פֿיר. כ'וויל זען דאָס לעצטע בלעטל פֿאַלן, איידער ס'ווערט פֿינצטער. דאַן וועל איך אויך אַוועק.

— דזשאָונסי, טײַערע, זאָג מיר צו, אַז וועסט נישט קוקן אין פֿענצטער, ביז איך וועל ענדיקן. האָט סואי געבעטן, איבערבייגנדיק זיך איבער איר קראַנקער פֿריינדן. איך דאַרף דאָס ליכט, אַנדערש וואָלט איך אַראָפּגעצויגן דאָס פֿאָרהענגל.

— קאָנסטו נישט מאָלן אין אַן אַנדער צימער? האָט די קראַנקע קאַלט געפֿרעגט.

— איך וויל בעסער זײַן לעבן דיר. ס'געפֿעלט מיר אָבער נישט דײַן קוקן די פֿאַרוויאַנעטע בלעטלעך, האָט סואי געזאָגט מיט געפֿיל.

— זאָלסט מיר זאָגן, ווען וועסט ענדיקן, האָט דזשאָונסי פֿאַרלאַנגט. זי האָט צוגעמאַכט די אויגן און געלעגן שטיל און ווײַס ווי אַ סטאַטוע. זי האָט צוגעגעבן:

— כ'וויל זען דאָס לעצטע בלעטל פֿאַלן. כ'בין מיד צו וואַרטן און טראַכטן. איך וויל זיך פֿילן לויז און פֿאַלן אַראָפּ, אַראָפּ ווי די בלעטלעך.

— באַמי זיך אײַנשלאָפֿן, האָט סואי געבעטן. איך מוז גיין רופֿן בערמאַנען, ער זאָל פּאָזירן פֿאַר מיר אַלס מינען־אַרבעטער. זײַ אַ גוט מיידל, ביז איך וועל צוריקקומען, האָט זי פֿאַרענדיקט.

דער אַלטער בערמאַן, אויך אַ מאָלער אין די זעכציקער, וועלכער האָט געוווינט מיט אַ שטאָק נידעריקער, איז געווען אַ לא יוצלח. פֿערציק יאָר האָט ער געמײַסטרעוועט מיטן בערשטל און נישט באַוויזן צו באַ־רירן נאָענט דעם זוים פֿון מאַדאַם קונסטס מאַנטל. ער האָט כסדר גע־טרוימט צו שאַפֿן אַ גרויסע קונסט־ווערק, אָבער ווײַטער פֿון קאָמערציעלע אילוסטראַציעס איז ער נישט אַוועק. ער פֿלעגט אויך פּאָזירן פֿאַר אָנפֿאַנ־

גער. ער האָט געטרונקען אָן אַ שיער און בשעת מעשה גערעדט וועגן באַרימטן בילד, וואָס ער גרייט זיך מאָלן. בערמאַן איז געווען אַ כעסן און נישט פאַרטראָגן קיין ווייכקייט אויך בײַ אַנדערע. ער האָט זיך געהאַלטן פאַרן אַפּוטרופּסות איבער זײַנע צוויי יונגע שכנות.

סואי האָט געפונען בערמאַנען אין זײַן קליינעם, טונקעלן צימער, ווו ס'האָט געשמעקט מיט ווײַן. אין ווינקל איז געשטאַנען אַ לײַווונט, וואָס האָט געוואַרט שוין פינף און צוואַנציק יאָר אויף דעם ערשטן שטריך פון הויכער קונסט. סואי האָט אים דערציילט וועגן איר חברטעס שלאָפֿ־קייט און דימיונות און אויסגעפירט, אַז זײַענדיק שוואַך ווי אַ בלעטל, זאָל זי חלילה טאַקע נישט פליִען, אויב איר פאַרבינדונג מיטן לעבן זאָל שוואַכער ווערן.

דעם אַלטנס אויגן האָבן זיך צעשאָסן מיט פײַער. ער האָט אויפגע־צאָרנט פון דער קראַנקערס טראַכטענישן און פאַרבינדונג פון איר לעבן מיט די פאַלנדיקע האַרבסט־בלעטלעך. ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פאָזירן פאַר סואין איבער איר חברטעס פלאַפּלערײַען.

— אויב איר ווילט נישט אַרבעטן פאַר מיר, איז נישט! האָט סואי ווי זיך געבייזערט, דערקלערנדיק בערמאַנען, אַז דער חולה איז אָפּגע־שוואַכט פון היץ און דערפון אירע מאָדנע געדאַנקען.

— ביסט אַ נאַר! האָט בערמאַן געשריִען. ווער זאָגט, אַז איך וויל נישט פאָזירן פאַר דיר? גיי שוין, גיי! אַ האַלבע שעה, ווי איך טענה מיט איר, אַז איך גיי. כ'זאָג נאָר, אַז ס'איז נישט דאָס פּלאַץ און נישט די צײַט פאַר דער ליבער דזשאָונסין צו ליגן קראַנק און קלערן פון טויט. אָט איך, ווען כ'וועל שאַפן מײַן גרויס ווערק, וועל מען גיין.

בײַ זייער אַרײַנקומען איז די קראַנקע געשלאָפן. סואי האָט אַראָפּ־געצויגן דאָס פאָרהענגל און אַ ווונק געטאָן צו בערמאַנען, ער זאָל אַרײַן אין צווייטן חדר. אינדרויסן איז געפאַלן אַ געדיכטער רעגן געמישט מיט שניי. זעענדיק דאָס ביימל מיט די פּאָר פאַרחלשטע בלעטלעך, האָבן זיי זיך איבערגעקוקט טרויעריק. בערמאַן אין זײַן אַלט בלויען העמד האָט זיך געזעצט אויף אַן איבערגעקערטן טאָפּ פאַר אַ שטיין און פאַרגעשטעלט דעם מינען־אַרבעטער צום געמעל.

ווען סואי האָט נאָך איין שעה שלאָפן זיך אויפגעוועקט אין דער פרי,

האָט זי געטראָפֿן דזשאָונסין ליגן מיט ברייט־צעעפֿנטע אויגן אָנגעשטעלט אַפֿן גרינעם פֿאַרצויגענעם פֿאָרהענגל.

— צי עס אַרויף, האָט זי געבעטן.

סואי האָט נישט גערן געפֿאָלגט.

און וואונדער! נאָכן באַנאַכטיקן רעגן און ווינט איז נאָך אַלץ געהאַנגען אַ בלעטל באַ דער וואַנט. ס'איז געווען טונקל גרין, די ברעגן געל, עס איז העלדיש געהאַנגען אַן ערך צוואַנציק פֿוס איבערן באָדן.

— ס'איז דאָס לעצטע. האָט די קראַנקע קוים גערעדט. דער ווינט האָט עס נישט אָפּגעריסן? הײַנט וועט עס זיכער אַראָפּפֿאַלן און איך וועל נאָכגיין.

— מײַן טײַערע, האָט אויסגערופֿן די חברטע, אָנשפּאַרנדיק איר מידן קאָפּ אַפֿן קישן. טראַכט פֿון מיר, אויב דו ווילסט נישט וועגן זיך. וואָס וועל איך טאָן?

דזשאָונסי האָט נישט געענטפֿערט.

דער טאָג איז פֿאַריבער; און אַפֿילו פֿאַרנאַכט האָט מען נאָך אַלץ געזען דאָס בלעטל.

אינדערפֿרי האָט די פֿאַרעקשנטע קראַנקע ווידער געהייסן אַרויפֿציִען דעם גרינעם גאַרדין. דאָס בלעטל איז נאָך געווען. זי האָט לאַנג געקוקט דערויף און אַ רוף געטאָן סואין, וועלכע האָט געקאָכט אַ יאַיכל פֿון עוף אַפֿן גאַז־ברענער.

— איך בין געווען אַ שלעכטע, האָט דזשאָונסי געזאָגט. דאָס העלדישע בלעטל לערנט מיך, אַז ס'איז אַ זינד צו וועלן שטאַרבן. גיב מיר אַביסל יויך מיט מילך און ווײַן אָבער פֿריִער וויל איך זיך אָנקוקן אין שפּיגעלע. נאָכן נעמען אין מויל האָט דזשאָונסי פֿאָרגעזעצט — סואי, איך וועל נאָך מאָלן דעם נעאַפּאָל־ברעג.

נאָכמיטאָג איז געקומען דער דאָקטער. סואי איז אים נאָכגעגאַנגען באַ זײַן אָפּשייד.

— די מעגלעכקייטן זײַנען איצט גלײַך אַף גלײַך, האָט ער געזאָגט, טרייסלענדיק סואיס האַנט. מיט גוטן אויפֿפּאַס וועט איר די שלאַכט געווינען. איצט דאַרף איך גיין צו איינעם, בערמאַן, האָט דער רופֿא געזאָגט. אויך דער אַלטער שוואַכער מאַן ליגט מיט לונגען־אָנצינדונג. ער איז אין סכנה, ממש האָפֿענונגסלאָז, מ'נעמט אים אין שפּיטאָל.

אין אַ טאָג אַרום האָט דער דאָקטער פֿאַרזיכערט, אַז דזשאָונסי איז אויסער געפֿאַר. אײַער גוטע באַהאַנדלונג האָט עס געטאָן, האָט ער געזאָגט קלאַפּנדיק סואין אין פּלייצע.

באַטאָג איז סואי צוגעקומען צו איר חברטעס געלעגער און, אַרומנעמענדיק זי, געזאָגט, אַז בערמאַן איז געשטאָרבן.

דער הויז־וועכטער האָט אים געפֿונען אַ דורכגעווייקטן. מ׳האָט ניט פֿאַרשטאַנען, ווו איז ער געווען אין אַזאַ ביטערער, רעגנדיקער נאַכט. שפּעטער האָט מען געפֿונען אַ לאַמטערן נאָך ברענענדיקן, אַ לייטער און צעשאָטענע בערשטלעך מיט פֿאַרבן.

— זע טײַערע, האָט סואי אָנגעוויזן דאָס לעצטע בלעטל אויף דער וואַנט; דו האָסט זיך געחידושט, וואָס ס׳פֿלאַטערט ניט פֿון ווינט און ס׳איז ניט אַראָפּגעפֿאַלן. ליבע, ס׳איז בערמאַנס גרויס קונסט־ווערק! ער האָט דאָס אָנגעמאָלן, ווען דאָס לעצטע בלעטל איז אַראָפּגעפֿאַלן.

אינהאַלט

אַ. הענרי	3
די צויבער מתנה	7
צוויי בירגער אין „דאַנק טאָג“	13
סאָופּים מזל	19
קאַבאַלעראָס וועג	27
שפּורן	37
דאָס לעבן אַ שפּיל	43
דער „ניט - גוטער“	51
וו י פ ל ?	59
די ציגלשטויב־גאַס	65
אין דינסט פון ליבע	73
דער מיטשולדיקער	79
דער נעפּל	87
נישט געטראָפן	91
אין די פּעדערן	95
אַ טשיקאַווע מעשה	103
דער דרייעק	105
דער דאָפּלטער	111
ה י ת כ ן ?	123
דער געפאַנגענער	127
קיין מעשה נישט	137
פאַרשיידענע ליכט	145
שעמראָק דזשאָלנעס און מאיקאָמאַשמע	151
וואָסער וועג?	157
מאַמאָן און קופּיד	163
אַ ס ו ד	171
רוסישער סויבל	185
דער פּרינץ און דער זייגער	191
דאָס לעצטע בלעטל	199

Este libro se terminó de imprimir el día 14 de abril de 1955, en los Talleres Gráficos "Optimus" S. R. L., Valentín Gómez 2715-19 - Buenos Aires.